

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI'NA AİT BİLGİ,
BELGE VE KİMLİKLERE KARŞI SUÇLAR**

ÖMER ÖZMEN BAŞTÜRK

2501141467

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ SELMAN DURSUN

İSTANBUL-2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ÖMER ÖZMEN BAŞTÜRK Numarası : 2501141467
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : KAMU HUKUKU Danışmanı : DR.ÖĞR.ÜYESİ:SELMAN DURSUN
Tez Savunma Tarihi : 03.05.2018 Saati : 13:00
Tez Başlığı : MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI'NA AİT BİLGİ, BELGE VE KİMLİKLERE KARŞI SUÇLAR

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorular sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.ADEM SÖZÜER		Kabul
2- DR.ÖĞR.ÜYESİ:SELMAN DURSUN		Kabul
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ.SERDAR TALAS		Kabul
4- DR.ÖĞR.ÜYESİ:BATUHAN BAYTAZ		Kabul
5- DR.ÖĞR.ÜYESİ:ALİ EMRAH BOZBAYINDIR		

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR.ÖĞR.ÜYESİ:ELİF ERGÜNE		
2- DR.ÖĞR.ÜYESİ:KERİM ÇAKIR		Kabul

ÖZ

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI'NA AİT BİLGİ, BELGE VE KİMLİKLERE KARŞI SUÇLAR

ÖMER ÖZMEN BAŞTÜRK

Ülkemizde istihbarat faaliyetlerini yerine getiren kurumlardan en önemlisi Milli İstihbarat Teşkilatı'dır (MİT). Teşkilatın faaliyetlerinin özünde gizlilik esastır ve bu faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde icra edilebilmesi için söz konusu gizliliğin sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 27. maddesinin ilk üç fıkrasında; MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler ile MİT mensupları ve ailelerinin kimlikleri ceza hukuku normları ile koruma altına alınmıştır. Çalışmamızın konusunu bu suç tipleri oluşturmaktadır.

Dört bölümden oluşan çalışmamızda yöntem olarak, öncelikle istihbarat kavramı ve ülkemizdeki istihbarat teşkilatları hakkında genel bilgiler verilmiştir. Çalışmamızın devamını oluşturan ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerde ise suç analizi yapılmıştır. İkinci bölümde; "MİT'e Ait Bilgi ve Belgelerin Suistimali Suçu" incelenmiştir. "MİT'e ait Kimliklerin Suistimali Suçları" başlıklı üçüncü bölüm diğer bölümlerden farklı olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Bölümün ilk kısmında; "MİT Mensuplarının ve Ailelerinin Kimliklerinin, Görev, Makam ve Faaliyetlerinin İfşası Suçu", ikinci kısmında; "MİT Mensubu Kimlikleri Üzerinde Sahtecilik Suçu" inceleme altına alınmıştır. Dördüncü bölümde ise; ilk iki suç tipinin konusunu oluşturan; "MİT'in Görev ve Faaliyetlerine İlişkin Bilgi ve Belgeler ile MİT Mensuplarının ve Ailelerinin Kimliklerinin Medya ve Kitle İletişim Araçlarıyla Yayımlanması, Yayılması veya Açıklanması Suçu" ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstihbarat, Milli İstihbarat Teşkilatı, devlet sırrı.

ABSTRACT

CRIMES AGAINST TO INFORMATION, DOCUMENT AND IDENTITY OF NATIONAL INTELLIGENCE ORGANIZATION

ÖMER ÖZMEN BAŞTÜRK

National Intelligence Organization (MIT) is the most important institution that performs intelligence activities in our country. At the core of the organization's activities is secrecy and it is necessary to provide the secrecy of these activities in order for them to be carried out in a properly. For this reason, the information and documents related to MIT's duties and activities and the identities of MIT members and their families were protected by criminal law norms in the province three paragraphs of Article 27 of the Law on State Intelligence Services and National Intelligence Service no. 2937. These types of crime constitutes the subject of the study.

The study consists of four section; in the first section of this study an overview of the concept of intelligence and the intelligence services in our country will be given. In the second section; the misconduct of information and documents related to MIT's duties and activities was studied. The third section was examined in two parts differently from the other sections. Firstly the revelation of identities of MIT members and their families; following the abuse of the identities, duties, positions and activities of the MIT members was studied. In the last section contains an analysis of crimes of publication, dissemination or disclosure of information and documents related to MIT's duties and activities and identities of MIT members and their families via media and mass media.

Keywords: Intelligence, National Intelligence Organization, state secret.

ÖNSÖZ

“Milli İstihbarat Teşkilatı’na Ait Bilgi, Belge ve Kimliklere Karşı Suçlar” isimli bu çalışma İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne sunulmak üzere yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Çalışmada 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu’nun 27. maddesinin ilk üç fıkrasında yer alan cezai hükümler üzerinde çalışılmıştır.

İncelenen konuların genel olarak ceza hukuku içerisinde özel bir alana ilişkin olması ve daha önemlisi farklı bir bilim disiplini olan istihbaratı ilgilendiren boyuta sahip bulunması, kapsamlı bir araştırmayı gerekli kılmıştır. Aynı zamanda gerek istihbarat bilim dalına yabancı olmamız, gerekse istihbarat bilimini hukuk bilimi penceresinden inceleyen bilimsel bir çalışmanın bulunmaması, yapılan çalışmayı oldukça zorlaştırmıştır. İstihbarat faaliyetlerinin gizliliği nedeni ile bilgi kaynaklarına ulaşmamızdaki güçlük ve bu husus ile ilgili yargı kararlarının azlığı da çalışmamızı zorlaştıran bir başka etken olmuştur. Diğer yandan, istihbarat biliminin ilgi çekiciliği ve çok sevdiğim ceza hukuku bilimi alanında bir çalışma yapıyor olmak, bahsi geçen bütün zorlukları unutturmuş ve yaptığım işten büyük bir haz almama sebebiyet vermiştir.

Hiçbir eser ile ilgili tamamiyet iddiasında bulunamayacağı gibi özellikle yeni bir çalışma alanı olan ve istihbarat ile ceza hukukunu kesiştiren bu çalışmayla ilgili olarak da böyle bir iddiada bulunmak yanlış olacaktır. Tamamlanması yaklaşık bir buçuk yıl süren çalışmanın elbette eksikleri ve değinmediği noktaları vardır. Bu nedenle, çalışma hakkında yapılacak her türlü eleştiri ve görüşün çalışmayı bir adım ileri götüreceği kanaatindeyiz.

Çalışmanın hazırlanması sırasında akademik destek, eleştiri ve görüşleri ile beni yönlendiren değerli tez danışmanım, Yrd. Doç. Dr. Selman Dursun ile gerek tezin yazım sürecinde gerek tez dışında benden her konuda teşvik ve desteğini esirgemeyen kıymetli hocam, Doç. Dr. Murat Balcı’ya müteşekkirim. Ayrıca; tezin yazımı sırasında şahsımı yol gösterici fikirleri ile desteklerinden mahrum bırakmayan; başta Öğr. Gör.

Buket Abanoz olmak üzere tüm dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi bu vesile ile sunmak isterim.

Son olarak, hayatımın her anında benden desteklerini esirgemeyen sevgili anne ve babam; Emine Baştürk ve Ali Baştürk'e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHBARAT KAVRAMI, TÜRK İSTİHBARAT TEŞKİLATLARI VE İSTİHBARAT HUKUK - İLİŞKİSİ

I. İSTİHBARATIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	5
A. İSTİHBARAT KAVRAMI	5
B. İSTİHBARAT ÇEŞİTLERİ	8
1. Fonksiyonlarına Göre Çeşitler.....	8
a. İç İstihbarat	8
b. Dış İstihbarat.....	9
2. Alanlarına Göre Çeşitler.....	9
a. Siyasi İstihbarat.....	9
b. Askeri İstihbarat.....	10
c. Ekonomik İstihbarat.....	11
d. Sosyal İstihbarat.....	11
e. Terörizm İstihbaratı.....	12
3. Ölçeklerine Göre Çeşitler	14
a. Stratejik İstihbarat	14
b. Taktik İstihbarat.....	14
c. Operasyonel İstihbarat	15
C. İSTİHBARATA KARŞI KOYMA.....	16
1. Kavram	16
2. İstihbarata Karşı Koyma Çeşitleri	17
a. Pasif İstihbarata Karşı Koyma	17
b. Aktif İstihbarata Karşı Koyma.....	20
D. İSTİHBARAT TOPLAMA YÖNTEMLERİ.....	20

1. İnsan Kaynaklı Yöntemler.....	21
2. Teknik Yöntemler.....	22
a. Fotografik İstihbarat.....	22
b. Elektronik İstihbarat	23
c. Sinyal İstihbaratı	23
d. Uydu İstihbaratı	23
e. Görüntü İstihbaratı	24
f. Radar İstihbaratı	24
g. Siber İstihbarat.....	24
3. Açık Kaynak İstihbaratı.....	25
E. İSTİHBARAT ÇARKI.....	27
1. İstihbarat İhtiyaçlarının Tespiti ve Toplama Çalışmalarının Yönlendirilmesi	27
2. Haberlerin Toplanması	28
3. Haberlerin İşlenmesi.....	28
4. İstihbaratın Yayımı ve Kullanılması	29
II. TÜRK İSTİHBARAT TEŞKİLATLARI	30
A. MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI	30
1. Genel Olarak	30
2. Teşkilat Yapısı	33
a. Güvenlik İstihbaratı Başkanlığı	33
b. İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığı	33
c. Stratejik İstihbarat Başkanlığı.....	33
d. Dış Operasyonlar Başkanlığı	34
e. Elektronik ve Teknik İstihbarat Başkanlığı	34
f. Sinyal İstihbaratı Başkanlığı.....	34
B. EMNİYET İSTİHBARAT DAİRE BAŞKANLIĞI	34
C. JANDARMA İSTİHBARAT BİRİMİ.....	35
III. İSTİHBARAT – HUKUK İLİŞKİSİ	36
A. SİYASİ POLİS KAVRAMI.....	36
B. İSTİHBARATA KARŞI KOYMANIN CEZA HUKUKU BOYUTU	38

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI'NA AİT BİLGİ VE BELGELERİN

SUİSTİMALİ SUÇU

I. KANUNİ TANIM VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER	40
II. SUÇUN TEMEL UNSURLARI	43
A. MADDİ UNSURLAR	43
1. Konu	43
a. Bilgi.....	43
b. Belge	44
(1) Kavram	44
(2) Unsurları	45
i Belgenin Yazılı Olması	45
ii. Hukuki Bir Sonuç Doğurmaya Elverişli Bir İrade Beyanı İçermesi	46
iii. Bir Düzenleyicisinin Bulunması	47
c. Bilgi ve Belgelerin Milli İstihbarat Teşkilatı'nın Görev ve Faaliyetlerine İlişkin Olması	48
d. Milli İstihbarat Teşkilatının Görev ve Faaliyetlerine İlişkin Bilgi ve Belgeler ile Devlet Sırrı İlişkisi.....	53
2. Seçimlik Hareketler	58
a. Elde Etme Hareketleri	59
(1) Yetkisiz Olarak Temin Etmek	59
(2) Yetkisiz olarak almak	60
(3) Çalmak.....	61
b. Sahtecilik Hareketleri	62
(1) Sahte Olarak Üretmek	62
(2) Üzerinde sahtecilik yapmak	63
(3) Yok etmek	63
3. Fail	64
4. Mağdur	65
B. MANEVİ UNSUR	65
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	67

III. SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI.....	68
IV. KUSURLULUK	70
V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	71
A. SUÇA TEŞEBBÜS	71
B. SUÇA İŞTİRAK	73
C. SUÇLARIN İÇTİMAI	75
1. Görünüşte İçtima	77
2. Gerçek İçtima	80
3. Farklı Nev’iden Fikri İçtima.....	81
4. Zincirleme Suç	83
VI. YAPTIRIM.....	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI’NA AİT KİMLİKLERİN SUİSTİMALİ SUÇLARI	
I. MİT MENSUPLARININ VE AİLELERİNİN KİMLİKLERİNİ, MAKAM, GÖREV VE FAALİYETLERİNİ İFŞA ETME SUÇU.....	
A. KANUNİ TANIM VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	
B. SUÇUN TEMEL UNSURLARI	
1. Maddi Unsurlar.....	87
a. Konu.....	87
(1) MİT mensubu	88
(2) MİT Mensuplarının Aileleri	89
(3) MİT Mensubu Kimliği	91
(4) Makam, Görev ve Faaliyetler	92
b. Hareket.....	92
c. Fail	94
d. Mağdur.....	94
2. Manevi Unsur	95
3. Hukuka Aykırılık Unsuru	95
C. SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI	
D. KUSURLULUK	
E. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	
1. Suça Teşebbüs	96

2. Suça İştirak	96
3. Suçların İçtimaı	97
a. Görünüşte İçtima.....	97
b. Aynı Nev'iden Fikri İçtima.....	98
c. Zincirleme Suç	98
F. YAPTIRIM	98
II. MİT MENSUBU KİMLİKLERİ ÜZERİNDE SAHTECİLİK SUÇU.....	100
A. KANUNİ TANIM VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	100
B. SUÇUN TEMEL UNSURLARI	100
1. Maddi Unsurlar.....	100
a. Konu.....	100
b. Seçimlik Hareketler	101
(1) Sahte Olarak Düzenlemek	102
(2) Sahte Olarak Değiştirmek.....	102
(3) Sahte MİT Mensubu Kimliklerini Kullanmak	103
c. Fail ve Mağdur	103
2. Manevi Unsur	103
C. SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI	104
D. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	104
1. Suça Teşebbüs	104
2. Suça İştirak	105
3. Suçların İçtimaı	105
a. Zincirleme Suç	105
b. Görünüşte İçtima.....	106
E. YAPTIRIM	107

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI'NA AİT BİLGİ, BELGE VE KİMLİKLERİ MEDYA VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARIYLA İFŞA ETME SUÇU

I. KANUNİ TANIM VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER	108
II. SUÇUN TEMEL UNSURLARI	109
A. MADDİ UNSURLAR.....	109

1. Konu	109
2. Seçimlik Hareketler	112
a. Medya Araçları ve Kitle İletişim Araçları	113
b. Yayımlamak	117
c. Yaymak	119
d. Açıklamak	119
3. Fail	121
a. Basın Kanunu'na Göre Sorumluluğu Belirlenenler	121
(1) Süreli Yayınlarla İşlenen Suçlardan Dolayı Sorumluluk	121
(2) Süresiz Yayınlarla İşlenen Suçlardan Dolayı Sorumluluk	122
b. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayımlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'a Göre Sorumlulukları Belirlenenler	123
(1) İçerik Sağlayıcı	124
(2) Erişim Sağlayıcı	125
c. Yayımlar	125
4. Mağdur	126
B. MANEVİ UNSUR	126
C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	127
1. Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti	128
2. Basının Haber Verme Hakkı	130
3. Düşünceyi Açıklama Hürriyeti ve Basının Haber Verme Hakkı ile MİT'in Görev ve Faaliyetlerine İlişkin Bilgi, Belgeler ile MİT Mensubu Kimliklerinin Açıklanması, Yayımlanması ve Yayılması Arasındaki Çatışma	133
D. SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI	136
E. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	136
1. Suça Teşebbüs	136
2. Suça İştirak	137
3. Suçların İctimai	137
F. YAPTIRIM	139
SONUÇ	141

KAYNAKÇA..... 152

KISALTMALAR LİSTESİ

ACK	: Askeri Ceza Kanunu
a.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
aşağ.	: Aşağıdaki
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CIA	: ABD Merkezi Haber Alma Teşkilatı
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
İKK	: İstihbarata Karşı Koyma
m.	: Madde
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MIT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
yuk.	: Yukarıdaki
vd.	: ve devamı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti

GİRİŞ

İstihbarat kelimesi karşılığını, “bilgi toplama” kavramının çoğulunu ifade eden “muhaberat” sözcüğünde bulmaktadır. İnsanoğlunu yeryüzündeki diğer varlıklardan ayıran ve üstün kılan en önemli unsur bilgiye ulaşma ve onu kullanma kabiliyetidir. Bu nedenle, istihbarat faaliyetleri ilk çağlardan itibaren insanoğlu tarafından icra edilmektedir. Özellikle “bilgi çağı” olarak isimlendirilen yaşadığımız dönemde, bilgiye ulaşamayan toplumlar çağın gerisinde kalmaya ve yok olmaya mahkumdur. Bu nedenle, yaşadığımız dönemde istihbarat faaliyetlerinin taşıdığı önem eskiye oranla fazlasıyla artmıştır.

İstihbarat faaliyetleri bir madalyonun iki yüzü gibidir. Madalyonun bir tarafında bilgi toplamak ve toplanılan bilgiyi bir sentez haline getirip kullanmak yer almaktayken; madalyonun diğer tarafında sahip olunan bilginin gizlilik niteliğini kaybetmeden muhafaza edilmesi vardır. İstihbaratın bu yönü “istihbarata karşı koyma” olarak isimlendirilmektedir. Bu faaliyet kısaca; savaş veya barış zamanında, ülkenin kendisine karşı yapılan casusluk faaliyetlerinden korunması olarak tanımlanabilir. İstihbarata karşı koyma faaliyetleri de iki şekilde icra edilmektedir. Bunlardan birincisi aktif istihbarata karşı koyma, ikincisi ise pasif istihbarata karşı koyma faaliyetleridir. Aktif istihbarata karşı koyma; sadece binaların, bilgi ve belgeler gibi unsurların korunması ile değil, düşmanın casusluk, sabotaj ve yıkıcı girişimlerini tespit etme, yakalama gibi aktif hareketler ile yapılan faaliyetlerdir. Pasif istihbarata karşı koyma ise; yabancı teşkilatların çeşitli bilgi belgeleri veya şahıslar gibi unsurları eline geçirmesini engellemek için alınan tedbirlerdir. İstihbarata karşı koyma faaliyetlerinin bu denli önemli olmasının nedeni; istihbarat faaliyetlerinin özünde gizlilik bulunmasıdır.

Ülkemizde istihbarat faaliyetlerini yerine getirmek üzere kurulan birçok teşkilat vardır. Söz konusu teşkilatları koordine eden ve bunlardan en önemli konumda olan teşkilat; MİT'dir. MİT'in görev ve faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesinin ülke güvenliği bakımından önemi büyüktür. Bu amaçla, 2937 sayılı Kanunun 27. maddesinde Kanun'un diğer hükümlerindeki bir takım idare hukuku düzenlemelerine ilave olarak ceza yaptırımını içeren suç normları

Maddenin ilk üç fıkrasında; MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler ile MİT mensubu kimlikleri; dördüncü fıkrasında ise yine MİT'in aktif istihbarat faaliyetlerinin ceza hukuku normları ile koruma altına alınmasına yönelik suç tipleri ihdas edilmiştir. Çalışmamızın konusunu; MİT'in pasif istihbarata karşı koyma faaliyetlerinin cezai normlar ile korunmasına ilişkin olarak 27. maddesinin ilk üç fıkrasında yer alan düzenlemeler oluşturmaktadır.

“Milli İstihbarat Teşkilatı'na Ait Bilgi, Belge ve Kimliklere Karşı Suçlar” başlıklı çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde yer alan birinci büyük başlık altında; istihbaratın kavramsal çerçevesi çizilmeye çalışılacaktır. Burada; istihbarat çeşitleri, istihbarata karşı koyma faaliyetleri, istihbarat toplama yöntemleri ve istihbarat çarkı gibi istihbarat biliminin genel hatlarını oluşturan kavramlar hakkında bilgiler verilecektir. Bölümün ikinci büyük başlığında; Türkiye'de faaliyet gösteren istihbarat teşkilatları ve özellikle MİT hakkında açıklamalar yapılacaktır. Bölümün son temel başlığında ise; istihbarat – hukuk ilişkisi ve özellikle çalışmamızın esasını oluşturan istihbarata karşı koyma – hukuk ilişkisi hakkında değerlendirmeler yapılacaktır.

Çalışmamızın devamı olan ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerde, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nun 27. maddesinin ilk üç fıkrasında düzenlenen suç tipleri sistematik bir şekilde analiz edilecektir.

Tezimizin ikinci bölümü “Milli İstihbarat Teşkilatı'na Ait Bilgi ve Belgelerin Suistimali Suçu” başlığında olup, bu bölümde özellikle; bir bilgi veya belgenin MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin olması hususu üzerinde durulacaktır. Akabinde söz konusu bilgi veya belgelerin devlet sırları ile ilişkisi incelenecektir. Bu bağlamda, TCK'da düzenlenen Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk Suçları (m. 326–339) ile inceleme konumuz olan suç arasındaki içtima durumu ele alınacaktır.

Üçüncü bölüm “Milli İstihbarat Teşkilatı'na Ait Kimliklerinin Suistimali Suçları”ndan oluşmakta olup, diğer bölümlerden farklı olarak birbirleri ile bağlantılı iki suç tipi analiz edilecektir. Burada ilk olarak; “MİT Mensuplarının ve Ailelerinin Kimliklerini, Görev, Makam ve Faaliyetlerini İfşa Etme” suçu, ikinci olarak ise; “MİT

Mensubu Kimlikleri Üzerinde Sahtecilik Suçu” incelenecektir. Esasen bu suçlar aynı fıkra da seçimlik hareketler halinde düzenlenmiştir ancak iki suç tipi arasında bağlantı bulunmadığından ayrı suçlar olarak incelenmiştir. Söz konusu bağlantı yokluğu içtima ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanması hususunda zorluk çıkartabilecek niteliktedir. İlk suç tipinde özellikle “MİT mensubu aileleri”, ikinci suç tipinde ise “kimlik” kavramının ne olduğu ve ne kapsamda değerlendirilmesi gerektiği hususları önem taşımaktadır.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde “Milli İstihbarat Teşkilatı’na Ait Bilgi, Belge ve Kimlikleri Medya ve Kitle İletişim Araçlarıyla İfşa Etme Suçu” analiz edilecektir. Bu bölümde suçun unsuru olan; radyo, televizyon, internet, sosyal medya, gazete, dergi, kitap ve diğer tüm medya araçları ile her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim araçları açıklanacaktır. Daha sonra, 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 11. maddesi ile 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanununun 4. ve 6. maddeleri hükümlerine göre sorumlulukları belirlenen kişilerin kim olduğu hususu incelenecektir. Bölümün devamında, düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti, basının haber verme hakkı ile suça konu bilgi, belge ve kimliklerin ifşası arasındaki çatışma ve söz konusu çatışmanın giderilmesine yönelik kıstaslar belirlenmeye çalışılacaktır. Son olarak ifşa edilen bilgi, belge ve kimliklerin bir özünde devlet sırrı veya yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgiler niteliğini haiz olması durumu değerlendirilecektir. Burada da, devlet sırlarına karşı suçlar ile inceleme konumuz olan suç arasındaki içtima durumuna değinilecektir.

Dört bölüm halinde incelenecek çalışmada varılacak özel ve genel sonuçlar, “Sonuç” kısmında toplu bir biçimde ortaya konularak, çalışma bitirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHBARAT KAVRAMI, TÜRK İSTİHBARAT TEŞKİLATLARI VE İSTİHBARAT HUKUK - İLİŞKİSİ

I. İSTİHBARATIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

A. İstihbarat Kavramı

İstihbarat günümüze kadar pek çok kez tanımlanmıştır. Bu olguyu yeniden tanımlamadan önce, kelime kökeninin incelemesine bakmak faydalı olacaktır. Arapça kökenli olan bu kelime “haber” ve “bilgi alma” anlamına gelen “istihbar” kelimesinin çoğuludur¹. Lugatımıza Arapçadan giren kelimenin dilimizdeki kullanım alanı oldukça geniştir. Örneğin; ihbar, muhbir, muhaberat gibi kelimeler bu kelimedenden türetilmiştir. Arap ülkelerinde istihbarat teşkilatlarına haberleşme anlamına gelen “El Muhaberat” ismi verilmektedir². Türk Dil Kurumu sözlüğünde istihbarat; “*yeni öğrenilen bilgiler, haberler, duyumlar*” ve “*bilgi toplama, haber alma*” olarak tanımlanmıştır³. İngilizcede “*intelligence*” kelimesinde karşılığını bulan istihbarat, bu dilde akıl, zeka, anlayış, haber, bilgi ve istihbarat anlamlarına gelmektedir⁴. Almancada istihbarat kelimesi; “*haberler*” anlamına gelen “*Nachrichten*”, ve son olarak; Rusya ve bazı Slav ülkelerinde ise “*гүвенлік*” anlamına gelen kelimelerde karşılığını bulmaktadır⁵.

İstihbaratı tanımlayan kelimelerin karşıladığı anlamlar farklılıklar göstermektedir. Bunun sebebi, toplumların istihbarata olan bakış açılarının değişiklik göstermesidir. Bu bağlamda; İngilizlerin ve Amerikalıların malumatın değerlendirilmesini öne çıkardığı, bizde ise malumatın derlenmesine daha çok önem verildiği ifade edilebilir⁶. İstihbarat; analiz edilmiş bilgidir, sadece bilgi toplamak

¹ Özdağ Ümit, **İstihbarat Teorisi**, 10. Baskı, Ankara, Krypto, 2015, s. 27; Nurullah Aydın, **İste İstihbarat**, 1. Baskı, İstanbul, Kum Saati Yayınları, s. 19.

² Özdemir Akbal, Niyazi Tılısbiyık, **İntelligence İstihbarat ve Türkiye**, 1. Baskı, Konya, Nüve Kültür Merkezi, 2006, s. 11.

³ Güncel Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, (çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, e.t. 13.07.2016.

⁴ Hasan Ateş, **Türk İstihbarat Sisteminin Sorunsalları**, 1. Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, 2014, s. 4.

⁵ Akbal, **a.g.e.**, s. 11.

⁶ Özdağ, **a.g.e.**, s. 29.

istihbaratı değil, istihbarat sürecinin bir parçasını oluşturmaktadır⁷. Sonuç olarak, “intelligence” kelimesinin istihbarat kavramı ile daha iyi örtüştüğünü söylemek mümkündür⁸.

İstihbarat denilince akıllara genel olarak örtülü operasyonlar, casusluk gibi faaliyetler gelmektedir. Aslında bu tür faaliyetler istihbarat sürecinin küçük bir kısmını oluşturmaktadır. İstihbaratın asıl faaliyet alanını; bilginin toplanması ve analiz edilmesi işlemleri ile istihbarata karşı koyma faaliyetleri teşkil etmektedir. İstihbarat kavramı içerisinde istihbarata karşı koyma faaliyetlerinden bahsetmemek tabiri caizse otomobil tarif edilirken sadece otomobilin motorundan bahsedip fren ve tamponlarından söz etmemek⁹ gibidir.

İstihbaratın ne olduğu hakkında fikir edinmenin en güzel yolu istihbarat çarkı denilen sistemin çözümlenmesi ve açıklanması ile olacaktır. Bugüne kadar istihbaratın üzerinde tam olarak uzlaşılan bir tanım yoktur. Ancak yapılan tanımlar genel olarak, bahsi geçen çarkın açılımına dayanmaktadır¹⁰. Öte yandan istihbaratın gizliliği bu alanda çalışma yapmayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle istihbarat alanında çalışılmak istenmemektedir. Bütün bunlara ek olarak, istihbarat teriminin oldukça kapsamlı bir yapıya sahip olması da istihbarat üzerinde uzlaşılmış bir tanım yapmayı güçleştirmektedir¹¹. Bu nedenlerle, aşağıda çeşitli bakış açıları ile yapılmış istihbarat tanımlarından birkaçına yer verilecektir.

Milli İstihbarat Teşkilatı'nın resmi internet sitesinde istihbarat; “*İstihbarat ham bilgilerin işlenmesi sonucu üretilen bir bilgidir. Bir başka ifadeyle istihbarat tekniği teşkilatı ve faaliyet itibariyle mevcut olması lazım gelen organları ve konuları içine alır. Bu nedenle istihbarat planlama, araştırma, deliller toplama, çeşitli akli ve ilmi metotlarla onları değerlendirip bir sonuç istihsal edip, kullanma faaliyetlerini*

⁷ Mutlu Köseli, **İstihbarat Temel Hususlar ve Güncel Konular**, İstanbul, Adalet, 2011, s.12. Aynı yönde; Ateş, **a.g.e.**, s. 5.

⁸ Ateş, **a.g.e.**, s. 4.

⁹ Köseli, **a.g.e.**, s. 8.

¹⁰ Özdağ, **a.g.e.**, s. 29.

¹¹ Bülent Başçam, “İstihbarat Hatalarının 11 Eylül Saldırıları Ekseninde İncelenmesi ve Öneriler”, **Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2015, s. 4.

içine alan bir manaya sahip bulunmaktadır” şeklinde ifade edilmiştir¹². Yine MİT aynı sitede; “İstihbarat nedir?” sorusuna; “Devletler, kendilerini korumak için, ülkelerinde ve diğer ülkelerde neler olup bittiği hakkında sürekli bilgi toplar. Üstelik bu bilgi, sadece görünürde yaşananların değil, aynı zamanda araştırmalarla ortaya çıkarılan durum ve olayların bilgisidir. Devletler, ileride yaşanabilecek sorunları, tehditleri tehlikeleri önceden tahmin edebilir ve gerekli önlemleri alabilir.” cevabı verilmiştir¹³.

ABD Genel Kurmay Başkanlığı Askeri Terimler Sözlüğünde istihbarat; “Yabancı devletler ya da bölgeler hakkında toplama, işleme, analiz ve değerlendirme işleminden geçen bilgilerin üretilmesi safhası ve rakipler hakkında gözetleme, araştırma inceleme, analiz sonucu elde edilen bilgi ve tecrübeler” olarak tanımlanmıştır¹⁴.

ABD Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA); “istihbarat etrafımızdakilerle ilgili politika yapıcıların karar vermelerini kolaylaştıracak bilgi ve ön bilgi” şeklinde bir tanımlama yapmıştır. Amerikan Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ise; “ulusal güvenliğe yönelik potansiyel tehditler hakkında politika belirleyicilere karar verme sürecinde yardımcı olmak amacıyla toplanmış, analiz edilmiş ve rafine edilmiş bilgi” şeklinde bir tanımlama yapmıştır¹⁵.

Kolluk hukuku çerçevesinde istihbaratın tanımını yapan Yenisey; “elde edilen kişisel verileri veya her türlü bilgiyi kullanarak, devlete veya topluma yönelik önemli tehlikeleri sezmeye çalışarak, bunlardan anlamlandırılan sonuçlar çıkartmak”¹⁶ açıklamasında bulunmuştur.

İstihbarata muhafazakar bir bakış açısı ile bakan bir görüş, kamuya açık olmayan bilgilerden veya en azından bu tür bilgilere dayanılarak yapılan analizlerin

¹² Özcan Piri, “5937 Sayılı Kanuna Göre Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Kayda Alınması”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2010, s. 17.

¹³ Ateş, **a.g.e.**, s. 5.

¹⁴ Köseli, **a.g.e.**, s. 7.

¹⁵ Gökhan Kuloğlu, **İç Güvenlik İstihbaratı ve Kolluk ABD Örneği**, 1. Baskı, İstanbul, Beta, 2015, s.17.

¹⁶ Feridun Yenisey, **Kolluk Hukuku**, 2. Baskı, İstanbul, Beta, 2015, s. 373.

istihbarat olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir¹⁷. Bu çerçevede gizliliğin istihbaratın en önemli parçalarından birisi olduğu ve hatta bir bilgi toplama faaliyetinde gizlilik yoksa o faaliyetin istihbarat olmayacağını dile getirilmiştir¹⁸. Ancak bu görüşe; günümüzde istihbaratın genellikle açık kaynaklardan toplandığı bu nedenle gizli kaynaklara ihtiyaç duyulmadığı gerekçeleri ile karşı çıkmıştır¹⁹. Benzer şekilde açık kaynak olarak tabir edilen kaynakların, başarılı bir istihbarat yürütmek için gerekli olduğu ileri sürülmüştür²⁰. Kanaatimizce, gizli olmayan kaynakların değerlendirilmesinden sonra elde edilen sentezleri de istihbarat olarak değerlendiren ikinci görüş isabetlidir.

İstihbarat faaliyetlerinin bazı amaçları vardır. Bunların başında; rakip devletin/kuruluşun/birliğin kısa ve uzun vadeli niyetlerini ve bu niyetleri gerçekleştirmek için yaptıkları çalışmaları ve bu çalışmaları uygulama yeteneklerinin olup olmadığını belirlemek²¹, devlete ve politikacılara karar verme konusunda yardımcı olacak bilgiler temin etmek, ülke vatandaşlarını korumak ve güvenliği sağlamak, savunma planlamasını desteklemek; terörle ve uyuşturucu ile mücadele uluslararası organize suçları engellemek ve kolluk güçlerine ve denetleme kurullarına ihtiyacı olan desteği sağlamak gelmektedir. Bu destek, gerek duyulan bilgilerin temin ve analiz edilmesi ile sağlanır²².

B. İSTİHBARAT ÇEŞİTLERİ

1. Fonksiyonlarına Göre Çeşitler

a. İç İstihbarat

İç istihbarat; devletin yönetim rejimini bozmak, vatandaşlar arasına nifak sokmak, terörizm, din, mezhep ve ideolojik ayrımlar çıkartmak gibi girişimlerin

¹⁷ Özdağ, **a.e.**, s. 31.

¹⁸ Köseli, **a.g.e.**, s. 9.

¹⁹ Özdağ, **a.g.e.**, s. 31.

²⁰ Köseli, **a.g.e.**, s. 9.

²¹ Özdağ, **a.g.e.**, s. 32.

²² Köseli, **a.g.e.**, s. 12 vd.; Mesut Pınarbaşı, “Özel Hayatın Korunması Kapsamında İstihbarat Faaliyetlerinin Hukuksal Sınırları”, **Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2014, s. 53 vd.

öğrenilip iç güvenliğin bozulmaması amacıyla iç güvenlik politikası karar alıcılarına sunulmak üzere yapılan istihbarattır²³.

İç güvenlik istihbaratı, önceden krallar, şahıslar gibi kişilerin korunması amacı ile yapılmaktaydı. Artık milli güvenliğin sağlanması, iç istihbaratın esas amacını teşkil etmektedir²⁴.

b. Dış İstihbarat

Dış istihbarat; dış politika üreticilerine istihbarat sağlamak amacı ile yapılır. Dış istihbarat faaliyetleri; devlet için tehlike veya potansiyel tehlike arz eden hedef ülkenin politik, askeri güçleri, plan ve niyetleri gibi bilgileri edinmek üzere gerçekleştirilir. Ülke güvenliğinin ülke sınırları dışından başladığı fikrine dayanmaktadır. Casusluk, propaganda, psikolojik hareket, sabotaj, örtülü operasyon dış istihbaratın unsurları olarak sayılabilir²⁵.

İç ve dış istihbarat birbirlerinden ayrı düşünülemez. Birbirleri ile sıkı ilişki içerisinde olan istihbarat çeşitleridir, bu nedenle iki istihbarat arasındaki koordinasyonu güçlü tutmak isteyen ülkeler bu iki istihbarat faaliyetlerini tek bir teşkilat çatısı altında toplamıştır²⁶.

2. Alanlarına Göre Çeşitler

a. Siyasi İstihbarat

Devlet işlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesi faaliyetleri ile ilgili özel görüş veya anlayış²⁷ olarak tanımlanan siyaset, istihbarat bilimi için çok önemli ve kritik bir

²³ Serhat Tezsever, **Milli Güvenliğimiz İçinde İstihbarat**, 3. Baskı, İstanbul, 2015, s. 92; Ateş, **a.g.e.**, s. 23; Remzi Güney, “Osmanlı'nın Son Döneminden Cumhuriyet Dönemine İstihbarat Teşkilatlarının Tarihi Süreçleri ve Polis İstihbarat Tarihi”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale, 2008, s. 4.

²⁴ Ateş, **a.g.e.**, s. 23; Tezsever, **a.e.**, s. 92.

²⁵ Kuloğlu, **a.g.e.**, s. 23; Tezsever, **a.e.**, s. 92; Ateş, **a.e.**, s. 28.

²⁶ Kuloğlu, **a.e.**, s. 24.

²⁷ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

önemi haizdir. Doktrinde siyasi istihbaratın, aşağıda ayrıca değineceğimiz stratejik istihbaratın kalbini oluşturduğu söylenmektedir²⁸.

Siyasi istihbarat gerçekleştirilirken; tarih, anayasal yapı, hükümet etkinliği, dış politika, politik partiler, politik kültür, baskı grupları, yıkıcı ve bölücü faaliyetler gibi²⁹ unsurlar göz önüne alınır ve bunların incelenmesi sonucunda elde edilen bilgilerin sentezi yapılır.

Siyasi istihbarat iç ve dış siyasi istihbarat olarak ikiye ayrılmaktadır. İç siyasi istihbarat; herhangi bir yönetim biçimi içinde yer alan yöneticilerin kendi statükosunun devamı için yaptırdığı istihbarattır. Burada gerçekleştirilen istihbarat faaliyeti, ülke içerisinde kendisine rakip olan güçlere veya dostlarına karşı yapılır. Dış siyasi istihbarat ise; uluslararası ilişkiler bilimi ile yakından alakası olan, ülkelerin güvenliklerini sağlamak için dost veya düşman ülkelerin siyasal durumları ile ilgili yaptıkları istihbarat faaliyetlerini kapsamaktadır³⁰.

b. Askeri İstihbarat

Devletlerin kendi ülke bütünlüklerini ve toplumlarını koruma yükümlülükleri bulunmaktadır, bu nedenle iç ve dış tehditlere karşı bir savunma mekanizması olarak silahlı kuvvetler oluştururlar³¹. Bu derecede ülke güvenliğini ilgilendiren bir yapılanma ile istihbaratın ilişkisinin bulunmaması düşünülemez. Bu nedenle istihbarat ve askerlik arasında çok önemli bir bağ bulunmaktadır. Askeri stratejiler üretebilmek için istihbarata ihtiyaç duyulmuştur, bu ihtiyacın sonucu olarak ise bir istihbarat çeşidi olarak askeri istihbarat kavramı ortaya çıkmıştır.

Askeri istihbarat; askeri faaliyetlerin planlanması, hareketin icrası, askeri güçler ve askeri operasyonların desteklenmesi ile hedef ülkelerin askeri yetenekleri,

²⁸ Özdağ, **a.g.e.**, s. 63.

²⁹ Özdağ, **a.g.e.**, s. 61 vd.

³⁰ Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s.49.

³¹ Tılısbıyık, Akbal, **a.e.**, s. 52.

kapasiteleri, savaş düzenleri gibi konular ile ilgili yapılan istihbarat faaliyetlerini kapsamaktadır³².

c. Ekonomik İstihbarat

Bir devletin varlıklarını idame ettirebilmesi ve halkının refahını tesis edebilmesi güçlü bir ekonomiye sahip olmasına bağlıdır. Bu nedenle dünya tarihinde birçok savaşın veya barışın yapılmasının altında ekonomik nedenler yatmaktadır³³. Ekonomik istihbarat; politik veya ticari işlerle ilgili teknolojik verileri, finansal, ticari plan, büyük ticari teklifler gibi ticari bilgileri ve ulusal ticaret görüşmelerinin bilgileri, ekonomiyle ilgili planlar ve stratejiler gibi hükümet bilgilerini içeren, yabancı görevliler tarafından elde edilen, ülkeye, doğrudan ya da dolaylı olarak verimli veya rekabetçi katkılar sağlayacak ekonomik bilginin elde edilmesi olarak tanımlanabilir³⁴.

Ekonomik istihbarat; bir ülkenin hedeflerine ulaşım ulaşamayacağını tespit edebilmek için ülkenin sahip olduğu ekonomik imkanları incelemek, o ülkenin tarımsal veya sınai ihtiyaç ve imkanlarını tespit etmek ve bu bilgiler ile ekonomik stratejiler üretmek veya o ülkeyi baskı altına almak, o ülkedeki ekonomik gücün kimler veya hangi grupların kontrolü altında olduğunu tespit etmek amaçları ile yapılmaktadır³⁵.

d. Sosyal İstihbarat

Siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun bir toprak bütünlüğü üzerinde oluşturduğu tüzel varlığa devlet denilmektedir³⁶. İnsan, devleti meydana getiren unsurlardan bir tanesidir. Bir devlet içerisinde yaşayan insan topluluğu arasında sosyal bir yaşam oluşmaktadır, bu sosyal yaşam aynı şekilde bir devlet içerisindeki coğrafya, din gibi koşullara göre de değişiklik gösterebilir. Bu bağlamda her topluluğun kendine ait sosyolojik farklılıkları bulunmaktadır, bu

³² Kuloğlu, **a.g.e.**, s. 30; Ateş, **a.g.e.**, s. 33.

³³ Ayrıntılı açıklamalar ve örnekler için bkz. Tılısbiyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 66 vd.

³⁴ Ateş, **a.g.e.**, s. 33.

³⁵ Özdağ, **a.g.e.**, s. 80 vd.

³⁶ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

farklılıklar ise istihbarat bilimi açısından önem arz eder. Sosyal istihbarat çalışmaları ile bir toplumun; nüfus hareketleri, azınlıkları, sosyal sınıfları, inanışları, eğitimi, sanatı, savaş ve barış zamanlarında gösterecekleri reaksiyonlar, zihniyet analizleri gibi hususlar hakkında malumat elde edilir³⁷.

e. Terörizm İstihbaratı

Terör kavramı etimolojik olarak incelendiğinde Latince; korkutmak, ürktmek, sindirmek gibi anlamlara sahiptir. Dilimize Fransızcadan girdiği ifade edilen “terör” kelimesi³⁸ sözlükte; “yıldırı” olarak tanımlanmıştır. Terör kavramı Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesinde ise şu şekilde tanımlanmaktadır. “*Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir*”.

Terörizm ise terörden farklı bir anlama sahip olup; terör durumunun ortaya çıkarılmasına yarayan stratejiyi ifade etmektedir. Terörizm; organize edilmiş bir grubun, sistematik ve sürekli faaliyetleriyle siyasi amaçlarına ulaşmasında bir metot olarak kullanılan korkutma ve yaratılan korku vasıtasıyla yıldırma faaliyetleridir. Bu bağlamda, terör kavramı bir eylem biçimini ifade etme iken terörizm kavramının ise bir savaş doktrini olduğu söylenebilir³⁹.

Terör, kamu güvenliğini ve ülkenin birlik ve bütünlüğünü tehdit eden bir olgudur⁴⁰. Bu nedenle istihbarat ile terörizm arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır ve

³⁷ Özdağ, **a.g.e.**, s. 84 vd.; Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 64.

³⁸ Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 74.

³⁹ Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 74 vd.

⁴⁰ Ateş, **a.g.e.**, s. 27.

devlet idaresinin teröre karşı kullanacağı en etkili silah istihbarattır⁴¹. Bu bağlamda gerçekleştirilecek faaliyetlerin temelini terör örgütleri oluşturmaktadır. Terör örgütlerinin genel yapısı, ulusal ve uluslararası bağlantıları, ilgili terör örgütünün diğer örgütler ile karşılaştırılması, terör örgütünün amaçlarını gerçekleştirmek amacıyla nasıl bir yapıya büründüğü ve yapısı temelinde faaliyetlerini nasıl gerçekleştirdiği gibi hususlar örgütün anatomik yapısını ortaya koymak için önemli olan hususlardır⁴². Terörizm istihbaratının başarılı olması için; insan kaynaklı istihbarata önem verilmesi, kurumlar ve ülkelerarası işbirliğinin geliştirilmesi, doğru zamanda istihbarat elde edilmesi, akademik alanların istihbarata katkısı, yeterli ve yetenekli personel istihdam edilmesi, mücadelenin demokratik yollarla yapılması, istihbarat teşkilatının gereken şartlara göre kendini yenilemesi ve iyi bir istihbarat analizi gerekmektedir.

Terör ile mücadelede başarı sağlamak için iyi analiz çalışması gerekmektedir. Bu çalışmanın nasıl yapılması gerektiği ile ilgili olarak Avrupa Terör Faaliyetlerine Karşı Özel Araştırma Yöntemleri Uzmanları Komitesi bir takım tavsiyelerde bulunmuştur. Bu tavsiyeler; gizli soruşturmacı da içeren gizli operasyonlar, ajan ya da istihbarat elemanı gibi insan kaynaklı istihbarat, elektronik gözlemler yapılması, telefon, faks, e-posta de dahil olmak üzere iletişime müdahale edilmesi, arabaların, evlerin, bilgisayarların aranması, ajan provokatörlerin kullanılması şeklinde sıralanmıştır.

Ancak bu tavsiyeler yerine getirilirken bir standarda erişmek amacıyla yine bazı prensipler belirlenmiştir. İlk olarak; telefon dinlemeye koruma tedbirine imkan veren kanunlarda, telefonu dinlenecek kişiler ile ilgili olarak hangi suçlar için ne kadar süre ile dinleme yapılabileceği belirtilmelidir. İkinci olarak; aramalar hâkim kararına dayanmalıdır. Üçüncü olarak; özel verilerin kaydedilmesi için sıkı kanuni şartlar gerekmektedir. Bu verilere kimlerin ulaşabileceği ve nasıl denetleneceği belirtilmelidir. Dördüncü olarak; suç faaliyetlerine sızmak için görevlendirilen ve pasif olarak suç organizasyonlarını gözetleyen polisler suçluların haklarını ihlal

⁴¹ Ateş, a.e., s. 27. Aynı yönde; Mutlu Köseli, “Terörle Mücadelede İstihbaratın Rolü”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt:11 (2), 2009, s. 69.-

⁴² Ümit Özdağ, Merve Önenli Güven, **Teşkilat-ı Mahsusa'nın 100. Yılında Türk İstihbaratı**, 1. Baskı, Ankara, Krypto, 2015.s. 271 vd.

etmemelidir. Son olarak ise; polisler, istihbarat görevlilerinin ya da istihbarat kaynağı olarak kullandıkları şahısların kimliklerini gizli tutmalıdır⁴³.

3. Ölçeklerine Göre Çeşitler

a. Stratejik İstihbarat

Stratejik istihbarat; bir devletin gelecekte karşılaşılabileceği fırsatların veya tehditlerin araştırılıp, tespit edilerek veya öngörülerek, karar alıcıların önüne olabilecekler ile ilgili seçeneklerin ortaya konulmasıdır. Bu sayede siyaset üretme sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi sağlanır⁴⁴.

Stratejik istihbarat; Cumhurbaşkanı, Başbakanlık, Genel Kurmay Başkanlığı veya bakanlıklar gibi politika üreticilerin istekleri doğrultusunda ülkelerin imkan ve kabiliyetleri, zaaf ve eksikleri ve muhtemel politikaları hakkında bilgi edinmeyi sağlar. Bürokrat ve politikacılara barış zamanında dış politika ve ulusal güvenlik, savaş zamanında ise kuvvet seferberliği, hedef tespiti ve nihai hedefe ulaşma imkanını sağlamak için üretilir. Stratejik istihbarat, aşağıda değinilecek olan taktik istihbarata göre geniş kapsamlıdır ve geniş bir perspektif gerektirir. Başka bir deyişle büyük resme bakmayı amaçlar, taktik istihbarat kısa vadeli ve spesifik konularla ilgilenir, problem çözme odaklıdır. Stratejik istihbarat ise genel bir bakış açısı kazanıp politika üretmek için kullanılır⁴⁵.

b. Taktik İstihbarat

Taktik kavramı, amaçlanan sonuca ulaşmak amacıyla izlenen yolların ve kullanılan yöntemlerin tümünü ifade eder⁴⁶. Taktik istihbarat ise; terörist faaliyetlere veya suç tehdidinde ilişkin bilgi elde etmek, bilgiyi geliştirmek veya bu bilginin, tehdidin ortadan kaldırılması ya da hafifletilmesine yarayan stratejilerde

⁴³ Köseli, **a.g.e.**, s. 63 vd.

⁴⁴ Özdağ, **a.g.e.**, s. 132; Kuloğlu, **a.g.e.**, s. 19.

⁴⁵ Özdağ, **a.g.e.**, s. 133 vd.; Kuloğlu, **a.g.e.**, s. 20, 21.; Pınarbaşı, **a.g.e.**, s. 61; Ragıp Gürsel Ödemiş, "Terörle Mücadelede İnsan İstihbaratı ve Teknik İstihbarat İlişkisi", **T.C. Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2014, s. 55 vd.; Köseli, **a.g.e.**, s. 21.

⁴⁶ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

kullanmasıdır. Düşmanın aktüel amaç ve kapasitelerini anlamaya yönelik olarak toplanan istihbarat olarak tanımlanabilir⁴⁷.

Süren bir operasyonu desteklemek amacıyla; sayı, ad, düşman mevki, organizasyon, malzeme ve teçhizat, taktik konsept, muharebe kabiliyeti, birlik hakkında özel bilgi almayı hedefler⁴⁸. Kısa sürede yapılan bu istihbarat çeşidi; güncel olaylar ile ilgili olarak, kısa sürede, sınırlı ve belirgin bir alanda yöneticilerin veya emir komuta kademesinin ihtiyaçlarına cevap vermek üzere yapılır⁴⁹. Taktik istihbarat faaliyetleri genel olarak polis istihbaratı kapsamında yapılırken, stratejik istihbarat faaliyetleri MİT tarafından gerçekleştirilir⁵⁰.

c. Operasyonel İstihbarat

Üst rütbeli ancak nihai karar alıcı olmayan büyükelçi, ordu başkomutanları gibi karar alıcıların yürüttüğü, genel itibari ile düşmanın yetenekleri ve niyetleri üzerine yoğunlaşan, taktik istihbarat faaliyetlerinin birleşmesi ile oluşan istihbarat çeşididir.

Taktik istihbarat daha çok suç ve örgüt üyelerini tanımlamakta ve mücadele etmekte kullanılırken bu hedeflere yönelik yapılacak operasyonu desteklemekte kullanacak istihbarat çeşidi ise operasyonel istihbarattır. Stratejik istihbarat ile taktik istihbarat arasında geçiş konumunda olan orta ölçekli bir istihbarat çeşididir. İlegal bir örgütü çökertmek için yapılan bir dizi istihbarat faaliyetinin bütünü bir operasyonel istihbarat çalışmasına örnek olarak verilebilir⁵¹.

⁴⁷ Kuloğlu, **a.g.e.**, s. 19.

⁴⁸ Özdağ, **a.g.e.**, s. 138 vd.; Köseli, **a.g.e.**, s. 29.

⁴⁹ Kuloğlu, **a.g.e.**, s. 21 vd.; Sait Yılmaz, **21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat**, Ankara, Alfa Yayınları, 2006, s. 167; Pınarbaşı, **a.g.e.**, s. 62; Ödemiş, **a.g.e.**, s. 60.

⁵⁰ Güney, **a.g.e.**, s. 19.

⁵¹ Özdağ, **a.g.e.**, s. 138; Kuloğlu, **a.g.e.**, s. 23; Pınarbaşı, **a.g.e.**, s.61; Ödemiş, **a.g.e.**, s. 59.

C. İSTİHBARATA KARŞI KOYMA

1. Kavram

Teknik olarak kısaltılmış ifadesi İKK olan istihbarata karşı koyma⁵² kavramının yerine Türkçede “Karşı Çatışlık” deyiminin kullanılması da önerilmektedir⁵³. İstihbarata karşı koyma faaliyeti milli güvenlik için son derecede önem arz eden faaliyetlerdendir.

İstihbarata karşı koyma; bir ülkenin kendisine yönelik yapılan sabotajlara, kendi vatandaşlarına karşı yapılan saldırılara ve terörist eylemlere karşı uyguladığı istihbarat faaliyetidir⁵⁴. Savaş ve barış zamanlarında espionaj, sabotaj ve yıkıcı faaliyetlerin icra edilmesi suretiyle düşman servislerinin tespit edilmesi ve zararsız hale getirilmesidir⁵⁵. İKK; faaliyetlerinin analitik bir özelliği olduğu; askeri, teknik, iç, dış istihbarat gibi her istihbarat türünü ve sivil toplum kuruluşlarını, teröristlerin istihbarat toplama çalışmaları gibi faaliyet alanlarını kapsadığı ifade edilmektedir⁵⁶. Kısaca istihbarata karşı koyma, casusluğa karşı koymak faaliyetleridir.

Ülkemizde istihbarat toplama ve istihbarata karşı koyma faaliyetleri aynı kurum çatısı altında yürütülmektedir⁵⁷. 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu’nun “Milli İstihbaratın Görevleri” başlıklı 4. maddesinin g bendinde İstihbarat Teşkilatı’nın görevlerinden birisi olarak; “*istihbarata karşı koymak*” sayılmıştır. Aynı maddenin d bendinde ise; “*kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak*” görevi MİT’e verilmiştir. Son olarak; “Yetkiler” başlıklı altıncı maddenin h bendinde MİT’in; yabancı unsurların ülkenin ve vatandaşların iletişim güvenliğini tehdit eden faaliyetlerinin engellenmesine yönelik çalışmalar yapabileceği, ilgili kurum ve

⁵² Tezsever, **a.g.e.**, s. 120.

⁵³ Ümit Özdağ, **Milli Güvenlik Teorisi**, Ankara, Kripto, 2015, s. 406. Çatışlık kelimesi sözlükte casusluk anlamına gelmektedir. TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr/>.

⁵⁴ Özdağ, **İstihbarat Teorisi**, s. 143.

⁵⁵ Gültekin Avcı, “İstihbarat Teknikleri Aktörleri, Teknikleri ve Açmazları”, (Çevrimiçi), s. 37, <http://elibrary.bsu.az/yeni%5Ckitابخana%5C1274190187.pdf>, e.t 25.10.2016.

⁵⁶ Köseli, **a.g.e.**, s. 31.

⁵⁷ Kuloğlu, **a.g.e.**, s. 27.

kuruluşlardan talepte bulunulabileceği ifade edilmiştir. Söz konusu düzenlemeler, İKK faaliyetlerinin yerine getirilmesi hususunda MİT'e yetkiler tanındığını göstermektedir.

Yine aynı Kanunun "Bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yükümlülükleri" başlıklı 5. maddesinin a bendinde istihbarata karşı koymak yükümlülüğü, bahsi geçen bakanlıklara ve kurumlara da yüklenmiştir.

2. İstihbarata Karşı Koyma Çeşitleri

a. Pasif İstihbarata Karşı Koyma

Pasif istihbarata karşı koyma, yabancı teşkilatların çeşitli bilgi, belgeler veya şahıslar gibi istihbarat unsurlarını ele geçirmesini engellemek için alınan tedbirlerdir⁵⁸. Bu tedbirler; güvenlik yetkilileri, kilitli kasalar, evrakların gizlilik derecesi verilerek saklanması ve fiziksel alanlar için dikenli teller, çitler yapmak veya alarm sistemleri kurmak gibi önlemler almak şeklinde olabilir⁵⁹. Evraklara gizlilik derecesi verilmesi; gizli, çok gizli, devlet sırrı gibi derecelendirmeler ile tasnif edilmesi suretiyle yapılabilir. Devlet Sırları Kanun Tasarısı'nın "*Devlet sırrı niteliği taşımayan diğer gizli bilgi ve belgeler*" başlıklı 4. maddesinde yapılan düzenlemede; "*Devlet sırrı niteliği taşımayıp da, açıklanması veya öğrenilmesi hâlinde ülkenin ekonomik çıkarlarına, istihbarata, askerî hizmetlere, idarî soruşturmaya ve adli soruşturma ve kovuşturmaya zarar verebilecek nitelikteki veya yetkili makamlar tarafından **gizlilik derecesi verilmiş** bilgi ve belgeler, gizli bilgi ve belge olarak kabul edilir*" denilmiştir. Buradan, istihbarat ile ilgili bilgi ve belgelerin gizlilik statülerinin kanunlaştırılması ile ilgili çalışmaların yapıldığını görmekteyiz. Ayrıca doktrinde istihbarat faaliyetlerine ilişkin bilgilerin "çok gizli" statüsünde bulunduğu dair bir görüş bulunmaktadır⁶⁰.

⁵⁸ Özdağ a.g.e., s. 143; Köseli, a.e., s. 34.

⁵⁹ Köseli, a.e. s. 34; Tezsever, a.g.e., s. 123.

⁶⁰ Mehmet Yayla, "Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Ankara, 2010, s. 83.

İstihbarat faaliyetine ilişkin bilgiler, devlet güvenliği bakımından büyük bir önem arz ettiği için özünde devlet sırrı olarak kabul görmektedirler⁶¹. Bu kapsamda 2937 sayılı Kanun'da yapılan düzenlemeler de istihbarat faaliyetine ilişkin bilgi ve belgelerin gizliliğine son derece önem verildiğini göstermektedir.

2937 sayılı Kanun'un 27. maddesinde; *“Millî İstihbarat Teşkilatının görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeleri, yetkisiz olarak alan, temin eden, çalan, sahte olarak üreten, bunlar üzerinde sahtecilik yapan ve bunları yok eden kişiye dört yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir. MİT mensupları ve ailelerinin kimliklerini herhangi bir yolla ifşa edenler ile MİT mensuplarının kimliklerini sahte olarak düzenleyen veya değiştiren ya da bu sahte belgeleri kullananlara üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası verilir”* hükmünün yer alması istihbarat faaliyetlerine ilişkin belgelerin gizliliğinin önemini ortaya koymaktadır. Bu düzenleme, çalışmamızda suç tipi analizi yapılan sonraki bölümlerinde ele alınmıştır.

Yine 2937 sayılı Kanunda yer alan Ek Madde 1; teşkilat uhdesindeki bilgi ve belgelerin gizlilik derecelerinin ve sürelerinin tespit edilmesine, birim ve kısımlara ayrılmasına, kullanıma veya paylaşıma açılmasına ve bunların akademik çalışmalar ile her türlü yayın ve edebî eserde kullanılmasına Müsteşar tarafından oluşturulacak bir Komisyonca karar verileceğini ifade etmiştir, Ek Madde 2'de ise; komisyon çalışmalarına ilişkin bilgi ve belgelerin saklanması ve korunmasında gizliliğin esas olduğu belirtilmiştir. Komisyon görüşmelerine katılanlar ile bu görüşmelere herhangi bir suretle vâkıf olanlar, Komisyon çalışmaları ve görüşülen konular hakkında hiçbir açıklama yapamaz ve bunları sır olarak saklamakla yükümlüdür. Komisyon tarafından hazırlanan raporları ve bunların eklerini taşıyan, çoğaltan, teslim alanlar da dâhil olmak üzere tüm görevliler, bu raporların ve eklerinin korunması için gereken dikkat ve özeni göstermek zorundadır. Yine aynı maddede yer alan; ilgili kurumlar ve Başbakanlıkça hazırlanacak raporlarda, Komisyon raporlarında ve bunların ekleri ile Komisyon tutanaklarında, devlet sırrı niteliğindeki bilgi ve belgelere yer verilmeyeceğine ilişkin olan hükümler, kanun koyucunun istihbarat faaliyetlerine

⁶¹ Hacı Sarıgözel, **Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk Suçları**, İstanbul, Adalet Yayınevi, 2016, s. 115.

ilişkin bilgi ve belgelerin saklanması hususunda kişilere yükümlülükler yüklediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Son olarak, 2937 sayılı Kanunun ceza muhakemesini ilgilendiren; “Soruşturma İzni ve Yargılama” başlıklı 26. maddesinde; MİT mensuplarının veya belirli bir görevi ifa etmek üzere kamu görevlileri arasından Cumhurbaşkanı veya Başbakan⁶² tarafından görevlendirilenlerin; görevlerini yerine getirirken, görevin niteliğinden doğan veya görevin ifası sırasında işledikleri iddia olunan suçlardan dolayı ya da 5271 sayılı Kanunun 250. maddesinin 1. fıkrasına göre⁶³ kurulan ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçları işledikleri iddiasıyla haklarında soruşturma yapılması, Cumhurbaşkanı’nın⁶⁴ iznine bağlı olduğu ifade edilmiştir. Cumhuriyet savcılarının, MİT görev ve faaliyetleri ile mensuplarına ilişkin herhangi bir ihbar veya şikâyet aldıklarında veya böyle bir durumu öğrendiklerinde MİT Müsteşarlığına bildirmesi gerektiği belirtilmiştir. MİT Müsteşarlığının, konunun görev ve faaliyetlerine ilişkin olduğunu belirtmesi veya belgelendirmesi hâlinde adli yönden başkaca bir işlem yapılmayacağı ve herhangi bir koruma tedbiri uygulanmayacağı da belirtilmiştir.

Yine 2937 sayılı Kanun’un “Tanıklık” başlıklı 29. maddesinde; devletin çıkarlarının veya görevin gizliliğinin zorunlu kıldığı hallerde MİT mensuplarının ve MİT’te görev yapmış olanların tanıklığı MİT müsteşarının, MİT müsteşarının tanıklığının ise Cumhurbaşkanı’nın iznine bağlı olduğu ifade edilmiştir⁶⁵. Bu hükümler, devletin istihbari bilgilerinin ortaya çıkarılmasını engellemeye çalışan kanun maddeleridir. Yukarıdaki düzenlemeler ile MİT mensupları hakkında yapılacak soruşturma için “özel bir soruşturma şartı” getirilmiş ve koruma tedbirleri ve bazı

⁶² 694 s. KHK ile yapılan değişiklik sonucunda; daha önce sadece Başbakan’ın sahip olduğu yetki bundan sonra Cumhurbaşkanı veya Başbakan tarafından kullanılacaktır.

⁶³ Her ne kadar 2937 sayılı Kanun’da CMK m. 250/1’e atıf yapılmış olsa da bu hüküm 6352 sayılı Kanun’un 150. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu maddeye göre CMK m. 250/1’e yapılan atıflar; Terörle Mücadele Kanunu’nun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen ağır ceza mahkemelerine yapılmış sayılacaktır. Ancak bu hüküm de 6526 sayılı Kanun’un 19. maddesi ile mülga edilmiştir.

⁶⁴ 694 s. KHK ile yapılan değişiklik sonucunda; soruşturma izni verme yetkisi Başbakan’da Cumhurbaşkanı’na geçmiştir.

⁶⁵ 694 s. KHK ile yapılan değişiklik sonucunda; MİT müsteşarının tanıklık yapmasına izni verme yetkisi Başbakan’dan Cumhurbaşkanı’na geçmiştir

muhakeme işlemlerinin yapılması zorlaştırılmıştır. Söz konusu hükümler, teşkilatın sahip olduğu bilgilerin yabancı teşkilatın eline geçmesini önlemeye yöneliktir.

b. Aktif İstihbarata Karşı Koyma

Karşı istihbarat sadece binaların, bilgi ve belgeler gibi unsurların korunması ile değil, düşmanın casusluk, sabotaj ve yıkıcı faaliyetlerini tespit etme, yakalama gibi aktif faaliyetler ile de yapılmaktadır⁶⁶. Hatta kimi yazarlar; istihbarata karşı en iyi savunma saldırıdır⁶⁷. Aktif istihbarata karşı koyma faaliyetleri; karşı espionaj, gözlem operasyonları, ikili ajan operasyonları, ilticacı ajanlar, askeri karşı istihbarat ve casusluk, provakatör ajan gibi yöntemler kullanılarak yapılmaktadır⁶⁸. Ayrıca aktif istihbarata karşı koyma faaliyetleri içerisinde; rakip istihbarat teşkilatına karşı karşıya olduğu hususlar ile ilgili olarak yanlış, yanlış bilgi vermek veya doğru bilginin akışını engellemek suretiyle yanıltmak ve onu kendi zararına eylemlere yönlendirmek faaliyetleri olarak tanımlanabilecek “aldatma” yöntemi de kullanılmaktadır⁶⁹.

İstihbarata karşı koymanın başarıya ulaşabilmesi için doktrinde öngörülen on temel ilke bulunmaktadır. Bunlar; saldırgan olmak, karşı istihbaratçıya saygı gösterilmesi, sokaklara hakim olmak, tarihini bilmek, analizin önemini unutmamak, diğer servislerle çalışmaya açık olmak, sürekli eğitim yapmak, köşeye itilmeye izin vermemek, bu işte uzun süreli kalmamak ve asla vazgeçmemek olarak sayılmaktadır⁷⁰.

D. İSTİHBARAT TOPLAMA YÖNTEMLERİ

İstihbarat toplama; haber veya bilgilerin, açık veya kapalı kaynaklardan, kanuni, kanun dışı veya kanun ötesi yolların kullanılması suretiyle hedefin bilgisi ve/veya işbirliği olmadan elde edilmesi faaliyetleridir. Devlet ve bireylerin güvenliğini sağlamak için istihbarat kuruluşları için doğası gereği istihbarat toplamak zorundadırlar. Ülkemizde istihbarat toplama görevi olan kuruluşlardan birisi Milli İstihbarat Teşkilatı'dır. 2937 sayılı Kanun'un; “Milli İstihbarat Teşkilatı'nın

⁶⁶ Özdağ, **a.g.e.**, s. 146; Tezsever, **a.g.e.**, 122.

⁶⁷ Köseli, **a.g.e.**, s. 34.

⁶⁸ Özdağ, **a.g.e.**, 146 vd.; Köseli, **a.g.e.**, s. 36 vd.

⁶⁹ Özdağ, **a.g.e.**, s. 155.

⁷⁰ Köseli, **a.g.e.**, s. 37 vd.; Özdağ, **a.g.e.**, s. 149 vd.

Görevleri” başlıklı 4. maddesinin (i) bendine göre; dış istihbarat, milli savunma, terörle mücadele ve uluslararası suçlar ile siber güvenlik konularında her türlü teknik istihbarat ve insan istihbarat usul, araç ve sistemlerini kullanmak suretiyle bilgi, belge, haber ve verileri toplamak, kaydetmek, analiz etmek ve üretilen istihbaratı gerekli kuruluşlara ulaştırmak MİT’in görevidir.

İstihbarat toplama ve analiz etme faaliyeti yerine getirilirken; bilgi toplama, şifrelerin çözülmesi, gizli yollarla bilgi edinme, sorgulama, mülakat gibi birçok yöntem kullanılmaktadır⁷¹, aynı zamanda istihbarat toplama teknikleri milletlerin teknolojik imkanları yönünden farklılık gösterebilmektedir⁷². İstihbarat toplama yöntemleri ile ilgili çeşitli ayrımlar yapılsa da, bu yöntemler; insan kaynaklı ve teknik istihbarat toplama yöntemleri ve açık kaynak istihbaratı şeklinde genel olarak üç başlık altında toplanabilir⁷³.

1. İnsan Kaynaklı Yöntemler

İstihbarat insan unsuru üzerine kurgulanmış olup istihbarata ihtiyaç duyan, istihbarat faaliyetlerini gerçekleştiren varlık olan insan, aynı zamanda da istihbaratın bir aracıdır⁷⁴. Bu yöntem, istihbarat toplama yöntemlerinin en eskisi, ucuzu, önemlisi ve vazgeçilmezi olarak ifade edilmektedir⁷⁵. İnsan kaynaklı istihbarat; eğitilmiş personel aracılığıyla, istihbarat kaynaklarından; ulaşılmak istenilen niyetler, taktikler, mevcut ekipmanlar, personel gibi unsurların öğrenilebilmesi için toplanan bilgilerin analizi sonucunda elde edilen istihbarat olarak tanımlanabilir⁷⁶.

İnsan kaynaklı istihbarat toplama tekniğinde insan unsurunun iki temel rolü bulunmaktadır. İlk olarak; istihbarat görevlisi sıfatıyla insan, bilgi ve haberi elde etmek için çalışan kişidir. İkinci olarak ise; haber sağlayan, görevlilere yardım eden kişidir ki bu kişi genel olarak ihanet halinde bulunur⁷⁷. İnsan istihbaratı sağlayıcıları olarak;

⁷¹ Köseli, **a.e.**, s. 65.

⁷² Özdağ, **a.g.e.**, s. 115. Aynı yönde; Köseli, **a.g.e.**, 65; farklı bir ayırım için bkz. Ateş, **a.g.e.**, s. 15.

⁷³ Ödemiş, **a.g.e.**, s. 44

⁷⁴ Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 96

⁷⁵ Özdağ, **a.g.e.**, s.116 vd. Aynı yönde; Köseli, **a.g.e.**, s. 67.

⁷⁶ Köseli, **a.g.e.**, s. 66.

⁷⁷ Tılısbıyık, Akbal,**a.g.e.**, s. 97.

saha ajanları, casuslar, gazeteciler, diplomatlar, misyon temsilcileri, akademisyenler gibi kişiler sayılabilir⁷⁸. İnsan kaynaklı istihbarat, açıktan (irtibat görevlileri kullanılarak, gözlem, sorgulama, mülakat ve sızdırma yöntemleri kullanılarak) veya gizli (muhabir, gizli görevli, gizlik tanık) olarak yapılabilir⁷⁹.

2. Teknik Yöntemler

Teknik istihbarat; genellikle sinyal istihbaratı ile ilgili elektronik tabanlı işlemleri içermektedir. Ayrıca mobil dinleme araçlarının faaliyetleri, teknik takip, iletişimin denetlenmesi gibi faaliyetler ile hedef ülkenin sahip olduğu teknik donanımların kapasiteleri gibi özelliklerinin ortaya konulması da teknik istihbarat toplama yönteminin alanına girmektedir. Teknik istihbarat toplama yönteminde açık kaynak istihbaratı yoğun olarak kullanılır⁸⁰.

19. yüzyılın üçüncü çeyreğinde telefon dinlemeleri ile başlayan bu yöntemler günümüze kadar olan süreçte çok büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Teknik istihbarat toplama yöntemi, bir dizi teknik yöntemin kullanılarak istihbaratın elde edilmesidir⁸¹.

İlerleyen teknolojik imkanlar istihbaratın toplanmasında teknik araçların kullanılmasına imkan vermiştir. Ayrıca istihbarat toplamak için oldukça riskli ve masraflı olan insan kaynağından faydalanmak yerine teknik araçların daha ağırlıklı olarak kullanılması tercih edilmeye başlanmıştır⁸². Bu istihbarat toplama yönteminde çeşitli teknik araçlar kullanılabilir, bunlardan bazılarını aşağıda yer değinilecektir⁸³.

a. Fotografik İstihbarat

Fotografik istihbarat; çeşitli araçlar ile çekilmiş fotoğrafların büyüklük, şekil, gölge, renk tonu ve çevresindeki objeler gibi kıstaslar kullanılarak fotoğraf

⁷⁸ Ateş, **a.g.e.**, s. 14.

⁷⁹ Köseli, **a.g.e.**, s. 80 vd.

⁸⁰ Ateş, **a.g.e.**, s. 20.

⁸¹ Özdağ, **a.g.e.**, s. 121.

⁸² Tılısbıyık, Akbal,**a.g.e.**, s. 109

⁸³ Köseli, **a.g.e.**, s. 81; Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 110 vd.

yorumlayıcılar tarafından yorumlanmasıdır. Ağırlıklı olarak savunma amacıyla kullanılır.⁸⁴

b. Elektronik İstihbarat

Elektronik istihbarat, teknik istihbaratın anlatımını da karşılayan bir kapsamdadır⁸⁵. Elektromanyetik yayınlardan denizaltılar, uçak gemileri ve özel istihbarat araçları kullanılarak hedef ülkenin muhabere sistemleri, nükleer patlamalar ve radyo aktif kaynaklar dışında kalan diğer elektromanyetik yayınların dinlenmesi, kaydedilmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanması ile elde edilen istihbarat toplama yöntemidir⁸⁶. Ayrıca, elektronik dalga yayan silah, füze, araç gibi sistemlerin tespitini elektronik sistemler tarafından yayımlanan elektromanyetik enerjinin izlerinin takip edilmesi ve elde edilen bilginin değerlendirilmesini de içerir⁸⁷.

c. Sinyal İstihbaratı

Sinyal istihbaratı; hedefin elektronik savaş sistemleri tarafından yayılan elektromanyetik enerjinin alınması, kaydedilmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanması faaliyetlerini içeren istihbarat elde etme çeşididir⁸⁸.

En güvenilir ve sağlıklı olan istihbarat toplama yöntemlerinden biri olarak kabul edilir. Diğer bir sinyal istihbarat çeşidi olan muhabere istihbaratında ise; telefon, telsiz, muhabere cihazlarının iletişiminin kaydedilmesi, konuşmaların kaydı ve tespiti yapılır⁸⁹.

d. Uydu İstihbaratı

Uydu istihbaratı, uyduların gökyüzünden çektiği fotoğraflar ile yapılan istihbarattır. Bu istihbarat yöntemi kapsamında, yeryüzündeki araçların takibi, füzelere

⁸⁴ Özdağ, **a.g.e.**, s. 126.

⁸⁵ Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 110.

⁸⁶ Özdağ, **a.g.e.**, s. 128.

⁸⁷ Ateş, **a.g.e.**, s. 19; Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 110.

⁸⁸ Özdağ, **a.g.e.**, s. 122.

⁸⁹ Ateş, **a.g.e.**, s. 19; Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 143; Özdağ, **a.g.e.**, s. 122; Pınarbaşı, **a.g.e.**, s. 62.

karşı erken uyarı alma, sinyal ve elektronik istihbarat, hatta son nesil uydu istihbaratı ile kimyasal, biyolojik ve akustik istihbarat da yapılabilmektedir⁹⁰.

e. Görüntü İstihbaratı

Görüntü istihbaratı, yukarıda bahsedilen uydu istihbaratı, insanlı, insansız hava araçları gibi yöntemler ile elde edilen görüntülerin uzman kişiler tarafından analiz edilip anlamlı bir bütün haline getirilmesi ile yapılır. Hedef ülke veya bölgenin coğrafi durumunun yapısal özellikleri, teknik ve yapısal durumu gibi unsurlarının eş zamanlı görüntü aktarımı ile istihbarat merkezine iletilmesini sağlar⁹¹.

f. Radar İstihbaratı

Radar istihbaratı, bir tesisten veya araçtan elektromanyetik dalgalar göndererek, bu dalgaların uzaktaki bir cisme çarpması sonucunda gerçekleşen yansımanın geri döndüğünde, çarptığı cismin bir ekran üzerinde karartısını vermesi teknolojisi sonucunda elde edilir. Bu yönü ile radarların kullanılması ile gerçekleştiren, bir teknik istihbarat toplama yöntemi olduğu söylenebilir⁹².

Bu istihbarat yöntemi, hava araçlarının, uzak bölgelerdeki kara parçaları, düşman savaş uçakları gibi unsurların tespit edilmesi ve soğuk savaş döneminde erken uyarı sistemi olarak kullanılmak amacıyla geliştirilmiştir⁹³.

g. Siber İstihbarat

Siber istihbarat, otomatik ve dijital makinalarla işletilen veya kontrol edilen bilgi sistem ve kaynakları yoluyla istihbarat yapılmasıdır. Bilgisayarların kullanılarak bilgi toplanması veya “hacker” faaliyetleri ile karşı tarafın güvenlik duvarını delerek bilgi toplama faaliyetleridir⁹⁴.

⁹⁰ Özdağ, **a.e.**, s. 128.

⁹¹ Ateş, **a.g.e.**, s. 18; 19, Pınarbaşı, **a.g.e.**, s. 62; Ödemiş, **a.g.e.**, s. 53.

⁹² Tılısbiyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 110.

⁹³ Özdağ, **a.g.e.**, s. 128; Tılısbiyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 144.

⁹⁴ Tılısbiyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 151.

Teknik istihbaratın zayıf ve güçlü yönleri vardır. Bu kapsamda teknik istihbaratın ilk olarak, düşmanın niyetini tespit etmek konusunda zayıflıkları vardır bu nedenle ek bir analitik çalışma gerektirir. İkincisi, teknik istihbarat sistemleri kendilerine neyi hedef alacaklarını belirlemek için insani ve teknik diğer sistemlere ihtiyaç duyarlar ve pahalıdır. Ancak, ulaşılması imkansız alanlardan istihbarat edinmeyi düşük bir risk ile gerçekleştirir ve sınırsız bilgi toplamayı sağlar⁹⁵.

3. Açık Kaynak İstihbaratı

Bu istihbarat üretme yöntemi kamunun erişimine açık olan örneğin; kitap, dergi, sosyal medya hesapları, yüksek lisans doktora tezleri, sivil toplum örgütlerinin raporları, internet siteleri, anketler, fotoğraflar gibi bilgilerin sistematik bir biçimde analizinin yapılmasına dayanır⁹⁶. Açık kaynak istihbaratını elde etmek için ajan kullanmaya istihbarat veya uydu fotoğrafları çekmeye gerek yoktur. Bu yönteminde istihbarat, herkesin gözü önünde olan bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkar. Bu bilgilere ulaşılması çok kolay ve maliyetsizdir. Ancak bu, yanlış veya yanıltıcı amaçlı bilgilerin kullanılması riski sebebiyle bir dezavantaj teşkil edebilir⁹⁷. Günümüzde üretilen istihbaratın %85'i açık kaynak istihbaratı ile elde edilmektedir. Bu tür bilgilere ulaşmak kolaydır ancak bilgilerin doğru arama metodları ile taranması, mükerrer bilgilerin doğruluğunun iyi analiz edilmesi, manipülasyon, dezenformasyon, propaganda konularında uzman olunması gerekmektedir⁹⁸.

İstihbarat casusluktan (espionaj) farklı olarak bilgilere kanuna uygun yollardan erişilmesidir. İstihbaratı kaynaklara ulaşmak açısından değerlendirirsek; bu bağlamda kullanılan kaynaklar açık, yarı-açık ve kapalı kaynaklar olabilir. Yarı açık kaynaklar (gri malumat); diplomat raporları gibi ulaşılması açık kaynaklar kadar olmasa da gizli kaynaklara göre daha kolay ulaşılan kaynaklar olarak tarif edilebilir⁹⁹. Açık ve yarı açık kaynaklar iyi bir şekilde incelenir ise istihbaratın çoğu bu şekilde

⁹⁵ Özdağ, **a.g.e.**, s. 129.

⁹⁶ Mücahit Özdoğan, **Küreselleşmenin İstihbarat, Güvenlik ve Terör Boyutu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 83.

⁹⁷ Özdağ, **a.e.**, s. 296; Özdoğan, **a.g.e.**, s. 84.

⁹⁸ Ateş, **a.g.e.**, s. 17 vd.; Pınarbaşı, **a.g.e.**, s. 63; Ünal Acar; **İstihbarat**, Ankara, Akçağ Dizi Ünitesi, 2011, s. 174.

⁹⁹ Özdağ, **a.g.e.**, s. 299.

temin edilebilmektedir. Kapalı kaynaklar ise gizli bilgileri içermektedir. En önemli özelliği kaynağın belli olması durumunda hem kaynağın hem de ülke güvenliğini tehlikeye sokabilecek mahiyette olmasıdır. Bunlar, verdikleri bilgilerin önemi itibarı ile milli güvenliği son derece yakından ilgilendirmektedir¹⁰⁰.

Açık kaynak istihbaratında kullanılan temel kavramların başında açık bilgi gelmekte olup bunlar; gizlenmesine gerek duyulmayan, hiçbir gizlilik derecesini haiz olmayan veri, malumat veya verileri ifade etmektedir. Açık kaynak bilgisi ise kaynağı tarafından gizlenmeyen veya gizlenmek istenildiği halde gizlenemeyen bilgilerdir. Açık kaynak bilgileri, basılı veya elektronik ortamda halkın erişimine açık olan bilgileri içerir.

Bu istihbarat türünün bir diğer temel kavramı olan haber veya bilgi kaynağı; kendisinden istenilen konuda haber ve bilgi edilen kişi, doküman, sistem, kurum veya faaliyettir. Kontrollü ve kontrolsüz olmak üzere iki tür kaynak bulunmaktadır. Kontrollü kaynaklar; kontrol altında tutulan, soru yöneltilen ve karşılığında cevap alınan ya da bilgi toplamakla görevlendirilmiş olan kaynaklardır. Kontrolsüz kaynaklar ise; kontrol altında olmayan fakat bilgi temin edilen kaynaklardır. Bütün basın ve yayın kaynaklı bilgiler, internet siteleri, haber ajansları, televizyon, radyo bu kapsamda değerlendirilir¹⁰¹.

Açık kaynak istihbaratı belirli konular haricinde örneğin; sürpriz saldırı hazırlıkları, nükleer silahlanma, silah kontrolü, terörizm, rüşvet ve şantaj, uyuşturucu kaçakçılığı gibi çok yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Bu yolla sağlanan istihbarat hızlı ve ekonomiktir, istihbarat örgütlerini boş yere meşgul etmez, teknik ve insani araçları tehlikeye atmadan istihbarat toplamaya yarar. Bu nedenlerle açık kaynaklardan birçok alanda faydalanılmaktadır.

Sonuç olarak, açık kaynaklardan elde edilen bilgiler istihbarat oluşturmak açısından çok önemli bir yere sahiptir. Gizli bilgiler ajanın çift taraflı hareket etmesi,

¹⁰⁰ Tılısbıyık, Akbal, **a.g.e.**, s. 173.

¹⁰¹ Özdağ, **a.g.e.**, s. 298.

sübjektif olması gibi nedenler ile sağlıklı olmayabilir. Ayrıca açık kaynaktan elde edilen istihbarat genel bir görünüm ve çerçeve çizmek açısından çok yararlıdır¹⁰².

E. İSTİHBARAT ÇARKI

İstihbarat faaliyeti, “istihbarat çarkı” adı verilen sisteme göre icra edilir. Bu metot farklı tasniflere tabi tutulsa da¹⁰³ Milli İstihbarat Teşkilatı’nın kabul ettiği sisteme göre 4 aşamadır. İlk olarak; istihbarat ihtiyaçlarının tespiti ve toplama çalışmalarının yönlendirilmesi yapılır. İkinci olarak, haberlerin toplanması, üçüncü olarak toplanan haberlerin işlenmesi işlemi gerçekleştirilir. Son aşama ise, elde edilen istihbaratın yayımı ve kullanılmasıdır¹⁰⁴.

1. İstihbarat İhtiyaçlarının Tespiti ve Toplama Çalışmalarının Yönlendirilmesi

İstihbarat ihtiyaçlarının tespiti ve toplama çalışmalarının yönlendirilmesi, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu’nun 4. maddesinin a fıkrası çerçevesinde; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşların istihbarat ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla uygun istihbarat ortamlarını keşfetmek ve haber toplama çalışmalarının yönlendirildiği aşamadır.

İstihbarat sürecini başlatan kişiler; kullanıcılarıdır. Bazen istihbarat çarkı kullanıcılardan talep gelmese de stratejik analizcinin sorumluluk alması ile başlayabilir. Bu haller; herhangi bir stratejik sorunun istihbarat analizcisi tarafından tespit edilmesi, bir gelişmeyi normal dışı olarak kabul etmesi, kullanıcıların istihbarat talep edebileceği düşüncesi ile bir konuda istihbarat ihtiyacı belirlemesi veya geleceğe yönelik gözlemler yaparak istihbarat ihtiyacı duyulan bir sorun tespit etmesi ile

¹⁰² Özdağ, **a.e.**, s. 302 vd.

¹⁰³ “*Dünya istihbarat literatüründe istihbarat çarkının; planlama ve yönetim, toplama, işlem ve süreç, analiz ve üretim ile dağıtım ve yayımlama olmak üzere birbirini takip eden beş adımdan oluştuğu kabul edilmektedir*”. Ateş, **a.g.e.**, s. 10.

¹⁰⁴ MİT internet sitesi, <http://www.mit.gov.tr/isth-olusum.html>, (Çevrimiçi), e.t 04.08.2016.

olabilir. Bu aşamadan sonra “analiz ihtiyaçları” ve “analiz hedefleri” belirlenir ve bir çalışma planı oluşturulur¹⁰⁵.

2. Haberlerin Toplanması

Haberlerin toplanması; açık veya kapalı, birincil veya ikincil, tesadüfi veya muntazam¹⁰⁶ kaynaklardan istihbarat toplama tekniklerini (insan kaynaklı, teknik kaynaklı) kullanarak istihbarat oluşturmak için gerekli olan bilgilerin toplanması aşamasıdır. Bu aşama belki de istihbarat çarkının en zahmetli ve riskli aşamasıdır¹⁰⁷.

3. Haberlerin İşlenmesi

İstihbarat çarkının üçüncü aşaması “değerlendirme” safhasıdır. Bu safhada ilk olarak haber toplama ünitelerinin çalışmaları sayesinde derlenen ve teşkilat dışı kuruluşlardan gelen haber, bilgi ve belgeler tasnif, kıymetlendirme, yorum aşamalarından geçilerek değerlendirilir. Bu aşamada benzer bilgiler bir araya getirilir. İkinci olarak; yani haberin istihbarat değerinin, haberin alındığı kaynağın güvenilirliğinin ve haberin doğruluk derecesinin saptandığı kıymetlendirme aşamasına geçilir. Son olarak, bir yorum yapılır. Yorum ile mevcut bilgilere dayanılarak olayların, gelişmelerin ve benzeri durumların anlamı ve önemi ortaya konulur¹⁰⁸.

İstihbarat çarkının bu aşamasında ilk olarak; toplanan bilgi, belge ve haberlerin tasnif edilmesi gerekmektedir. Bu sayede kaynakların hakimiyeti değil analizcinin kaynaklara hakim olması sağlanır. Bu aşamada bilgi ve belgeler düzene konulur ve yönetilir bir hale getirilir. Kullanılan yöntemler ise doğrulama, karta işleme, harita ve şema çizme, özetleme, bilgisayar programları olarak sayılabilir¹⁰⁹.

İkinci olarak, tasnif edilen bilgilerin kıymetlendirilmesi gerekmektedir. Kıymetlendirme; elde edilen bilgilerin başka bilgilerle teyit edilmesine, kaynağın

¹⁰⁵ Özdağ, a.g.e., s. 327 vd.

¹⁰⁶ Özdağ, a.e., s. 339.

¹⁰⁷ Ragıp Gürsel Ödemiş, “Terörle Mücadelede İnsan İstihbaratı Ve Teknik İstihbarat İlişkisi”, **Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2010, s. 41.

¹⁰⁸ MİT internet sitesi, <http://www.mit.gov.tr/isth-olusum.html>, çevrimiçi, e.t 05.08.2016.

¹⁰⁹ Özdağ, a.g.e., s. 353.

güvenilirliğine, kaç aracıdan geçtiğine ve haberin içeriği ile şeklinin tutarlı olup olmadığına bakılarak yapılır¹¹⁰.

Çarkın bu safhasında yapılacak son işlem ise yorumlamadır. Bu aşama belki de istihbarat çarkının en önemli kısmıdır. Yukarıda da belirtildiği üzere İngilizce’de istihbarat kelimesinin karşılığı olarak “zeka” anlamına gelen “intelligence” kelimesinin kullanılması bu adımın önemini göstermektedir. Bu evrede oldukça riskli olan bir istihbari analiz, istihbarat analizcisi tarafından yapılır. Bu analiz eldeki bilgilerin tasnif edilmesinin ardından hedefe yönelik olarak karşılaştırma, birleştirme işlemi yapıldıktan sonra istihbari analiz teknikleri kullanılarak bir hipotez ortaya konulması sürecidir¹¹¹.

4. İstihbaratın Yayımı ve Kullanılması

İstihbaratın yayımı ve kullanılması istihbarat çarkının son aşamasıdır. Elde edilen bilgiler, bu aşamada değerlendirilmeye tabi tutulup istihbarat niteliği kazanır ve bunlar, rapor haline getirilip ilgili kurumlara ulaştırılır. Kurumlar, bu raporları kullanır, ayrıca yeni istihbarat ihtiyaçlarını da bu sayede belirler¹¹².

Bu aşamada istihbarat yayımlanmadan önce bir rapor düzenlenir. Bu rapor, düzenlenilmesinin ardından artık istihbarat çarkına ve analizcisine değil, istihbarat kurumuna ait bir belge haline gelmektedir. Raporun dağıtılmadan önce uygunluk, kullanılabilirlik, zamanında yapılması, güvenlik gibi kriterlerden geçirilmesi gerekmektedir¹¹³. Bu aşama istihbarat çarkının değerlendirilmesi için son şanstır. Rapor tamamlandıktan sonra eğer yetkisi var ise ya istihbarat kurumu kendiliğinden harekete geçer ya da raporu iletmiş merciden bir talep gelmesini bekler¹¹⁴.

¹¹⁰ Acar; **a.g.e.**, s. 178; Özdağ, **a.e.**, s. 357.

¹¹¹ Özdağ, **a.e.**, s. 361 vd.

¹¹² MİT internet sitesi, <http://www.mit.gov.tr/isth-olusum.html>, çevrimiçi, e.t 05.08.2016.

¹¹³ Köseli, **a.g.e.**, s. 101 vd.

¹¹⁴ Özdağ, **a.g.e.**, s. 367.

II. TÜRK İSTİHBARAT TEŞKİLATLARI

Devlet sistemi içerisinde yer alan istihbarat ve güvenlik kurumlarının istihbarat faaliyetleri kapsamında belirlenen hedeflere ulaşmak amacıyla oluşturdukları yapının bütününe devlet istihbarat sistemi denilmektedir¹¹⁵.

Devlet istihbarat teşkilatları fonksiyonel anlamda sınıflandırılmışlardır. İstihbarat faaliyetlerinin bu anlamda sınıflandırılması, teşkilatların; teşkilat yapıları ve faaliyetleri, jeostratejik konumları, güvenlik algılamaları gibi unsurlar göz önüne alınarak yapılır¹¹⁶.

Ülkemizdeki istihbarat teşkilatları; MGK Genel sekreterliği, MİT, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Genel Kurmay İstihbarat Başkanlığı, Kaçakçılık, İstihbarat, Harekat ve Bilgi Toplama Daire Başkanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü Güvenlik Koordinasyon Daire Başkanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı, EGM İstihbarat Daire Başkanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı, Araştırma ve Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü, Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü, Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu, Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulu ve Terörle Mücadele Koordinasyon Kurulu'ndan oluşmaktadır. Söz konusu teşkilatlardan inceleme konumuzun kapsamını aşmamak amacıyla birkaç tanesine yer verilmeyle yetinilecektir¹¹⁷.

A. Milli İstihbarat Teşkilatı

1. Genel Olarak

Milli İstihbarat Teşkilatı; Türkiye Cumhuriyeti'nin bölünmez bütünlüğüne, anayasal düzenine, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan gelecek mevcut ve muhtemel tehditler ile ilgili bilgi toplamak, önlem almak ve gerekli durumlarda ilgili makamları

¹¹⁵ Ateş, **a.g.e.**, s. 78.

¹¹⁶ Ateş, **a.e.**, s. 78.

¹¹⁷ Ateş, **a.e.**, s. 79.

uyarmakla görevli teşkilattır¹¹⁸. Eski adı Milli Amale Hizmetleri olan teşkilatın adı, 1965 yılında çıkartılan 644 sayılı Kanun ile Milli İstihbarat Teşkilatı olarak değiştirilmiş ve yasal bir kimlik kazanmıştır¹¹⁹. MİT, uzun süre bu Kanun kapsamında faaliyetlerde bulunmuş, 1 Kasım 1983 tarihinde kabul edilen 2937 sayılı Kanun ile yeniden yapılandırılmıştır¹²⁰. Bu kanun istihbarat hizmetlerini koordine etme ve MİT'in kuruluş, görev, yetki ve faaliyetleri hususunda yasal dayanak oluşturmaktadır. Gerekcede kanunun çıkarılma amacı olarak;

- Milletlerarası terörizmin yaygınlaşması ve teknik ilerlemelerde, istihbarat örgütlerinin bünyelerinde ve çalışma usul ve metotlarında ileriye yönelik atılımlar yapmak,
- Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununun on yedi yıllık bir süreyi kapsayan uygulanması sonucu ortaya çıkan aksaklıkları gidermek, boşlukları doldurmak, meri maddelerin günün koşullarına göre yeniden tanzim etmek ve bu meyanda kamu kurum ve kuruluşlarıyla istihbarat konusunda yapılan işbirliği ve koordinasyonunu daha etkin bir hale getirmek,
- Atatürk ilke ve inkılaplarına dayalı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlığını tehdit eden ve beynelmilel merkezlerden planlı, yepyeni metotlarla ve örgütlerle organize edildiğinde şüphe bulunmayan anarşi ve terör odaklarının zamanında teşhisi ve eylemlerine daha ortaya çıkmadan engel olabilmek,
- İlegal metotlarla faaliyet gösteren ve taktik ve stratejilerini devamlı değiştiren bu yıkıcı ve bölücü örgütler karşısında Millî İstihbarat Teşkilatının kuruluş, personel, araç-gereç ve kanunî yetkilerinin süratle organizesini temin etmek ve yasal imkânlarla kavuşturmak,

¹¹⁸ Eray Göç, "Türk İstihbaratının Tarihsel Gelişimi", **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.3, S.2, 2013, s. 105.

¹¹⁹ Hasan Ateş, "Kamu Güvenliğinde İstihbarat Sisteminin Değerlendirilmesi", **Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2012, s. 24. Aynı yönde, Kaya Karan, **Geçmişten Günümüze Türk İstihbarat Teşkilatı**, Ankara, Kripto, 2015, s. 108; Güney, **a.g.e.**, s. 44.

¹²⁰ Kasım Karagöz, 2937 Sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nda 2014 Yılında Yapılan Değişikliklerin Anayasal Açısından İrdelenmesi, <http://www.baroturk.com/yeni-mit-kanununun-anayasal-acidan-irdelenmesi-206yy.htm>, çevrimiçi, e.t 10.01.2016.

hususları ifade edilmiştir¹²¹. MİT, Cumhurbaşkanı'na¹²² bağlı olmak üzere; 2937 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yazılı görevleri yerine getirmek için kurulmuş olup, MİT Müsteşarı tarafından idare edilmektedir. Bu kanun ile teşkilatın kuruluşu ve ana görevleri genel hatları ile belirlenmiştir. Teşkilat yapılanması ile ilgili ayrıntılı örgütlenme Başbakanın onaylayacağı gizli bir yönetmeliğe bırakılmıştır. Bu sayede değişen durumlara karşı hızlı hareket edebilme yeteneği ve gizlilik sağlanmaya çalışılmıştır¹²³.

2014 yılında 6532 sayılı Kanun ile 2937 sayılı Kanun'da köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin gerekçesi olarak 30 yılı aşkın süredir yürürlükte olan kanunların günün ihtiyaçlarını karşılamakta yeterli bulunmaması, yeni Kanun ile 1984 yılından bu yana süregelen 30 yıllık süreç içerisindeki mevzuat değişikliklerine uyum sağlanması, yeni güvenlik ve dış politika ihtiyaçlarına cevap verme yetkinliğinin temini, dış güvenlik, terörle mücadele ve milli güvenliğe ilişkin konularda Bakanlar Kurulunca MİT'e operasyonel görev verilebilmesine yönelik düzenleme yapılması ihtiyacı¹²⁴ gösterilmektedir.

Söz konusu değişiklikler ile MİT'in görevlerini daha etkin ve verimli olarak yerine getirebilmesi sağlanmak istenmiştir. MİT'in diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyonunun sağlanması, kişi, kurum, kuruluş ve yapılarla ilişki kurabilmesi, bilgi ve belgelere ve iletişim alt yapılarına erişim sağlanabilmesi ve bunlardan istifade edebilmesi, gizlilik prensiplerine göre çalışabilmesi, MİT mensuplarının ve görevlerinin haksız ve hukuksuz iddia ve isnatlarla kimliklerinin ve görevlerinin açığa çıkmasına veya engellenmesine karşı gereken tedbirlerin alınabilmesi, bunların veya istihbarat hizmetlerine katkıda bulunan kişilerin koruma tedbirlerinden

¹²¹ TBMM internet sitesi, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c011/b177/mgk_010111770148.pdf, (Çevrimiçi), e.t 24.10.2016.

¹²² 694 s. KHK ile Başbakan'a ibaresi Cumhurbaşkanı'na olarak değiştirilmiştir.

¹²³ MİT internet sitesi, <http://www.mit.gov.tr/gorev.html>, (Çevrimiçi), e.t. 24.10.2016, 694 S. KHK ile yapılan değişiklikten sonra söz konusu gizli yönetmeliği onaylama yetkisinin Cumhurbaşkanı'nda olacağı kanaatindeyiz.

¹²⁴ TBMM internet sitesi, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-2011.pdf>, (Çevrimiçi), e.t. 28.10.2016.

yararlandırılması hususlarının önemi göz önünde bulundurulmuş ve bu çerçevede değişiklikler yapılmıştır.

2. Teşkilat Yapısı

MİT Müsteşarlığı Teşkilat yapılanması altı başkanlıktan oluşmaktadır. Bunlar aşağıda kısaca açıklanacaktır¹²⁵.

a. Güvenlik İstihbaratı Başkanlığı

Güvenlik İstihbaratı Daire Başkanlığı, Türkiye'nin milli gücüne yönelik tehditlere karşı güvenlik istihbaratı toplamakla yükümlü başkanlıktır. Öncelikli olarak terör örgütleri ve terörist faaliyetlere karşı istihbarat toplamaktadır. Başkanlık yurt içinde ve yurt dışında topladığı istihbaratı, tehlikeleri önlemek veya ortaya çıkan tehlikenin giderilmesi amacıyla kullanmaktadır.

b. İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığı

İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığı, istihbaratın diğer yüzü olan istihbarata karşı koyma faaliyetini yürüten kurumdur. Yabancı devlet, istihbarat servisleri, kurumlar, örgütler, şahısların ülkemize yönelik yaptıkları casusluk faaliyetlerinin tespitini ve engellenmesini sağlamaktadır. Casusluk tehlikesi altında olan diğer kurumlarla işbirliği yaparak faaliyetlerini sürdürmektedir.

c. Stratejik İstihbarat Başkanlığı

Stratejik İstihbarat Başkanlığı, stratejik istihbarat ihtiyacını karşılamakla yükümlü başkanlıktır. Bu doğrultuda dünyadaki siyasal, ekonomik, kültürel, toplumsal gelişme ve olayları takip ve tahlil eder ve bu çalışmalarının sonucunda kısa-orta ve uzun vadeli istihbarat üretir.

¹²⁵ Bu başkanlıklara ilişkin bilgiler için bkz. MİT internet sitesi, <http://www.mit.gov.tr/teskilat.html>, (Çevrimiçi), e.t. 12.05.2017.

d. Dış Operasyonlar Başkanlığı

Dış Operasyonlar Başkanlığı, Türkiye'nin stratejik yararları doğrultusunda yurt içinde ve dışında ilgili birimlerle çalışmalar yapmaktadır. Ülke Milli Güvenlik Stratejisini destekleyici ve siyasi konjonktürle paralellik arz edecek şekilde faaliyetlerini sürdürür.

e. Elektronik ve Teknik İstihbarat Başkanlığı

Elektronik ve Teknik İstihbarat Başkanlığı, siber saldırılara ve tehdit unsularına karşı koyma, görüntü istihbaratı üretme, ses ve görüntü analizi yapma, şifre, kod ve kriptolu verileri çözme faaliyetlerini yerine getirir. Başkanlık ayrıca; devlet sırrının ifşasının tespiti ve terörist faaliyetlerin önlenmesi hususunda telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit etme, dinleme ve sinyal bilgilerini değerlendirip, kaydetme çalışmalarını yapar.

f. Sinyal İstihbaratı Başkanlığı

Sinyal İstihbaratı Başkanlığı, haberleşme ve radar sinyallerini yakalayarak istihbarat üretmekle yükümlü başkanlıktır. Bu görevini muharebe ve muharebe dışı sinyalleri kullanarak yapar. Erken ihbar ve ikaz bilgileri üretmekle de yükümlüdür.

B. Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığı

EGM İstihbarat Daire Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürüne doğrudan bağlı olarak faaliyet göstermektedir. İstihbarat Dairesi Başkanlığı'na istihbarat faaliyetleri yapma yetki ve görevleri, 1985 yılında PVSİK'ya eklenen Ek madde 7 ile verilmiştir. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanun'una göre düzenlenmiş ve 13 Şubat 1989 tarihinde çıkartılan Yönetmelik hükümlerine uygun olarak ise teşkilatlandırılmıştır.

EGM İstihbarat Daire Başkanlığı PVSİK Ek m. 7/1 ile anayasal düzene, ülke ve milletin bölünmez bütünlüğü ile alakalı önleyici ve koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu bağlamda, bilgi toplayarak, değerlendirerek ve bunları yetkili mercilere ulaştırıp, kullanarak istihbarat faaliyetleri gerçekleştirir. İstihbarat Daire

Başkanlığına, yine aynı maddenin 2 ve 5. fıkraları ile önleme dinlemesi, 6. fıkrası ile de kişisel veri toplama yetkisi verilmiştir¹²⁶. Başkanlığın faaliyet alanı ise yurt içi ile sınırlıdır.

Emniyet İstihbaratının başında İstihbarat Daire Başkanı bulunmaktadır. Daire başkanı doğrudan Emniyet Genel Müdürüne bağlıdır. Taşra teşkilatında ise yapılanma şu şekildedir; her ilde istihbarat şube müdürlükleri, bazı ilçelerde ise istihbarat grup amirlikleri bulunmaktadır. İllerde bulunan İstihbarat şube müdürlükleri il emniyet müdürlerine bağlıdır. İstihbarat Daire Başkanlığı illerden gelen bilgiler doğrultusunda istihbarat operasyonları düzenlenmesine karar vermektedir¹²⁷.

C. Jandarma İstihbarat Birimi

10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanun'una 5397 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile Ek m. 5 eklenmiştir. Bu madde ile Jandarmaya; emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış korunmalarını yapmak görevlerinin yerine getirilebilmesi için, yurt içinde istihbarat yapmak görevleri ve yetkisi verilmiştir.

Devlet Teşkilatı Veri Tabanında Jandarma İstihbaratının teşkilat yapısı gösterilmiştir. Buna göre; Jandarma Genel Komutan Yardımcılığına bağlı bir Jandarma İstihbarat Okul Komutanlığı ve İstihbarat Başkanlığı bulunmaktadır. Bu başkanlığa bağlı olarak ise; Bilişim ve Teknik İstihbarat Daire Başkanlığı, İstihbarat Daire Başkanlığı, Plan ve Güvenlik Daire Başkanlığı yer almaktadır. Söz konusu başkanlıkların altında doğrudan merkeze bağlı taşra teşkilatları mevcuttur¹²⁸.

¹²⁶ Yenisey, **a.g.e.**, s. 373.

¹²⁷ Tezsever, **a.g.e.**, s. 105.

¹²⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Devlet Teşkilatı Veri Tabanı, <https://www.kaysis.gov.tr/>, (Çevrimiçi), e.t. 12.05.2017.

III. İSTİHBARAT – HUKUK İLİŞKİSİ

A. Siyasi Polis Kavramı

Polis; ülkenin düzen, güvenlik, huzur ve esenliğini sağlamak; bireyleri can ve mallarına karşı yapılacak saldırılardan korumak amacıyla idare tarafından yerine getirilen hizmetlerin tamamını ve bu faaliyeti icra eden teşkilat ve personeli ifade eder¹²⁹.

Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 8. maddesine göre polis; idari, siyasi ve adli olmak üzere üçe ayrılmıştır. Buna göre; idari polis; içtimai ve umumi nizami temin etmekle mükellef olan kısımdır. Adli polis ise; adli işlerle uğraşmak üzere Emniyet Umum Müdürlüğüne kadrodan ayrılan kısımdır. Son olarak siyasi polis ise; aynı Kanun'un 9/b fıkrasında; “*devletin umumi emniyetine taallük eden işlerle mükellef olan kısım*” olarak tanımlanmıştır. Burada kullanılan polis kavramı; yerine getirilmesi icap eden bir görev ve bir yetki kullanımı olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda polis kelimesi, bir meslekten çok icra edilen bir faaliyeti ifade etmektedir¹³⁰.

Devletler, kamu düzenini tesis eden idari polis faaliyetlerinden farklı olarak genel emniyetlerini de koruma ihtiyacı duyarlar. Burada söz edilen genel emniyet kavramı ile devletin; milli güvenliği, siyasal yapısı, bağımsızlığı, bütünlüğü gibi en üst yararları ifade edilmiştir¹³¹. Bu bağlamda; MİT'in görev ve yetkileri göz önüne alındığında; devletin iç ve dış güvenliğini sağlamak üzere bir siyasi polis faaliyeti yürüttüğü söylenebilir¹³².

Siyasi polis faaliyetleri icra eden MİT'in idari kolluk sistemi içerisinde yer alıp almadığına veya nerede yer aldığına ilişkin tartışmalar bulunmaktadır. İdari kolluk sistemi; genel idari ve özel idari kolluk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel idari

¹²⁹ Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, Cemil Kaya, **Türk İdare Hukuku**, 6. Baskı, Ankara, Seçkin, 2015, s. 676.

¹³⁰ Akyılmaz, Sezginer, Kaya, **a.g.e.**, s. 577.

¹³¹ Lutfi Duran, **İdari Hukuku Ders Notları**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1982, s. 253; Bahtiyar Akyılmaz, **İdare Hukuku**, Konya, Sayram Yayınları, 2004, s. 356; Şükrü Karatepe, **İdare Hukuku**, İzmir, Üniversite Kitabevi, 1993, s. 228.

¹³² Metin Günday, **İdare Hukuku**, 10. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, Ankara, s. 295; Ahmet Nohutçu, **İdari Hukuku**, 19. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2016, s. 491.

kolluk; tüm ülke düzeyinde kamu düzenini ve kamu düzeninin güvenlik, esenlik ve dirlik unsurlarını sağlamakla mükellef kolluktur. Özel idari kolluk ise; umumi zabıta haricinde kalan ve mahsus kanunlarına göre teşekkül edip muayyen vazifeleri gören zabıta dır. Bir takım görüşlere göre MİT, genel kolluk sistemi içerisinde “özel idari kolluk” içerisinde yer almaktadır¹³³. Diğer bir görüşe göre ise; MİT’in görev ve faaliyetleri devletin en yüksek düzeydeki varlık ve birliğini sağlamaya yönelik olduğundan yaptıkları işlemler idari işlemlerden sayılmayabilecektir¹³⁴. Kanaatimizce MİT; kamu düzenini unsurlarını sağlamakla görevli olmaktan çok, spesifik bir görev olan milli güvenliği tesis etme yükümlülüğü bulunduğu, özel bir kanuna, kendi personeline ve özel bir hiyerarşik yapıya sahip olduğu için ile özel idari kolluk faaliyeti yürütmektedir.

MİT’in yürüttüğü siyasi polis faaliyetleri içerisinde bir takım görevleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki, iç ve dış güvenliğe yönelik önleme amaçlı istihbarat toplama yetkisidir. MİT, bu görevini münhasıran suçun işlenmesini engellemeye yönelik olarak yapmalıdır, kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşleri ile ilgili bilgi toplamak, kişisel verilerin gizliliğini ihlal edecektir¹³⁵. Ayrıca unutulmamalıdır ki; MİT sadece istihbarat toplamak ve devletin ilgili organlarına toplanan istihbaratı iletmekle yükümlüdür. Toplanan istihbarat neticesinde müdahale edilmesi gereken bir husus var ise söz konusu müdahale devletin genel kolluk birimleri tarafından yapılacaktır¹³⁶.

İkinci olarak MİT, kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerini ve bu kurum ve kuruluşları koordine etmekle yükümlüdür (2937 sayılı Kanun m. 4). Kamu kurum ve kuruluşları da elde ettikleri milli güvenliğe ilişkin haber ve istihbaratı anında MİT'e ulaştırmakla ve MİT tarafından istenecek haber ve istihbaratı elde etmekle yükümlüdür (2937 sayılı Kanun m. 5). Bu bağlamda

¹³³ Adil Bucaktepe, “Genel İdari Kolluk ve Kolluk İşlemleri”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Ankara, 2008, s. 95; Akyılmaz, **a.g.e.**, s. 352 vd.; Akyılmaz, Sezginer, Kaya, **a.g.e.**, s. 578.

¹³⁴ Duran, **a.g.e.**, s. 254.

¹³⁵ İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013, 245 vd.; Duran, **a.g.e.**, s. 253.

¹³⁶ Bucaktepe, **a.g.e.**, s. 95.

söylenecek bir diğer husus, devlet istihbarat teşkilatları arasındaki görev bölüşümünün devletin iç ve dış güvenliğine yönelik olmaması dolayısıyla Emniyet ve Jandarma istihbaratı ile MİT'in, aynı anda iç istihbarat faaliyetleri yürütmesi durumudur¹³⁷. Ancak MİT, söz konusu diğer kuruluşları da istihbarat faaliyetleri bakımından koordine etmektedir.

Bir diğer nokta MİT'in genel kolluğa tanınan hak ve yetkileri kullanabilecek olmasıdır (2937 sayılı Kanun m. 6). Ancak bu yetkiyi güvenlik güçleri ile işbirliği yapmak şartı ile kullanabilmektedir. Fakat İKK faaliyetleri söz konusu olduğunda, genel kolluğa tanınan yetkileri tek başına kullanma hakkına sahiptir¹³⁸.

B. İstihbarata Karşı Koymanın Ceza Hukuku Boyutu

İstihbarat faaliyetlerinin iki fonksiyonu olduğunu yukarıda belirtmiştik. İstihbaratın ilk fonksiyonu bilgi toplanması ve daha sonra elde edilen bilgilerin bir sentez haline getirilerek kullanılmasıdır. İstihbaratın diğer fonksiyonu ise, istihbarata karşı koyma faaliyetleridir. Bu faaliyet kısaca; savaş veya barış zamanında, ülkenin kendisine karşı yapılan casusluk faaliyetlerinden korunması olarak tanımlanabilir. İstihbarata karşı koyma faaliyetleri de iki kısma ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi, aktif istihbarata karşı koyma, ikincisi ise pasif istihbarata karşı koyma faaliyetleridir. Pasif istihbarata karşı koyma; yabancı teşkilatların çeşitli bilgi belgeleri veya şahıslar gibi unsurları eline geçirmesini engellemek için alınan tedbirlerdir. Aktif istihbarata karşı koyma ise; sadece binaların, bilgi ve belgeler gibi unsurların korunması ile değil, düşmanın casusluk, sabotaj ve yıkıcı girişimlerini tespit etme, yakalama gibi aktif hareketler ile yapılan faaliyetlerdir. Bu bağlamda MİT, siyasi kolluk görevini istihbarat toplayarak ve istihbarata karşı koyarak yerine getirir.

2937 sayılı Kanun'un 27. maddesinin 4. fıkrası ile MİT'in yürüttüğü istihbarat toplama ve aktif istihbarata karşı koyma faaliyetleri cezai normlar ile koruma altına alınmıştır. Buna göre; *“Bu Kanun kapsamındaki görev ve yetkilerin kullanılmasını engelleyenlere üç yıldan beş yıla kadar, ihmal veya suistimal suretiyle önleyenlerle*

¹³⁷ Özgenç, a.g.e., s. 260.

¹³⁸ Yenisey, a.g.e., s. 672.

yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir”. Bu bağlamda, MİT’in, 2937 sayılı Kanun’un 4 ve 6. maddede sayılan görev ve yetkilerinin kullanılmasının engellenmesi suç olarak düzenlenmiştir.

MİT’in istihbarata karşı koyma faaliyetlerinin sağlıklı bir biçimde yerine getirilebilmesi için sahip olduğu bilgi, belge ve MİT mensuplarının kimliklerinin gizliliğinin tesis edilmesi gerekmektedir. Bu noktada; istihbarat biliminde pasif istihbarata karşı koyma olarak ifade edilen bu gizliliğin cezai koruması ise 2937 sayılı Kanun’un 27. maddesinin ilk üç fıkrasında yapılan düzenlemeleri ile sağlanmaktadır. Çalışmamızın konusunu da bu hükümler oluşturmaktadır.

Son olarak, MİT’in sahip olduğu bilgi ve belgelerden hangilerinin yukarıda sayılan cezai korumadan yararlanamayacağını belirtmekte fayda görmekteyiz. Buna göre; gizlilik koruması altına alınan bilgi veya belgenin anayasal düzeni yıkmaya matuf veya suç olgusunu içeren¹³⁹ bir bilgi veya belge olmaması gerekir¹⁴⁰. Nitekim, bu nitelikteki bilgi veya belgelerin alt sınırı 5 yıl veya daha fazla hapis cezası öngören suça ilişkin belgeler olduğu takdirde mahkemeye karşı gizli tutulamayacağı CMK’nın 47 ve 125. maddelerinde de dile getirilmiştir. Ayrıca istihbarat faaliyeti kapsamında elde edilen bilgiler; bir suç olgusundan bağımsız olarak kişilerin ırksal kökenini ortaya çıkaran, özel hayatını ilgilendiren, dini veya felsefi fikir ve düşüncelerini kaydetmeye yönelik bilgiler olmamalıdır. Bu tür bilgi veya belgelerin, suç işlenmesini önlemek¹⁴¹ veya milli güvenlik amacıyla elde edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bilgi veya belgelerin gizli kalması gerektiğinden söz edilemeyecektir.

¹³⁹ Ersan Şen, **Devlet Sırrı, Casusluk ve Basın Hürriyeti**; <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti>; İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 253; Yusuf Ziya Polater, “Bilgi Edinme Hakkının Sınırları Ve Devlet Sırrı”, **TBB Dergisi**, 122, 2016, s. 137.

¹⁴⁰ Hafizoğulları, Küçüktaşdemir, **a.g.e.**, s. 138.

¹⁴¹ Özgenç, **a.g.e.**, s. 246.

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI'NA AİT BİLGİ VE BELGELERİN SUİSTİMALİ SUÇU

I. KANUNİ TANIM VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Suçun kanuni tanımı 2937 sayılı Kanun'un 27. maddesinin 1. fıkrasında yapılmıştır. Madde üzerinde 1983 yılından 2014 yılına kadar herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Maddenin ilk hali; *“Milli İstihbarat Teşkilatının görev ve faaliyetlerine teallük eden evrak veya malumatı istihsal eden kişi, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa iki seneden sekiz seneye kadar cezalandırılır”* şeklindeydi. Ancak 17/4/2014 tarih ve 6532 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda; kanun maddesi yeni halini aldı, bu değişiklik ile; *“Milli İstihbarat Teşkilatının görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeleri, yetkisiz olarak alan, temin eden, çalan, sahte olarak üreten, bunlar üzerinde sahtecilik yapan ve bunları yok eden kişiye dört yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir”* biçiminde bir düzenlemeye yer verildi. Yeni metnin; kanuni düzenlemede kullanılan dil, suç oluşturan hareketler ve yaptırım üzerinde bir takım farklılıklar ortaya çıkarttığını görmekteyiz. Bunlara, ilgili konu başlıklarının altında ayrıntılı olarak değinilecektir.

Devletlerin milli güvenliklerini sağlama yükümlülükleri bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de bu yükümlülüğü Anayasa'nın 5. maddesinde açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Söz konusu maddede; *“Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır”* ifadelerine yer verilmiştir. Bu düzenlemeyle ile Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bağımsızlığını, güvenliğini ve bekasını tehdit edecek hususlara karşı bir güvenlik önlemi alma mecburiyeti ortaya konulmuştur.

Sayılan değerlerin korunması için istihbarat çok önem arz eden bir unsurdur. Bu nedenle istihbarat faaliyetlerinin kanuni dayanağa kavuşturulması, teşkilatlı bir şekilde yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanması ihtiyacı doğmuştur. Bu amaçla 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu ile milli güvenliğe dair istihbaratı sağlama görevi Milli İstihbarat Teşkilatına verilmiştir¹. Söz konusu kanunun ilgili maddesinde söz konusu kanunun amacı; “*Devlet İstihbaratının istihbaratı sağlama görevi Milli İstihbarat Teşkilatının kuruluş, görev ve faaliyetlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir*” denilerek belirtilmiştir.

Milli İstihbarat Teşkilatı'nın görevleri 2937 sayılı Kanunu'nun 4. maddesinde sayılmıştır. Buna göre; Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içerinde ve dışarıdan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını devlet çapında oluşturmak, istihbaratı ilgili mercilere ulaştırmak ve yine kanunda belirtilmiş münhasır görevleri yerine getirmek istihbarat teşkilatının temel görevidir. İstihbarat faaliyetleri görüldüğü üzere ülkelerin milli güvenlik ve savunması hakkında çok önemli addedilen faaliyetlerdir.

İstihbarat faaliyetlerinin özünde gizlilik esastır². Nitekim 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 16 ve 18. maddelerinde devlet sırlarına ve istihbarata ilişkin bilgilerin bilgi edinme hakkı kapsamının dışında bırakılmış³, keza Devlet Sırrı Kanun Tasarısı'nın 4. maddesinde “*Devlet sırrı niteliği taşımayan diğer gizli bilgi ve belgeler*” başlığı altında açıklanmıştır. Konu ile ilgili düzenlemelerde istihbarata zarar verebilecek nitelikteki bilgi ve belgelerin gizli belge sayılmıştır. Yine bu tasarının 3. maddesine göre; açıklanması veya öğrenilmesi devletin dış ilişkilerine, milli

¹ 2937 sayılı Kanun Gerekçesi, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-2011.pdf>.

² Köseli, **a.g.e.**, s. 9; Akbal, Tılısbıyık, **a.g.e.**, s. 8,

³ **Devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler**

MADDE 16.- Açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

İstihbarata ilişkin bilgi veya belgeler

MADDE 18.- Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

Ancak, bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı içindedir.

savunmasına ve milli güvenliğine zarar verebilecek, devletin anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek ve bu nedenle niteliği itibariyle gizli kalması gereken bilgi ve belgeler, tasarının 6. maddesi uyarınca oluşturulması öngörülen bir kurul tarafından devlet sırrı olarak kabul edilebilecektir. Söz konusu düzenlemelerin, istihbarat faaliyetlerinin özünde yer alan gizliliğin tesis edilmesini sağlamak amacıyla yönelik olarak ihdas edildiği kabul edilebilir.

Kanun koyucu, bu maddesi ile istihbarat faaliyetlerinin özünde var olan gizlilik unsurunun sağlanabilmesini, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın görevlerini yerine getirirken elde ettiği bilgilerin açığa çıkmasının önlenmesini hedeflemiştir. İstihbarat faaliyetlerinin diğer yüzü olan "istihbarata karşı koyma" faaliyetlerinin amacını teşkil eden; istihbarat kuruluşunun elinde bulundurduğu bilgilerin casusluğa, sabotaja ve yıkıcı faaliyetlere karşı evrak güvenliği⁴ ve kişilerin bu bilgilere ulaşmasının engellenmesinin sağlanması, ceza hukuku normları ile korunma altına alınmak istenmiştir. Suç tipinde yer alan sahtecilik hareketlerine karşı olarak da MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin güvenilirliği de tesis edilmeye çalışılmıştır. Son olarak, inceleme konusu yapacağımız cezai hükümler, devletin en üst menfaatlerinden birisi olan milli savunmanın, istihbarat aracılığı ile korunması ile alakalıdır.

Netice itibariyle korunan hukuki değer; **istihbarat faaliyetlerinin gizlilik içerisinde yürütülmesi ve MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin güvenliğinin ve güvenilirliğinin sağlanması dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin milli güvenlik ve savunmasına ilişkin yararları** olduğu söylenebilir.

⁴ Ünal Acar, Ömer Urhal, **Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terörizm**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s. 304.

II. SUÇUN TEMEL UNSURLARI

A. MADDİ UNSURLAR

1. Konu

Suçun konusu tipik hareketin yöneldiği kişi veya şeydir⁵. İncelenen suçun konusunu Milli İstihbarat Teşkilatının görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler oluşturmaktadır.

6532 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce suçun konusunu oluşturan bilgi ve belgeler; MİT'in görev ve faaliyetleriyle “ilgisi olma, alakalı olma” anlamına gelen “taalluk”⁶ kelimesi ile ifade ediliyordu. Bu kelime yerine “ilgili” sözcüğünün getirildiği, “evrak veya malumat” kavram yerine ise yine aynı anlamı karşılayan “bilgi ve belge”⁷ sözcüklerine yer verildiği görülmektedir. Esasen yapılan değişikliğin suçun konusu üzerinde önemli bir farklılık meydana getirmediğini söyleyebiliriz. Ancak; eski düzenlemede evrak veya malumat şeklinde ifade edilen hükmün, metnin yeni halinde bilgi ve belgeler şeklinde ifade edilmesi dikkat çekmektedir. Bu anlatım bozukluğu, örneğin; bilgi ve belgenin birlikte temin edilmemesi veya yok edilmemesi halinde suçun oluşmayacağı şeklinde yorumlanabilir. Bu nedenle, yeni maddenin de “bilgi veya belge” şeklinde düzenlenmesinin daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

Burada öncelikle suçun konusunu oluşturan bilgi ve belge kavramlarını açıklayıp daha sonra bu kavramların Milli İstihbarat Teşkilatı'nın görev ve faaliyetleri ile alakalı olması hususunu ortaya koymaya çalışacağız.

a. Bilgi

Bilgi; “*insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü*”, “*malumat*”, “*öğrenme*”, “*araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek*”, “*malumat*”, “*insan*”

⁵ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Ankara, Adalet, 2016, s. 306, Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Seçkin, 2014, s. 109

⁶ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr/>.

⁷ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr/>.

zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü” gibi kavramlar ile tanımlanmıştır⁸.

4892 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 3. maddesinde ise bilgi; “*Kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan bu Kanun kapsamındaki her türlü veri*” olarak tanımlanmaktadır.

Bu bağlamda, bir belgenin içerisinde bilginin bulunmasının zorunlu olduğunu ancak her bilginin bir belge olmadığını belirtmek gerekmektedir. Görüşümüze göre; inceleme konusu yapılan suç tipi bakımından bilgi mefhumu belgeyi de kapsamaktadır. Bu bağlamda bilgiler, bir olayı nakletmesi ve irade beyanını içermesi itibariyle yazılı belgede bulunabileceği gibi belirli bir olayı temsil etmek üzere, fotoğraf, resim, kroki, plan gibi vücut bulabilecek şekil tespit eden bir bilgi ve nihayet ses kaydetmeye, depolamaya yarayan bir ses tespit bilgisi olarak da karşımıza çıkabilir⁹.

b. Belge

(1) Kavram

Belge; sözlükte; “*bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film gibi araçlar vesika, doküman*” olarak tanımlanmıştır¹⁰. Yine belge, Arapça’da “varaka” kelimesinin çoğulu anlamına gelen “evrak” kelimesi ile de eş anlamlıdır¹¹. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda ise belge kavramı; “*kurum ve kuruluşların sahip oldukları bu Kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plân, film, fotoğraf, teyp ve videokaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcıları*” olarak ifade edilmektedir.

⁸ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr/>.

⁹ Hacı Sarıgüzel, **a.g.e.**, 1. Baskı, İstanbul, Adalet Yayınevi, 2016, s. 196.

¹⁰ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr/>.

¹¹ Ahmet Gökçen, **Belgede Sahtecilik Suçları**, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 71.

Suç tanımında, “bilgi ve belgeler” ifadesi kullanılmışsa da bu durum mutlaka çoğul bilgi veya belge olmasını gerektirmez. Bir adet bilgi veya belgeye ilişkin olarak bu fiillerin icra edilmesi de söz konusu suçu oluşturacaktır.

(2) Unsurları

Suç konusunu oluşturan bir belgeden bahsedebilmek için o belgenin birtakım unsurlara sahip olması gerekmektedir. Bu unsurlar; belgenin yazılı olması, hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir beyanı içermesi ve bir düzenleyicinin bulunmasıdır.

i Belgenin Yazılı Olması

Bir irade beyanı, olay gibi hususların, tespit edilmeye elverişli araçlar kullanılarak kağıda dökülmesi, belgenin yazılı olmasını ifade etmektedir. Kağıdın üzerindeki yazının; anlaşılır ve okunabilir olması ve belirli bir süreliğine kalıcılığının olması anlamına gelmektedir.

Konu ile ilgisi bakımından resmi belgede sahtecilik suçunun düzenlendiği TCK m. 204 suçunun gerekçesine bakıldığında; ispat kuvveti ne olursa olsun “yazılı kağıt” üzerine yazılmayan şeyin belge olmayacağı kabul edilmiştir. “Kağıt” sözcüğü dilimize Farsçadan girmiş olup; *“hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak”* anlamına gelmektedir. Ancak, buradaki “yazılı kağıt” sözcüğünü söz konusu suçun madde gerekçesinde de belirtildiği üzere¹² geniş yorumlamak gerekmektedir. Bu nedenle, plastik madde üzerine yazılmış kimlik kartları, motor şase numaraları da bir belge sayılabilecektir. Önemli olan üzerine yazı yazılan maddenin zaman, dış etkiler gibi unsurlara dayanıklı olması ve bir beyanı kalıcı ve cismani hale getirmesidir. Bu bağlamda, kağıt üzerinde görünen bir takım şeyler olsa da aslında ortada bir beyan, irade açıklaması bulunmalıdır. Dolayısıyla; parmak izi, kan lekesi gibi izler hukuki

¹² TCK m. 204 madde gerekçesi: “...Ayrıca belirtilmelidir ki, her ne kadar, belgeden söz edilen durumlarda yazılı bir kağıdın varlığı gerekli ise de; bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için, yazının kağıt üzerinde bulunması gerekmez. Bir metal levha üzerine yazı yazılması hâlinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekir. Bu itibarla, araç plakaları da resmi belge olarak kabul edilmek gerekir...”

anlamda bir delil olma niteliğine sahip olsalar da bir irade beyanını aktarmadıklarından belge olarak kabul edilemezler¹³.

Belge üzerine yazılan şeyin muhakkak bir yazı olmasına gerek yoktur, ilgili olduğu olayı kağıda aktarmaya yarayan bir yazı, şekil, çizgi gibi işaretler de olabilir. Örneğin; istihbarat elemanlarının aralarında kullandığı şifreli konuşmalar, bazı kodlar gibi bilgilerin bir kağıda dökülmesi halinde toplumun genel bir kesiminde bu yazıların anlaşılması mümkün olmasa da bir kısım insanın kağıda dökülmüş olan ifadeyi anlayabilme, deşifre edebilme kabiliyetinin bulunması yeterlidir. Belgenin okunabilir olması gerektiği için seslerin kaydedildiği bant, plak gibi araçlar belge olarak sayılmamaktadır¹⁴.

Hukuk sistemimizde; bilişim sisteminde kayıtlı bilgiler veya bilgi depolama araçları belge sayılıp sayılmayacağı hususunda tartışmalar bulunmaktadır. Çoğunlukta olan görüşe göre bu türdeki bilgiler belge olarak sayılmamaktadır. Bu nedenle suçun kanuni tanımında sadece “belge” den bahsedilseydi, kanunilik ilkesi bağlamında sadece TCK’nın 244 üncü maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiş suça ilişkin hükümler¹⁵ uygulama alanı bulacaktı. Fakat tipiklikte “MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgiler” de koruma almıştır. Bu meyanda, bilişim sistemine kaydedilmiş verilerin bu suç açısından “bilgi” olarak değerlendirilebileceği kanaatindeyiz.

ii. Hukuki Bir Sonuç Doğurmaya Elverişli Bir İrade Beyanı İçermesi

Bir belgenin ikinci unsuru; yazılı irade beyanının hukuki sonuç doğuracak nitelikte olmasıdır¹⁶. Belgenin, MİT’in görev ve faaliyetleri bakımından sonuç doğurmaya elverişli olması ve hukuki bir anlamı içermesi gerekmektedir. Zira belge üzerinde sahtecilik yapılması, belgenin sahte olarak üretilmesi gibi hareketlerin

¹³ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökcen, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 16. Baskı, Ankara, Adalet, 2015, s. 406, 407.; Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 669; Sarıgözel, **a.g.e.**, s. 197.

¹⁴ Artuk, **a.g.e.**, s. 413 vd., Koca, **a.g.e.**, s. 670.

¹⁵ TCK m. 244/2: “Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

¹⁶ Sahir Erman, **Sahtecilik Cürümleri**, 3. Baskı, İstanbul, SULHİ GARAN Matbaası Varisleri Koll. Şti, 1970, s. 301.

gerçekleştirilmesi ancak bu şekilde suç oluşturacaktır. Örneğin bir kağıda yazılan; “Türk istihbaratı MİT tarafından koordine edilmektedir” gibi bir ifade, genel ve herkes tarafından bilinebilecek nitelikte olduğu için, hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte değildir.

Belgenin bir olayı nakletmesi veya beyan etmesi inceleme konusu suç bakımından önemli değildir¹⁷. Belgenin MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin olması yeterlidir. Suç konusunu oluşturan belge örneğin; bir terör örgütünün yaptığı bir faaliyeti veya istihbarat kurumlarının takip ettiği kişilerin bilgilerini kağıda döken, nakledici bir belge olabileceği gibi yabancı bir devletin askeri tesisler kurması veya askeri güçlerini belli bir bölgeye kaydırması istihbaratının değerlendirilmesinin yapıldığı beyan edici bir belge de söz konusu olabilir.

iii. Bir Düzenleyicisinin Bulunması

Bir belgeden söz edilebilmesi için belirli bir kişiye atfedilebiliyor olması gerekmektedir. İnceleme konusu suç açısından belgenin MİT’e izafe edilebiliyor olması gerekmektedir. Bu unsurla ilişkili olarak, resmi belgede sahtecilik suçunun düzenlendiği TCK m. 204’ün gerekçesinde; *“kağıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir. Bu yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir. Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayali belli bir kişiye izafe edilemeyen kağıt, belge niteliği taşımaz. Kağıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için bu kişinin ad ve soyadının kağıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kağıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir”* denilmiştir.

Belgenin MİT’e ait olduğunun tespiti TCK m.204’ün gerekçesinde de belirtilen çerçevede yapılmalıdır. Belgenin imzalı olması şart değildir. Resmi belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için belgenin kime ait olduğunun belirlenmesi bakımından özel bir araştırma yapılmadan belgenin kime ait olduğunun anlaşılabilmesi

¹⁷ Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin belgeleri kısmen veya tamamen yok etmek, tahrip etmek, üzerinde sahtecilik yapmak, tahsis olunduıkları yerden başka yerde kullanmak, hileyle almak veya çalmak suçu ile ilgili tez çalışmasında yer alan aynı yönde görüş için bkz., Yayla, **a.g.e.**, s. 126.

gerekmektedir¹⁸. Bu bağlamda, belgenin muhteviyatından çıkarım yaparak, belgenin MİT'e ait olduğu tespit edilebiliyorsa bu belge suçun konusu oluşturabilecektir. Fakat belgenin MİT'e ait olduğu ancak özel bir araştırma sonucunda tespit edilebildiği durumlarda suçun konusunun oluştuğundan bahsedilemeyecektir

c. Bilgi ve Belgelerin Milli İstihbarat Teşkilatı'nın Görev ve Faaliyetlerine İlişkin Olması

Suçun konusunu oluşturan bilgi ve belgelerin ortak özelliği olarak bunların; MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin olması gerekmektedir. Bilgi ve belgeler ilk olarak; Kanun'un 4. maddesinde yazılı görevlerin icrası sonucunda elde edilen, ikinci olarak ise; 6. maddesinde yazılı yetkilerin kullanılması sonucunda elde edilen görev ve yetkilerin icra edilmesini ya da kullanılmasını sağlayan bilgi veya belgeler de olabilir. Nitekim aynı Kanun'un söz konusu 6. maddesine 5937 sayılı Kanun ile eklenen ek fıkrayla; MİT'in yürüttüğü faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtların, bu kanunda belirtilen amaçlar dışında kullanılması yasaklanmıştır. Keza sözü edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında da gizlilik ilkesinin geçerli olacağı ifade edilmiştir. Belirtmek gerekir ki bilgi veya belgenin MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin olması yeterli olup bunların bir gizlilik taşıması, içinde sır içermesi gibi şartlar gerekmez. Çünkü mahiyetleri gereği istihbarat faaliyetlerine ilişkin bilgilerin gizliliği esas olup, açıklanması istisna teşkil etmektedir.

MİT'in görevleri 2937 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yer almaktadır. Bu görevlerin, suçun konusunun kapsamını daha iyi ortaya koymak adına yakından incelenmesi gerekmektedir. Söz konusu görevler şunlardır;

- Devletin ve milletin bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.

¹⁸ Gökçen, **a.g.e.**, s. 93 vd.; Koca, **a.g.e.**, 673, 674.

Örneğin; Yabancı bir ülkenin, ülkemizde karışıklık çıkarmaya yönelik faaliyetleri hakkında edinilen bilgi ve belgeler bu görev çerçevesinde suçun konusunu oluşturacaktır.

- Devletin milli güvenlik siyasetiyle ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak. Devletin terör örgütlerine karşı güvenlik önlemi almak amacıyla silahlarını konumlandıracağı yerlerin bir istihbarat çalışması ile öğrenilmesinin istenildiği durumlara ilişkin bilgi ve belgeler örnek olarak gösterilebilir.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Milli Güvenlik Kurulu'na¹⁹ tekliflerde bulunmak. Bu çerçevede MİT, diğer istihbarat teşkilatlarını koordine etmekle de yükümlüdür. Dolayısıyla, MİT'in doğrultudaki planlarını içeren bilgi ve belgeler suçun konusunu oluşturacaktır.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak. Örneğin, istihbarata karşı koyma amacıyla gizli bilgilerin elde edilmesi veya aktarılması için kodlama ve sonrasında kriptolama işlemleri yapılmaktadır. Bu kripto şifreleri üzerinde yapılacak hareketler de kanaatimizce inceleme konusu suç oluşturacaktır²⁰.
- Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak. Buna göre, protokol çerçevesinde kararlaştırılan haber ve bilgiler suçun konusunu teşkil edecektir.
- Milli Güvenlik Kurulunda belirlenecek diğer görevleri yapmak. Burada da, MGK'nın MİT'e yönelik aldığı kararlar suçun konusunu oluşturacaktır.
- İstihbarata karşı koymak. Ülkemize yönelik yürütülen istihbarat, casusluk faaliyetlerine engel olmak²¹. Örneğin, ülkedeki herhangi bir kişi veya kuruma yönelik

¹⁹ 694 s. KHK ile yapılan değişiklik sonucunda; "Milli Güvenlik Kurulu ve Başbakana" ibaresi "Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Milli Güvenlik Kurulu'na" şeklinde değiştirilmiştir.

²⁰ Kaymaz, **a.g.e.**, s. 57.

²¹ Feridun Yenisey, **Kolluk Hukuku**, 2. Baskı, İstanbul, Beta, 2015, s. 374.

olarak MİT'in casusluğa karşı koyma faaliyetleri kapsamında sahip olduğu bilgi ve belgeler suçun konusunu teşkil edecektir. Burada bir başka örnek olarak ise; istihbarata aktif karşı koyma faaliyetleri çerçevesinde yabancı teşkilata iletilecek sahte istihbarat raporu gösterilebilir.

- Dış güvenlik, terörle mücadele ve millî güvenliğe ilişkin konularda Cumhurbaşkanınca veya Bakanlar Kurulunca²² verilen görevleri yerine getirmek. BK'nun konu ile ilgili aldığı kararlar kapsamında MİT'in gerçekleştirdiği faaliyetlere ilişkin bilgi ve belgeler gündeme gelecektir.
- Dış istihbarat, millî savunma, terörle mücadele ve uluslararası suçlar ile siber güvenlik konularında her türlü teknik istihbarat ve insan istihbaratı usul, araç ve sistemlerini kullanmak suretiyle bilgi, belge, haber ve veri toplamak, kaydetmek, analiz etmek ve üretilen istihbaratı gerekli kuruluşlara ulaştırmak. Örneğin, radar istihbaratı sonucunda elde edilen teknik raporlar suçun konusunu teşkil edecektir.
- İstihbarat kapasitesini, niteliğini ve etkinliğini artırmak amacıyla çağdaş istihbarat usul ve yöntemlerini araştırmak, teknolojik gelişmeleri takip etmek ve bunlardan uygun görülenleri temin etmek. Burada da, yeni bir istihbarat yöntemine yönelik olarak elde edilen bilgiler akla gelebilir.

MİT'in görevlerinden bahsettikten sonra faaliyetlerinin kapsamını ortaya koymak için MİT'e tanınan yetkilere de değinmek gerekir. Bu yetkiler, 2937 sayılı Kanun'un "Yetkiler" başlıklı 6. maddesinde düzenlenmiştir. Bunlar; çeşitli kuruluşlardan bilgi, belge, veri ve kayıtları almak, bunlara ait arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim alt yapısından yararlanmak ve bunlarla irtibat kurmak, yerli ve yabancı her türlü kurum ve kuruluş, tüm örgüt veya oluşumlar ve kişilerle doğrudan ilişki kurmak gibi bu madde altında sayılmıştır. Dolayısıyla, bu yetkilerin kullanılmasına ilişkin olan bilgi ve belgeler de suçun kapsamına girmektedir.

İstihbarat faaliyetleri belirli bir süreç içerisinde gerçekleştirilmektedir ve bu süreç istihbarat çarkı denilen çarkın açılımına dayanmaktadır. Bu çarkın; istihbarat

²² 694 s. KHK ile yapılan değişiklik sonucunda; Bakanlar Kurulunca verilen görevlere ek olarak Cumhurbaşkanınca verilen görevlerin de yapılması öngörülmüştür.

ihtiyaçlarının tespiti ve toplama çalışmalarının yönlendirilmesi, haberlerin toplanması, haberlerin işlenmesi, istihbaratın yayımı ve kullanılması aşamaları olduğunu ilk bölümde belirtmiştik²³.

İstihbarat faaliyeti bir talep üzerine başlar ve bu taleplere ilişkin emir – komuta zincirinde çok sayıda bilgi akışı sağlanır. Bunlar, uzun vadeli (stratejik istihbarat) veya kısa vadeli (taktik istihbarat) bilgileri veya planları, istihbarat toplama sürecinde kullanılan araç veya metotları, açık kaynaklardan toplanan bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bilgilere dair analizler²⁴, gözlem, soru kağıdı, mülakat, beşeri kaynakların (ajan, istihbarat görevlisi muhbir gibi), teknik kaynaklar²⁵ (radar, sinyal istihbaratı) kullanılması sonucunda elde edilen bilgi ve belgeleri, ve nihayet MİT'in kurum yapısına ve iç işleyişine ait bilgi ve belgeleri de içerir. Tüm bu bilgi ve belgeler MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin olarak suçun konusunu oluşturmaktadır.

MİT'in görev ve faaliyetlerinin bu şekilde bir düzenlenmesinin kanunilik ilkesi ile çeliştiği ve beyaz hüküm yasağı kapsamında olduğunu iddia eden görüşler bulunmaktadır²⁶. Ancak kanuni tanıma bakıldığında yalnızca MİT'in görev ve

²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, e. Benzer bir ayrımlar için bkz. Ünal Acar; **İstihbarat**, s. 170 vd.

²⁴ Açık kaynaklardan toplanan bilgiler tek başına suçun konusu değildir. Bunların değerlendirilmesi sonucunda elde edilen sentez suç konusunu teşkil etmektedir. Aşağıdaki Yargıtay Kararında bu husus vurgulanmıştır: “Her türlü bilginin istihbarat bilgisi olarak kullanılabilceğini, herhangi bir kaynaktan elde edilen bilgilerin, kurumda mevcut bilgilerle birleştirilip bir analiz yapılması sonucunda, varılan bilginin istihbarat bilgisi haline geldiğini, buna göre **açık kaynaklardan elde edilen bilgilerin gizlilik niteliğinin olmadığını, ancak toplanan bilgilerin analizinin yapılması sonucu değerlendirmelerin gizlilik derecesi olduğunu, değerlendirme sonucu elde edilen bilgilerin başka birisinin eline geçmesi halinde kurum içerisindeki bilginin gizliliğinin ihlal edilmiş olduğunu, gizli bilginin herhangi bir nedene başka bir kişi yada kurumda bulunmasının, bilginin gizlilik niteliğini ihlal ettiğini, ancak bu durumun bilginin gizlilik özelliğini ortadan kaldırmadığını...**” Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, 21.6.2007 tarih ve 2007/83-83 (E-K) sayılı kararı, Sarıgül, Hacı, **a.g.e.**, 191.

²⁵ Özdağ, **a.g.e.**, s. 323 vd.; Acar, **a.g.e.**, s. 173.

²⁶ “Bu prensipler ışığında önümüzdeki düzenlemeye baktığımızda, suçun maddi unsuru noktasında, yetkisiz olarak temin edilmesi, alınması, sahte olarak üretilmesi, üzerinde sahtecilik yapılması ve yok edilmesi yasaklanan bilgi ve belgeler, MİT'in görev ve faaliyetleriyle ilgili bilgi ve belgelerdir. Bu noktada ‘MİT'in görev ve faaliyetleriyle ilgili bilgi ve belge’ kavramı, ne Anayasa'nın 13. maddesi anlamındaki ‘kanunla sınırlama’ kriterini; ne suç ve cezaların konulmasında Anayasa'nın 38/1. ve 38/3. maddeleri anlamında ‘kanunilik’ ilkesini; ne de İHAM'nin genel olarak temel hakların sınırlandırılması, özel olarak da Sözleşme'nin 7. maddesi bağlamındaki ‘kanun’ anlayışını karşılamaktan uzaktır. Önümüzdeki Kanun'un bütününe ve bilhassa da, MİT'in görev ve yetkilerini düzenleyen maddelerine baktığımızda, **milli güvenlik, milli savunma, ülkenin bölünmez bütünlüğü gibi alabildiğine geniş bir alanı kapsamakta olup; bu bağlamda 27/1. madde anlamında da, hemen her türlü bilgi ve belge, MİT'in görev ve faaliyetleri ile ilgili bilgi ve belge olarak sayılmaya müsaittir.**

faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin suçun konusunu oluşturduğu anlaşılmaktadır. Kanaatimizce, Kanun'un 4 ve 6. maddesinde sayılı görev ve faaliyetler ile alakalı olmayan bilgi veya belgeler bu kapsamda değerlendirilmemelidir. Kanunilik ilkesinin ihlal edilmemesi bakımından bu görev ve yetkilerin suç açısından dar yorumlanması gerekmektedir. Bu bağlamda, yalnızca görev ve yetkiler ile alakalı olan MİT'e ait bilgi ve belgeler inceleme yaptığımız suçun konusunu oluşturacaktır. MİT'in görev ve faaliyetleri ile alakalı olmayan ancak MİT'e ait diğer bilgi ve belgeler üzerinde de aşağıda değineceğimiz tipik fiiller icra edilebilir. Bu durumda, söz konusu bilgi veya belgenin niteliğine göre bir başka bir suç kapsamında değerlendirme yapmak gerekebilir. Bu çerçevede örneğin, şartları varsa TCK m. 334'de düzenlenen "Yasaklanan Bilgileri Temin" suçunu oluşturabilir.

MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin olup, gizlilik derecesi verilmemiş bilgi veya belgeler suçun konusunu oluşturacak mıdır? Başka bir ifadeyle suça konu bilgi ve belgelerin mutlak gizli olması şart mıdır? 2937 sayılı Kanun'a göre MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bütün bilgi veya belgeler gizlidir²⁷. Bu nedenle, eğer bilgi veya belgeye ayrıca gizlilik derecesi verilmiş ise sadece cezada üst sınıra yaklaşılması açısından yapılacak bir değerlendirme hususunda gerekçe oluşturabilir.

Bunun ise, kanunla sınırlama ve suçta ve kanunilik ilkelerine açıkça aykırı olduğu ortadadır." Karagöz, a.g.e., (<http://www.baroturk.com/yeni-mit-kanununun-anayasal-acidan-irdelenmesi-206yy.htm>).

²⁷ 2937 s. Kanun m. 6; "...Bu madde hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar, bu Kanunda belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz. Elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında **gizlilik ilkesi geçerlidir...**"

2937 s. Kanun Ek m.1: *Millî İstihbarat Teşkilatı uhdesindeki istihbari nitelikteki bilgi, belge, veri ve kayıtlar ile yapılan analizler, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Yedinci Bölümünde yer alan suçlar hariç olmak üzere, adli mercilerce istenemez.*

6 ncı maddenin birinci fıkrasının (e) bendine göre kimlikleri değiştirilenler, MİT'in görev ve faaliyetlerine yardımcı olanlar veya istihbarat hizmetlerinde istifade edilenler, kamu görevlisi olup olmadıklarına bakılmaksızın; görev, faaliyet ve yardımları sebebiyle sorumlu tutulamaz.

Teşkilat uhdesindeki bilgi ve belgelerin gizlilik derecelerinin ve sürelerinin tespit edilmesine, birim ve kısımlara ayrılmasına, kullanıma veya paylaşımına açılmasına ve bunların akademik çalışmalar ile her türlü yayın ve edebî eserde kullanılmasına Müsteşar tarafından oluşturulacak bir Komisyonca karar verilir".

d. Milli İstihbarat Teşkilatının Görev ve Faaliyetlerine İlişkin Bilgi ve Belgeler ile Devlet Sırrı İlişkisi

Devletler, kamusal faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için bazı bilgi ve belgeleri gizli tutma ihtiyacı duyabilirler. İstihbarat faaliyetlerinin yöntemlerine ilişkin veya istihbarat sonucunda elde edilen bilgiler de bu bağlamda sır niteliği taşıyan gereken bilgilerdendir. Bu türdeki bilgiler de genellikle milli güvenlik ve siyasi yararlar ile alakalıdır. Dolayısıyla istihbarat faaliyetlerine ilişkin bilgiler de kural olarak devlet sırrı niteliğindedir. Bu nedenle söz konusu bilgilerin gizliliği esas, açıklanması ise istisna olup belirli kurallara bağlanmalıdır. Ancak bu durum istihbarat faaliyetlerinin denetimsiz kalmasına yol açmamalı, istihbarat faaliyetlerinin gizliliğinin ihlal edilmeden mutlaka denetimi sağlanmalıdır²⁸.

Devlet sırrı niteliğini haiz bilgi ve belgeler, önemine göre; özünde devlet sırrı veya yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği gereği gizli kalması gereken bilgi veya belgeler olarak sınıflandırmaktadır. Bunlar niteliklerine göre; TCK'nın 326 ile 339. maddeleri arasında kalan hükümler aracılığıyla ceza hukukunun koruması altına alınmıştır²⁹. İstihbaratın; devletlerin milli güvenlikleri, savunmaları ve siyasi yararları ile çok yakından alakadar olduğu bir gerçektir. Bu nedenle MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bunların niteliğine göre aynı zamanda bu iki türden birisi kapsamına girmektedir.

Bu bağlamda ilk olarak, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin özünde devlet sırrları ile olan ilişkisi incelenecektir.

Devlet sırrı; CMK'nın tanıklıkla ilgili 47. maddesinde de tanımlandığı üzere; açıklanması, devletin dış ilişkilerine, ulusal savunmasına ve ulusal güvenliğine zarar verebilecek; devletin anayasal düzeninde ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek

²⁸ Özgenç, **a.g.e.**, s. 245 vd.

²⁹ Seydi Kaymaz, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Devlet Sırrı**, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 36.

nitelikteki bilgilerdir³⁰. Ancak bu tanımda bahsedilen devlet sırları, özünde devlet sırlarıdır. Devlet sırrı niteliğinde olmayan gizli bilgi ve belgeler ile yetkili makamlar tarafından öğrenilmesi yasaklanmış bilgi ve belgeler bu kapsamda değildir³¹.

Devlet sırrının gerekliliği bir gerçeklik olmasına rağmen devlet sırrının ne olduğunun ve kapsamının belirlenmesinde genel kabul gören bir tanım ve kavramın somutlaştırılabilmesi bakımından keskin sınır ve çizgiler bulunmamaktadır³².

Bir bilgi veya belgenin devlet sırrı olarak koruma altına alınabilmesi için ilk şart o bilgi veya belgenin devletin güvenliği veya uluslararası ilişkileri bakımından bir öneme sahip olmasıdır³³. İkinci olarak ise; bu niteliği haiz bilgi ve belgelerin belirli bir usul çerçevesinde gerçekleştirilecek bir idari karar ile belirlenmesi gerekmektedir. Söz konusu idari kararın kim tarafından verileceği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır³⁴. Mevcut durumda, Cumhurbaşkanlığı, Bakanlar Kurulu ve Bakanlıklar, Genelkurmay Başkanlığı, Milli Güvenlik Kurulu ve Genel Sekreterliği, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı'nın kendi görev alanlarında devlet sırrını belirleme yetkisine sahip olduğu, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde sayılan makam ve kurulların yetkili kıldığı amirlerin kendi görev alanlarına ilişkin bilgi ve belgelere devlet sırrı niteliği verebileceği belirtilmektedir³⁵.

Ayrıca bir suç isnadına ilişkin bir bilgi veya belge söz konusu olduğunda; bunlara ilişkin bilgilerin mahkemeye karşı gizli tutulamayacağını ifade eden CMK'nın 47/1.ve 125/1 maddeleri göz önüne alınmalıdır. Bu sebeple bir suç söz konusu

³⁰ Bu niteliği haiz bilgi ve belgeler ile ilgili tanıklık söz konusu olduğu takdirde tanığın dinlenmesi bakımından özel bir usul öngörülmüştür. Benzer şekilde, CMK m 125 hükmüne içeriği devlet sırrı niteliğindeki belgelerin de incelenmesi özel bir usule tabidir. Bkz. Cumhur Şahin, Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku - 2**, 5. Baskı, İstanbul, Seçkin, 2016, s. 47; Bahri Öztürk vd., **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Ankara, Seçkin, , 2016, s. 303; Hafizoğulları, Küçüktaşdemir, **a.g.e.**, s. 133.

³¹ Yayla, **a.g.e.**, s. 93; Hafizoğulları, Küçüktaşdemir, **a.g.e.**, s. 134.

³² Ersan Şen, Devlet Sırrı, Casusluk ve Basın Hürriyeti, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti>; Sezin Öztürk, "Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi Veya Belgelerin Açıklanması Suçu (TCK m. 239)", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, 2009, s.33.

³³ Şen, **a.e.**

³⁴ Kaymaz, **a.g.e.**, s. 66.

³⁵ Sarıgüzel, **a.g.e.**, s. 91.

olduğunda o bilgi veya belgenin özünde devlet sırrı olup olmadığını tayin etme yetkisi somut olayda yetkili mahkemeye aittir³⁶. Belirleme yapılırken, devletin ilgili kurumlarından görüş alınabilir ve bilirkişiye başvurulabilir. Özellikle istihbaratçılar veya askerler gibi belirli uzmanlığa ihtiyaç duyulan meslek grupları bu belirlemede etkili olacaktır³⁷. Nitekim CMK'nın 63. maddesinin 1. fıkrası³⁸ da çözümü belirli bir uzmanlık veya teknik bilgi gerektiren işlerde bilirkişi mütalaasına başvurulabilmesi imkanını tanımaktadır. Buna göre; hangi belgenin MİT'in görev ve yetkilerine ilişkin olduğunu mahkeme tayin edecektir ayrıca bu bilgi ve belgelerin niteliğini tespit etmek de uzmanlık gerektiren bir iş olduğundan gerektiği hallerde bilirkişi görüşüne başvurulmalıdır. Doktrinde bu husus, söz konusu tespit hukuki bir değerlendirmeyi gerektirmesi itibariyle ancak mahkemeler tarafından yapılabileceği, bu uygulamanın hukuki nitelendirme gerektiren bir işin bilirkişilere havale edildiği gerekçesi ile eleştirilmektedir³⁹. Kanaatimiz, istihbaratın uzmanlık gerektiren bir bilim dalı olması nedeniyle; gerektiğinde belgenin sır vasfı ortadan kaldırılmadan genel niteliği itibariyle sır olup olmadığına ilişkin olarak bilirkişi görüşüne başvurulabileceği yönündedir.

Devlet sırları aleyhine işlenen fiiller; TCK'nın 326 ve 330. maddeleri arasındaki hükümler ile cezalandırılmaktadır. Bir bilgi veya belge hem MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin hem de devlet sırrı niteliğinde olabilir. Bu durumda hem TCK hem de inceleme konumuzu oluşturan kanun hükmü uygulama alanı bulabilir. Söz

³⁶ Askeri Yargıtay Daireler Kurulu 21.1.1972 gün ve 1972/8-9 E.K sayılı kararında; '*Siyasi veya Askeri sırrın nelerden ibaret olacağını kanunlarımız tayin ve tespit etmemiştir. Bir malumatın milli müdafaa bakımından gizli kalması icap eden bir malumat olup olmadığını salahiyyetli mahkeme takdir edecektir. Ancak, bir malumatın gizliliğini tayin teknik bir iş olduğu cihetle bunun halli için hakim bilgisi kafi gelmez. Yetkili makamlar, milli savunmanın tahmil ettiği zaruretleri ve işbu malumatın elde edilmesinden tevellüt edebilecek zararların mahiyeti isabetle takdir edecek durumdadırlar. Bu bakımdan, tatbikatta, elde edilen malumatın veya vesaikin mahiyetini tayinde yetkili makamların rey ve mütalarına daima müracaat edilmektedir*' (Yayla, **a.g.e.**, s. 75 – 76) diyerek sırrı tayin etme yetkisinin mahkeye ait olduğunu vurgulamıştır. Sarıgüzel, **a.g.e.**, s. 97.

³⁷ Hafizoğulları, Küçüktaşdemir, **a.g.e.**, s. 126; Evik, Evik, **a.g.e.**, s. 126.

³⁸ **CMK m. 63/1:** Çözümü uzmanlığı özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re'sen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanuni temsilcisinin istemi üzerine karar verilebilir. Ancak hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda bilirkişi dinlenemez.

³⁹ Özgenç, **a.g.e.**, s. 261.

konusu halde hangi hükmün uygulanacağını “içtima” başlığı altında ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

İkinci olarak, MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği gereği gizli kalması gereken bilgi veya belgeler ile olan ilişkisine değinilecektir.

Özünde devlet sırrı oluşturan bilgilerden farklı olarak devletler, iradeleri ile bazı bilgilerin gizli kalmasını sağlamaya çalışabilirler. Gizli kalması istenen bilgi veya belgeler daha istisnai nitelikte olan devlet sırrı olabileceği gibi kamu otoritesinin gizli kalmasını istediği resmi yazışmalar ve belgeler de olabilir⁴⁰. Bu meyanda, bazı bilgilerin açıklanması yetkili kurumlarca yasaklanabilir. Belirlenmiş bir yerde veya alanda saklanmayan ve bu sebeple belirsiz sayıda insanların bilme imkanına sahip olduğu için özü itibarıyla devlet sırrı olmayan ancak milli güvenlik veya devletin diğer menfaatleri gereği yetkili makamlar tarafından açıklanması yasaklanan bilgiler veya belgeler, “yetkili kurumlarca yasaklanan bilgiler” olarak tanımlanmaktadır⁴¹.

Bu tür bilgiler Devlet Sırrı Kanun Tasarısının Adalet Komisyonunca kabul edilmeden önceki son halinin 4. maddesinde belirtilmiştir⁴². Buna göre; devlet sırrı niteliği taşımayan ancak açıklanması veya öğrenilmesi ülkenin ekonomik çıkarlarına, **istihbarata**⁴³, askeri hizmetlere, idari soruşturmaya ve adli soruşturma ve kovuşturmaya zarar verebilecek nitelikteki veya yetkili makamlarca gizlilik derecesi verilmiş bilgi ve belgeler, gizli bilgi ve belge olarak kabul edilmektedir. Bu durumda bu tür bir belgeden söz edilebilmesi için iki ihtimal söz konusu olmaktadır. İlk olarak;

⁴⁰ Hafizoğulları, Küçüktaşdemir, **a.g.e.**, s. 78.

⁴¹ Yayla, **a.g.e.**, s. 80; Yargıtay 16. CD.’nin 2016/638 E. no’lu ve 28.6.2016 tarihli kararı. “...TCK’nın 334, 335, 336 ve 337. maddeleri, “yetkili makamların, kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgi ve belgeler”den bahsetmektedir. Burada adı geçen sırlar, özünde devlet sırrı olmayan ancak, devlet menfaatleri için gizli tutulması gereken, bu nedenle yetkili makamların kanun veya düzenleyici işlemlerle açıklanmasını yasakladığı bilgi veya belgelerdir.” <http://www.hukukmedeniyeti.org/ictihat/104222/su-u-yarg-tay-karar/> (çevrimiçi) e.t. 07.03.2018.

⁴² Sarıgüzel, **a.g.e.**, s. 90.

⁴³ “BEDK, 21/3/2007 tarih ve 2007/236 sayılı kararında, Uzman Jandarma okulundan ilişkin kesilmesine neden olan bilgi ve belgelerin verilmesi talebini, Yönetmeliğin 29 uncu maddesinde belirtilen ‘Ancak, bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkına konu olurlar’ hükmü karşısında, talep edilen bilgi ve belgelerin başvuru sahibine verilmesine karar vermiştir.” Sarıgüzel, **a.e.**, s. 167.

bir bilgi veya belgenin ya yukarıda sayılan değerlere zarar verebilecek nitelikte olması ve korunması gerekliliğidir⁴⁴. İkinci olarak ise bunlara; yetki makamlarca gizlilik derecesi verilmesi gerekmektedir⁴⁵.

Açıklanması veya öğrenilmesi istihbarata zarar verebilecek nitelikteki bilgiler özünde devlet sırrı olmayan ancak devlet menfaatleri doğrultusunda gizli tutulan bilgi ve belgelerdir. İncelediğimiz suçun istihbarat faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelere ulaşılmasını yasaklaması bu amacı gözetmektedir. Bu bilgi ve belgelere ayrıca gizlilik statüsü verilmesine gerek yoktur. Kanun hükmünden de anlaşıldığı üzere MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin tümü gizlilik niteliğini haizdir. Ancak, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bütün bilgi ve belgeler özünde devlet sırrı niteliğinde değildir⁴⁶. Söz konusu bilgi veya belgeler kanaatimizce yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği gereği gizli kalması gereken bilgi veya belgeler niteliğindedir. MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin özünde devlet sırrı sayılabilmesi için ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulması gerektiği kanısındayız. MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin olmayan ancak MİT'e ait bilgi ve belgeler ise ancak kurumların açıklanmasını yasakladığı belgeler veya TCK m 258'de düzenlenen "göreve ilişkin sır" statüsünde olabilir.

⁴⁴Ersan Şen, **Devlet Sırrı Kanun Tasarısı**, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1708926-devlet-sirri-kanunu-tasarisi>, (Çevrimiçi), e.t. 19.11.2016.

⁴⁵ Yetkili kurumlar tarafından gizlilik tasnifi; "Çok Gizli", "Gizli", "Özel", "Hizmete Özel", "Tasnif Dışı" olarak yapılır ki bu tür sınıflandırma "milli gizlilik dereceleri" olarak isimlendirilmektedir⁴⁵. Birkaç örnek vermek gerekirse; örtülü istihbarat operasyonlarının, istihbarat ve istihbarata karşı koyma servislerinin elde ettiği başarılar, kullandığı metotlar ve gizli istihbarat görevlileri ve mensuplarını ifşa edecek bilgi ve belgelerin "çok gizli"; muharebe istihbaratı ve önemli muhabere tesislerinin "gizli", mutad istihbarat raporlarının ise "gizli" statüsünde olduğu doktrinde belirtilmektedir⁴⁵. Nitekim, 2014 yılında 6532 sayılı Kanun'un 11. maddesi ile yapılan değişiklikle 2937 sayılı Kanun'a eklenen EK madde 1'de; MİT bünyesinde bulunan bilgi, belgelerin gizlilik derecelerinin ve sürelerinin tespit edilmesine, birim ve kısımlara ayrılmasına, kullanımına veya paylaşımına açılmasına ve bunların akademik çalışmalar ile her türlü yayın ve edebi eserde kullanılmasına Müsteşar tarafından oluşturulacak bir Komisyon tarafından karar verilmesi öngörülmüştür.

⁴⁶ 2937 sayılı Kanun'a 6532 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile eklenen EK m. 2'de; TBMM bünyesinde kurulan Güvenlik ve İstihbarat Komisyonuna MİT, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı tarafından gönderilecek raporlarda ve bunların eklerinde Devlet sırrı niteliğindeki bilgilere yer verilemeyeceği ifade edilmiştir. Bu hüküm, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bütün bilgilerin özünde devlet sırrı niteliğini haiz olmadığı düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

“Yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgiler” olarak ifade edilen bilgilerin, MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin olması halinde incelediğimiz suç ve TCK’nın ilgili maddesindeki suçlar aynı anda vücut bulmaktadır. Bu takdirde hangi maddenin uygulanacağına dair tartışmalı bir durum ortaya çıkabilir. Bu durum “içtima” başlığı altında ayrıntılı olarak incelenecektir.

2. Seçimlik Hareketler

2014 yılında yapılan değişiklikten önce madde metni; “*Milli İstihbarat Teşkilatının görev ve faaliyetlerine taalluk eden evrak veya malumatı istihsal eden kişi, fiil daha ağır cezayı gerektirmiyorsa iki seneden sekiz seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır*” şeklinde düzenlenmişti. Yapılan değişikliğin öncelikle suçun hareketlerini kapsadığını görmekteyiz. Sözlük anlamı “elde etmek” olan istihsal fiili somutlaştırılıp, suç tipine yeni fiiller eklenmiştir. Buna göre; yetkisiz olarak almak, temin etmek, çalmak, sahte olarak üretmek, ilgili bilgi ve belgeler üzerinde sahtecilik yapmak ve son olarak bunları yok etmek hareketleri tek tek sayılmıştır⁴⁷. Dolayısıyla suç seçimlik hareketli olarak düzenlenmiştir.

Suçu oluşturan hareketlerin belgede sahtecilik, hırsızlık gibi suçların hareketlerini barındırdığını ve bu suçları bünyesinde erittiğini görmekteyiz. Bu anlamda, özel bir düzenleme yapılarak MİT’in görev ve faaliyetlerine ait bilgi ve belgelerin ayrıca korunduğunu söylenebilir.

Bazı suçların oluşması için kanuni tanımda yazılı hareketin icra edilmesi yeterli bulunmakta, ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Bu şekilde düzenlenmiş olan suçlara “sırf hareket suçları” veya “neticesiz suçlar” denilmektedir⁴⁸. İncelediğimiz suç bakımından da aynı niteleme geçerli olup tipik olarak bunların dışında ayrı bir netice aranmamaktadır. Ayrıca, suçun tamamlanması

⁴⁷ Benzer bir şekilde; 765 sayılı TCK’nın 132. maddesinin 2. fıkrasında “malumatı istihsal etmek” ibaresini bulunduran suç 5237 sayılı TCK’nın 327. maddesinde Devletin güvenliğine ilişkin bilgileri “temin etme” olarak düzenlenmiştir. Burada kullanılan dilin günümüze uyarlandığı fiilin anlam ve kapsamında bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir.

⁴⁸ Artuk, Gökçen, **a.e.**, s. 252.

için bir yararın elde edilmesi veya zararın gerçekleşmesi aranmamaktadır. Bu yönüyle inceleme konusu yapılan hareketler “soyut tehlike suçu” niteliğindedir.

Suçun seçimlik hareketleri olan; yetkisiz olarak alma, yetkisiz olarak temin etme ve çalma hareketleri bilgi ve belgelerin elde edilmesinin engellenmesine yönelik iken sahte olarak üretme, üzerinde sahtecilik yapma ve yok etme hareketleri ile sahtecilik fiilleri engellenmek istenmiştir. Bu durum, örneğin; MİT’e ait bir belgenin önce çalınıp sonra bunun üzerinde sahtecilik yapılması halinde tek cezaya hükmedilmesi sonucunu doğuracaktır. Kanaatimiz, bu gibi fiillerin ayrıca cezalandırmayı hak ettiği yönündedir. Ayrıca, söz konusu fiiller arasında bir yakınlık bulunmamaktadır. Bu nedenle, elde etme hareketlerini ve sahtecilik hareketlerini iki ayrı suç olarak içeren bir düzenleme yapılmasının isabetli olacağı kanaatindeyiz.

Suçun seçimlik olarak düzenlenen hareketleri aşağıda “elde etme hareketleri” ve “sahtecilik hareketleri” olarak iki grup halinde incelenecektir.

a. Elde Etme Hareketleri

(1) Yetkisiz Olarak Temin Etmek

Temin etme kavramı sözlükte; “sağlamak, elde etmek, tedarik etmek” anlamlarına gelmektedir⁴⁹. Bilgi veya belgeye doğrudan amaca yönelik faaliyetler gerçekleştirmek, çaba göstermek suretiyle sahip olmak manasındadır⁵⁰.

Madde metninde; bir bilgi veya belgenin temin edilmesinin, bir hukuka aykırılık hali olan “yetkisiz olarak” gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu şekilde bir düzenlemenin yapıldığı hallerde kanun koyucunun söz konusu ifadeyi; maddi unsurlardan birisinin sıfatı olarak mı yoksa hakimi olayda bir hukuka uygunluk nedeninin var olabileceği konusunda hakimi uyarmaya yönelik olarak mı kullandığının saptanması gerekir⁵¹. Kanaatimizce kanun koyucu “yetkisizliği” fiilin bir sıfatı olarak kullanmıştır. Bu nedenle, fiil “yetkisiz olarak temin etme” başlığı altında incelenmiştir.

⁴⁹ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

⁵⁰ Hafizoğulları, Küçüktaşdemir, **a.g.e.**, s. 140; Yayla, **a.g.e.**, s. 176.

⁵¹ Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, s. 259-260.

Suç ile yasaklanan hareket, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir bilgi veya belgenin o bilgi veya belgeyi temin etmeye yetkili olmayan kişilerce elde edilmesinin engellenmesine yöneliktir. Yani bilgi veya belgenin, bunları temin etmeye yetkili olan kişilerce temin edilmesi gerekmektedir.

Fiil icrai hareketler ile gerçekleştirilebilir. Bilgi ve belgenin temin edildiği anda tamamlanır ve ayrıca bir unsur olarak netice aranmaz. Failin bilgi ve belgenin içeriğini elde etmesi, örneğin; bilgi veya belgeyi okuyup öğrenmesi yeterli olup, bundan herhangi bir menfaat sağlaması beklenmemektedir. Tesadüfen elde edilen bir belgenin içeriğini çözmek için çaba sarf edilmesi örneğin; üzerinde MİT'e ait olan bir belgenin içindeki kriptolu bilginin çözülerek elde edilmesi de bu suça vücut verecektir.

(2) Yetkisiz olarak almak

Almak fiili; “bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak” olarak tanımlanmıştır. Almak fiili, hırsızlık suçunun gerekçesinde (TCK m. 14) ise; “*suçun konusunu oluşturan mal üzerinde mağdurun zilyetliğine son verilmesi, mağdurun suç konusu eşya üzerinde zilyetlikten doğan tasarruf haklarını kullanmasının olanaksız hale gelmesidir. Bu tasarruf olanağı ortadan kaldırılınca suç da tamamlanır*” ifadeleri ile açıklanmıştır.

Yetkisiz olarak almak fiilinde yer alan “yetkisizlik” unsuru yetkisiz olarak temin etme suçunda olduğu gibi madde metninde; fiili niteleyen bir sıfat olarak yer almaktadır. Bu nedenle fiil “yetkisiz olarak almak” şeklinde incelenmiştir. Hareket, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir bilgi veya belgenin o bilgi veya belgeyi almaya yetkili olmayan kişilerce alınmasının engellenmesine yöneliktir. Seçimlik hareketler arasında “çalmak” fiili de gösterildiği için “yetkisiz olarak” alma hareketini yalnızca bilgi veya belgeyi almaya yetkili olmayan MİT görevlileri gerçekleştirebilecektir. Örneğin; MİT içerisinde bir memurun almaya yetkili olmadığı bir bilgi veya belgeyi alması halinde suç oluşacaktır.

Ayrıca fiilin, mutlaka bilgi veya belgenin fiziksel olarak alınması suretiyle gerçekleştirilmesi gerekmemektedir. Bilgi veya belgenin içeriğinin fotoğrafının çekilmesi, bir yere not edilmesi gibi hareketler ile de yetkisiz olarak almak fiili icra

edilebilir. Son olarak, alma fiili gerekleŖtiđi anda suç tamamlanmıŖ olacaktır. Ayrıca, suçun tamamlanması için bir yarar elde edilmesi veya bir zararın gerekleŖmesi gerekmemektedir.

(3) almak

Yetkisiz olarak almak fiilini ancak bir bilgi veya belgeyi almaya yetkili olmayan MİT mensubunun iŖleyebileceđini belirtmiŖtik. Esasen, yetkisiz olarak almak fiili de bir yönüyle çalma fiilini kapsayabilecek niteliktedir. Ancak, madde metninde iki hareketin ayrıca zikredilmesi nedeniyle çalma fiilini MİT görevlisi olsun olmasın herkesin gerekleŖtirebileceđini dŖnmekteyiz.

almak fiili “baŖkasının malını gizlice almak, hırsızlık etmek, aŖırmak” olarak tanımlanmıŖtır⁵². Buradan hareketle maddede geçen fiil ile TCK’nın 141. maddesindeki hareket karŖılaŖtırılabilir. Söz konusu düzenlemeye göre; hırsızlık fiilinin gerekleŖebilmesi için öncelikle çalınması gereken malın zilyedinin rızası dıŖında, kendisine ve baŖkasına yarar sağlamak amacıyla alınması gerekmektedir⁵³. Görülmektedir ki çalmak fiili almak fiilinin özel bir maksat ile gerekleŖtirilen halidir. Burada kiŖinin elde edeceği yararın maddi veya manevi olmasının da bir önemi yoktur. Bu suç açısından ise korunan hukuki değer dikkate alındığında herhangi bir yarar sağlaması gerekli değildir.

Hırsızlık suçunun tamamlanabilmesi için alınan taŖınır malın failin egemenlik alanına girmesi gerekmektedir. Burada kastedilen; mal üzerinde hali hazırda mevcut olan zilyedin sahip olduğu fiili tasarruf imkanının ortadan kaldırılması ve fail lehine yeni bir egemenliğin kurulmasıdır⁵⁴. Burada bilgi ve belgenin açısından farklı değerlendirme yapma gereği vardır. Bilgi üzerinde fiili hakimiyet kurulması mümkün olmadığı için bilgi elde edildiği anda suç tamamlanacaktır. Buna karŖılık, bilgi veya belgenin içeriği ele geçirilmeden, bunları MİT’in egemenlik alanından çıkaramayan kiŖinin çalma fiilini tamamlamıŖ olduğundan bahsedilemeyecektir.

⁵² TDK Szluğu, <http://www.tdk.gov.tr/>.

⁵³ Veli zer zbek vd., **Türk Ceza Hukuku zel Hükümler**, 10. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016, s. 595.

⁵⁴ Koca, zlmez, **Ceza Hukuku zel Hükümler**, s. 529.

b. Sahtecilik Hareketleri

(1) Sahte Olarak Üretmek

Sahte olarak üretme hareketi iki şekilde gerçekleştirilebilir. Bu hareketlerden ilki bir bilgi veya belgenin yetkili olmayan kişi tarafından taklit edilerek üretilmesi; ikincisi ise bunların içeriğinin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesidir⁵⁵. Buna göre fiilin, taklit edilerek üretilmesi yönüyle; gerçekte MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir belge söz konusu olmamasına rağmen, yetkili olmayan bir kişi tarafından sanki öyle bir belge mevcutmuşçasına meydana getirmek suçu oluşturmaktadır⁵⁶. Fiilin, belgenin içeriğinin gerçeğe aykırı düzenlenmesi açısından ise; örneğin, teşkilatın takip ettiği bir kişi yerine başka bir kişinin belgeye yazılması hali içerik sahteciliğini oluşturur.

Sahte olarak üretmek kelimesi içinde “aldatma kabiliyetini” de barındırmaktadır. Sahtecilik sonucunda belgenin aldığı halin kişileri aldatmaya uygun ve elverişli olması gerekmektedir. Bu durum; resmi belgede sahtecilik suçunun düzenlendiği TCK m. 204'ün gerekçesinde; “*sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılabilen belge, sahte belge olarak kabul edilmek gerekir*” şeklinde izah edilmiştir⁵⁷. Örneğin; MİT'in düzenleyebileceği bir istihbarat raporuna ilişkin bir belgenin sonunda bulunması gereken bir mührü yer verilmemesi duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu nedenle düzenlenen belge eğer aldatma kabiliyetinden yoksunsa suç oluşmayacaktır. Aslında üzerinde sahte olarak üretilen belgenin kullanılması temel amaçtır bu nedenle sahtecilik hareketleri esasen hazırlık hareketleri gibi düşünülebilir.

⁵⁵ Gökçen, **a.g.e.**, s. 168 vd.; Koca, Üzülmöz, **a.g.e.**, s. 680; Erman, **a.g.e.**, s. 375.

⁵⁶ Koca, Üzülmöz, **a.g.e.**, s. 680.

⁵⁷ Gökçen, **a.g.e.**, s.172; Koca, Üzülmöz, **a.g.e.**, s. 679; Kubilay Taşdemir, **Açıklamalı İctihatlı Belgede Sahtecilik Suçları**, 1. Baskı, Ankara, Ütopyağrafik, 2013 s. 269. Aksi görüşte; “*bize göre, sahteliğin bariz ve açık olması halinde, suçun bulunmaması, evrakta sahtekarlık suçlarının ortak bir unsurunun – yani iğfal kabiliyetinin- yokluğuna dayanmaz...Hakiki sebep, taklit fiilinin işlenmesi için kesinlikle elverişsiz bir vasıtanın kullanılmış olmasıdır.*” Erman, **a.g.e.**, s. 396.

Ancak kanun koyucu suç politikasının bir sonucu olarak korumanın kapsamını genişleterek bu hareketleri de suç haline getirmiştir⁵⁸.

(2) Üzerinde sahtecilik yapmak

Bir bilgi veya belge üzerinde sahtecilik yapmak, örneğin; MİT'in görev ve faaliyetleri ile ilgili olarak usulüne göre düzenlenmiş bir belge üzerinde değişiklik yapılmasını ifade etmektedir. Bu değişiklik ile belgenin ilk baştan itibaren bu şekli ile var olduğu intibamı vermek amaçlanmıştır⁵⁹.

Sahtecilik; yazılı bir hususu kazımak, silmek, kimyevi maddelerle metinden çıkarmak veyahut metne bazı ilaveler yapmak, toplu veya birleştirilmiş belgelerin bir kısmını ortadan kaldırarak veya bütünlüğünü bozarak anlamının değişmesine yol açmak gibi hareketler icra edilmesi suretiyle gerçekleştirilebilir. Bu yolla yapılan değişikliğin belgenin anlamını değiştirmesi gerekir, eğer değişiklik belgenin kullanılmaz hale gelmesine yol açarsa burada artık “yok etme” fiilinden söz edilebilir⁶⁰. MİT'in takip ettiği bir kişinin ismini belge üzerinde değiştirmek bu fiile örnek olarak gösterilebilir. Yine suçun oluşabilmesi için belge üzerinde yapılmış olan değişikliklerin aldatma kabiliyetinin bulunması gerekmektedir⁶¹. Ayrıca belirtmek gerekir ki burada da suçun oluşması için üzerinde değişiklik yapılan belgenin kullanılması aranmamaktadır.

(3) Yok etmek

Yok etme fiili kelime olarak “ortadan kaldırmak, izale etmek, ifna etmek ve varlığına son vermek” anlamına gelmektedir⁶². Yok etme esasen icrai hareketle gerçekleştirilebilir⁶³. Burada gerçekleştirilen fiilin belgenin unsurlarını ortadan kaldırmaya yönelik olması gerekmektedir. Yok etme hareketi; bilgi veya belgeyi

⁵⁸ Koca, Üzülmmez, **a.g.e.**, s. 678; Erman, **a.g.e.**, s. 375.

⁵⁹ Koca, Üzülmmez, **a.g.e.**, s. 685.

⁶⁰ Gökçen, **a.g.e.**, s. 182 vd.; Koca, Üzülmmez, **a.g.e.**, s. 685.

⁶¹ Taşdemir, **a.g.e.**, s. 271.

⁶² TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

⁶³ Hafizoğulları, Küşüктаşdemir, **a.g.e.**, s. 138.

eritmek, üzerine asit dökmek, birleştirilemeyecek şekilde öğütmek⁶⁴, ateşle yakmak, belgeyi okunmaz hale getirmek, geçici veya sürekli bir şekilde gizlemek suretiyle gerçekleştirilebilir⁶⁵.

Belge kısmen yok edilir veya tahrip edilirse; eğer belgeyi almaya yetkili olmayan bir kişi belgeyi tamamen yok edemeyip bunu kısmen yok etme veya tahrip etme hareketini gerçekleştirmiş ise suç zaten oluşacaktır. Ancak belgeyi almaya yetkili bir kişi tarafından belge kısmen yok edilir veya tahrip edilirse; kişinin yok ettiği veya tahrip ettiği kısımda MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir kısmın bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekecektir. Eğer burada MİT'in görev ve faaliyetleri ile alakadar bir bilgi varsa suçun tamamlandığını kabul etmek gerekir, eğer öyle bir durum söz konusu değilse somut olaya göre teşebbüsün gündeme gelebileceği kanaatindeyiz. Yok etme fiili belgenin bir kısmının ortadan kaldırılması suretiyle gerçekleştirilirken; belge üzerinde sahtecilik yapmak fiili belge üzerinde tağyir veya tahrif hareketlerinin gerçekleştirilmesi yoluyla icra edilir. Bu durumda, kısmen yok etme sonucunda belge üzerindeki yazılar bir anlam ifade ediyorsa sahte olarak değiştirme fiilinden⁶⁶, eğer yok edilen kısım sonucunda belge üzerinde yer alan yazılar istifade edilemez duruma gelmiş ise yok etme fiilinden bahsedilecektir⁶⁷.

3. Fail

Ceza kanunlarında tanımlı suçlar kural olarak herkes tarafından işlenebilir. Eğer kanun maddesinde fail ile alakalı olarak “kişi”, “kimse” gibi ifadeler kullanılmış ise bu durumda faillik bakımından özel bir durum söz konusu değildir⁶⁸.

İnceleme konusu suçun kanuni tanımında fail ile bağlantılı olarak “...kişiye...” ifadesini görmekteyiz. Yukarıda izah edilen sebeplerle, sadece “almak” seçimlik hareketini münhasır olarak MİT mensuplarının icra edebileceğini düşünmekteyiz⁶⁹.

⁶⁴ Gökçen, **a.g.e.**, s. 393.

⁶⁵ Yayla, **a.g.e.**, s. 131.

⁶⁶ Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s 689.

⁶⁷ Taşdemir, **a.g.e.**, s. 270.

⁶⁸ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Baskı, Ankara, Seçkin, 2013, s. 188.

⁶⁹ Bkz. yuk İkinci Bölüm, II, A, 1, 2, a, (1) başlığı.

Diğer seçimlik hareketlerin ise herhangi bir kimse tarafından gerçekleştirilmesi mümkündür.

4. Mağdur

Mağdur suçun konusuna sahip olan kişidir⁷⁰. Bu konuda tartışmalı olan bir husus; bir suçla ihlal edilen hukuki değer ne olursa olsun genel olarak bütün suçların mağdurunun devlet olup olamayacağına ilişkindir. Bazı durumlarda kişisel menfaatler ihlal edilirken, bunlardan ziyade devletin kolektif çıkarlarının ihlal edildiğini savunan görüşe⁷¹ göre burada suçun mağdurunun devlet olması gerekmektedir. Bu yararlar devletin varlığı ve devamı ile alakalıdır ve devletin özünü korumaktadır⁷². Bu kapsamdaki suçlar arasında; kamu idaresinin güvenliğine ve işleyişine karşı suçlar, adliyeye karşı suçlar ile devletin güvenliğine karşı suçlar vardır. Bu hallerde devlet suçun doğal mağduru olarak kabul edilmekte ve suçtan doğrudan zarar gören olarak kabul edilmektedir⁷³. Ancak bizim de iştirak ettiğimiz diğer görüş; bütün suçlarda barış esasına dayalı toplumu oluşturan herkesi suçun mağduru olarak kabul etmektedir. Buna karşıt olan yaklaşımlar modern devlet anlayışı, hukuk devleti ve ceza hukukunun amacı ile bağdaşmayacaktır⁷⁴.

Sonuç olarak; mağdurun gerçek kişi olması gerekmektedir. Bu bağlamda, suçun mağduru toplumu oluşturan herkestir. Tüzel kişiler ancak suçtan zarar gören olabileceğinden, MİT; suçtan zarar gören sıfatına haiz olacaktır.

B. MANEVİ UNSUR

Suç kastla işlenir. Suçun unsularında herhangi bir saik veya maksat aranmamıştır. Örneğin; TCK madde 328'de "Devletin güvenliği veya iç ve dış siyasi yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri **casusluk**

⁷⁰ Artuk, Gökçen, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 285.

⁷¹ Çetin Özek, "Devletin Şahsiyeti Aleyhine Cürümlerin Genel Prensipleri", **İÜHFİM**, C. 32, S. 2-4, 1966, s. 598.

⁷² Özek, **a.e.**, s. 603 vd.

⁷³ Artuk, Gökçen., **a.g.e.**, s. 303.

⁷⁴ **A.e.**, s. 289; İzzet Özgenç, **a.g.e.**, s. 216.

maksadıyla...” temin etmek suçun manevi unsurları arasında gösterilmiştir. Ancak inceleme konusu yapılan suç tipinde bu şekilde bir özel maksat aranmamıştır.

Ceza sistemimizde suçların taksirli halinin cezalandırılabilmesi için kanunda açıkça belirtilmiş olması gerekir. İnceleme konusu yapılan suç tipinde böyle bir düzenlemeye yer verilmediği için suçun taksirli halinin cezalandırılması mümkün değildir.

“Yetkisiz olarak almak” ve “yetkisiz olarak temin etmek” fiilleri açısından bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Bu husus ile ilgili olarak, “yetkililik” halini suçun maddi unsurlarından birisi olarak kabul ettiğimizi yukarıda belirtmiştik. Bu nedenle, “yetkisizlik” de kasta dahil olan bir unsur olarak kabul edilmelidir⁷⁵. Bu durumun sonucu olarak kişinin bilgi veya belgeyi alması hususunda yetkisiz olduğunu da bilmesi ve buna rağmen o bunları almayı istemesi gerekir. Eğer fail yetkisiz olarak aldığı belgeyi almaya/temin etmeye yetkili olduğunu düşünüyorsa burada tipikliği kaldıran hata hallerine gidilmelidir. Eğer bir hata söz konusu ise failin hatasından yararlanacağını belirtmek gerekir. Bu tür durumlarda eğer suçun taksirli hali düzenlenmiş ise taksirli halden sorumluluk gündeme gelecektir ancak inceleme konusu suçun taksirli hali düzenlenmediği için böyle bir durum da söz konusu değildir.

Suçun olası kastla işlenmesi hususunda suç hareketlerini tek tek değerlendirmeye tabi tutmak gerekmektedir. “Yetkisiz olarak almak” ve “yetkisiz olarak temin etmek” fiilleri doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da işlenebilmektedir. “Çalmak”, “üzerinde sahtecilik yapmak”, “sahte olarak üretmek” fiilleri açısından da olası kastın vuku bulması mümkün görülmektedir. Ancak “yok etmek” fiili açısından olası kast mümkün olabilecektir. Örneğin; fail, yok etmek istediği belgelerin içerisinde MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin belgelerin

⁷⁵ “kişiye, kargo ile gelen bir zarfta MİT’in görev ve faaliyetleriyle ilgili birtakım bilgiler çıksa, kişinin, bu kargoyu teslim alıp içini açtığı anda, buradaki suçu işlemiş olacağını düşünmek, durumun vehametini ortaya koymaktadır.” Karagöz, **a.g.e.**, (<http://www.baroturk.com/yeni-mit-kanununun-anayasal-acidan-irdelenmesi-206yy.htm>), bu görüşe katılmamaktayız; kişinin ilgili bilgi ve belgeleri alma konusunda yetkisiz olduğunu da bilmesi gerekmektedir. Bu durumda ancak kişinin kendisine gelen belgeyi açtıktan sonra kendisine böyle bir belge geldiğini ilgili makamlara bildirmeyip bu bilgi ve belge üzerinde suç oluşturan hareketlerde bulunması halinde (açıklama, ifşa etme, üzerinde sahtecilik yapma gibi hareketler) eklenen kastın söz konusu olacağını düşünmekteyiz.

olabileceğini öngörmüş ve fakat bu hususu umursamamış veya kabullenmiş ise olası kastın söz konusu olabileceği kanaatindeyiz.

C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Hukuka aykırılık; bir fiile hukuk düzeni tarafından ce vaz verilmemesidir. Bu halde, fiil bütün hukuk düzeni ile çatışma halinde bulunacaktır. Şayet icra edilen fiil bir hukuka uygunluk nedeni içeriyorsa o fiil ceza hukuku bakımından da hukuka uygun hale gelecek ve cezalandırılmayacaktır.

İnceleme konusu suç tipinde hukuka uygunluk nedenlerinin tatbik edilmesi genel esaslar dahilinde olacaktır. Özel bir hal söz konusu değildir.

En fazla uygulama alanı bulma ihtimali olan hukuka uygunluk nedenleri; TCK'nın 24/1 maddesinde düzenlenmiş "kanun hükmünü görevi yerine getirme" ve TCK'nın 24/2,3 maddelerinde yer alan "hukuka uygun emrin ifası" hususlarıdır. Bu bağlamda; kişiye herhangi bir konuda hak veya yetki veren bir kanun hükmü olduğu ve bu hükmün uygun bir şekilde ifa edildiği durumlarda hukuka aykırı bir fiil söz konusu olmayacaktır. Söz konusu hukuka uygunluk nedeninde bahsedilen "kanun hükmü" kavramı "kanun kuralı" şeklinde anlaşılmalıdır. Bu bağlamda, söz konusu kavramın içerisine yetkili makamlarca usulüne uygun tarzda yürürlüğe konulan tüzükler ve yönetmelikler de dahil edilmelidir⁷⁶.

Ast-üst hiyerarşisi kapsamında verilen emrin; emri vermeye yetkili bir kişi tarafından verilmesi ve usulüne uygun bir biçimde yerine getirilmesi durumunda icra edilen fiil hukuka uygun olacağı için ortada bir hukuka aykırılık bulunmayacaktır. Örneğin, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir bilgi veya belgenin amirin emri doğrultusunda hukuka uygun olarak yok edilmesi halinde bu fiil hukuka uygun olarak gerçekleştirilmiş olacaktır. Daha önce de bahsedildiği üzere MİT'in "istihbarata karşı koyma" yükümlülüğü vardır. Bu görev 2937 sayılı Kanun'un 4/g fıkrasında açıkça ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, yetkili olan MİT personeli MİT'in görev ve

⁷⁶ Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 408.

faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeleri yok etmesi veya madde 4 ve 6 da yazılı görev ve yetkiler kapsamında sahte olarak üretmesi suç teşkil etmeyecektir.

III. SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI

Suçu tanımlayan maddenin son fıkrasına baktığımızda; “*söz konusu fiillerin MİT mensuplarınınca işlenmesi hâlinde verilecek ceza üçte biri oranına kadar artırılır*” ifadesinin yer aldığını görmekteyiz. Bu fıkra da kanun koyucu suçun belirli kimseler tarafından işlenmesi durumunda cezayı arttıran bir nitelikli hal öngörmekte ve bu kişilerin cezai sorumluluğunu daha ağır olarak belirlemektedir. Bu durumda; suçun nitelikli şekli ancak belirli özel faillik niteliği taşıyan kişiler tarafından işlenebileceği için burada “görünüşte özgü suçtan” bahsetmek gerekir⁷⁷.

MİT mensubu 2937 sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 2. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre; MİT mensubu olarak; bu Kanun veya bu Kanun’a göre çıkarılmış yönetmeliklerde yazılı görevleri yerine getirmekle görevlendirilmiş MİT personeli ile diğer görevlilerin anlaşılması gerekmektedir. Yine aynı maddenin devamında, MİT personeli tanımlanmıştır. Bu kişiler ise; MİT’in kadrosuna dahil memurlar, Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında olup MİT’te görevlendirilenler ve MİT’te çalıştırılan sözleşmeli personel olarak ifade edilmektedir.

2937 sayılı Kanun’un “Personele ilişkin özel hüküm” başlıklı 12. maddesinde; MİT personelinin görev, yetki ve sorumlulukları genel hükümlere ilave olarak nitelikleri, atama ve hizmet süreleri, yer değiştirme esasları ile teşkilata alınma usul ve şartları ve teşkilatla ilişkilerinin kesilmesi gibi hususların yönetmelikle düzenleneceği ifade edilmiştir. Yine aynı Kanun’un “Atama işlemleri” başlıklı 13. maddesinde; MİT Müsteşarının, Milli Güvenlik Kurulunda görüşüldükten sonra Cumhurbaşkanınca⁷⁸ atanacaktır. Yine MİT Müsteşar yardımcılarının ve başkanlarının, MİT Müsteşarının teklifi üzerine, Cumhurbaşkanınca⁷⁹ atanacağı ifade edilmiştir. Son olarak ise diğer

⁷⁷ Gökçen, **Belgede Sahtecilik Suçları**, s. 335.; Özgenç, **a.g.e.**, s. 511.

⁷⁸ 694 s. KHK ile yapılan değişiklik sonucunda; “Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanının onayı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” olarak değiştirilmiştir.

⁷⁹ 694 s. KHK ile yapılan değişiklik sonucunda; “Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanının onayı ile” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” olarak değiştirilmiştir.

personelin MİT Müsteşarı tarafından atanacağı ve bu atamaların Resmi Gazete 'de yayımlanmayıp gizli tutulacağı belirtilmiştir.

MİT internet sitesinde; MİT personeli, istihbarat uzmanları olarak ifade edilmiş ve; *“ülkemin milli güvenliğine içten ve dıştan gelebilecek tehditlerin önlenmesi, terörizme karşı mücadele edilmesi, yabancı unsurlarca yürütülen istihbarat faaliyetlerine karşı koyulması, dış politika hedefleri doğrultusunda uluslararası alanda yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal, askeri ve teknolojik gelişmelerin takip edilmesi amacıyla istihbarat faaliyeti yürüten çalışanlar”* olarak tanımlanmıştır. MİT personeli olmak için yabancı dil bilgisine, yüksek çalışma disiplinine ve analitik bir zekaya sahip olmak gibi bazı nitelikleri barındırmak gerekmektedir. Bu şekilde göreve getirilen istihbarat uzmanlarının, İstihbarat Akademisinde yürütülecek teorik ve uygulamalı eğitimler ve saha eğitimlerinden sonra MİT'in yurt içi veya yurt dışı ünitelerinde görevlendirileceği ifade edilmiştir⁸⁰.

MİT mensubunun kim olduğunu belirlerken önem ihtiva eden bir noktaya dikkat çekmek gerekmektedir. MİT mensubunun tanımı yapılırken MİT personeli ile diğer görevlilerin MİT mensubu olarak nitelendirildiğini görmekteyiz. Buna göre; bir kişinin MİT personeli olmasa da MİT mensubu olması mümkündür. Bu durum şu şekilde ifade edilebilir; örneğin, Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığı'nda çalışan istihbarat görevlisi veya üniversitede görev yapan bir akademisyen, MİT tarafından ayrıca görevlendirilmiş ise bu kişi yukarıdaki tanımda ifade edilen, “diğer görevliler” olarak anlaşılmalıdır. Örneğin; MİT bünyesinde tercüman olarak çalışan bir kişinin MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir belgeyi çalması durumunda söz konusu nitelikli hal oluşmuş olacaktır.

MİT mensubu ile gizli soruşturmacı birbirleri ile karıştırılması muhtemel olan kavramlardır. Bu hususa açıklık getirmek suçun nitelikli halini oluşturan, “MİT mensuplarının kim olduğu” sorusuna cevap vermeyi kolaylaştıracaktır. MİT mensubu kavramı, yukarıda açıklanan usuller ile göreve getirilen MİT personeli ve diğer görevlilerini ifade etmektedir. Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi ise CMK'nın 139.

⁸⁰ MİT internet sitesi, http://www.mit.gov.tr/iksayfasi/isth_uzman.html, e.t 24.04.107.

maddesinde düzenlenmiş bir koruma tedbiridir. Gizli soruşturmacı; soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi hâlinde, bazı kamu görevlilerinin, hakim tarafından, gizli soruşturmacı olarak görevlendirilen kamu görevlisidir⁸¹. MİT görevlisi de gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilecektir. Ancak temelde her gizli soruşturmacının MİT mensubu olarak düşünülmesi yanlış olacaktır. Ayrıca MİT tarafından görevlendirilmedikçe, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı'nda veya Jandarma İstihbarat Birimi'nde görev alan kişiler MİT mensubu olarak kabul edilmemesi gerekmektedir.

IV. KUSURLULUK

Kusurluluk, kişinin yaptığı eylemler dolayısıyla kınanmasıdır. Kusurluluğu kaldıran etkileyen hallerin varlığı durumunda kişi suç teşkil eden eyleminden dolayı hiç sorumlu tutulmamakta veya sorumluluğu azalmaktadır.

İnceleme konusu suç kusurluluk bakımından bir özellik arz etmemektedir. Genel esaslar uygulama alanı bulacaktır. Kusurluluğu etkileyen haller arasında uygulama alanı bulma ihtimali en fazla olan haller; hukuka aykırı bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, cebir ve şiddet veya muhakkak veya ağır bir korkutma sonucunda suç işlenmesi veya zorunluluk halidir.

Emrin ifası kapsamında; emir vermeye yetkili kişi tarafından verilmiş olan emir iki halde hukuka aykırı olabilir; bunlardan ilki, söz konusu emrin suç oluşturmamakla beraber hukuka aykırı olmasıdır. Bu durumda emri alan ast, emrin hukuka aykırı olduğunu belirttiği halde, amir emri yazılı olarak yenilirse astın sorumluluğu bulunmayacaktır (AY m. 137/1). Bu hal daha çok idare hukukunu ilgilendirir. İkinci halde ise; esasen konusu suç oluşturan emrin yerine getirilmesi hususudur. Bu durumda emri yerine getiren kişiler de sorumludur, çünkü konusu suç olan emir hiçbir suretle yerine getirilemeyecektir (AY m. 137/2, TCK 24/3). Ancak polisler ve askerler ile ilgili özel düzenlemeler içeren olan PVSK ve ACK gibi kanunlarda emrin

⁸¹ Ersan Şen, **Türk Hukuku'nda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin, 2011, s. 218.

sorgulanmasının engellendiği haller öngörülmüştür. Bu düzenlemelere göre; emri yerine getiren ast emrin suç teşkil etmesine dair özel bir belgisi olmadığı hallerde (ACK 44/1) sorumluktan kurtulabilir⁸².

MİT görevlerinin ifası ve yetkilerin kullanılmasına dair hükümlerin Başbakanlık tarafından onaylanacak ancak Resmi Gazete’de yayınlanmayacak bir yönetmelikle belirleneceği belirtilmiştir. Bu yönetmelik hükümlerine göre, MİT mensuplarınca verilen emirlerin sorgulanma imkanı kaldırılmışsa bu durumda, hukuka aykırı bağlayıcı emre ilişkin bir değerlendirme yapmak mümkündür. Kötü niyetli bir amir tarafından MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgelerin gizliliğinin tehlikeye düştüğü veya karşı servislerin eline geçme ihtimali bulunduğu ileri sürülerek, bunların yok edilmesinin daha büyük bir menfaat oluşturduğundan bahisle ast tarafından söz konusu bilgi veya belgelerin imha edilmesinin istenmesi halinde astın sorumluluğu doğmayacaktır. Çünkü bu durumda astın kendisine verilen emri denetleme yetkisi ortadan kaldırılmıştır. Kusurluluğu kaldıran diğer ihtimallere birkaç örnek gösterilebilir. Bunlardan ilki, MİT mensubunun kendisine veya ailesine yöneltilmiş ve karşı koyamayacağı bir cebir veya tehdit sonucunda MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir bilgiyi yabancı teşkilatlara temin etmesidir. Kişinin bu durumda ceza sorumluluğunu kaldıran bir neden olan, TCK m. 28/1’de düzenlenmiş cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit sonucu suç işlenmesi halinden faydalanması mümkündür. Diğer bir örnek ise; bir MİT mensubunun yabancı bir teşkilatın eline geçmesi mümkün olan büyük öneme sahip bir belge yerine sahte bir belge düzenleyip bunu karşı teşkilata temin etmesi gösterilebilir. Kişinin bu buradaki fiili zorunluluk hali kapsamında değerlendirilebilecektir.

V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. SUÇA TEŞEBBÜS

Kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketler ile doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenler ile tamamlayamadığı durumlarda teşebbüs

⁸² Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 497; Selman Dursun, “Türk Ceza Hukuku’nda Emrin İfasının Hukuki Niteliğinin Alman ve İtalyan Ceza Hukuku’yla Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, S. 2, Nisan 2014, s. 236 vd.

söz konusu olur. Suç tipinde öngörülen neticenin meydana gelmesi halinde suç tamamlanmış olacağından, teşebbüsten bahsetmek mümkün olmayacaktır⁸³.

İnceleme konumuz olan suç tipinde bir neticeye yer verilmemiştir. Millî İstihbarat Teşkilatı'nın görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin, yetkisiz olarak alınması, temin edilmesi, çalınması, sahte olarak üretilmesi, bunlar üzerinde sahtecilik yapılması ve bunların yok edilmesi halinde suç tamamlanır. Ortaya herhangi bir zarar veya tehlike çıkması aranmaz. Bu nedenle fiil kısmında da bahsettiğimiz üzere bu suç; “sırf hareket suçu” olarak düzenlenmiştir.

Kişinin bilgi ve belgeleri temin etmek, almak, çalmak, sahtecilik yapmak veya yok etmek isterken yakalanması halinde teşebbüs söz konusu olacaktır. Bilgi ve belgelerin yok edilmesi konusunda birkaç noktaya temas etmekte fayda görmekteyiz. İlk ihtimal, bilgi ve belgeleri almaya yetkili olan bir kişinin, bilgi ve belgeleri yetkisiz olarak yok etmesidir. Suç hareketlerinde “kısmen yok etmek” veya “tahrip etmek” gibi ifadeler yer almadığını görmekteyiz, bu nedenle suçun tamamlanması için belgelerin tamamen yok edilmesinin beklenildiği düşünülebilir. Ancak kanuni tanımda “bilgi” ibaresi de yer aldığı için belge tamamen yok edilmeyip, belge içeriğinde yer alan bilgilerden bir kısmının yok edilmesi halinde de kanaatimizce suç tamamlanmış olacaktır. Bu halde belgeyi yok etmeye teşebbüs olarak bir değerlendirme yapılması doğru olmayacaktır. İkinci ihtimal olarak ise; bilgi ve belgeleri almaya “yetkili olmayan” bir kişinin yok etme fiilini kısmen veya tamamen gerçekleştirip gerçekleştirememesi durumu akla gelebilir. Bu durum suçun oluşumunu etkilememektedir. Çünkü “yetkisiz olarak almak” fiili suç hareketi olarak tanımlandığı için bunların yok edilip edilmemesi önem taşımamaktadır, yetkisiz olarak bilgi ve belgelerin alınmasıyla suç zaten tamamlanmış olacaktır.

Bundan başka; sahtecilik hareketlerinde aranan aldatıcılık niteliği teşebbüs bakımından da tartışılabilir. Bu bağlamda, bir belgede aldatıcılığın bulunmaması

⁸³ Adem Sözüer, **Suçta Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı Kitap Ticaret, 1994, s. 220.

halinde teşebbüsün elverişlilik unsurundan bahsedilemeyeceği için cezalandırma söz konusu olmayacaktır⁸⁴.

B. SUÇA İŞTİRAK

İnceleme konusu suç, iştirak bakımından birkaç husus haricinde bir özellik arz etmemektedir. TCK'daki genel hükümler çerçevesinde; müşterek ve dolaylı faillik sıfatları ile suçun icra edilmesi mümkündür. Aynı zamanda suça yardım eden ve azmettiren olarak da suça iştirak etmek mümkündür.

Burada iştirak açısından özellik arz eden hususlardan birisi “görünüşte özgü suçlara iştirak” edilmesi durumudur. Yukarıda da belirtildiği üzere, herkes tarafından işlenebilen bu suçun MİT mensuplarınca işlenmesi hali 27. maddenin 4. fıkrasında bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, söz konusu fiillerin MİT mensupları tarafından icra edilmesi hali “görünüşte özgü suç” niteliğindedir.

Görünüşte özgü suçlara iştirak bazı özellikler arz etmektedir. Buna göre; bu suç MİT mensubu bir kişi ile MİT mensubu olmayan bir kişinin işlemesi halinde dört ihtimal söz konusu olabilir. İlk olarak; sivil bir kişi ile özel faillik niteliği taşıyan (MİT mensubu) kişilerin suç oluşturduğu fiilleri müşterek fail olarak icra etmesi durumu mümkündür. Bu halde MİT mensubu nitelikli halden, MİT mensubu olmayan kişi suçun temel şekline istinaden cezalandırılır.

İkinci ihtimal; MİT mensubunun, MİT mensubu olmayan bir kişiyi suç işlemeye azmettirmesi durumudur. Bu halde; bağlılık kuralı gereğince MİT mensubu kişinin de MİT mensubu olmayan kişi gibi suçun temel şekli uyarınca cezalandırılması gerekir.

Üçüncü ihtimal; yukarıdaki örnekte azmettiren MİT mensubu sonradan suçun icrasına müşterek fail olarak dahil olursa, failliğin şerikliğe göre asliliği kuralı gereğince suçun nitelikli hali dolayısıyla cezalandırılır.

⁸⁴ Koca, Üzülmöz, a.g.e., s. 691.

Son ihtimal ise; MİT mensubu olmayan bir kişinin MİT mensubu olan bir kişiyi bu suçu işlemeye azmettirmesi durumudur. Bu ihtimalde MİT mensubu olan kişi özel faillik niteliği taşıdığı suçun nitelikli haline göre cezalandırılacaktır. TCK'nın 38. maddesi “başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır” hükmü uyarınca; MİT mensubu olmayan kişi de aynı şekilde suçun nitelikli hali kapsamında cezalandırılacaktır⁸⁵.

Şerikliğin diğer bir çeşidi olan “suça yardım etme” hali de yukarıda örneklendirilen “suça azmettirme” halinde söz konusu olan mantık silsilesi dahilinde çözümlenmelidir.

Son olarak, bunlardan başka değinmek istediğimiz hususlardan ikisine yer verilecektir. Bu suça iştirak genel olarak icrai hareketlerle gerçekleştirilmekle birlikte ihmali hareketler ile de bu fiilin icrasına iştirak edilebilir. Bu duruma örnek olarak; belgenin yok edilmesine göz yuman istihbarat görevlisi örnek olarak gösterilebilir.

İkinci nokta ise; suça konu olan bilgi ve belgelerin ele geçirilmesine iştirak edilmesinin kasten gerçekleştirilebileceğini vurgulamak gerekmektedir. Oysa 2014 yılında 6532 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce; *“birinci fıkrada yazılı suçun icrası, resmi sıfat ve memuriyeti sona ermiş olsa dahi görevi gereği bu evrak veya malumatı elinde bulunduran veya malumata malik olan kimsenin taksiri neticesi mümkün kılınmış veya sadece kolaylaştırılmış olursa malumatı elinde bulunduran hakkında bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezası hükmolunur”* şeklinde bir düzenleme bulunmaktaydı. Buna göre; incelediğimiz suç tipindeki hareketlerin ilgili bilgi ve belgeler üzerinde bir hakimiyeti olan kişinin taksirli bir şekilde davranması sonucunda işlenmesi halinde fiili işleyen kişiden ayrı olarak, bilgi ve belge üzerinde hakimiyeti olan kişi de cezalandırılıyordu. Ancak kanunun yeni düzenlemesinde böyle bir suç hareketine yer verilmemiştir.

⁸⁵ Konu ile ilgili belgede sahtecilik suçundan benzer örnekler için bkz. Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, **a.g.e.**, s. 339 vd.; Özgenç, **a.g.e.**, s. 511.

C. SUÇLARIN İÇTİMAI

TCK’da devlete ait bilgilerin ceza hukuku normları ile korunması üç şekildedir. Bunlardan birincisi; devletin gizli bilgi ve belgelerine yapılan hareketlere karşı yapılan korumadır. Bu fiiller, TCK’nın 2. Kitap “Millete ve Devlete Karşı Suçlar” başlıklı 4. Kısımın “Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk” adlı 7. bölümünde 326, 327, 328, 329 ve 330. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu maddeler ile koruma altına alınan bilgi ve belgeler özünde devlet sırrı niteliğindedir. Ancak TCK 326’ da “devletin güvenliğine ve iç ve dış siyasal yararlarına ilişkin belgeler” korunmakta olup bu bilgi ve belgelerin sır niteliğini haiz olmasına gerek yoktur. Bu hükümle koruma altına alınan belgeler, devletin güvenliği, bekası, milli menfaatleri ve güvenliğine ilişkin hayati öneme sahip belgelerdir. Bu kanun maddeleri ile korunan bilgi ve belgeler; “Devletin iç ve dış siyasal yararları” ve “devlet güvenliği” kavramları ile tanımlanmıştır, bu kavramların çok muğlak olduğu ve bu kavramlar yerine ulusal savunmaya ve istihbarata ilişkin ibarelerinin kullanılmasının daha doğru olup suçun konusunu netleştireceğine dair doktrinde görüşler bulunmaktadır⁸⁶. Bu görüşlere iştirak etmekteyiz.

İkinci olarak, özünde devlet sırrı olmayan fakat devlet menfaatleri için önemli sayılan bilgi ve belgelerin korunmasıdır. Bu nitelikteki bilgi ve belgeler idari makamların yaptıkları bir tespit neticesinde devlet sırrı niteliğine haiz olan belgelerdir. Bu tür bilgi ve belgeler “yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanması yasaklanan ve niteliği itibariyle gizli kalması gereken bilgi ve belgeler” olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu bilgi ve belgelerin korunmasına yönelik hükümler TCK’nın 7. bölümünün 334, 335, 338 ve 339. maddelerinde düzenlenmiştir.

Son olarak; TCK’nın yine 4. Kısım fakat “Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar” isimli birinci bölümünün 258. maddesinde düzenlenmiş olan suç ile bazı bilgi ve belgeler koruma altına alınmıştır. Burada özünde devlet sırrı olmayan veya niteliği gereği gizli kalması gereken bir bilgi veya belge söz konusu olmayıp; yetkili makamların açıklanmasını yasakladığı bilgi ve belgeler söz

⁸⁶ Hafizoğulları, Küçüktaşdemir, **a.g.e.**, s. 136, Sarıgüzel, **a.g.e.**, s. 207.

konusudur. Bu suçta kamu idaresinin güvenilirliğini, menfaatini ve düzenli işleyişini sağlamak için korunan bilgi ve belgeler söz konusudur⁸⁷.

İstihbarat faaliyetleri gizlilik içerisinde yürütülür, istihbaratın amacı da bilinmeyi ortaya çıkarmak veya bilinen haberlerin analizini yapmaktır. 2937 sayılı Kanun'un "Milli İstihbarat Teşkilatının Görevleri" başlıklı 4. maddesine bakıldığında MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin birçoğunun devletin güvenliği ve iç ve dış siyasal yararları ile alakadar olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin özünde devlet sırrı niteliğinde olduğu kabul edilmektedir⁸⁸.

Kanaatimizce; MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin hepsinin hiçbir değerlendirmeye tabi tutulmadan özünde devlet sırrı olarak kabul edilmesi doğru değildir. Çünkü TCK'nın m. 326-330 arasındaki maddeleri ile zaten bu bilgiler koruma altına alınmıştır. Kanunun maddesinin konuluş amacı (ratio legis), TCK'nın 334-339'uncu maddeleri arasında düzenlenen, yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgilerin MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin olması durumunda daha ağır bir yaptırım ile cezalandırılmasıdır.

Bu durumda, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler özünde devlet sırrı olarak kabul edilir ise bu bilgi ve belgelere karşı icra edilen fiiller TCK 326-330 arasındaki kanun maddelerine göre mi yoksa 2937 sayılı Kanun'un 27/1 maddesine göre mi cezalandırılacaktır? Yine söz konusu bilgi veya belgeler özünde devlet sırrı olarak kabul edilmezler ise TCK'nın 334-339. maddelerinin mi yoksa 2937 sayılı Kanun'un 27/1 maddesi mi uygulama alanı bulacaktır? Söz konusu iki sorunun cevabı içtima kurallarının somut olaya uygulanması sonucunda bulunacaktır.

⁸⁷ Yayla, **a.g.e.**, s. 67 vd.

⁸⁸ Sarıgüzel, **a.g.e.**, s. 115; Öztürk, **a.g.e.**, s. 303; Ersan Şen, **Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar**, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1185004-devletin-guvenligine-karsi-suclar>.

1. Görünüşte İçtima

Görünüşte içtima, bir olaya birden fazla norm uygulanabilecek olmasına rağmen bu normlardan yalnızca birisinin uygulanabilmesidir. Bu meyanda, eğer bir olayda görünüşte içtima hallerinden birisi söz konusu olursa suçların içtimasına ilişkin hükümler uygulanmaz. Olaya uygulanacak hüküm, ceza normları arasındaki ilişki ve bu husus ile ilgili ilkelere göre belirlenir. Bu sebeple, görünüşte içtima hallerinin kanunda ayrıca düzenlenmesine gerek yoktur⁸⁹. “Özel – genel norm”, “asli – yardımcı norm”, “tüketen – tüketilen norm” ilişkisi görünüşte içtima türleridir.

“Özel - genel norm” ilişkisi; bir fiile uygulanabilecek hem özel hem de genel ceza hükmünün bulunduğu hallerde “özel normun önceliği ilkesi” söz konusu olur. Bu halin uygulanabilmesi için özel normun genel normun bütün unsurlarını bünyesinde taşıması ve aynı zamanda iki normun da aynı hukuki değeri koruyuyor olması gerekir⁹⁰.

“Tüketen – tüketilen norm” ilişkisi; bir norm, farklı normların korudukları hukuki değerlerin tümünü ortak bir şekilde korumak ve bu amaçla aynı hukuki değerlere zarar veren fiillere tek ceza öngörerek diğer normları tüketebilmektedir. Bir takım ceza normları arasında böyle bir ilişkinin bulunması durumunda, aynı hukuki değeri koruyan norm dahilinde olan fiiller hakkında tek norm uygulanır ve diğer normların aynı eylem için ayrıca uygulanmaları gerekmez. Seçimlik hareketli olarak düzenlenen suçlarda kanunda belirtilen hareketlerden sadece biri ile suç işlenebilmektedir. Yani fail seçimlik hareketlerden birisinin yanı sıra diğer seçimlik fiilleri gerçekleştirmiş ise bu durumda faile tek ceza verilir. Bu durumun nedeni olarak; aynı normun birden fazla kez ihlali ve buna bağlı olarak ihlal sayısının suç oluşmasının görünüşte olması ve bu bağlamda normun bir defa ihlal edilmiş olarak kabul edilmesi gösterilmektedir⁹¹. Bu meyanda, inceleme konusu yaptığımız suçun da seçimlik hareketli olarak düzenlenmesi hasebiyle tüketen – tüketilen norm ilişkisi burada da uygulama alanı bulacaktır. Örneğin; bir kişinin MİT’e ait bir belgeyi temin ettikten

⁸⁹ Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 703; Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s. 530.

⁹⁰ Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s. 531; Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 703.

⁹¹ Kayıhan İçel, Füsün Sokullu Akıncı, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Fatih Selami Mahmutoglu, Yener Ünver, **İçel Suç Teorisi**, 3. Baskı, İstanbul, Beta, 2004, s. 467 vd.

sonra yok etmesi halinde sadece temin etme fiilinden cezalandırılması ayrıca yok etme fiilinden cezalandırılmaması gerekmektedir. Ancak bu durumda TCK 61. madde kapsamında temin etme fiiline karşı uygulanacak ceza bakımından üst sınıra yaklaşılabilir⁹².

“Asli - yardımcı norm” ilişkisi; bu halde, olaya uygulanabilecek tek bir norm bulunmaktadır. Asli normun uygulanmadığı durumlarda, yardımcı norm uygulanır. Bu durum; “yardımcı normun sonralığı” ilkesidir. Kanuni düzenlemedeki “kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında”, “daha fazla cezayı gerektirmeyen bir hal söz konusu değilse” gibi ibareler, asli – yardımcı norm ilişkisini göstermektedir⁹³.

Bu bağlamda bir takım değerlendirmeler yapılacaktır. İlk olarak, MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin devlet sırrı niteliğinde olduğunu belirtmiştik. İnceleme konusu yaptığımız suç tipi ile Devletin güvenliğine ilişkin belgeler başlıklı suç (TCK m. 326), Devletin güvenliğine ilişkin bilgileri temin etme suçu (TCK m. 327), yasaklanan bilgileri temin suçu (TCK m. 334) arasında özel – genel norm ilişkisi bulunmaktadır. Bu suçlar ile inceleme konusu yaptığımız suç aynı hukuki değer olan “milli savunmayı” korumakta ve benzer unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönüyle bu suçlar ile inceleme konusu yaptığımız suç arasında bir özel – genel norm ilişkisi bulunmaktadır. Ayrıca, suçun eski halinde “fiil daha ağır cezayı gerektirmiyorsa” ibaresi yer almaktaydı. Bu durum, inceleme konusu yaptığımız suçu bir tali norm haline getirmekteydi. Ancak yeni düzenlemede özel bir içtima hükmü getirilmemiş ve içtima hükümlerinin uygulanması TCK’daki genel hükümlere bırakılmıştır. Bu nedenle, bu suçlar ile inceleme konusu yapılan suç arasında bir içtima hali söz konusu olduğu takdirde suçun cezasının ağırlığına bakılmaksızın **inceleme konusu yaptığımız suç tipinin uygulanması gerekmektedir**. Örneğin, MİT’in bir terör örgütünün silah yığınaklarına ilişkin bir istihbarat raporunun temin edilmesi halinde inceleme konusu yaptığımız kanun hükmü uyarınca cezalandırma yapılması gerekmektedir.

⁹² Artuk, Gökçen, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 255.

⁹³ Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 703.

İkinci olarak, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir bilgi veya belge siyasi veya askeri casusluk maksadı ile de temin edilebilir. Bu durumda bilgi veya belgenin niteliğine göre; siyasi veya askeri casusluk suçu (TCK m. 328) veya yasaklanan bilgilerin casusluk maksadı ile temini suçu (TCK m. 235) da oluşabilir. TCK'da yer alan söz konusu iki düzenlemede inceleme konusu yaptığımız suç tipinde yer almayan bir unsur olarak casusluk maksadı aranmıştır. Burada genel ceza kanunundaki hükmün özel kanundaki düzenlemeden farklı özellikte unsurları haiz olması durumunda genel kanundaki normların özel kanundaki normlara nazaran özel nitelikte olması durumu karşımıza çıkmaktadır⁹⁴. Bu nedenle aynı hukuki değeri koruyan inceleme konusu yaptığımız suç ile TCK'da yer alan bu iki düzenleme açısından bir değerlendirme yapıldığında, inceleme konusu yapılan suç sonraki tarihli bir özel kanun hükmü olsa da **TCK'da düzenlenen suçların uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.**

Son değerlendirme; TCK m. 204'te düzenlenen resmi belgede sahtecilik ve TCK m. 205'te yer alan resmi belgeyi bozmak, yok etmek ve gizlemek suçları bakımından yapılacaktır. Üzerinde sahtecilik yapılan veya yok edilen MİT'e ait belge aynı zamanda bir resmi belge niteliğindedir. Bu nedenle bu suçun işlenmesi halinde hangi kanun maddesinin uygulama alanı bulacağı konusunda bir değerlendirme yapılması gerekir. MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelere yapılan fiiller ile TCK 204, 205 te yapılan fiiller ve suç tiplerinde korunan hukuki değerler bakımından da iki norm arasında benzerlik bulunmaktadır. Şöyle ki; belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuki değer belgelerin toplum gözündeki güvenilirliğin korunmasıdır. Aynı şekilde, inceleme konumuz olan suçta korunan hukuki değer olan; istihbarat faaliyetlerinin korunması bu bağlamda da milli güvenlik ve savunmanın tesis edilmesinin yanında suçun tipinde seçimlik hareket olarak yer alan sahtecilik hareketleri bakımından toplumun MİT belgelerine duyduğu güven de korunmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla bu durumda bir genel – özel kanun değerlendirmesi yapma gereği hasıl olmuştur. Sonuç olarak, özel normun önceliği ilkesi gereğince sonraki tarihli özel norm olan inceleme konusu yaptığımız suç hükümlerinin uygulanması yerinde olacaktır.

⁹⁴ İçel, a.g.e, s. 466.

MİT, devlet için çok önemli bir değeri haiz olan milli savunmayı korumaktadır. Bu nedenle MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler de çoğu zaman devlet sırrı niteliğindedir. Dolayısıyla MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelere karşı suçlar TCK'daki düzenlemeler ile çözülebilecek durumda olmasına rağmen TCK'daki hükümlerin eksik kaldığı noktaları doldurmak amacıyla 2937 sayılı Kanun'da düzenlenen suç tiplerinin ihdas edildiği kanaatindeyiz. Bu hükümlerin öngördüğü ceza miktarı TCK'daki suçlara oranla daha azdır. Ancak cezaların ağırlığına bakılmaksızın özel kanunun önceliği ilkesi gereği inceleme konusu yaptığımız suç tipinde düzenlenen hükümlerin uygulanması gerekmektedir. Bu durumun çok önemli bir hukuki değerin ihlalinin bu değere oranla daha az ceza miktarı öngören hükümler ile cezalandırılmasına yol açacaktır. Bu durumun önüne geçebilmek adına eski düzenlemede olduğu gibi yeni düzenlemede de **“fiil daha ağır cezayı gerektirmiyorsa”** şeklinde bir ibarenin bu kanun maddesine de eklenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2. Gerçek İçtima

TCK'nın suçların içtimasına ilişkin olarak benimsediği kural; kaç fiil varsa o kadar suçun, kaç suç varsa o kadar cezanın var olacaktır. Bu doğrultuda, bazı suçların işlenmesi amacı ile başka suçların işlenmesi halinde faile her işlediği suçtan ayrı ayrı ceza verilmesi gerekmektedir⁹⁵.

MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin belgelere yönelik fiillerin gerçekleştirilmesinin öncesi veya sonrasında bazı suçların işlenmesi durumu söz konusu olabilir. Bu doğrultuda; inceleme konusu yaptığımız suç tipini gerçekleştirebilme amacına yönelik hareketler icra edilirken başka suçlar vücut bulursa (şiddet, hile) gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerektiği kanaatindeyiz⁹⁶. Örneğin; MİT'e ait belgeleri yok etmek için ayrıca girilmesi yasak olan askeri bölgelere girilmesi durumunda ayrıca bu suçlar da oluşacaktır. Bahsi geçen fiiller kanaatimizce, bu suçun işlenmesi bakımından bir zorunluluk arz etmemekte

⁹⁵ Özgenç, a.g.e, s. 408 vd.

⁹⁶ Hafizoğulları, Küçüktaşdemir, a.g.e., s. 140., Yayla, a.g.e., s. 177.

veya söz konusu suç için bir unsur veya nitelikli hal olarak değerlendirilmemektedir. Bu nedenle bir “geçit suçu” veya “bileşik suç” olarak değerlendirme yapmak söz konusu olmayacaktır⁹⁷. Diğer bir ihtimal ise; söz konusu belgelerin sahte olarak üretilmesi ve daha sonrasında kullanılması durumudur. Bu halde; suç tipinde kullanma fiiline ayrıca yer verilmediğinden bu belgeleri kullanması durumunda; kullanma fiili sahte resmi belgeyi kullanma veya dolandırıcılık gibi başka suçlara vücut veriyorsa failin bu hareketinden dolayı da ayrıca cezalandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, yukarıda sayılan örneklerde gerçek içtima hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

3. Farklı Nev’iden Fikri İçtima

Kişi gerçekleştirdiği bir fiil ile birden fazla farklı suçu işlemesi durumunda cezası en ağır olan hüküm uyarınca cezalandırılacaktır. Bu durum TCK’nın 44. maddesinde “Fikri içtima” başlığı altında düzenlenmiş olan “farklı nev’iden fikri içtima” kurumudur⁹⁸.

Aşağıda, MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgelere karşı işlenen suçların aynı zamanda başka kanun maddelerini de ihlal ettiği durumlarda 2937 sayılı Kanun’un mu yoksa diğer kanun hükümlerinin mi uygulanacağı tek tek değerlendirilecektir.

Bu bağlamda, inceleme konusu yaptığımız suç ile TCK’nın 243. maddesinde yer alan “bilgi sistemine girme”, TCK’nın 141. maddesinde bulunan “hırsızlık” ve TCK’nın 142. maddesinde düzenlenen “nitelikli hırsızlık”, TCK m. 328’de düzenlenen siyasal veya askeri casusluk suçu ve TCK m. 335’de düzenlenen yasaklanan bilgilerin siyasal veya askeri casusluk maksadı ile temini suçları arasında bir fikri içtima değerlendirmesi yapmak gereği vardır.

İlk değerlendirme MİT’e ait bir bilgiyi temin etmek, ona ulaşmak amacıyla MİT’in bilgi sistemine girilmesi durumuna ilişkin olarak yapılacaktır. Bu halde aynı

⁹⁷ Murat Volkan Dülger, “Suçların Birleşmesine İlişkin Tanımlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Leges Ceza Hukuku Dergisi**, S. 1, Mart 2014, s. 58; Kayıhan İçel, “Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri Ve Yeni Türk Ceza Kanunu”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 7, S. 14, Güz 2008, s. 47.

⁹⁸ Özgenç, **a.g.e.**, s. 415.

zamanda fiilin mahiyetine göre bilişim sistemine girme suçu veya sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçları (TCK m. 243 veya TCK m. 244) oluşacaktır. Bu durumda, bilişim sistemine girme suçu açısından farklı nev’iden fikri içtima kuralı gereğince daha fazla ceza içeren inceleme konusu yaptığımız suç tipinin uygulanması gerektiği kanaatindeyiz. Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçu açısından ise farklı bir değerlendirme yapma gereği vardır. Şöyle ki; TCK m. 244/4’te yer alan “...başka bir suç oluşturmaması halinde...” ibaresi bu suçu tali norm haline getirmektedir. Bu bakımdan, bu suç ile inceleme konusu suç beraber işlendiği takdirde inceleme konusu yaptığımız suç tipinin uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz⁹⁹.

İkinci olarak, hırsızlık suç ve nitelikli hırsızlık suçları bağlamında bir takım açıklamalar yapılacaktır. MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir bilgi veya belgeyi çalan bir kişi aynı zamanda hırsızlık suçunu da işlemiş olacaktır. Bu durumda, yine farklı nev’iden fikri içtima kuralı uyarınca inceleme konusu yaptığımız suç tipinin uygulama alanı bulması gerekmektedir. Ancak nitelikli hırsızlık suçunun cezası olarak beş yıldan on yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Bu durumda, farklı nev’iden fikri içtima kuralları tatbik edildiğinde nitelikli hırsızlık suçunun uygulama alanı bulması gerekmektedir. Örneğin, MİT binasında muhafaza altına alınmış bir istihbarat raporunun çalınması halinde nitelikli hırsızlık suçu söz konusu olacaktır.

Son olarak, TCK m. 328’da düzenlenen siyasil veya askeri casusluk suçu ile TCK m. 335’de düzenlenen yasaklanan bilgilerin siyasil veya askeri casusluk maksadı ile temini suçu incelediğimiz suçtan farklı olarak casusluk maksadını içermektedir. Bu nedenle söz konusu iki suç arasında fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

Yargıtay 16. CD. 2016/638 E. no’lu ve 28.6.2016 tarihli kararında; “Özel olarak istihbaratta görevlendirilmiş kişilerin (MİT, Emniyet ve Jandarma istihbaratı) izinsiz bilgi paylaşımı halinde casusluk maksadının bulunduğu kabul edilmelidir... Zaman ve yer açısından ise, ülkeler arası ikili ilişkilerin gergin olduğu zamanlarda ya

⁹⁹Murat Volkan Dülger, **Bilişim Suçlar ve İnternet İletişim Hukuku**, Ankara, Seçkin, 2014, Bs. 5, s. 444.

da terör olaylarının yoğun yaşandığı dönemde sır niteliğindeki bilgilerin temin edilmesi halinde casusluk kastının varlığı kabul edilebilir”¹⁰⁰ tespitlerinde bulunmuştur. Söz konusu ulaşımlar, TCK m. 328’de düzenlenen siyasal veya askeri casusluk suçu ile inceleme konusu suçun uygulanması bakımından yol göstericidir. Bu bağlamda, örneğin; MİT mensubu tarafından veya ülkeler arası ilişkilerin gergin olduğu zamanlarda MİT’in görev ve faaliyetlerine ait ve aynı zamanda özünde devlet sırrını haiz bir belgenin temin edilmesi halinde siyasal veya askeri casusluk suçu oluşacaktır. Bu durumda, fikri içtima kuralları gereğince daha ağır ceza öngören siyasal veya askeri casusluk suçunun uygulanması gerekmektedir. Aynı değerlendirme, TCK m. 335’te düzenlenen yasaklanan bilgilerin casusluk maksadıyla temini suçu açısından da yapılmalıdır. Bu halde, yine fikri içtima kuralları gereğince daha fazla cezayı gerektiren bir suç olan TCK m. 335’in uygulanması gerekmektedir.

4. Zincirleme Suç

İçtima konu başlığı altında değinilmesi gereken bir başka husus ise “zincirleme suç” kurumudur. Zincirleme suç; TCK m. 43/1’de; *“bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar arttırılır”* şeklinde tanımlanmıştır. Aynı cümlemin devamında *“mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır”* denilmiştir. Suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu durumlarda zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulacaktır¹⁰¹. Bu nedenle inceleme yaptığımız suç tipinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilir. Bu durumda hükmedilecek ceza, dörtte biriden dörtte üçüne kadar arttırılacaktır.

MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir bilgi veya belgeye yönelik icra edilen fiiller değerlendirmeye tabi tutulurken, 100 sayfalık bir belgenin çalınması durumunda belge içeriğinde söz konusu olan sayfa sayısı kadar suç oluşmayacağı hususuna dikkat etmek gerekmektedir. Bu durumda; hareketlerin hukuki anlamda tek fiil oluşturması

¹⁰⁰ <http://www.hukukmedeniyeti.org/ictihat/104222/su-u-yarg-tay-karar/> (çevrimiçi) e.t. 07.03.2018.

¹⁰¹ Gökçen, a.g.e., s. 354; Koca, Üzülmez, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 507.

söz konusu olacak ve failin tek bir suçtan sorumluluğu doğacaktır¹⁰². Ancak söz konusu belgelerin bir suç işleme kararı kapsamında farklı zaman aralıkları ile çalınması, temin edilmesi gibi durumlarda zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bu duruma örnek olarak, 100 sayfalık bir raporun 10 ayrı günde temin edilmesi ihtimali gösterilebilir.

VI. YAPTIRIM

Kanunun eski düzenlemesinde inceleme konusu suç tipindeki fiilleri işleyen kişilere; 2 yıldan 8 yıla kadar hapis cezası öngörülmüştü, ancak 2014 yılında yapılan değişiklik ile bu cezanın 4 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası olarak ağırlaştırıldığını, ancak 6 yıl olan cezalandırma aralığının değiştirilmediğini görmekteyiz.

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'a göre Asliye Ceza Mahkemeleri, kanunların ayrıca gösterdiği haller saklı kalmak üzere ağır ceza mahkemeleri ve sulh ceza hakimliklerinin görev alanı dışında kalan işlere bakar. Ağır ceza mahkemelerinin görev alanına; ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar ile kanunların ayrıca bu mahkemeleri görevli kıldığı suçlar girmektedir. Ağır ceza mahkemelerinin görev alanında Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının 7. bölümünde yer alan Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları da vardır (m. 12)¹⁰³. Bu suçların koruduğu hukuki değerler ile inceleme konusu yaptığımız suçların koruduğu hukuki değerler arasındaki benzerlik göz önüne alındığında, inceleme konusu yaptığımız suç tipinin de **niteliği itibariyle ağır ceza mahkemesinin görev alanına alınması gerektiği** ve bu yönde bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Ancak, böyle bir görevlendirme söz konusu olmadığı ve suç için öngörülen hapis cezası miktarı göz önüne alındığında görevli mahkemeler asliye ceza mahkemeleri olacaktır.

¹⁰² Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s. 499.

¹⁰³ Gökçen Ahmet, Alşahin Mehmet Emin, Çakır Kerim, **Ceza Muhakemesi Hukuku 1**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 182.

Son olarak değinmek istediğimiz bir husus, TCK'nın 13. maddesinde yer alan suçların, inceleme konusu yaptığımız suç hükümleri bakımından uygulanabilirliğine ilişkin olacaktır. TCK'nın 13/1-b fıkrasında; TCK'nın ikinci kitap yedinci bölümünde yer alan suçların “devletin korunması ilkesi” kapsamında nitelendirileceği ifade edilmiştir. TCK'da bir suç devletin korunması ilkesi kapsamında nitelendirildiğinde; suçun her kim tarafından nerede işlendiğine bakılmaksızın ülkemizde o suç ile ilgili yargılama yapılabilecektir¹⁰⁴. Bu bakımdan inceleme konusu suç tipi ile TCK ikinci kitap yedinci bölüm arasında düzenlenen suçlar (m. 326 – 339) benzerlik göstermektedir. Bu meyanda, inceleme konusu suç tipinin de **devletin korunması ilkesi kapsamına alınması** gerekmektedir. Bu bağlamda, TCK 13/1-b maddesinde “*TCK'nın ikinci kitap dördüncü kısım yedinci bölümünde yer alan suçlar*” ifadesi yerine daha geniş bir kavram olan “**Devlet sırlarına karşı suçlar**” ibaresinin kullanılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

¹⁰⁴ Özgenç, **a.g.e.**, s. 923; Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 1029.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI'NA AİT KİMLİKLERİN SUİSTİMALİ SUÇLARI

I. MİT MENSUPLARININ VE AİLELERİNİN KİMLİKLERİNİ, MAKAM, GÖREV VE FAALİYETLERİNİ İFŞA ETME SUÇU

A. KANUNİ TANIM VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Suçun kanuni tanımı; 2014 yılında 6532 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle 2937 sayılı Kanun'un 27. maddesine ikinci bir fıkra olarak eklenen hükümde yapılmıştır. Buna göre: “*MİT mensupları ve ailelerinin kimliklerini, makam, görev ve faaliyetlerini¹ herhangi bir yolla ifşa edenler ile MİT mensuplarının kimliklerini sahte olarak düzenleyen veya değiştiren ya da bu sahte belgeleri kullananlara üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası verilir*”.

2937 sayılı Kanunun “Yetkiler” başlıklı 6. maddesinin d fıkrasında; MİT’in görev ve faaliyetlerini yerine getirirken “*gizli çalışma usul, prensip ve tekniklerini*” kullanabileceği ifade edilmiştir. Bu kapsamda, aynı hükmün e fıkrasında ise; istihbari faaliyetler için görevlendirilenlerin kimliklerinin değiştirilebileceği, kimliğin gizlenmesi için her türlü önlemin alınabileceği ve tüzel kişilikler kurulabileceği belirtilmiştir. Ayrıca kimliğin oluşturulması veya tüzel kişiliğin kurulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belge, kayıt ve dokümanlar ile araç ve gereçlerin hazırlanabileceği, değiştirilebileceği ve kullanılabilmesine ilişkin hususlar da söz konusu hükümde yer almaktadır.

¹ 694 s. KHK ile yapılan değişiklik sonucunda madde metnine; “, *makam görev ve faaliyetlerini*” ibaresi eklenmiştir.

Aynı Kanun'un "Atama işlemleri" başlıklı 13. maddesinde; MİT Müsteşar yardımcıları ve başkanlarının, MİT Müsteşarının teklifi üzerine, Cumhurbaşkanının² onayı ile atanacağı; MİT bünyesinde görev alacak diğer personelin ise MİT Müsteşarı tarafından atanacağı ve bu atamaların Resmi Gazete'de yayımlanmayıp gizli tutulacağı belirtilmiştir. Yine aynı Kanun'un "Soruşturma izni ve yargılama" başlıklı 26. maddesinin 6. fıkrasında; MİT mensupları ile istihbarat hizmetlerine yardımcıları tevsih edilenler ve bunların eş, çocuk, ana, baba ve kardeşlerinin MİT Müsteşarının onayıyla 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda yer alan koruma tedbirlerinden yararlandırılabilceği ifade edilmiştir. Bu düzenlemeler MİT mensuplarının ve ailelerinin gizliliğinin önemini ortaya koymaktadır.

Doğasında gizlilik olan istihbarat faaliyetlerinin gizli bir şekilde yürütülebilmesi için bu etkinlikleri yerine getiren kişilerin de gizlilik kalkanı altında çalışabilmeleri gerekmektedir³. Bu nedenle, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler için söz konusu olan gizliliğin MİT mensupları için de tesis edilmesi gerekmektedir. Bu açıklamalar ışığında, kanun maddesi ile korunmak istenen hukuki değer; MİT'in istihbarat faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmesinin sağlanması dolayısıyla ülkenin milli savunmaya ilişkin yararları olarak ifade edilebilir.

B. SUÇUN TEMEL UNSURLARI

1. Maddi Unsurlar

a. Konu

Suçun konusunu; MİT mensuplarının gerçek kimlikleri ve gerçek kimliklerinin görev gereğince sahte olarak değiştirilmiş hali, yine görev gereği sahte olarak düzenlenmiş MİT mensubu kimliği, MİT mensuplarının ailelerinin gerçek kimlikleri ve MİT mensuplarının makam, görev ve faaliyetleri ile ilgili bilgi ve belgeler oluşturmaktadır.

² 694 s. KHK ile yapılan değişiklik sonucunda; "Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanının onayı ile" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" olarak değiştirilmiştir.

³ İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 245

Madde metninde, “MİT mensupları ve ailelerinin kimliklerini, makam, görev ve faaliyetlerini” ifşa eden kişilerin cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Bu düzenlemeden; MİT mensuplarının ailelerin görev, makam ve faaliyetlerinin de suçun konusunu oluşturduğu sonucuna ulaşılması mümkündür. Suçun MİT mensuplarının kimliğinin ve göreviyle bağlantılı olarak ailelerinin ortaya çıkarılmasına yönelik olarak yapılan açıklamaların engellenmesi amacıyla düzenlendiği gerçeği karşısında MİT mensubunun ailelerinin makam, görev ve faaliyetlerinin ifşa edilmesinin suçun konusunu oluşturmayacağı kanaatindeyiz. MİT mensuplarının ailelerinin, MİT mensubunu ifşa etmekten başka bir amaçla açıklanması suçun konusu kapsamında değerlendirilmemelidir. Zaten ailelerin makam, görev ve faaliyetleri MİT mensubunu ortaya çıkarmak veya baskı altına almak niyetiyle yapılmış ise bu durumda evleviyetle MİT mensubunun ailesinin kimliğinin ortaya çıkarıldığından bahsedilebilir. Sonuç olarak, MİT mensuplarının ailelerinin görev ve faaliyetleri suçun konusunu teşkil etmemektedir. Bu nedenle düzenlemenin; “**MİT mensuplarının ve ailelerinin kimliklerini ve MİT mensuplarının makam, görev ve faaliyetlerini ifşa edenler...**” şeklinde yapılması daha isabetli olacaktır.

Suçun öngörülme amacı (ratio legis) kişinin MİT mensupluğuna ilişkin hususların ortaya çıkarılmasının engellenmesidir. Bu nedenle açıklanan husus, örneğin; kişinin MİT mensubu olması durumuna ilişkin bir konu değilse veya MİT’te çalıştığı malum olan bir şahıs ise suç oluşmayacaktır. Örneğin, MİT müsteşarının kimliği zaten kamuoyu tarafından bilindiği için bu hususun açıklanması suçu meydana getirmeyecektir.

Aşağıda, suçun konusunu meydana getiren; MİT mensupları ile aileleri, bu kişilerin kimlikleri ve MİT mensuplarının makam, görev ve faaliyetlerine ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

(1) MİT mensubu

MİT mensubu kavramı; 2937 sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 2. maddesine göre; bu Kanun veya bu Kanun’a göre çıkarılmış yönetmeliklerde yazılı görevleri yerine getirmekle görevlendirilmiş MİT personeli ile diğer görevlileri ifade

etmektedir. Yine aynı maddenin devamında da MİT personeli tanımlanmıştır. Buna göre, bu kişiler; MİT'in kadrosuna dahil memurlar, Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında olup MİT' de görevlendirilenler ve MİT'te çalıştırılan sözleşmeli personeldir⁴.

(2) MİT Mensuplarının Aileleri

MİT mensubunun ailesi kavramının ne kapsamda değerlendireceği hususu suçun konusunun ortaya konulması bakımından önem arz etmektedir. Madde metninde soy bağı ilişkisi veya yakınlık derecesine ilişkin bir açıklama yapılmamıştır. Suç ve cezai hükümler içeren normların açık ve anlaşılır olması gerekmesi⁵ hasebiyle bu durum, ceza normlarının “belirliliği” ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu bağlamda, hükümde yer alan aile kavramının kapsamını değerlendirmek için Türk Medeni Kanun’u hükümleri, inceleme konusu yaptığımız suç tipinin koruduğu hukuki değer ve 2937 sayılı Kanun’un hükümleri göz önüne alınarak bir takım açıklamalar yapılacaktır.

Aile kavramı sözlükte; “*evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik*”, “*aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü*”, “*birlikte oturan hısım ve yakınların tümü*”, “*eş, karı*” olarak tanımlanmıştır⁶. Sözlükte yapılan açıklamaların “dar”, “geniş” ve “en geniş” anlamda aile mefhumunun hepsini karşıladığını görmekteyiz. Söz konusu kavramların karşıladığı anlamlara bakıldığında: *Dar anlamda aileden*; sadece karı-kocadan oluşan birliği, *geniş anlamda aileden*; ana, baba ve çocukların oluşturduğu topluluğu, Türk Medeni Kanunu’nda yapılan tanıma göre ise *en geniş aileden*; bir başkanın yönetiminde aynı çatı altında hep birlikte aile halinde yaşayan bireylerden oluşan insan topluluğunun anlaşılması gerekmektedir⁷.

⁴ Ayrıntılı açıklama için bkz. İkinci Bölüm, III başlığı.

⁵ Ezgi Aygün Eşitli, “Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi”, **TBB Dergisi**, 2013, s. 104

⁶ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr/>; Batuhan Baytaz, “Kanunilik İlkesi Bağlamında Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Yorum”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul, 2015, s.72

⁷ Sezin Duygu Tuncer, “Türk Ceza Hukukunda Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüklerin İhlali”, **Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2015. s. 13; Hamide Zafer, “**Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali Suçu (TCK m.233)**”,

İnceleme konusu yapılan suç tipi ile aile birliğinin devamının sürdürülmesi değil, MİT mensuplarının ailelerinin ve kendilerinin gizliliğinin tesis edilmesi ve bu bağlamda istihbarat faaliyetlerinin ve MİT mensuplarının ailelerinin zarar görmemesi sağlanmak istenmiştir. Bu bakış açısı ile bir değerlendirme yapılarak madde metninden hangi aile kavramının anlaşılması gerektiği hususunu ortaya koymak gerekmektedir. Bu bağlamda; dar anlamda aile kavramının tercih edilmesi MİT mensuplarının çocuklarını kapsam dışında tutacaktır. Bu durum MİT mensubunun ortaya çıkmasına ve aynı zamanda bu kişilerin görevini ifa ederken baskı altında kalmasına neden olabilir. Diğer yandan aile kavramının en geniş anlamda aile olarak kabul edilmesi, MİT mensubunun evinde yaşayan temizlikçinin dahi bu kapsama sokulmasını gerektirir. Bu halde ise cezai sorumluluk çok genişleyecektir. Diğer yandan, bir MİT mensubunun temizlikçisinin ortaya çıkarılmasının, bu kişilerin görevini yerine getirirken baskı altına soktuğunu düşünmek rasyonel olmayacaktır. Sonuç olarak, aile kavramının geniş anlamda aile olarak anlaşılması kanaatimizce daha isabetli olacaktır.

MİT mensuplarının ailelerinin mefhumunun kapsamını belirlerken yol gösterici olabilecek diğer husus 2937 sayılı Kanun m. 26'ya 6532 sayılı Kanun'un 6. Maddesi ile eklenen: "*MİT mensupları ile istihbarat hizmetlerine yardımları tevsik edilenler ve bunların eş, çocuk, ana, baba ve kardeşleri MİT Müsteşarının onayıyla 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda yer alan koruma tedbirlerinden yararlandırılabilir*" hükmüdür. Bu düzenlemede; kanun koyucu MİT mensuplarının eş, çocuk, ana, baba ve kardeşleri TMK'da yer alan koruma tedbirlerinden yararlandırmaya layık görmektedir. İnceleme konusu yaptığımız suç tipi de MİT mensuplarının ailelerinin güvenliğini korumayı amaçlamaktadır. Buradan hareketle, MİT mensuplarının aileleri kavramının şümulünde MİT mensuplarının eş, çocuk, ana, baba, kardeşlerinin ve bunlara ek olarak 1. kayın hısımlarının da yer alması gerektiğini düşünmekteyiz.

Yukarıda söz konusu olan tartışmaya engel olunması ve suç ile cezai hükümler içeren normların belirliliği ilkesi gereğince; "**MİT mensuplarının aileleri**" kavramı

<http://docplayer.biz.tr/5478897-Aile-hukukundan-kaynaklanan-yukumlulugun-ihlali-sucu-tck-m-233-doc-dr-hamide-zafer.html>, s. 1; Z. Ferda Demirbaş, "Aile Bireylerine Karşı Fena Muamele", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2006, s. 8; Şevkiye Berfin Işık, "Türk Ceza Kanununda Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2011, İstanbul, s. 7 vd.

yerine “MİT mensubunun üst ve alt soyunu, 2. derece kan ve 1. dereceye kadar kayın hısımları ile eşini ifşa edenler” şeklinde bir düzenleme yapılması kanaatimizce daha faydalı olacaktır.

Bu konu başlığı altında değinmek istediğimiz son husus; nikahlı olmayan eşin aile kavramı içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkindir. Bu konu ile ilgili olarak benzer bir tartışma kasten öldürme suçunun nitelikli halini teşkil eden kasten öldürme fiilinin üstsoy veya altsoydan birine veya kardeşe karşı işlenmesi hali ile ilgili olarak yapılmıştır. Bu hususta birtakım yazarlar, nikahlı olmayan eşe karşı öldürme suçunun nitelikli halinin uygulanmamasının hükmün konuluş amacına aykırı olduğunu ve bu nedenle nikahlı olmayan eşin öldürülmesinin de nitelikli hali oluşturduğunu savunmakta iken karşı görüşte olan yazarlar nikahlı olmayan eşin, eş olma durumunun ispatlanmasının zorluğu nedeniyle TMK ve milletlerarası özel hukuk hükümlerine göre kurulan evliliklerin nitelikli hal kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatindedirler⁸. İnceleme konusu yaptığımız suç tipinde de nikahlı olmayan eşin ifşa edilmesi ispat güçlüğü doğuracaktır. Bu nedenle, nikahlı olmayan eşin suçun konusunu oluşturmaması gerektiğini düşünmekteyiz.

(3) MİT Mensubu Kimliği

Kimlik sözlükte; *“toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirtiler, nitelikler ve özelliklerle, bir kimsenin belirli bir kimse olmasını sağlayan koşulların, onun kişiliğine ilişkin özelliklerin tümü, bir insanın kim olduğu; bir insanın kim olduğunu kanıtlayan belge, kimlik belgesi”*⁹, hukuk sözlüğünde ise; *“bir kişinin adı, soyadı, ana baba adı, doğum tarihi ve yeri gibi hususları içeren belge”, “kişileri birbirinden ayıran vasıflar”* olarak tanımlanmıştır.

Kimlik kartı ise; yetkili bir organın, vatandaşa kanun çerçevesinde verdiği ve o kişinin resmi ve özel ilişkilerinde kimliğini tanımlayan resmi bir belgedir¹⁰.

⁸ Koca, Üzülmez, **a.g.e.**, 62; Mustafa Arslantürk, **Öldürme Suçları**, 1. Baskı, Ankara, Adalet, 2015, s. 410.

⁹ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

¹⁰ Ziyaettin Kaygusuz, “Kimlik Sorma ve Kimlik Tespiti”, **Polis Bilimleri Dergisi C:10**, S. 1., s. 6.

Kanaatimizce, inceleme konusu yapılan suç tipinde sadece fiziksel olarak kimlik kartları değil aynı zamanda kimlik bilgileri¹¹ de suçun konusunu oluşturmaktadır.

(4) Makam, Görev ve Faaliyetler

Sözlükte, makam; “*mevki*”; görev; “*bir kimseye veya kurula verilen özel amaçlı iş, misyon*”; faaliyet ise; “*etkinlik*” olarak tanımlanmıştır¹².

Bu kapsamda, MİT mensubunun hangi makamda göre yaptığı, bu mevki çerçevesinde yürüttüğü, örneğin; bir terör örgütünün içine sızarak yerine getirdiği casusluk görevinin veya bu misyon kapsamında icra ettiği bilgi toplama, bilgi sızdırma, manipüle etme gibi faaliyetlerinin ifşa edilmesi suçun konusunu oluşturacaktır.

b. Hareket

İnceleme konusu yapılan suçun hareketi; “MİT mensupları ve ailelerinin kimliklerini, makam, görev ve faaliyetlerini **herhangi bir yolla ifşa etmek**” tir.

Sözlükte ifşa etmek kelimesi; “gizli bir şeyi ortaya dökmek, açığa vurmak, yaymak, ilan etmek, afişe etmek, reklam etmek”¹³ anlamlarına gelmektedir. İfşa etmenin gerçekleşebilmesi için bu sırra vakıf olmayan bir kişiye bilginin verilmesi gerekmektedir¹⁴. Bilginin, sırrı bilmeyen; bir kişiye veya muayyen kişilere verilmesi arasında bir fark görülmemiş başka bir deyişle ifşada ihtilat aranmamıştır.

¹¹Benzer bir tespit için bkz. Kerim Çakır, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 2013, C. 19, S. 2, s. 1555.

¹² TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

¹³ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr/>.

¹⁴ “*Sanığın pasaport almak suretiyle muhtelif tarihlerde Bulgaristan’a giderek Bulgar İstihbaratı Teşkilatı mensuplarıyla temas kurarak menfaat karşılığında MİT Edirne Bölge Müdürlüğünde çalışan personelin kimliklerini, eşgallerini, kullandıkları araç ve gereçlerin cinslerini ve personelin temas kurduğu kişileri tespit ve bildirmek hususunda onlarla çalıştığı,...*” **Askeri Yargıtay Daireler Kurulu’nun 29.06.1978 gün ve 1978/70-58 (E-K) sayılı ilamı**, Hacı Sarıgözel, a.g.e., s. 343.

Kanaatimizce, kanun koyucunun madde metninde “yayma” fiiline yer vermemesinin nedeni budur¹⁵.

İfşa etmenin ne zaman meydana geldiği bakımından doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır. İlk görüş; sırrın başka kişinin kullanım alanına girmesiyle ifşanın gerçekleştiği, o sırrın açıklandığı kişi tarafından öğrenilmesine gerek olmadığı yönündedir. İkinci yaklaşım ise; sırrı elde eden kişi tarafından açıklanan bilginin öğrenilmesi gerektiğine ilişkindir. Kanaatimizce, ifşa fiili aynı zamanda bilgilenme sürecini de gerektirdiği için ikinci düşünce daha isabetlidir¹⁶.

İfşa fiili sözlü, yazılı, açık veya üstü kapalı olarak icra edilebileceği gibi resim, fotoğraf benzeri materyaller gösterilerek de gerçekleştirilebilir. Önemli olan iletilen bilgiye muhatap olan tarafın, bunları öğrenebilmesidir¹⁷. Bilginin; kısmen veya tamamen ifşa edilmesi de önemli değildir, mühim olan karşı tarafın bu bilgiye sahip olmasıdır¹⁸.

¹⁵ Sezin Öztürk, ‘‘Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu (TCK m. 239)’’, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuku Yüksek Lisans Tezi**, 2009, s.53.; Zeki Hafizoğulları, Muharrem Özen, ‘‘Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar’’, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl:67, Sayı: 4, Güz 2009, s. 12; Sevi Bakım, ‘‘Ceza Hukukunda Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları’’, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul, 2012, , s. 208; Hafizoğulları, Küçüktaşdemir, **a.g.e.**, s.51.

¹⁶ ‘‘... ifşa kavramı, devlete ait bir sırrın bir veya birden fazla kimselere bildirilmesi anlamına gelmekte olup, sırrın başkalarına bildirilmemiş olması veya **bildirilmesine rağmen bu kişiler tarafından bilgilerin alınmamış olması durumunda “ifşa” gerçekleşmemiş olduğundan, bu suç da oluşmayacaktır**’’ Askerî Yargıtay Daireler Kurulunun 2.10.1997 gün ve 1997/98-114 E.K. sayılı kararı. ‘‘...Bu suçun tekevvünü için her şeyden evvel: A) Kanunun kastettiği anlamda bir ifşanın mevcudiyeti, B) İfşa edilen evrak veya vesika yahut malûmatın, devletin emniyetine veya dahili yahut beynelmilel siyasi menfaatlerine taallük etmesi; veya bu menfaatler icabı gizli kalması gereken yahut neşir veya işaası salâhiyetli makamlarca yasaklanmış olması şarttır... Suçun, devlet sırrının ifşa edilmesi ile tamamlanacağında şüphe yoktur. Kanunun kastettiği anlamda ifşa ise, devlete ait bir sırrın, bir veya birden fazla kimselere bildirilmesi demektir. Sırrın bildirilmesi kâfi olmayıp, diğer tarafın bunu almış olması diğer bir ifade ile sırta muttalî olması esastır. Kendisine isnad olunan maddi eylemin mahiyetine göre; sanığın devlet sırrını bir veya birden ziyade kimselere bildirmesi gibi bir durumun bahis konusu olmadığı şüphesizdir. Ancak fiili ile sırlara vakıf olunmasına müsait bir zemin yaratarak, karşı tarafın aynı maksada ulaşmasını temin etmiş olması ile devlet sırrını ifşa etmiş sayılacağı aşikârdır... Yukarıda açıklandığı gibi kanunun kabul ettiği anlamda bir ifşanın mevcudiyetinden bahsedilebilmesi için, devlet sırlarının ifşa edilene ulaşması suretiyle sırlara vakıf olunması şarttır.’’ Askerî Yargıtay2. Dairesinin 19.10.1972 gün ve 1972/203-242 E.K. sayılı ilamı. Yayla, **a.g.e.**, s. 189. Aynı yönde; Evik, Evik, **a.g.e.**, s. 128.

¹⁷ İsmail Gürocak, ‘‘Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları (TCK m.132)’’, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2012, s. 82; Sarıgözel, **a.g.e.**, s. 263.

¹⁸ Sezin Öztürk, **a.g.e.**, s. 53; Sevi Bakım, **a.g.e.**, s. 209.

2937 s. Kanun'un "Tanıklık" başlıklı 29. maddesinde; MİT mensuplarının tanıklığı MİT müsteşarının iznine tabi tutulmuştur. Bu nedenle, MİT müsteşarından izin alınmaksızın MİT mensuplarının tanıklığa çağırılması veya kimliklerinin açıklanması halinde de suçun oluşacağı kanaatindeyiz.

Son olarak; suçun oluşması bakımından bir netice aranmadığı, herhangi bir yolla ifşa fiilinin icra edildiği anda suçun meydana geleceğini belirtmek gerekir. Bu yönüyle inceleme konusu yapılan suç, sırf hareket suçu niteliğini haizdir.

c. Fail

Suçun faili herkes olabilir. Kanuni tanımda faillik bakımından özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak faillik ile ilgili olarak söz konusu olabilecek bir ihtimal hakkında aşağıda bir açıklama yapılacaktır.

Söz konusu ihtimal; bir MİT mensubunun, kendisinin, ailesinin, kendisinin veya başka bir MİT mensubunun ailesinden birisinin kimliğini ifşa etmesi durumuna ilişkindir. Bu halde suçun faili, söz konusu kimliği ifşa eden MİT mensubu veya aile üyelerinden birisi olacaktır. Çünkü bu suç ile korunmak istenen hukuki değer istihbarat faaliyetlerinin gizliliğini sağlamak ve bu bağlamda ülke savunmasını tesis etmektir. Bu nedenle, suç tipinde suçun mağduru devlet, toplumu oluşturan herkeştir. Sonuç olarak, örneğin; kendi kimliğini ifşa eden bir MİT mensubu suçun hem faili hem mağduru olmayacak, sadece suçun faili olacaktır. Burada aynı zamanda kendi kimliğini gizli tutması gereken MİT mensubunun bu yükümlülüğü ihlal etmesinin engellenmesi de sağlanmış olacaktır.

d. Mağdur

MİT mensuplarının ve ailelerinin kimliklerinin ifşa edilmesi halinde MİT'in görev ve faaliyetlerinin icrası zorlaşacaktır. Bu durum, milli güvenliği tehlikeye düşürecektir. Bu nedenle inceleme konusu yapılan suç tipinde de suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir. İlave olarak, kimliği ifşa edilenler de örgütlerin hedefi haline gelmeleri itibarıyla suçun mağduru olarak kabul edilebilecektir. MİT ise suçtan zarar gören sıfatını haiz olacaktır. Bu kısa açıklamanın ardından inceleme konusu

yapılan ilk suç tipinde yapılan açıklamaların aynen burada da geçerli olduğunu belirtmekle yetineceğiz¹⁹.

2. Manevi Unsur

Suçun manevi unsuru kasttır. Suçun işlenmesi bakımından özel bir kast, amaç veya saik aranmamıştır.

Suçun taksirli hali öngörülmediği için, taksirli olarak bu fiillerin icra edilmesi halinde suç oluşmayacaktır. Ayrıca bu nedenle, hata ile MİT mensupları ve ailelerinin kimliklerinin ifşa edilmesi halinde de taksirli sorumluluk söz konusu olmayacaktır.

3. Hukuka Aykırılık Unsuru

MİT mensubunun kimliğinin, makam, görev, faaliyetlerinin veya ailesinin kendi kimliğinin açıklaması yönünde göstereceği rıza bir hukuka uygunluk nedeni olarak görülmemelidir. Hukuka uygunluk nedeni olarak gösterilen rızanın geçerli olabilmesi için kişinin bu hak üzerinde tasarruf etme yetkisinin bulunması gerekmektedir. Ancak MİT mensubu olan kişi bu bilginin ifşa edilmesi hususunda bir yetkiye sahip değildir.

Burada ortaya çıkabilecek bir ihtimal; MİT mensubunun tanıklığı hususudur. Eğer MİT mensubuna tanıklık yapması için bir izin verilirse; kanun hükmünün icrası, görevin ifası hukuka uygunluk nedeni söz konusu olabilecektir.

C. SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI

Suçun MİT mensupları tarafından işlenmesi halinde daha fazla cezayı gerektiren bir nitelikli hal söz konusu olacaktır. Bu durumda verilecek ceza üçte bir oranında arttırılacaktır. Bu kısa açıklamanın ardından inceleme konusu yapılan ilk suç tipindeki açıklamaların aynen burada da geçerli olduğunu belirtmekle yetineceğiz²⁰.

¹⁹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. yuk. İkinci Bölüm, I, A, 4 başlığı.

²⁰ bkz. yuk. İkinci Bölüm, III başlığı.

Fail başlığı altında; kendisinin, ailesinin, kendisinin, kimliğini, makam, görev ve faaliyetlerini veya başka bir MİT mensubunun veya ailesinin kimliğini ifşa eden MİT mensubunun suçun faili olabileceği belirtilmişti. Bu durumda, kimliği ifşa eden MİT mensubu hakkında nitelikli hal hükümlerinin uygulanması gerekecektir.

D. KUSURLULUK

MİT mensubunun kendisini veya herhangi birisini bir tehlikeden korumak için kimliğini, makam, görev ve faaliyetlerini veya başka bir MİT mensubunun veya ailesinin kimliğini ifşa etmesi söz konusu olabilir. Bu halde; kişinin, TCK m. 25/2'de düzenlenen ve kusurluluğu ortadan kaldıran zorunluluk halinden faydalanabilmesi mümkündür.

E. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

1. Suça Teşebbüs

İnceleme konusu suçun bir sırf hareket suçu niteliğini haiz olması hasebiyle suça teşebbüs hükümleri ancak icra hareketlerinin bölünmesi halinde mümkün olacaktır. Örneğin; ifşa etme fiili posta aracılığı ile yapılırken, postanın planlanan yere ulaşmadan MİT mensuplarınca ele geçirilmesi halinde veya ifşa edilen kişiler tarafından verilen bilginin kavranamaması halinde²¹ suçun teşebbüs aşamasında kaldığından bahsedilebilir.

2. Suça İştirak

Suç, iştirak bakımından bir husus haricinde bir özellik arz etmemektedir. Suça, müşterek ve dolaylı faillik, yardım eden ve azmettiren sıfatları ile iştirak etmek mümkündür. Örneğin; MİT personelinin kimliğini ifşa etmeyi planlayan kişiye açıklanacak MİT personelinin kimliğini ileten kişi bu suça müşterek fail olarak iştirak etmiş olacaktır.

²¹ Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması suçu ile ilgili benzer bir görüş için bkz. Öztürk, **a.g.e.**, s. 87.

İştirak bakımından önem arz eden husus, suçun daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hali olarak, MİT mensuplarının bu fiilleri icra etmesi, suça yardım etmesi veya suça azmettirmesi hallerinde “görünüşte özgü suça iştirak” kurallarının uygulanmasına ilişkindir. Bu husus ile ilgili olarak inceleme konusu yapılan ilk suç tipinde; “suça iştirak” konu başlığı altında yapılan açıklamalar burada da geçerlidir²².

3. Suçların İçtimalı

a. Görünüşte İçtima

İnceleme konusu suçun konusunu oluşturan hususlar yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgiler statüsündedir. Ancak açıklanan kişinin kimliğinin, görev, makam veya faaliyetlerinin niteliğine göre; bunlar özünde devlet sırrı olarak da değerlendirilebilir. Yukarıda da değindiğimiz üzere; MİT mensuplarının kimlikleri, makam, görev ve faaliyetlerinin gizliliği istihbarat çalışmalarının sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi için önemlidir.

Bir MİT mensubunun, diğer MİT mensuplarının kimliklerini görevi nedeniyle bilmesi mümkündür. Bu nedenle MİT mensuplarının bu kapsamda bildiği diğer MİT mensubu kimliklerini ifşa etmesi halinde aynı zamanda TCK’nın 258. maddesinde düzenlenmiş “Göreve ilişkin sırrın açıklanması” suçu da oluşacaktır. Bu durumda veya inceleme konusu yapılan suçun devlet sırlarına karşı olan suçlarla olan içtima hallerinde özel normun önceliği ilkesi gereğince suçun öngördüğü cezanın ağırlığına bakılmaksızın inceleme konusu yaptığımız suç tipinin uygulanması gerekmektedir. Diğer bir taraftan, bir MİT mensubunun kimliğinin, görev, makam ve faaliyetlerinin gizliliği ülkenin milli savunması bakımından çok önemli bir değeri haiz olabilir. Fakat söz konusu düzenleme nedeniyle TCK’da yer alan ve daha ağır cezayı öngören hükümlerin uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Bu durumun önüne geçebilmek adına kanun maddesine **“fiil daha ağır bir cezayı gerektirmezse”** ibaresinin

²² Ayrıntılı açıklamalar için bkz. yuk. İkinci Bölüm, V, B başlığı.

getirilerek suçun tali norm haline getirilmesinin veya bu düzenlemede öngörülen hapis cezası miktarının arttırılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

b. Aynı Nev’iden Fikri İçtima

Aynı nev’iden fikri içtima; aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek fiille işlenmesi durumudur. Bu halde de zincirleme suça ilişkin hükümler uygulanacaktır (TCK 43/2). Bu nedenle tek fiil ile örneğin; birden fazla MİT mensubunun kimliğinin ifşa edilmesi veya bir hareketle hem MİT mensubunun hem ailesinin ifşa edilmesi halinde tek suç oluşacaktır ancak verilecek ceza zincirleme suç hükümleri kapsamında arttırılarak uygulanacaktır.

c. Zincirleme Suç

Bir suç işleme kararının icrası kapsamında farklı zamanda aynı suç tipinde öngörülen fiillerin birden fazla işlenmesi halinde; zincirleme suç hükümleri uyarınca tek bir suç sayılacak ancak bu kapsamda verilecek ceza arttırılacaktır. Suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu ve zincirleme suç hükümlerinin “mağduru belli bir kişi olmayan” suçlara da uygulanabilmesi nedeniyle incele konusu yapılan suç bakımından da zincirleme suç hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Örneğin, bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla kez MİT mensuplarının kimliklerinin ifşa edilmesi halinde tek suç oluşacaktır ancak tatbik edilecek ceza miktarı arttırılabilecektir.

F. YAPTIRIM

Suç için öngörülen yaptırım 3 yıldan 7 yıla kadar hapis cezasıdır. Suç, öngördüğü hapis cezasının miktarı bakımından ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmediği ve bu suç özel olarak ağır ceza mahkemelerinin görev alanına dahil edilmediği için görevli mahkeme, asliye ceza mahkemesidir. Suçun soruşturma ve kovuşturması re’sen yapılır, şikayete tabi değildir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere; devlet sırlarına karşı suçların koruduğu hukuki değerler ile inceleme konusu yaptığımız suçun koruduğu hukuki değerler

arasındaki benzerlik göz önüne alındığında; inceleme konusu yaptığımız suç tipinin de devlet sırlarına karşı suçlarda olduğu gibi **ağır ceza mahkemesinin görev alanına alınması** yönünde bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Aynı zamanda; inceleme konusu **suç tipinin de devletin korunması ilkesi kapsamına alınma** gerekmektedir. Bu bağlamda, 13/1-b maddesinde “*TCK’nın ikinci kitap yedinci bölümünde yer alan suçlar*” ifadesi yerine daha geniş bir kapsama sahip olan “**Devlet sırlarına karşı suçlar**” deyişinin kullanılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz²³.

²³ İkinci Bölüm, VI. Başlığı.

II. MİT MENSUBU KİMLİKLERİ ÜZERİNDE SAHTECİLİK SUÇU

A. KANUNİ TANIM VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Suçun kanuni tanımı 2937 sayılı Kanun m. 27/2’de; “*MİT mensupları ve ailelerinin kimliklerini, makam, görev ve faaliyetlerini herhangi bir yolla ifşa edenler ile MİT mensuplarının kimliklerini sahte olarak düzenleyen veya değiştiren ya da bu sahte belgeleri kullananlara üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası verilir*” ifadeleri ile yapılmıştır.

Kanuni düzenleme ile MİT mensuplarının kimliklerinin güvenilirliğinin tesis edilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle korumak istenen hukuki değer yine; MİT’in istihbarat faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmesi, bu bağlamda milli savunmanın tesis edilmesi olarak ifade edilebilir.

B. SUÇUN TEMEL UNSURLARI

1. Maddi Unsurlar

a. Konu

Suçun konusunu MİT mensuplarının kimlikleri oluşturmaktadır. Suçun oluşabilmesi için kimliklerin MİT mensuplarına ait olması gerekmektedir. MİT mensubu, 2937 sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 2. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre; MİT mensubu; bu Kanun veya bu Kanun’a göre çıkarılmış yönetmeliklerde yazılı görevleri yerine getirmekle görevlendirilmiş MİT personeli ile diğer görevlilerdir. Yine aynı maddenin devamında, MİT personeli tanımlanmıştır, bu kişiler ise; MİT’in kadrosuna dahil memurlar, Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında olup MİT’ de görevlendirilenler ve MİT’te çalıştırılan sözleşmeli personel olarak ifade edilmektedir.

Kimlik sözlükte; “*toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirtiler, nitelikler ve özelliklerle, bir kimsenin belirli bir kimse olmasını sağlayan koşulların, onun kişiliğine ilişkin özelliklerin tümü, bir insanın kim olduğu; bir insanın kim*

olduğunu kanıtlayan belge, kimlik belgesi”²⁴, hukuk sözlüğünde ise; “bir kişinin adı, soyadı, ana baba adı, doğum tarihi ve yeri gibi hususları içeren belge”, “kişileri birbirinden ayıran vasıflar²⁵” olarak tanımlanmıştır.

Kimlik kartı ise; yetkili bir organın, vatandaşa kanun çerçevesinde verdiği ve o kişinin resmi ve özel ilişkilerinde kimliğini tanımlayan resmi bir belgedir²⁶. Ayrıca, sadece fiziksel olarak kimlik kartlarının değil aynı zamanda kimlik bilgilerinin²⁷ de suçun konusunu oluşturduğunu belirtmek gerekir.

Burada değinmek istediğimiz bir başka husus, suçun konusunun seçimlik hareketleri ile bağlantılı olarak farklılık göstermesidir. İlk olarak; ilk iki seçimlik hareket olan; MİT mensuplarının kimliklerini sahte olarak düzenlemek veya değiştirmek fiillerinde suçun konusunu gerçek MİT mensubu kimlikleri oluşturmaktadır. Diğer yandan, sahte olarak düzenlenmiş veya değiştirilmiş MİT mensubu kimlikleri ise suçun son seçimlik hareketi olan sahte MİT mensubu kimliklerini kullanma suçunun konusunu teşkil etmektedir.

Kullanma fiili bakımından suçun konusunu sadece “sahte” MİT mensubu kimliklerinin oluşturduğuna yukarıda değinmiştik. Bu durumda sahte olmayan ve fakat bir şekilde o kimlik kartını kullanmaya yetkili olmayan kişinin bu kimliği kullanması halinde bu suç oluşmayacaktır. Kanaatimizce, inceleme konusu suç bu durumu da kapsamalıdır. Bu bağlamda düzenlemeye; “...ya da bu sahte belgeleri ve **kullanmaya yetkili olmadığı MİT mensubu kimliğini kullanmak...**” ifadesinin eklenmesi daha isabetli olacaktır.

b. Seçimlik Hareketler

Suç üç seçimlik hareketten oluşmuştur. Bu kapsamda, “sahte olarak düzenleme”, “sahte olarak değiştirme”, “sahte belgeleri kullanma” fiilleri gerçekleştiği anda suç tamamlanacaktır. Suçun tamamlanması için bir netice beklenmemektedir. Bu

²⁴ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

²⁵ Kerim Çakır, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2013, C. 19, S. 2, s. 1550.

²⁶ Ziyaettin Kaygusuz, “Kimlik Sorma ve Kimlik Tespiti”, *Polis Bilimleri Dergisi C:10*, S. 1., s. 6,

²⁷ Benzer bir tespit için bkz. Çakır, *a.g.e.*, s. 1555.

yönüyle düzenlemenin sırf hareket suç/neticesiz suç niteliğini haiz olduğunu ifade edebiliriz.

Son olarak, suç seçimlik hareketlerin icra edildiği anda tamamlanır. Söz konusu fiillerin gerçekleştirilmesi sonucunda ortaya bir zarar çıkması beklenmemektedir. Bu nedenle düzenleme, bir neticesiz suç (sırf hareket suçu) niteliğindedir.

(1) Sahte Olarak Düzenlemek

Sözlükte “*yapmak, hazırlamak*” anlamına gelen, “düzenlemek” kelimesi söz konusu suç tipinde de benzer bir anlamda kullanılmıştır. Kimliğin sahte olarak düzenlenmesi deyiminden, gerçek bir kimliğin taklit edilmesini ve gerçek olmayan bir kimliğin gerçekmişçesine üretilmesini anlamak gerekmektedir. Sahte olarak düzenleme hareketi belgenin tamamında veya bir kısmında yapılabilir, iki durumda da suç oluşacaktır. Son olarak, suçun oluşması için kimliğin aldatma kabiliyetine sahip olması gerektiğini vurgulamakta fayda görmekteyiz²⁸.

(2) Sahte Olarak Değiştirmek

Sahte olarak değiştirme fiilinin icra edilebilmesi için öncelikle tüm unsurlarıyla geçerli bir kimliğin bulunması gerekmektedir. Bu hareket, mevcut kimliğin üzerindeki bilgileri silmek, bunlara ilaveler yapmak gibi fiillerin icra edilmesi suretiyle gerçekleştirilir. Yine, yapılan değişiklik sonucunda, belgenin aldatma kabiliyetine sahip olması gerekmektedir.

Değiştirme hareketi bağlamında değinilecek son husus, kimliğin fotoğraf kısmı veya yazı kısmının değil kimliğin farklı bir yerine eklemeler yapılmasına ilişkindir. Bu durumda, “kısmen sahte düzenlemek” fiili söz konusu olacaktır²⁹.

²⁸ Veli Özer Özbek vd., **a.g.e.**, s. 824; Gökçen, **Belgede Sahtecilik Suçları**, s. 168 vd.

²⁹ Gökçen, **a.g.e.**, s. 182 vd.

(3) Sahte MİT Mensubu Kimliklerini Kullanmak

Sözlükte “kullanmak” fiili; “*bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak*” olarak tanımlanmıştır³⁰. TCK’nın “Özel Belgede Sahtecilik” başlıklı 207. maddesinin gerekçesinde de kullanmanın; “*sahte belgenin herhangi bir hukuki ilişkide veya hukuki işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmak*” olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir³¹. Nitekim inceleme konusu suç tipinde de MİT kimliklerinin fiziki halinin veya içerdiği kimlik bilgilerinin; hukuki sonuç doğuracak bir şekilde kullanılması gerekir.

c. Fail ve Mağdur

Suç faillik bakımından bir özellik arz etmemektedir. Suçun faili herkes olabilir.

MİT mensupları kimlikleri üzerinde sahtecilik yapılması kimliklerin güvenilirliğine zarar verecektir. Bu durum, MİT’in görev ve faaliyetlerinin icrasını zorlaştıracaktır. Bu bağlamda, ülkenin milli güvenliği tehlikeye düşürecektir. Bu nedenle inceleme konusu yapılan suç tipinde de suçun mağduru toplumu oluşturan herkestir. Bu kısa açıklamanın ardından inceleme konusu yapılan ilk suç tipinde yapılan açıklamaların aynen burada da geçerli olduğunu belirtmekle yetineceğiz³².

2. Manevi Unsur

Suç kastla işlenebilir. Suçun taksirli hali öngörülmediği için taksirle işlenmesi mümkün değildir. Sahte olarak düzenlemek ve sahte olarak değiştirmek fiillerinin olası kast ile işlenmesi mümkün görünmemektedir. Ancak kullanma hareketinin bakımından olası kast söz konusu olabilecektir. Kişinin cezalandırılabilmesi için kullandığı kimliğin sahte olarak üretilmiş veya düzenlenmiş MİT mensubu kimliği olduğunu kabullenmesi yeterlidir³³.

³⁰ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

³¹ Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçu ile ilgili benzer bir açıklama için bkz. Çakır, **a.g.e.**, s. 1552.

³² Ayrıntılı açıklamalar için bkz. yuk. İkinci Bölüm, I, A, 4 başlığı.

³³ Gökçen, **a.g.e.**, s. 242.

C. SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI

Suçun MİT mensuplarınca işlenmesi cezayı arttıran bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu durumda ceza üçte bir oranında arttırılacaktır. Bu konuya daha önce değinildiği için inceleme konusu yapılan ilk suç tipinde yapılan açıklamaların aynen burada da geçerli olduğunu belirtmekle yetineceğiz³⁴.

D. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

1. Suça Teşebbüs

MİT mensubunun kimliğinin sahte olarak üretilirken veya değiştirilirken failerin yakalanması halinde teşebbüs söz konusu olacaktır.

Kullanma fiili bakımından ise örneğin; failin sahte MİT mensubu kimliğini bir yere girmek amacıyla bir görevliye teslim etmesi fakat görevli tarafından kimliğin sahte olduğunun fark edilmesi halinde kanaatimizce suç teşebbüs aşamasında kalacaktır³⁵. Söz konusu kimliğin “kullanılması” gerektiği için kimliğin sadece taşınması ancak suç tanımında yer alan diğer seçimlik hareketlerin icra edilmemesi halinde ise fiil tamamlanmadığından suçun oluşmayacağı kanaatindeyiz. Kullanmanın gerçekleşebilmesi için kişilerin belirli bir hukuki konu hakkında yanıtılması gerekli ve yeterlidir³⁶. Örneğin kişinin sahte MİT mensubu kimliğini göstererek girmeye yetkili olmadığı bir yere girdikten sonra kimliğin sahteliğinin anlaşılması halinde suç oluşacaktır³⁷. Kişinin sahte MİT mensubu kimliğini elinde bulundurması ancak kullanmak için icra hareketlerine başlamaması halinde bu halin kullanmaya teşebbüs

³⁴ bkz. yuk. İkinci Bölüm, III başlığı.

³⁵ Belgede sahtecilik suçları ile ilgili benzer bir görüş için bkz. Gökçen, **a.g.e.**, s. 276.

³⁶ “Sanığın üzerinde polis tarafından yapılan arama sırasında bulunup, henüz kullanılmayan ve sahte olarak düzenlendiği anlaşılan Tanıtım Kimlik Kartının 5237 sayılı TCK’nın 204. Maddesi kapsamına giren resmi belge niteliğinde olmayıp, aynı kanununun 207. Maddesinde belirtilen özel belge niteliğinde olduğu, özel belgedeki sahtecilik suçlarının da belgenin kullanılmasıyla oluşacağı gözetilerek sanığın beraatı yerine unsurları gerçekleşmeyen resmi evrakta sahtecilik suçundan yazılı şekilde mahkumiyet kurulması”. Yarg. 10. CD. 06.05.2010, 2010/143. 2010/10767. Gökçen, **a.g.e.**, s 476 vd.

³⁷ “Sanığın adına sınav cevap kağıdı düzenlenip belgenin teslimi sırasında görevli öğretmenin şüphelenip sanığın yerine sınava giren F.Y’den kimliğini sorması suçun ortaya çıkıp soruşturma başlatıldığının bildirildiğinin anlaşılması karşısında tebliğnamedeki suçun özel belgede sahtecilik olmayıp resmi mercilere beyanda bulunma olduğuna ilişkin bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.” Yarg. 11. CD. 26.03.2010, 2007/5859, 2010/3535. Gökçen, **a.g.e.**, s. 482; Yayla, **a.g.e.**, s. 141.

olarak yorumlanmaması gerekir. Çünkü burada suçun icrasına doğrudan doğruya elverişli hareketler ile başlanmamıştır.

2. Suça İştirak

Suç, iştirak bakımından bir husus haricinde bir özellik arz etmemektedir. TCK'daki genel hükümler çerçevesinde; müşterek ve dolaylı faillik sıfatları ile suçun icra edilmesi mümkündür. Aynı zamanda yardım eden ve azmettiren olarak da suça iştirak etmek mümkündür. Örneğin; MİT personelinin kimliğini beraberce sahte olarak üreten kişilerin suçtan müşterek fail olarak sorumluluğuna gidilecektir.

Suçta iştirak bakımından özellik arz eden husus; suçun daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hali olarak, MİT mensuplarının bu fiilleri icra etmesi, suça yardım etmesi veya suça azmettirmesi halleridir. Bu durumda, “görünüşte özgü suça iştirak” kuralları uygulanacaktır. Bu hususta ilk suç tipinde “iştirak” konu başlığı altında yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir³⁸.

3. Suçların İçtimai

a. Zincirleme Suç

Eğer kişi bir suç işleme kararının icrası kapsamında farklı zamanlarda bu fiilleri gerçekleştirirse zincirleme suç hükümleri kapsamında tek bir suç oluşacak ancak bu kapsamda verilecek ceza arttırılacaktır. Suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu ve zincirleme suç hükümlerinin “mağduru belli bir kişi olmayan” suçlara da uygulanabilmesi nedeniyle inceleme konusu yapılan suç tipi zincirleme suç şeklinde işlenebilir. Örneğin, bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda birden fazla sahte kimlik düzenlenmesi veya birden fazla kez sahte MİT mensubunun kimliğinin kullanılması halinde zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

³⁸ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. yuk. İkinci Bölüm, V, B başlığı.

b. Görünüşte İctima

İnceleme konusu yapılan suç; MİT mensubu kimliklerini sahte olarak düzenlemek, sahte olarak değiştirmek ve sahte MİT mensubu kullanmak hareketlerini içeren seçimlik hareketli bir suçtur. Mezkur seçimlik hareketler arasında “tüketen – tüketilen norm” ilişkisi bulunmaktadır.

Böyle bir ilişkinin vuku bulunduğu durumlarda, aynı hukuki değeri koruyan norm dahilinde olan fiiller hakkında tek norm uygulanır ve diğer normların aynı eylem için ayrıca uygulanmaları gerekmez. Bu nedenle, fail seçimlik hareketlerden birisinin yanı sıra diğer seçimlik fiilleri gerçekleştirmiş ise bu durumda faile tek ceza verilir. Bu durumun nedeni olarak ise; aynı normun birden fazla kez ihlali ve buna bağlı olarak ihlal sayısının suç oluşması görünüşte olduğundan normun bir defa ihlal edilmiş olarak kabul edilmesi gösterilmektedir

Bu bağlamda suç, seçimlik hareketlerden birisinin icra edilmesi ile tamamlanır. Bu hareketlerden birden fazlasının gerçekleştirilmesi halinde tek suçun olduğu kabul edilmelidir. Ancak TCK'nın 61. maddesi uyarınca cezada üst sınıra yaklaşılabilir.

Diğer yandan, MİT mensuplarının kimliklerini sahte olarak düzenleyen, MİT mensuplarının kimliklerini sahte olarak değiştiren veya sahte MİT mensubu kimliklerini kullanan kişiler aynı zamanda TCK'nın 204'üncü maddesinde düzenlenen “Resmi Belgede Sahtecilik” suçunu işlemiş olacaktır. Çünkü sahte olarak düzenlenen, değiştirilen veya kullanılan şey aynı zamanda bir resmi belgedir. İnceleme konusu suç tipi aynı zamanda resmi belgede sahtecilik suçunun koruduğu hukuki değere sahiptir. Şöyle ki, söz konusu suç tipi ile toplumun MİT mensubu kimliklerine duyduğu güven de korunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu iki suç tipi arasında özel-genel norm ilişkisi bulunmaktadır. Bu nedenle belgede sahtecilik suçuna göre sonraki tarihli özel norm niteliğini haiz olan inceleme konusu suç tipinin özel kanunun önceliği ilkesi gereğince uygulanması kanaatimizce daha isabetli olacaktır.

E. YAPTIRIM

Suç için 3 ile 7 yıl aralığında bir hapis cezası öngör÷lmüştür. Suçun soruşturması ve kovuşturması şikayete bağlı değildir. Görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleridir.

Suçun koruduğu hukuki değerin, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçlarını ile inceleme konusu yapılan suç tipinin koruduğu hukuksal menfaat ile yakınlığı göz önüne alındığında; bu suçun da **ağır ceza mahkemelerinin görev alanına** dahil edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Aynı neden ile inceleme konusu **suç tipinin de devletin korunması ilkesi kapsamına alınması** gerekmektedir. Bu bağlamda, 13/1-b maddesinde “*TCK’nın ikinci kitap yedinci bölümünde yer alan suçlar*” ifadesi yerine daha geniş bir ifade olan “**Devlet sırlarına karşı suçlar**” ifadesinin kullanılmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI'NA AİT BİLGİ, BELGE VE KİMLİKLERİ MEDYA VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARIYLA İFŞA ETME SUÇU

I. KANUNİ TANIM VE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Suçun kanuni tanımı; 2937 sayılı Kanun'un 27. maddesinin 3. fıkrasında yapılmıştır. Madde üzerinde 1983 yılından 2014 yılına kadar herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Maddenin değişiklikten önceki hali; *“Bu evrak ve vesikaların münderecatı ile malumatı ifşa eden kimse, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis ile cezalandırılır. Eğer fiil suçlunun taksiri neticesi vuku bulmuş ise, altı aydan iki seneye kadar hapis cezası verilir.*

İfşa suçunun yayın vasıtaları ile işlenmesi halinde verilecek ceza 1/2 nispetinde arttırılır” şeklindeydi. Ancak 17/4/2014 tarih ve 6532 sayılı yasa ile yapılan değişiklik sonucunda madde metni yeni halini aldı, buna göre; *“Birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki bilgi ve belgelerin; radyo, televizyon, internet, sosyal medya, gazete, dergi, kitap ve diğer tüm medya araçları ile her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim araçları vasıtasıyla yayımlanması, yayılması ve açıklanması halinde; 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanununun 11 inci maddesi ile 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 4 üncü ve 6 ncı maddeleri hükümlerine göre sorumlulukları belirlenenler ile bunları yayanlar hakkında üç yıldan dokuz yıla kadar hapis cezası verilir”* şeklinde bir düzenlemeye yer verildi.

MİT'in görev ve faaliyetlerine ve mensuplarına ilişkin bilgi, belge ve kimlikler gizlilik niteliğini haizdir¹. Ayrıca, MİT bilgi ve belgelerinin MİT Müsteşarı tarafından

¹ 2937 sayılı Kanun m. 6/3; *“İstihbari faaliyetler için görevlendirilenlerin kimliklerini değiştirebilir, kimliğin gizlenmesi için her türlü önlemi alabilir, tüzel kişilikler kurabilir. Kimliğin oluşturulması*

oluşturulacak komisyondan izin alınmaksızın açıklanması, yayımlanması ve yayılması yasaklanmıştır. Hangi bilgi ve belgelerinin açıklanmasında mahzur oluşturup oluşturmayacağına ilgili Komisyon karar verecektir².

Sonuç olarak, suç tipi ile MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler ile MİT mensuplarının ve ailelerinin kimliklerinin, makam, görev ve faaliyetlerinin gizliliğinin, kitle ve medya iletişim araçları vasıtasıyla ihlal edilmesi koruma altına alınmıştır. Bu nedenle, suç tipi ile korunmak istenen hukuki değer inceleme konusu yapılan diğer suçlarda olduğu gibi; istihbarat faaliyetlerinin gizliliğinin tesis edilmesi ve bu bağlamda milli savunmaya ve ülke güvenliğine ilişkin yararlar olduğu söylenebilir.

II. SUÇUN TEMEL UNSURLARI

A. MADDİ UNSURLAR

1. Konu

Madde metninde suçun konusu; *“Birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki bilgi ve belgelerin...”* şeklinde ifade edilmiştir. Bu nedenle; çalışmamızın ikinci bölümünde incelenen “MİT’e ait bilgi ve belgelerin suistimali suçunun” konusunu oluşturan MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler, üçüncü bölümünde incelenen “MİT mensupları ve ailelerinin kimliklerini, makam, görev ve faaliyetlerini ifşa etme suçunun” konusu teşkil eden MİT mensupları ve ailelerinin kimlikleri, makam, görev ve faaliyetleri ile “MİT mensubu kimlikleri üzerinde sahtecilik yapma” suçunun konusunu ihtiva eden MİT mensubu kimlikleri incelenen suçun konusunu oluşturmaktadır.

veya tüzel kişiliğin kurulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belge, kayıt ve dokümanlar ile araç ve gereçler hazırlayabilir, değiştirebilir ve kullanabilir” ve bu maddeye 5937 sayılı Kanun’un 3. maddesi ile eklenen Ek fıkra; “Bu madde hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar, bu Kanunda belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz. Elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması ve korunmasında **gizlilik ilkesi** geçerlidir”

² 2937 sayılı Kanun’a 6532 sayılı Kanun’un 11. maddesi ile eklenen Ek fıkra hükmü; “Teşkilat uhdesindeki bilgi ve belgelerin gizlilik derecelerinin ve sürelerinin tespit edilmesine, birim ve kısımlara ayrılmasına, **kullanıma veya paylaşımına açılmasına ve bunların akademik çalışmalar ile her türlü yayın ve edebî eserde kullanılmasına Müsteşar tarafından oluşturulacak bir Komisyonca karar verilir**”.

Suçun konusunu oluşturan hususların aynı zamanda bir devlet sırrı ve istihbari bilgi niteliği haiz olması nedeniyle inceleme konusu suç bağlamında bir aleniyet tartışması yapmak gereği bulunmaktadır. Çünkü bunların söz konusu özelliklerini kaybetmemesi için gizliliğini devam ettirmesi gerekmektedir. Bu meyanda, söz konusu suçun konusunu oluşturan hususların güncelliğini ve gizliliğini korumaları gerektiği ifade edilebilir. Bu kavramların gizlilik niteliğini kaybetmesi veya başka bir deyişle alenileşmesi halinde söz konusu suç meydana gelmeyecektir³. Bu nedenle, örneğin; tarihi bir belge veya arşivlerde, kütüphanede yayınlanmış veya herkes tarafından bilinir hale gelip gizlilik niteliğini kaybetmiş bir bilgi suçun maddi konusunu oluşturmayacaktır⁴. Ayrıca, sır niteliğini haiz bir bilginin mahkemece

³ “136 ncı maddedeki cürüm unsurlarının teşekkül edebilmesi için gizli kalması gereken veya yetkili makamlarca neşir ve ifşası men olunan malumatın istihsal veya ifşa anında gizlilik vasfını muhafaza etmesi ve failinin bilerek neşir ve ifşa etmiş bulunması icap eder. Eğer bu çeşit malumat neşir ve ifşa edildiği tarihte esasen daha evvel kamuoyunun malumu olmuş be herkes tarafından bilinmekte ise sır olma vasfını kaybeder ve onun gizli kalması gereken veya neşir ve ifşası men olunan sır malumat olduğundan bahsolunamaz.” **Yargıtay 9. CD, 19.4.1995 tarih ve 1732/2785 sayılı ilamı.** Sarıgüzel, **a.g.e.**, s. 263.

⁴ AIHM bir kararında; “sol görüşlü bir derginin eline geçen, Hollanda İç Güvenlik Servisinin çalışanlarını bilgilendirmek amacıyla hazırladığı raporun yayınlaması neticesinde ortaya çıkan Vereniging Weekblad Bluff Davasında, sır olarak nitelendirilen bilginin eski tarihli olduğunu, biraz genel nitelik taşıdığını, gizlilik derecesinin düşüklüğünü dikkate alarak ilgili raporu yayınlayan yayın organına sansür uygulanmasının AIHS md.10 kapsamında bir özgürlük ihlali olduğu sonucuna varmıştır. Zeki Hafızoğulları, Özgür Küçüktaşdemir, “Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk”, <http://hukuk2.baskent.edu.tr/dergi/arsiv/sayi-2/3.zhok.pdf>, (Çevrimiçi), e.t. 15.12.2016,s. 132; <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti>; Ersan Şen, **Devlet Sırrı, Casusluk ve Basın Hürriyeti**; Vesile Sonay Evik, Ali Hakan Evik, “Devlet Sırrını ve Yayılması Yasaklanan Bilgileri Açıklama ve Elde Etme Suçları”, **AÜEHFD**, C. VIII, S. 3-4, 2004, 111-147, s. 123.

AYM'nin 25/2/2016 tarihli ve 10/3/2016-29649 Resmi Gazete tarihli ve sayılı Can Dündar/Erdem Gül'ün bireysel başvurusu üzerine; **başvurucular hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılması ile yargılamanın muhtemel sonuçlarından bağımsız olarak tutuklamanın hukukiliği ve tutuklama tedbirinin ifade ve basın özgürlükleri üzerindeki etkisiyle sınırlı yaptığı inceleme sonucunda oyçokluğu ile verdiği ihlal kararı da benzer yöndedir; “...Ayrıca benzer bir haberin başka bir gazetede onaltı ay önce yayımlandığı gözetilmeden ve başvuruya konu haberle ilgili soruşturma başlatılmasından yaklaşık altı ay geçtikten sonra başvurucular hakkında tutuklama tedbirine başvurulması ifade ve basın özgürlüklerine müdahale edilmesinin hangi "zorlayıcı toplumsal ihtiyaçtan kaynaklandığı ve millî güvenliğin korunması bakımından demokratik toplum düzeninde gerekli olduğu somut olayın özelliklerinden ve tutuklama kararının gerekçelerinden anlaşılammaktadır....”**. Kararın karşı oy gerekçesinde ise; “..haber konusu olayı çevreleyen olay, olgu ve gelişmeler gözetildiğinde, **onaltı ay önce haber konusu edilmiş, toplumda tartışılmış, yargıya intikal etmiş ve yetkili Devlet makamlarınca "devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından gizli kalması gereken" niteliğe sahip bulunduğu kamuoyuna duyurulmuş, başvurucular tarafından "dünya gündemini sarsacak nitelikte" değerlendirildiği halde onaltı ay önce bir başka gazetede yer alan haber dışında onaltı ay boyunca başkaca hiç bir basın yayın organ ve kuruluşunda hiç bir haber yapılmamış, üzerinden onaltı aylık bir süre geçtiği için habercilik açısından güncelliğinin kalmadığı söylenilebilecek bir konunun, bu kadar bir süre sonra yukarıda değinilen içerikte ve konunun ilk kez haber yapıldığı gazetede yer alan içerikten farklı içerik ve nitelikte tekrar**

incelenmesi halinde o bilginin sır niteliğini kaybettirmeyeceği bir Yargıtay kararında vurgulanmıştır⁵.

Bu bağlamda bilgi ve belgelerin, devlet sırrı korumasından yararlanabilmesi için; ifşa edilmemesi, bunları öğrenmeye yetkili olmayan kişiler tarafından bilinirlik kazanmaması gerektiği hususunda görüşler bulunmaktadır⁶. Doktrinde, sır konu bilgi veya belgelerin gizlilik özelliğini kaybetmesi halinde devlet sırrı korumasından yararlanamayacağı ifade edilmiştir. Bu durumda ikili bir değerlendirme yapılabilir. İlk ihtimalde, incelenen suç tipinin konusunu oluşturan hususların **geniş bir kitlece öğrenilmesinden sonraki yayma fiillerinde söz konusu suç oluşmayacaktır**⁷. Bu

kamuoyunun gündemine taşınmasının “milli güvenlik” konusuna bağlı olarak ortaya çıkabilecek neden ve sonuçları üzerinde durulmaksızın, maddi olayın, yalnızca, daha önce başka bir gazetede haber yapılmış bir hususun basın ve ifade özgürlüğü kapsamında yeniden haber yapılması gibi bir durum olarak değerlendirilmesi mümkün gözükmemektedir” görüşleri yer almaktadır. Kanaatimizce, alenilemiş bir haberin tekrardan haber yapılması halinde incelenen suç konusunu oluşmayacaktır. Ancak, haberin sırf daha önce başka bir habere konu olmasından bahisle gizlilik unsurunun ortadan kalktığını kabul etmeden önce; haberin yapılmasında gözetilen kamu yararı, yeni yapılan haberin önceki haberden farklı bilgi veya belgeler içerip içermediği gibi hususların tartışılması gerekmektedir. Yargılamanın devam ettiği İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2016/37 E. ve 2016/167 K. nolu’lu kararında; “...sanık Can Dünder tarafından yapılan haber ve yayınlanan görüntülerin *Aydınlık gazetesindeki görüntülerden çok daha farklı görüntü, bilgi ve belgeler olduğu ve hatta Can Dünder’in kendi ifadesi ile “haber değeri taşıdığı” anlaşılmıştır. Sanık Can Dünder’in yine söz konusu haberi yapış tarzı, haberin tüm dünya gündemini sarsacak şekilde verilmiş şekli, ilk kez yayınlanıyor olduğu yönündeki anlatımlar dikkate alındığında sanık Can Dünder tarafından devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından gizli kalması gereken devlet sırrı niteliğindeki bilgi, belge ve görüntülerin daha önce yayınlanmadıkları için aleniyet kazanmamış oldukları halde sanık tarafından ilk kez yayınlandığı, sanığın bu suretle devletin güvenliğine ve iç veya dış siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama suçunu işlediği mahkememizce takdir ve kabul olunmuştur”* denilmiştir. Burada ilk derece mahkemesinin AYM’nin karşioy gerekçesine iştirak ettiğini görmekteyiz. ⁵ Yargıtay 16. CD.’nin 2016/638 E. no’lu ve 28.6.2016 tarihli kararı; “...mahkeme hakiminin, sır statüsündeki bilgiyi edinmesi ya da sır olarak koruma altına alınmış belgeleri görmesi, bunların içeriğine vakıf olması; o bilginin sır niteliğini ortadan kaldırmayacaktır”. <http://www.hukukmedeniyeti.org/ictihat/104222/su-u-yarg-tay-karar/> (çevrimiçi) e.t. 07.03.2018.

⁶ Ersan Şen, **Devlet Sırrı Casusluk ve Basın Hürriyeti**, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti>, (Çevrimiçi), e.t. 29.04.2017

⁷ “Dava konusu olayda uygulanan 136. maddedeki cürüm unsurlarının teşekkül edebilmesi için, devletin dahili veya beynelmilel siyasi menfaatleri bakımından gizli kalması gereken veyahut yetkili makamlar tarafından neşir ve ifşası men olunan malumatın istihsal ve ifşa anında gizlilik vasfını muhafaza etmesi ve failinin bilerek neşir ve ifşa etmiş bulunması icap eder. Eğer bu çeşit bir malumat, neşir ve ifşa edildiği tarihte esasen daha evvel kamuoyunun malumu olmuş ve herkes tarafından bilinmekte bulunmuş ise ortak sır olma vasfını kaybeder ve onun gizli kalması gereken veya neşir ve ifşası men olunan sır malumat olduğundan bahs olunamaz. Özgür Gündem Gazetesinin 5.2.1994 tarihli nüshasında yayımlanan “Ordudan kaçışın öyküsü” başlıklı dava konusu yazı, üzerine gizli kaydı düşünümlere Genel Kurmay Başkanlığınca ilgili tüm personele duyurulmak üzere tamim edilmiş olsa bile, yukarıdaki açıklama ışığında içeriği itibarıyla ele alınıp değerlendirildiğinde, TCK’nın 136/1. maddesi kapsamında gizli kalması lazım gelen malumat olarak kabul olunamayacağı ve bu vasfı bilinerek yayımlandığının anlaşılmadığı gözetilmeden, sanığın unsurları itibarıyla oluşmayan müsnet

durum inceleme konusu yaptığımız suç açısından da geçerli olabilir. Örneğin, ulusal çapta yayın yapan bir gazete haberi yayımlandıktan sonra o haberin farklı kişilerce tekrardan yayılması halinde bu suçun oluşmayacağı ifade edilebilir. Burada artık bilgi, belge veya kimliklerin gizlilik niteliğini yitirdiği iddia edilebilir. Diğer bir ihtimal olarak, **suçun konusunu oluşturan unsurların açıklanmış fakat geniş bir kitle tarafından öğrenilmemiş olması halinde başka birisi tarafından geniş kitlelere ulaştırılmak maksadıyla yayılması hali gösterilebilir.** Bu durumda, suçun konusu oluşturan hususların gizliliğini tamamen kaybetmemesi nedeniyle suçun oluşacağı düşünülebilir. Örneğin, bir MİT mensubu tarafından bir grup gazeteciye ifşa edilen bir belgenin o grup tarafından gazetede haber yapılması veya sosyal medya hesapları üzerinden paylaşılması halinde veya farklı bir ihtimal olarak bir suç soruşturması kapsamında öğrenilmiş bilginin, soruşturmada görev alan kişilerce, suç tipinde sayılı araçlar vasıtasıyla yayılması halinde inceleme konusu suçun oluşacağı iddia edilebilir.

Burada son olarak, suçun seçimlik hareketlerinin; suçun konusunu ihtiva eden unsurları açıklamaya yetkili kişilerin rızası veya rızası dışında alenileşmesinden sonra icra edilmesinin önemli olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Kanaatimizce bu durumda, bilginin alenileşmesinin ne şekilde gerçekleştiği önemli olmayıp, ehemmiyet arz eden husus, bilgi veya belgenin gizliliğini koruyor olmasıdır. Çünkü hangi şekilde olursa olsun gizliliğini kaybeden bir bilgi istihbari olma niteliğini de yitirecektir. Bu nedenle bir şekilde alenileşmiş hususun tekrardan yayılması halinde suç oluşmayacaktır.

2. Seçimlik Hareketler

2014 yılında 6532 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce suç; “ *Bu evrak veya vesikaların⁸ münderecatı ile malumatı ifşa eden kimse, fiil daha ağır cezayı gerektirmiyorsa, beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis ile cezalandırılır. Eğer*

suçtan beraati yerine yazılı düşüncelerle mahkumiyetine karar verilmesi” Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 19.4.1995 gün ve 1995/1732-2785 E.K. sayılı kararı. Ebru Yavuz Yayla, Mehmet Yayla, “Basın Özgürlüğü Kapsamında Devletin Güvenliğine ve Siyasal Yararlarına İlişkin Bilgileri Açıklama Suçu”, **TAAD**, Yıl:7, Sayı:25 (Şubat 2016), s. 57.

⁸ “Bu evrak veya vesikalar” kavramı, eski kanuni düzenlemenin birinci fıkrasında ifade edilen; “*Milli İstihbarat Teşkilatının görev ve faaliyetlerine teallük eden evrak veya malumat...*”ı ifade etmektedir.

fiil suçlunun taksiri neticesi vukubulmuş ise, altı aydan iki seneye kadar hapis cezası verilir.

İfşa suçunun basın yayın vasıtaları ile işlenmesi halinde verilecek ceza 1/2 nispetinde arttırılır” şeklinde düzenlenmişti. Kanunun yeni düzenlemesinde ise; “ifşa etmek” fiili yerine bu kavramın karşılığı olan “açıklamak” fiiline yer verilmiş ve “yayımlamak” ve “yaymak” seçimlik hareketleri madde metnine ilave edilmiştir.

Eski düzenlemede ifşa etmek fiilinin cezalandırıldığını, ifşa fiilinin yayın vasıtaları ile gerçekleştirilmesinin ise daha fazla cezayı gerektiren bir nitelikli hal oluşturduğunu görmekteyiz. Ancak yeni düzenlemede ifşa fiili yerine tercih edilen açıklama fiili ve diğer seçimlik hareketlerin radyo, televizyon, internet, sosyal medya dergi, kitap ve diğer tüm medya araçları ile basın ve yayın yolu ile gerçekleştirilmesi aranmaktadır. Bu nedenle söz konusu vasıtalar olmaksızın icra edilen seçimlik hareketlerin cezalandırılması mümkün olmayacaktır. Kanaatimiz, eski düzenlemenin daha isabetli olduğu yönündedir. Bu meyanda; öncelikli olarak yayınlama, yayma ve açıklama fiilleri cezalandırılmalı ardından aynı suçun yukarıda sayılı araçlarla işlenmesi hali ise daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmelidir.

Son olarak, madde metninde “...yayımlanması, yayılması ve açıklanması...” olarak ifade edilen suç hareketlerinin hepsinin birden gerçekleştirilmemesi halinde suçun oluşmayacağı düşünülebilir. Seçimlik hareketli olarak düzenlendiğini düşündüğümüz suçun, bu bağlamda tereddüte yer bırakmaması açısından; düzenlemede “ve” bağlacı yerine “veya” bağlacının tercih edilip, fıkranın “...yayımlanması, yayılması veya açıklanması” şeklinde düzenlenmesi kanaatimizce daha isabetli olacaktır.

a. Medya Araçları ve Kitle İletişim Araçları

TCK'nın “Tanımlar” başlıklı 6. maddesinde “Basın ve yayın yolu” ile deyiminin karşılığı olarak; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim araçları vasıtasıyla yapılan yayınların anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. TCK'nın genel hükümleri TCK m. 5 gereği özel ceza kanunlar ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır. Bu bağlamda, suç oluşturan hareketlerin radyo,

televizyon, internet, sosyal medya dergi, kitap ve diğer tüm medya araçları ile basın ve yayın yolu ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Suçun seçimlik hareketlerinin ayrıntılı olarak incelenmesine geçilmeden önce yukarıda söz edilen kavramların ne anlama geldiğine ilişkin kısa açıklamalar yapılacaktır.

Radyo sözlükte; “*elektrik dalgalarıyla düzenli olarak yayın yapan istasyon ve bu istasyonun programlarını düzenlemekle görevli kuruluş*” olarak tanımlanmıştır. 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu’nun 2/b fıkrasında radyo yayını manasına gelen radyodifüzyon; elektromanyetik dalgalar yoluyla halkın doğrudan alması maksadıyla yapılan ses yayınları olarak ifade edilmektedir.

Televizyon sözlükte; “*vericiden iletilen dalgaların görüntü ve ses olarak görünmesini ve duyulmasını sağlayan aygıt*” olarak tanımlanmaktadır⁹. Televizyon yayını ise 2954 sayılı Kanun’un 2/b fıkrasında; elektromanyetik dalgalar yoluyla halkın doğrudan alması maksadıyla yapılan, hareketli veya sabit resimlerin sesli veya sessiz kalıcı olmayan yayın olarak tanımlanmaktadır.

İnternet; birden çok bilgisayarın birbirleri ile bağlantı kurması manasına gelir. Yine bu mefhum, bilgisayar ağlarının aralarında tekrar bağlantı kurmasıyla meydana gelir ve bu şekilde sürekli büyüyüp, gelişerek ve evrensel niteliği haiz olan bilgisayar ağlarına verilen isimdir¹⁰. Sözlükte ise “*genel ağ*” olarak tanımlanmaktadır¹¹.

Sosyal medya; kullanıcılarına enformasyon, bilgi, düşünce paylaşım imkanı tanıyarak kişilerin karşılıklı iletişim kurmalarını sağlayan, çevrimiçi araçlar ve internet siteleri için kullanılan ortak kavramdır¹².

Sosyal medya çeşitleri olarak; sosyal siteler (Facebook, Twitter), fotoğraf paylaşım siteleri (Instagram), video paylaşım siteleri (YouTube). Profesyonel ağ

⁹ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>

¹⁰ Kayıhan İçel, **Kitle İletişim Hukuku**, 10. Baskı, İstanbul, Beta, 2013, s. 462.

¹¹ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

¹² Başak Solmaz, Gökhan Tekin, Züleyha Herzem, Muhammed Demir, “İnternet Ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama”, **Selçuk İletişim**, C. 7, S. 4, 2013, s. 24.

siteleri (linkedIn), bloglar (Blogger.com, Wordpress), Wikiler (PBWiki), içerik etiketleme siteleri (MERLOT, SLoog) sanal kelime siteleri(SL, Active Worlds) gösterilebilir¹³.

Suç tipinde gazete, dergi gibi basılmış eserlere de yer verilmiştir. 5287 sayılı Kanun'un 2/a fıkrasında basılmış eser; yayımlanmak üzere her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserler ile haber ajansı yayınlarını ifade etmektedir.

Basılmış eserler, basın faaliyetinin maddi konusunu oluştururlar¹⁴. Fikri bir içeriğe sahip olan eser, yazılı basılı eser veya resim basılı eser olabilir. Yazılı basılı eserler; kitap, dergi, bilimsel makale gibi şekillerde vücut bulabilecektir. Resim basılı eserler ise; kartpostal, karikatür veya fotoğraf olarak meydana getirilebileceklerdir¹⁵. Yine, internet sitelerinin de basılarak çoğaltılması mümkün olduğundan, internet yayınlarını da bu gruba dahil edilmelidir¹⁶.

Gazete sözlükte; *“politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın”* olarak tanımlanmaktadır¹⁷. Gazeteler, kesin ve çok kısa zaman aralıkları ile çıkan, mekanik olarak veya diğer matbaa yöntemleri ile çoğaltılıp dağıtılan, herkes veya her şey ile ilgili güncel haberler ileten basılı eserdir¹⁸.

Dergi sözlükte; *“siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın, bülten, mecmua”* olarak ifade edilmektedir. Dergiler gazetelerden; genel olarak belirli bir yaşantı alanı ile alakadar olması ve günlük haber verme özelliği taşımaması yönü ile ayrılmaktadır¹⁹.

¹³ Z. Beril Akıncı Vural, Mikail Bat, Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: “Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma”, **Journal of Yasar University**, 2010, 20(5) 3348-3382, s. 3356. <http://www.siyasaliletisim.org/pdf/sosyalmedya.pdf>

¹⁴ İçel, **a.g.e.**, s. 137.

¹⁵ Çolak, **a.g.e.**, s. 44; Sulhi Dönmezer, Köksal Bayraktar, **Basın Hukuku**, 6. Baskı, İstanbul, 2016, Beta, s. 280.

¹⁶ İçel, **a.g.e.**, s. 136.

¹⁷ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>

¹⁸ İçel, **a.g.e.**, s. 169.

¹⁹ İçel, **a.g.e.**, s. 170.

Kitap sözlükte; “herhangi bir konuda yazılmış eser, ciltli ve ciltsiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü” olarak tanımlanmıştır²⁰. Kitabın basılı eser olarak yayımlanması gerekmektedir. Kitabın türü önemli değildir, örneğin; bilimsel eser, ders kitabı veya roman kitabı olması arasında bir fark bulunmamaktadır.

Diğer medya araçları; sosyal medya araçları ve gazete, dergi, radyo, televizyon ve bunlarla aynı fonksiyonu sağlayan bütün medya araçları bu kapsamda değerlendirilecektir. Kanaatimizce bu ifade, yeni bir medya aracının icadı karşısında gelişen teknolojinin gerisinde kalmamak için suç tipinde yer almaktadır.

Kitle iletişimi; kitle iletişim araçları vasıtasıyla bilgi, fikir ve kanaatlerin insan topluluklarına tek yönlü veya çok yönlü olarak aktarılmasıdır²¹. İletilerin kitlesel ürün haline getirilerek, topluluklara ulaştırılmasını sağlayan araçlara ise kitle iletişim araçları denilmektedir. Kitle iletişim araçları görsel, işitsel ve görsel-işitsel olarak sınıflandırılabilir²². Görsel kitle iletişim aracına örnek olarak gazete, işitsel kitle iletişim aracına örnek olarak radyo, görsel-işitsel kitle iletişim araçlarına örnek olarak ise televizyon gösterilebilir.

İnceleme konusu yapılan suç tipinde ayrıca “elektronik kitle iletişim araçlarına” da yer verilmiştir. 5809 sayılı Elektronik İletişim Kanunu’nda elektronik iletişim; “...elektiriksel işaretlere dönüştürülebilen her türlü işaret, sembol, ses, görüntü ve verinin kablo, telsiz, optik elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesini, gönderilmesi ve alınması olarak” ifade edilmiştir. Buna göre; toplu mesaj sistemleri, toplu diyalog kurmaya yarayan araçlar, sosyal medya araçları da elektronik kitle iletişim türü olarak kabul edilecektir²³.

²⁰ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

²¹ İçel, **a.g.e.**, s. 41; Nusret İlker Çolak, **Kitle İletişim Hukuku**, 2. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2010, s. 5.

²² Mesut Bulut, **Kitle İletişim Aracı Olarak Gazete ve İnternet**, 1. Baskı, Ankara, Tekağaç Eylül Yayıncılık, 2006, s. 9; B. Zakir Avşar, Gürsel Öngören, **Radyo ve Televizyon Hukuku**, 1. Baskı, Ankara, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayını, 2003, s. 47.

²³ İçel, **a.g.e.**, s. 42.

Suç, söz konusu araçlarla yayımlamak, yaymak veya açıklamak şeklinde sayılmış üç seçimlik hareketten oluşmaktadır. Suç tanımında yer alan fiillerin söz konusu vasıtalar ile işlenmemesi halinde MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler açısından bunların niteliğine göre; TCK m. 258, 329, 330, 336 veya 337. maddeleri arasında düzenlenen suçlardan birisi oluşur. MİT mensuplarının ve ailelerinin kimlikleri, makam, görev ve faaliyetleri bakımından ise 2937 s. Kanun m. 27/2' de düzenlenen suç meydana gelecektir.

Suç tipinde yazılı vasıtalarla suçun konusunu oluşturan hususların açıklandığı, yayımlandığı veya yayıldığı anda suç tamamlanır. Suç zarar suçu niteliğinde olmadığından suçun meydana gelmesi için ayrıca devletin suçtan bir zarar görmesi beklenmez. Bu meydana söz konusu suçun, sırf hareket suçu mahiyetinde olduğu söylenebilir.

b. Yayımlamak

5187 sayılı Basın Kanun'un 2/b fıkrasında yayım; basılmış eserin herhangi bir şekilde kamuya sunulması olarak tanımlanmıştır. Yayımlamak ise basılmış eserlerin herhangi bir yolla kamuya sunulması faaliyeti olarak ifade edilebilir. 6121 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 3/ff'de yayın hizmeti; medya hizmet sağlayıcının editoryal sorumluluğu altında ve temel amacı kamuoyunu bilgilendirmek, eğlendirmek veya eğitmek üzere elektronik iletişim şebekeleri yoluyla program sunmak olan, bireysel iletişim hariç olmak üzere, televizyon yayın hizmeti, isteğe bağlı yayın hizmeti ve ticarî iletişim ile radyo yayın hizmeti olarak tanımlanmaktadır.

Görsel veya işitsel yayın radyo veya televizyon hizmeti veren medya hizmet sağlayıcılar vasıtası ile gerçekleştirilebilir. Basılı yayımlama ise genel olarak dağıtılarak veya gösterime sunulularak gerçekleştirilir. Bu nedenle yayımlamanın söz konusu iki yönteminden kısaca bahsedeceğiz.

Dağıtılma; yayımlamanın esas şekli olan dağıtma, basılı eserlerin nüshaların muhataplarına ulaştırılmasıdır. Dağıtma fiili; eserin, dağıtım şirketine bağlı olarak

bayilerde satışa sunulması, dağıtım elemanları vasıtasıyla doğrudan muhataplara ulaştırılması gibi yöntemlerle gerçekleştirilebilir.

Dağıtımın genel olarak yapılması gerekir, bir kişiye eserin verilmesi durumunda ancak açıklama fiilinden bahsedilebilir²⁴. Dağıtım fiilinin ne zaman tamamlanmış sayılacağına ilişkin bir takım tartışmalar bulunmaktadır. Buna göre ilk olarak; eserin dağıtılması fiilinin dağıtılmak üzere ilgili yerlere verilmiş olması halinde hareketin tamamlanmış olacağına ilişkin bir görüş bulunmaktadır. Diğer bir görüşe göre ise, basılmış eserin muhatabın egemenlik alanına girmesi gerekmektedir. Yine bu görüş taraftarlarına göre; muhatabın basılı eseri öğrenmesi gerekmemektedir²⁵. Kanaatimizce, yayımlamak fiili eserin dağıtılmak üzere ilgili yerlere teslim edilmesi ile tamamlanmayacaktır, bu halde somut olayın durumuna göre yayımlama fiiline teşebbüs veya açıklama seçimlik hareketinin gerçekleştirilmiş olması söz konusu olacaktır.

Basılı eserin ücret karşılığında veya ücretsiz olarak dağıtılmasının yayımlama fiili bakımından bir önemi bulunmamaktadır²⁶. Ayrıca, eserin; yayımlamaya yetkili olan bir kişinin izni ve isteği dışında dağıtılması durumunda yayımlama fiili gerçekleşmeyecek ancak açıklama fiilinden bahsedilebilecektir²⁷.

Gösterime sunulma; eserin gösterilmesi veya asılması suretiyle gerçekleştirilebilir. Örneğin; duvara afiş, pankart gibi materyallerin asılması şeklinde icra edilebilir. Basılı eserin içeriğinden muhataplarının haber alması olarak ifade edilebilir²⁸.

Basın Kanunu'nda yayımlamanın "herhangi" bir yol ile yapılabileceği belirtildiği için; gösterilme, dağıtılmadan başka satılma, satışa sunulma, dinletilme gibi yöntemlerle de icra edilebilir²⁹.

²⁴ Çolak, **a.g.e.**, s. 46; İçel, **a.g.e.**, s. 146.

²⁵ Çolak, **a.g.e.**, s. 46; İçel, **a.g.e.**, s. 146.

²⁶ İçel, **a.g.e.**, s. 147; Çolak, **a.g.e.**, s. 46.

²⁷ İçel, **a.g.e.**, s. 147.

²⁸ Çolak, **a.g.e.**, s. 46.

²⁹ Dönmezer, Bayraktar, **a.g.e.**, s. 298 vd.

c. Yaymak

Yaymak fiili sözlükte; “*birçok kimseye duyurmak*” olarak tanımlanmıştır³⁰. Bu fiil ile kast edilen, suçun konusunu oluşturan bilgi ve belgelerin birden çok kişiye ulaştırılmasıdır³¹. Yaymak, vermeye göre daha dar kapsamlıdır, verme fiilinde başka bir kişiye bir bilginin iletilmesi yeterli iken yayma fiilinde bilgi veya belgenin birçok kişiye veya muğlak kişilerin ulaşımına sunulması gerekmektedir. Bir Twitter hesabından yayımlanmış MİT’in bilgi ve belgelerini tekrardan paylaşarak bunları geniş kitlelere ulaştırmak yayma fiiline örnek olarak gösterilebilir.

Bu konuda değinmek istediğimiz bir başka husus; MİT’e ait bir bilgi, belge veya kimliklerin gazete gibi basılı eserlerde yayımlanması halinde basılı eser satım/dağıtımını yapan işletmelerin sorumluluğuna ilişkindir. Kanuni düzenlemede, “yayanlar” kelimesi kullanıldığı için gazete bayilerinin de bu kapsama sokulması gerektiği düşünülebilir. Ancak, 5187 sayılı Kanun’un 11. maddesinin gerekçesinde; “*...Basılmış eserler yoluyla işlenen suçlarda satanın veya dağıtanın sorumluluğuna gidilmemiştir*” denilerek, bu kişilerin cezai sorumluluğunun olmayacağı ifade edilmiştir³². Bu nedenle; içeriği denetleme yetkisine sahip olmayan gazete bayilerin hareketi inceleme konusu yapılan suçun seçimlik hareketlerinden birisini ihtiva eden “yayma” fiili olarak değerlendirilmemeli, Basın Kanunu kapsamında değerlendirilmelidir.

d. Açıklamak

Açıklama kelimesi sözlükte; “*Bir konuyla ilgili gerekli bilgileri vermek, izah etmek, açıkça söylemek, ifşa etmek*” olarak tanımlanmaktadır³³. 27. maddenin ikinci fıkrasında yer alan seçimlik hareketlerden birisi olan “ifşa etmek” fiili ile ilgili

³⁰ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

³¹ Zeki Hafizoğulları, Muharrem Özen, “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl:67, Sayı: 4, Güz 2009, s. 21.

³² İçel, **Kitle İletişim Hukuku**, s. 287.

³³ TDK Sözlüğü, <http://www.tdk.gov.tr>.

yaptığımız açıklamalar aynen burada da geçerlidir³⁴. Suç tipi ile ilgili özellik arz eden başka hususlara değinmekle yetineceğiz.

Suçun konusunu oluşturan hususların kısmen veya tamamen açıklanması, açıklama fiilinin oluşumu bakımından önem arz etmemektedir³⁵. Söz konusu bilgi, belge veya kimliklerin bunları açıklamaya yetkili kişilerin izni ile alenileşmesi gerekmektedir³⁶, aksi halde suç meydana gelecektir. Yine açıklanan şeyin nasıl öğrenildiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Bu meyanda, kişinin gayrimeşru veya meşru yoldan hatta tesadüfen suçun konusunu ihtiva eden unsurları öğrenmesi durumunda dahi bunlara ilişkin olarak yapılacak açıklama suçu meydana getirecektir. Bu durumda söz konusu bilginin ilgili kurumlara iletmesi gerekli olup bunların açıklanması yasaktır³⁷.

Suç konusuna erişimi sağlayacak kriptoyu, şifreyi, kodu, ipuçlarının da açıklanması suçu oluşturacaktır. Eğer şifre gibi araçlar herhangi bir bilgiye ulaşılmasını sağlamıyorsa suç oluşmayacaktır. Örneğin, suçun konusuna erişimi sağlamak için üretilen bir kodun tespit edilmiş ve ardından bunlar etkisiz hale getirilmiş ise suça teşebbüs söz konusu olacaktır³⁸.

Suç konusunu oluşturan kavramlar hakkında doğru ve tam olarak verilmeyen bilgiler, gelişigüzel nitelikte açıklamalar veya somut olay içerisinde gerçeğe yakın

³⁴ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. yuk. Üçüncü Bölüm, I, B, 1, b başlığı.

³⁵ Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama suçu ile ilgili benzer bir görüş için bkz. Sarıgüzel, **a.g.e.**, s. 263; Evik, Evik, **a.g.e.**, s. 130.

³⁶ Evik, Evik, **a.g.e.**, s. 128.

³⁷ Yayla, **a.g.e.**, s. 192; Evik, Evik, **a.g.e.**, s. 130.

³⁸ Sarıgüzel, **a.g.e.**, s. 265; “Genel kurmay Başkanlığınca, Dışişleri Bakanlığına ait mesajların tetkiki neticesinde yazılan cevabi yazıda; hiçbir mesaj ihlâl olmasa bile “kripto sistemine ait esaslar açıklanmış” olması nedeniyle devletimizin emniyeti ve beynelmilel siyasi menfaati bakımından gizli kalması gereken malûmat ifşa edilmiş sayılacağı bildirilmiş ise de bu görüşe itibar etmek mümkün değildir. Zira, şifre sistemi, şifreli olarak yazılmış yazıların muhtevasını öğrenmeye yarayan bir anahtar niteliğindedir. **Bu da gizli tutulan bir husus ise de, bunun gizliliğinin kanunun tahrifatına uygun şekilde devletin emniyeti veya dahili yahut beynelmilel siyasi menfaatleri icabı gizli kalması gereken bir malumatın ifşası anlamına gelemez, ancak bu anahtarla bu nitelikte olan evrakin muhtevası öğrenilmiş ise böyle bir ihlalden bahis konusu edilebilir.** Bu durum karşısında askeri ataşeliklere ait evrakin muhteviyatının Romen gizli servis mensuplarınca öğrenilip öğrenilmediğinin vuzuha kavuşamaması; büyükelçilik kriptoyu odasında ise kanunun tahrifatı dahilinde devletin emniyeti veya dahili yahut beynelmilel siyasi menfaatleri icabı gizli kalması gereken malumatı ihtiva eden evrakin bulunmadığının anlaşılması muvacehesinde suçun tekevvün ettiği düşünilemeyecektir.” **Askerî Yargıtay 2. Dairesinin 19.10.1972 gün ve 1972/203-242 E.K. sayılı kararı.** Yayla, **a.g.e.**, s. 193.

veya açıklanması tehlikeli olabilecek tümevarım ya da varsayımlar da suç oluşturmayacaktır. Ancak suç konusunda mevzubahis bilgiye haiz olan ve bunu ima yolu ile başkalarına aktaran kişilerin hareketleri suç konusunu oluşturacaktır³⁹.

3. Fail

a. Basın Kanunu'na Göre Sorumluluğu Belirlenenler

5187 sayılı Kanun'un "Cezai sorumluluk" başlıklı 11. maddesine göre süreli yayınlarda veya süresiz yayınlarda sorumluluk olmak üzere iki tür sorumluluk bulunmaktadır⁴⁰.

(1) Süreli Yayınlarla İşlenen Suçlardan Dolayı Sorumluluk

5187 sayılı Kanun'un 11. maddesinin 2. fıkrasında süreli ve süresiz yayınlarda da eser sahibinin sorumlu olacağı belirtilmiştir.

Süreli yayın, 5187 sayılı Kanun'un 2/c maddesinde; belli aralıklarla yayımlanan gazete, dergi gibi basılmış eserler ile haber ajansları yayınları olarak tanımlanmıştır.

Eser sahibi 5187 sayılı Kanun'un 2/1 fıkrasına göre; süreli veya süresiz yayının içeriğini oluşturan yazıyı veya haberi yazanı, çevireni veya resmi ya da karikatürü

³⁹ Evik, Evik, **a.g.e.**, s. 130; Yayla, **a.g.e.**, s. 193.

⁴⁰ "Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur.

Süreli yayınlar ve süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur.

Süreli yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir.

Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı; yayıncının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur.

Yukarıdaki hükümler, süreli yayınlar ve süresiz yayınlar için bu Kanun'da aranan şartlara uyulmaksızın yapılan yayınlar hakkında da uygulanır".

yapan kişidir. Eser sahibi doktrinde ise; eseri fikri faaliyetiyle meydana getiren kişi olarak ifade edilmektedir⁴¹.

Eser sahibinin sorumluluğuna gidilemediği bazı hallerde; sorumlu müdür veya yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin sorumlu olacağı aynı kanunun 11. maddesinin 3. fıkrasında belirtilmiştir. Yine bu maddede; bu kişilerin, suç ihtiva eden eserin yayımlanmasına karşı çıktığı hallerde yayımlatanın sorumlu tutulacağı ifade edilmiştir.

Eser sahibinin sorumluluğuna gidilemeyecek haller; devletin çabalarına rağmen eser sahibinin bulunamaması halinde eser sahibinin belli olmaması, eser sahibinin yayım sırasında yaş küçüklüğü gibi sebeplerle cezai ehliyete sahip olmaması, eser sahibinin yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması, eser sahibi hakkında ceza sorumluluğunun mümkün olmaması, örneğin; mahkum olup yurt dışına giden ancak iade edilmeyen kişinin söz konusu olması gibi durumlardır⁴².

Yukarıda sayılan hallerde; sorumlu müdür ile beraber kanunda adı geçen yönetmen, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi kişilerden sadece birisi sorumlu olacaktır. Bunun durumun nedeni; “*sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili*” ifadesine kanunda yer verilmesidir⁴³.

(2) Süresiz Yayınlarla İşlenen Suçlardan Dolayı Sorumluluk

5187 sayılı Kanun’un 2/h fıkrasında süresiz yayın; belli aralıklarla yayımlanmayan kitap, armağan gibi basılmış eserler olarak tanımlanmıştır.

İlk olarak; 5187 sayılı Kanun m. 11/2’ de; süresiz yayın yolu ile işlenen suçlarda eser sahibinin sorumlu olacağı ifade edilmiştir.

Eser birden fazla kişi tarafından meydana getirilmiş ise iki ihtimal söz konusudur. İlk ihtimalde; eser birbirinden bağımsız bölümlerden oluşuyor ise; o

⁴¹ İçel, a.g.e., s. 278.

⁴² Dönmezer, Bayraktar, a.g.e., s. 456 vd; Yayla, Yayla, a.g.e., s. 54.

⁴³ Dönmezer, Bayraktar, a.g.e., s. 457; İçel, a.g.e., s. 279.

bölümü meydana getiren kişinin tek başına sorumlu olması durumudur. İkinci ihtimal ise; eser birden fazla kişi tarafından ortak irade ile oluşturulmuş ise eser sahiplerinin hepsinin birden sorumluluğunun söz konusu olmasıdır⁴⁴.

İkinci olarak yine Basın Kanun'u madde 11'e göre; eser sahibinin belli olmaması, yayım sırasında ceza ehliyetine sahip olmaması, yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması, verilecek cezanın, eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hüküm ile mahkum olduğu cezaya etki edememesi hallerinden birisinin söz konusu olması halinde yayımcının sorumlu olacağı ifade edilmiştir. Yine yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması hallerinde ise basımcının sorumlu olacağı ifade edilmiştir.

5187 sayılı Kanununun 2/j fıkrasında; yayımcı; bir eseri basılmış eser durumuna getirip yayımlayan gerçek veya tüzel kişi olarak ifade edilmiştir. Yine aynı kanunun 2/k fıkrasında ise basımcı; bir eseri basım araçları ile basan veya diğer araçlarla çoğaltan gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmıştır.

Kanunda sayılı hallerin söz konusu olması halinde ilk olarak yayımcının, eğer yayımcının sayılı haller nedeni ile cezalandırılmaması halinde ise basımcının cezai sorumluluğunun olduğu basamaklı bir cezai sorumluluk sisteminin benimsendiği ifade edilebilir⁴⁵.

b. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'a Göre Sorumlulukları Belirlenenler

5651 sayılı Kanun'un 4 ve 6. maddelerinde "içerik sağlayıcı" ve "erişim sağlayıcının" sorumlulukları belirlenmiştir. İnceleme konusu yapılan suçun konusunu oluşturan bilgi, belge veya kimliklerin internet ortamında yayılması, yayımlanması ve

⁴⁴ Dönmezer, Bayraktar, **a.g.e.**, s. 449.

⁴⁵ Dönmezer, Bayraktar, **a.g.e.**, s. 451; ; İçel, **a.g.e.**, s. 283 vd.; Sevil Yıldız, **Medya ve Hukuk**, 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2010, s. 121.

açıklanması halinde 5651 sayılı Kanun'a göre sorumluluğu belirlenen kişilerin de ceza ile karşılaşmaları söz konusu olacaktır.

Öncelikle içerik sağlayıcı ve erişim sağlayıcı kavramlarının açıklanması suçun failinin ortaya konulması bakımından önem arz etmektedir. Kanun maddesinde, Basın Kanunu'nun 4 ve 6. maddesine göre sorumlulukları belirlenenler ifadesine yer verilmiş ve "yer sağlayıcıların" sorumluluğunu kabul edilmemiştir. Kanaatimizce, yer sağlayıcılara göre sorumlulukları daha sıkı şartlara tabi tutulan erişim sağlayıcıların sorumluluklarının olup, yer sağlayıcıların sorumluluğunun bulunmaması yerinde değildir. Bu bağlamda, Kanun maddesinin; **"İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun hükümlerine göre sorumluluğu belirlenenler"** olarak düzenlenmesi kanaatimizce yerinde olacaktır.

(1) İçerik Sağlayıcı

İçerik sağlayıcı, 5651 sayılı Kanun m. 2/1-f' de; *"İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişiler"* olarak tanımlanmıştır.

İçerik sağlayıcının sorumluluğu aynı Kanun'un 4. maddesinde belirlenmiştir. Söz konusu maddenin 1. fıkrasında; içerik sağlayıcının, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumlu tutulacağı belirtilmiştir. İçerik sağlayıcı inceleme konusu suç ile ilgili fiilleri ancak kendisi gerçekleştirirse cezai sorumluluğu doğacaktır. Aynı maddenin 2. fıkrasında ise; içerik sağlayıcının, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu olmadığı belirtilmiştir. Ancak, içerik sağlayıcının sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumlu tutulacağı ifade edilmiştir. Buna göre; içerik sağlayıcının başkasının yapmış olduğu içerikten sorumluluğu iştirak kuralları ve ceza hukukunun genel kuralları çerçevesinde belirlenecektir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, içerik sağlayıcıların tüzel kişiler de olabileceği belirtilmiştir. İçerik sağlayıcının tüzel kişi olması durumunda, tüzel kişinin cezai sorumluluğuna gidilmesinin suç teorisi bakımından mümkün olmadığını

belirtmekte fayda görmekteyiz⁴⁶. Bu durumda, tüzel kişilerin yetkili organlarının sorumluluğuna gidilecektir.

(2) Erişim Sağlayıcı

Erişim sağlayıcı, 5651 sayılı Kanun m. 2/1-e’ de; “*Kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişiler*” olarak tanımlanmıştır.

Aynı Kanun’un 6. maddesinin 2. fıkrasında; erişim sağlayıcının, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırı olup olmadığını ve sorumluluğu gerektirip gerektirmediğini kontrol etmekle yükümlü olmadığı ifade edilmiştir. İçerik sağlayıcıların, başkalarına ait içeriklere ulaşılmasına sadece aracılık etmesi ve erişim sağlayıcıların bilgisayarlarından bir saniyeden daha kısa süre içerisinde geçen bilgileri saklama ve denetleme imkanlarının bulunmaması nedenleriyle suç oluşturan içerikten ilke olarak sorumlu tutulmamaları gerektiği doktrinde ifade edilmiştir⁴⁷. Erişim sağlayıcıların ancak “*erişimi engelleme kararı verilen yayınlarla ilgili olarak alternatif erişim yollarını engelleyici tedbirleri alma*” ve “*...Başkanlıkça bildirilen tedbirleri alma*” yükümlülüklerinin ihlali durumunda sorumlu tutulması gerektiği kanaatindeyiz.

c. Yayanlar

Yayma hareketini herkes gerçekleştirebilir. Bu bakımdan suçun faili herkes olabilir. Ancak burada; 5187 veya 5651 sayılı Kanun’a göre sorumluluğu belirlenen kişi kapsamı dışında kalan kişiler “yayan” olarak değerlendirilmelidir. Bunlar, suçun konusunu oluşturan bilgi, belge ve kimliklerin sosyal medya veya kitle iletişim araçları vasıtası ile belirsiz sayıda kişinin ulaşımına sokulmasından sonra bunları yayan

⁴⁶ Kayıhan İçel, “Türkiye’de İnternet Ortamında İşlenen Suçlardan ve Kabahatlerden Sorumluluğun Genel Esasları - Erişimin Engellenmesi - İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Cevap Hakkı”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 8, S. 16, Güz 2009, s. 19; Ömer Gedik, “Türkiye’de İnternet Özgürlüğü ve 5651 Sayılı Kanun”, **MÜHF-HAD**, C. 14, S. 1-2, s. 191; Hasan Sınar, İnternetin Ortaya Çıkardığı Hukuki Sorunlara Bir Ceza Hukuku Yaklaşımı, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhmhob/article/viewFile/1019003101/1019002704>, s. 366; Metin Turan, **Bilişim Hukuku**, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016, s. 133.

⁴⁷ İçel, **a.e.**, s. 20; Sınar, **a.e.**, s. 367.

şahıslardır. Diğer bir deyişle; yayımlananı yayanlardır. Örneğin, sosyal medya hesabından paylaşılan MİT'e ilişkin bir belgenin fotoğrafını tekrardan paylaşarak geniş kitlelere ulaştıran kişiler bu suçun faili olacaktır.

4. Mağdur

MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler, MİT mensuplarının ve ailelerinin kimlikleri ya da MİT mensuplarının görev ve faaliyetlerinin basın yayın, sosyal medya ve kitle iletişim araçları ile ifşa edildiği takdirde MİT'in istihbarat faaliyetleri zarar görecektir. Bu durum, ülkenin milli güvenliği tehlikeye düşürecektir. Bu bağlamda, inceleme konusu yapılan suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir. Bu kısa açıklamanın ardından inceleme konusu yapılan ilk suç tipinde yapılan açıklamaların aynen burada da geçerli olduğunu belirtmekle yetineceğiz⁴⁸.

B. MANEVİ UNSUR

Suç kastla işlenebilmektedir. Suçun konusunu oluşturan bilgi, belge ve kimlikleri açıklayan, yayan veya yayımlayan kişinin açıkladığı bilgi, belge veya kimliğin içeriğini bilmesine gerek yoktur. Failin, açıklanan hususların suçun konusunu oluşturan unsurlardan birisi olduğunu ve açıklanmaması gerektiğini bilmesi yeterlidir⁴⁹.

Suçun taksirli biçimi düzenlenmediği için kişilerin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı bir biçimde davranması sonucunda MİT'e ait bilgi ve belgelerin açıklanması, yayılması ve yayımlanması halinde suç oluşmayacaktır.

Eski kanuni düzenlemede; *“eğer fiil suçlunun taksiri neticesinde vukubulmuş ise, altı aydan iki seneye kadar hapis cezası verilir”* hükmü yer almaktaydı. Ancak yeni düzenlemede böyle bir hüküm söz konusu olmadığı için taksirli sorumluluk söz mümkün değildir.

⁴⁸ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. yuk. İkinci Bölüm, I, A, 4 başlığı.

⁴⁹ Sarıgözel, **a.g.e.**, s. 263; Yayla, **a.g.e.**, s. 191; Evik, Evik, **a.g.e.**, s. 128.

TCK m. 30/1’de; “*fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır*” ifadesine yer verilmiştir. Bu bağlamda, inceleme konusu yaptığımız suç tipinin taksirli hali düzenlenmediği için kişinin bu kanun hükümleri dolayısıyla cezalandırılması mümkün değildir. Ancak, taksirle açıklanan bilgi, belge veya kimliğin aynı zamanda özünde devlet sırrı teşkil etmesi halinde Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri taksirle açıklama suçu (TCK m. 329/3) oluşacaktır. Eğer açıklanan bilgi, yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgiler niteliğinde ise failin yasaklanan bilgileri taksirle açıklama suçu (TCK m. 336/3) gereğince cezalandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, söz konusu suçun taksirli halinin de düzenlenmesi gerekmektedir.

C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Hakkın kullanılması niteliğini haiz olan hukuka uygunluk sebeplerinden; inceleme konusu yaptığımız suç ile alakalı olan “düşünceyi açıklama hürriyeti” ile “basının haber verme hakkını” ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

TCK’nın 26. maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği üzere; hakkını kullanan kişiye ceza verilmeyecektir. Kanunda suç olarak tanımlanmış bir fiil, bir hakkın icrası sırasında işlenmiş ise kişinin bu hareketi hukukun sınırlarında kalmış olacağı için cezalandırılmayacaktır⁵⁰.

Hukuka uygunluk nedeni olarak bir hakkın icrasının söz konusu olabilmesi için yukarıda sayılan usuller içerisinde, sübjektif bir hakkın hukuk düzenince kişiye sağlanması gerekir. Ayrıca kişiye tanınmış bu hakkın, kişi tarafından doğrudan doğruya kullanılabilir nitelikte olması gerekmektedir⁵¹.

⁵⁰ Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 439

⁵¹ Özgenç, İzzet, **a.g.e.**, s. 292.

1. Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti

AY m. 17’de; herkesin maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu ifade edilmektedir. Kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirebilmesinin en önemli yolu ise kişilerin özgür bir şekilde düşünebileceği ortamın sağlanmasıdır. Kişilerin; düşüncelerinin baskı altına alınmaması, sırf düşünceleri nedeniyle cezalandırılmamaları gerekmektedir. Nitekim ceza kanunumuz da kişilerin düşüncelerini, hatta suçun unsurları ile doğrudan bir ilişki içinde bulunmayan hazırlık hareketlerini cezalandırmamaktadır. Bu bağlamda, düşünce hürriyeti AY’nın 25. maddesinde; *“Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz”* denilerek koruma altına alınmıştır.

Düşünce hürriyeti “haber alma ve öğrenme hürriyeti”, “kanaat hürriyeti” ve “düşünceyi açıklama hürriyeti” olarak üç unsurdan oluşmaktadır⁵². Konumuz ile yakın bağlantı içinde bulunan “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” bir diğer deyişle ifade hürriyeti ise yine AY’nın 26. maddesinde yer alan; *“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir”* ifadeleri ile düzenlenmiştir.

Düşünceyi açıklama hürriyeti; kişilerin zihin dünyasında sahip oldukları düşünce ve kanaatleri dışa vurması, bunları statik halden dinamik hale getirmesidir. Açıklama faaliyeti; düşünceleri savunma, propaganda yapma, yayma, başkalarına anlatma gibi eylemlerle gerçekleştirilebilir. Açıklama fiilinin bireysel, toplu, sözlü, yazılı olarak veya kitle iletişim araçları, propaganda gibi yöntemler ile yapılması mümkündür. Nitekim AİHS m. 10’da yer alan; *“Herkes görüşlerini açıklama ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de*

⁵² Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 442.

içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir“ şeklindeki ifadeler, düşünceyi açıklama özgürlüğünün korunduğunu, maddenin son cümlesinde yer alan ifadenin ise düşünceyi açıklamaya yarayan araçların ayırım yapılmaksızın hükmün kapsamı içerisinde yer aldığını göstermektedir⁵³.

Düşünceyi açıklama hürriyeti sınırsız bir hürriyet değildir. Bu kapsamda, hürriyetin sınırlanmaması da özgürlükler sistemine zarar verecektir. Bu nedenle ifade özgürlüğünün sınırlanabileceği hem AY’da hem de AHİS’ de ifade edilmiştir. AY m. 26/2 de; *“Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması...amaçlarıyla sınırlanabilir”* denilerek, sınırlama sebepleri gösterilmiştir. AHİS m. 10/2’de ise; *“Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi... için yasayla öngörülen bazı şekil şartlarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir”* ifadeleri ile düşünceyi açıklama hürriyetine bir takım kısıtlamalar getirilebileceği ifade edilmiştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere suçun konusunu oluşturan unsurlar gizlilik niteliğine haizdir ve yukarıda sayılan değerler ile yakın bir ilişki içerisinde. Söz konusu bilgi, belge veya kimlikler niteliklerine göre, TCK m. 326 – 339 arasında yer alan, özünde devlet sırlarından veya kamu kurumları tarafından açıklanması yasaklanan bilgilerden birisini teşkil etmektedir. Bu nedenle, belirli şartlar dahilinde söz konusu hususların açıklanması kısıtlanabilecektir. Söz konusu sınırlamaların yapılabilmesi için ilk şart, bu konuda kanuni bir düzenlemenin bulunmasıdır. İkinci koşul, sınırlamanın meşru bir amacının bulunmasıdır. Üçüncü şart; sınırlamanın demokratik bir toplum için gereklilik arz etmesidir. Son şart ise, verilen cezanın,

⁵³ Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 445.

izlenen meşru amaçla orantılı olması gerekmesidir⁵⁴. Bu meyanda, inceleme konumuzu oluşturan suçun konusu ile ilgili yapılacak açıklamaların düşüncüyü açıklama ve yayma özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği kanaatindeyiz.

2. Basının Haber Verme Hakkı

İnsanın kendi varlığını geliştirebilmesi için, içinde yaşadığı toplum ve dünyada meydana gelen olaylar hakkında doğru bir şekilde bilgi edinebilmesi gerekir, bu hak “bilgi edinme hakkı” olarak ifade edilmektedir⁵⁵. Medya ve kitle iletişim araçları da bu görevi yerine getirmektedir. Bu nedenle basının haber verme hakkı bulunmaktadır. Bu hak, basın özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası aynı zamanda düşünce ve kanaatleri yayma hakkının bir uzantısıdır⁵⁶.

Anayasa m. 28/1’de; “*Basın hürdür, sansür edilemez*”, m. 28/2’de ise; “*Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır*” şeklinde bir ifadeye yer verilerek basının haber verme hakkı koruma altına alınmıştır. Ancak, yukarıda da belirttiğimiz üzere basının haber verme hakkı sınırsız değildir. Bu durum, yine aynı maddenin 4. fıkrasında; “*Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazarlar veya bastırılanlar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar...*” ibaresi ile sınırlanmıştır. Yine aynı maddenin 2. fıkrasında, söz konusu sınırlamanın, Anayasanın “Düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti” başlıklı 26. ve “Bilim ve sanat hürriyeti” başlıklı 27. maddeleri çerçevesinde yapılacağı belirtilmiştir. Buna göre; herkesin düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğu, her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimsenin, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı, düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamayacağı ve suçlanamayacağı ifade edilmiştir. Ancak, bu hürriyetin devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması amacı ile sınırlanabileceğine değinilmiştir. Nitekim inceleme konumuzu oluşturan suçun konusunu oluşturan

⁵⁴ Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 445.

⁵⁵ Özgenç, **a.g.e.**, s. 293.

⁵⁶ Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 433.

hususlar da aynı zamanda bir devlet sırrı niteliğine sahip olduğu için, bu sınırlamanın kapsamının içinde yer almaktadır.

Yukarıda bahsi geçen sınırlama, Anayasa m. 13 ve AIHS m 10/2'ye göre yapılacaktır. Anayasanın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması” başlıklı 13. maddesine göre; temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilecektir. Ayrıca bu sınırlamaların, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı ifade edilmiştir. Sınırlama yapılırken göz önünde bulundurulması gereken diğer husus ise AIHS “İfade özgürlüğü başlıklı” 10. maddesinin 2. fıkrasıdır. Burada; ifade özgürlüğünün kullanılmasının, kanun ile öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin korunması için gerekli olan bazı formalitelere, koşullara, sınırlamalara veya yaptırımlara tabi tutulabileceği belirtilmiştir⁵⁷.

5187 sayılı Basın Kanunu'nun “Basın özgürlüğü” başlıklı 3. maddesinde de; basının özgür olduğu ve bu özgürlüğün; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerdiği ifade edilmiştir. Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması ve Devlet sırlarının açıklanmasının önlenmesi amacı ile kısıtlanabilecektir. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 18. maddesinde de istihbarata ilişkin bilgi ve belgelerin söz konusu kanunun kapsamının dışında olduğu ifade edilmiştir. Ancak, söz konusu bilgi ve belgelerin kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte olması halinde, istihbarata ilişkin bilgi ve belgelerin bilgi edinme hakkı kapsamı içinde kalacağı belirtilmiştir.

Yukarıda basının haber verme hakkını, bu hakkın kanuni dayanaklarını ve bu hakkın bir sınırlama nedeni olarak devlet sırrının açıklanması hususunu incelenmiştir. Basının haber verme hakkının gerçekleşebilmesi için ayrıca bir takım unsurlar aranmaktadır. Bunlardan ilki, verilen haberin doğru ve gerçek olmasıdır. Haberin

⁵⁷ Selami Turabi, **İfade ve Basın Özgürlüğü**, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016., 32; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf.

gerçekliğinin ortaya konulması bakımından iki unsur önem arz etmektedir. İlki, haberin verilme zamanı, ikincisi ise haberi yapanın haberin gerçekliği konusunda yanılması durumudur. İlk durum bakımından haberi yapan kişinin içinde bulunduğu mevcut hal ve koşullar dikkate alınmalıdır. İkinci durum bakımından ise kişinin dürüst habercilik yapma niyetine sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda, kişi gerekli araştırmaları yapmış, gerekli dikkat ve özeni göstermiş ise kaçınılmaz olarak düşmüş olduğu hatadan yararlanacaktır⁵⁸.

İkinci unsur, haberin güncel olması, dolayısıyla haberin verilmesinde kamu yararının bulunması anlamına gelmektedir. Hatırlanmasında yarar bulunmayan olayların gündeme getirilmesinde kural olarak kamu yararı bulunmamaktadır⁵⁹.

Üçüncü unsur, verilen haberde kamu yararının bulunması gerekliliğidir. Haber, sırf kişilerin merak duygularını tatmin etmek amacıyla değil, üstün ahlaki ve hukuki değerlerin korunmasına hizmet eder bir şekilde yapılmalıdır⁶⁰.

Son unsur, haber okuyucuya sunulurken “eleştiri” hakkının sınırlarının dışına çıkmayan ifadelerin kullanılması hususudur. Bu bağlamda haberin sunuluş biçiminin de önemli olduğunu görmekteyiz⁶¹.

Bu bağlamda, incelenen suçun konusunu oluşturan bilgi, belge veya kimlikler ile ilgili yapılacak haberlerin basının haber verme hakkını oluşturan unsurlara sadık kalınarak yapılması gerekmektedir.

⁵⁸ Zakir Avşar, Gürsel Öngören, **Radyo ve Televizyon Hukuku**, Ankara, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayını, 1. Baskı, s. 107; Özgenç, **a.g.e.**, s. 307 vd. ; Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 433 vd. ; Hafizoğulları, **a.g.e.**, s. 255.

⁵⁹Avşar, Öngören, **a.g.e.**, s. 115; Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 435; Hafizoğulları, **a.g.e.**, s. 260.

⁶⁰ Özgenç, **a.g.e.**, s. 308; Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 435.

⁶¹ Özgenç, **a.g.e.**, s. 309; Artuk, Gökçen, **a.g.e.**, s. 435.

3. Düşünceyi Açıklama Hürriyeti ve Basının Haber Verme Hakkı ile MİT'in Görev ve Faaliyetlerine İlişkin Bilgi, Belgeler ile MİT Mensubu Kimliklerinin Açıklanması, Yayımlanması ve Yayılması Arasındaki Çatışma

Düşünceyi açıklama hürriyeti ve basının haber verme hakkının ne şekilde kullanılacağına ilişkin izahlar ve söz konusu haklar ile bu hakların sınırlamaları ile ilgili açıklamalar yukarıda yapılmıştır. İncelediğimiz suçun konusu oluşturan unsurların ifade özgürlüğü ve basının haber verme hakkı karşısındaki durumu ise aşağıda incelenecektir.

Yukarıdaki açıklamaların ışığı altında, çatışma halinde bulunan hususların; ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü ile aynı zamanda bir devlet sırrı niteliğini haiz olan inceleme konusu yaptığımız suçun konusunun açıklanması olduğu ifade edilebilir.

Temel hak ve hürriyetlerden en önemlileri; kişi özgürlüğü ve güvenliği ile düşünce özgürlüğüdür. Söz konusu iki hak da bütün özgürlüklerin temeli olarak, insan haklarının sert çekirdeğini oluşturmaktadır. Bir yanda insanın kendi varlığını geliştirebilmesi için gerekli olan düşünce özgürlüğü ki bu özgürlüğün içinde bir haber alma hakkı ve ifade özgürlüğü olarak basın özgürlüğü durmaktadır. Diğer tarafta ise, toplumsal sözleşme ile devletlere tanınmış olan kişi güvenliğinin sağlanması için bir takım bilgilerin devlet sırrı olarak koruma altına alınması gerekliliği bulunmaktadır. Bu nedenle, devlet sırrı kapsamının dar yorumlanması⁶² ve söz konusu iki özgürlüğün sınırlarının belirgin bir şekilde çizilmesi gerekmektedir.

MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler ile MİT mensuplarının ve ailelerinin kimliklerin açıklanmasının gazetecilik faaliyeti adına veya ifade özgürlüğü kapsamında mı yapıldığı yoksa inceleme konusu yaptığımız suç tipinde yer alan suçun konusunun açıklanmaya yönelik olarak mı yapıldığının ortaya konulması gerekmektedir. Açıklanan bilgi, belge ve kimliklerin inceleme konusu yaptığımız suçun konusunu oluşturup oluşturmadığı ve icra edilen fiilin TCK 26. madde

⁶² Yayla, Yayla, **a.g.e.**, s. 50.

kapsamında kalıp kalmadığının değerlendirilmesi fiilin hukuka uygun olup olmadığının ortaya konulması bakımından belirleyici olacaktır⁶³.

Bu durumda ortada bir çatışma var⁶⁴ gibi görünse de iki kurum da demokratik bir toplum için son derece önem arz etmektedir. Bu nedenle iki kurumdan birisinin diğerinin yerine tercih edilmesi düşünülmez. Önemli olan nokta; haklar ve yetkilerin sınırlarının belirlenmesi ve bunların ihlal edilip edilmediğinin araştırılması ve bu bağlamda hukukun sınırlarının, haklar dengesinin ve ülke ile toplum yararının korunmasıdır⁶⁵. Bu bakımdan iki hak arasındaki sınırlarının çizilmesi için çeşitli kıstasların ortaya konulması gerekmektedir.

İlk olarak, toplumun ilgisini çeken veya kamuoyunda merak uyandıran bilgi ve belgelerin topluma ulaştırılmasının engellenemeyeceğine dair görüşlerin olduğuna değinmek gerekir. Ancak, söz konusu bilgi ve belgeler toplum için kurulan bir tüzel kişilik olan devletin güvenliği veya milli savunma için önemli olduğu takdirde bunlar “devlet sırrı” olarak değerlendirilip koruma kalkanı altına alınabilmektedir. Fakat buradaki amaç; kamu otoritesinin keyfiliğini sağlamak veya yapılan hukuksuzlukların üstünü örtmek olmamalı, ülkenin milli güvenliğine ve savunmasına ilişkin değerlerin korunması olmalıdır⁶⁶.

İkinci olarak, basın yayın araçları ile suçun konumuzu oluşturan bilgi, belge ve kimliklerin kitap, dergi, gazete gibi araçlar ile alenileşmesinden sonra bu tür yayımların toplatılması da doğru olmayacaktır. Nitekim AİHM de söz konusu alenileşmenin ardından toplumsal bir baskı ve ihtiyacın kalmadığı gerekçeleri söz konusu sınırlamaların İHAS 10/2 kapsamında olmayacağını ifade etmiştir⁶⁷.

⁶³ Ersan Şen, Devlet Sırrı Casusluk ve Basın Hürriyeti, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti>, (Çevrimiçi), e.t. 29.04.2017

⁶⁴ Yayla, Yayla, **a.g.e.**, s. 69.

⁶⁵ Ersan Şen, Devlet Sırrı Casusluk ve Basın Hürriyeti, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti>, (Çevrimiçi), e.t. 29.04.2017

⁶⁶ Çetin Özek, **Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına**, 1. Baskı, İstanbul, Alfa, 1999, s. 67; Ersan Şen, Devlet Sırrı Casusluk ve Basın Hürriyeti, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti>, (Çevrimiçi), e.t. 29.04.2017; Zeynep Hazar, “Basın Özgürlüğü ve Ulusal Güvenlik”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 1539.

⁶⁷ “*AİHM, Vereniging Week blad Bluf! v. The Netherlands davasında, Gizli Servisin faaliyetlerini yayımlayan bir derginin 2.500 kopyasının Amsterdam caddelerinde dağıtılmasından sonra*

Üçüncü olarak, gazetecilik mesleğinin icra edildiği veya ifade özgürlüğünün kullanıldığı durumlarda, terörle mücadele eden kişilerin kimliğinin açıklanmaması gerekmektedir. Bu kişilerin kimliklerinin açıklanması söz konusu kişileri veya ailelerini terörist saldırıların hedefi haline getirebilir⁶⁸. Nitekim, MİT mensupları da ülke savunması için önem arz eden kişilerdendir. Bu nedenle örneğin, MİT'in terör örgütleri ile ilgili yaptığı bir çalışma ile ilgili bir haber yapılırken MİT mensuplarının kimlikleri ifşa edilmeden haber yapılmalıdır.

Son olarak ise; MİT'in görev ve faaliyetleri ile ilgili konuların tartışılması, eleştirilmesi, MİT mensuplarının eleştirilmesi veya bu kişilerden hesap sorulması ya da MİT'ten bilgi talep edilmesi söz konusu suç oluşturmamalıdır. Önemli olan nokta söz konusu eleştiriler yapılırken gizli tutulması gereken bilgi, belge veya kimliklerin açıklanmamasıdır⁶⁹.

MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler ile MİT mensubu kimlikleri ile ilgili her açıklamanın “basının haber verme hakkı” veya “ifade özgürlüğü” çerçevesi kapsamında değerlendirilip, meşru hale getirilmesi kanaatimizce kabul edilemez. Nitekim Anayasa, İHAS ve Basın Kanunu'ndaki düzenlemeler göz önüne alındığında suçun konusunu oluşturan hususların basın özgürlüğü ve ifade

toplantılarını, söz konusu bilginin aleniyet kazandığı gerekçesiyle Sözleşmenin ihlâli olarak kabul etmiştir” Yaşar Salihpaşaoğlu, “Türkiye’de Basın Özgürlüğü”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2007, s. 65. Bu konuda AİHM’in Observer ve Guardian davasında verdiği karar da söz konusu duruma ışık tutmaktadır. Karar şu şekildedir; “İngiliz mahkemeleri, İngiliz İstihbarat Servisinden emekli bir ajanın yazdığı anılarının, adı geçen gazeteler tarafından yayınlanması üzerine, İngiliz mahkemesinin 1986 yılında gazetelerin yayınlarının geçici olarak durdurulmasına karar vermiştir. Daha sonra söz konusu yargı kararı AİHM önüne getirilmiştir. 1987 yılında ise anılar, kitap olarak ABD’de basılmıştır. İngiliz hükümeti yazarın kitabındaki bilgilerin devlet sırrı niteliğinde olduğunu ileri sürerek bunların güvenli bir şekilde muhafazasına inandığı için aksi yönde davranışların engellenmesi gerektiğini, alınan yayın durdurma tedbirlerinin de bunu sağladığını savunmuştur. AİHM kararında; yapılan müdahalenin iç hukukta yasal dayanağının mevcut olduğunu dolayısıyla “ öngörülebilir” olduğu, yayın durdurmanın amacının millî güvenliği korumak olduğu, “sıkıştıran toplumsal gereksinim” ihtiyacını karşılamak için yapılan müdahalenin amacı meşru hale getireceğinin kabul edildiği sayılan sebeplerle İngiliz mahkemesinin kararının demokratik toplumda gerekli olduğu, ifade özgürlüğünün ihlaline sebep olmadığı belirtilmiştir. Kararın devamında, anıların yayımlanmasına İngiltere’de yasak getirilmişken aynı kitabın Amerika’da yayınlanmasının geçici yayın durdurma tedbirinden umulan amacı ortadan kaldırdığına hükmetmiştir”. Mehmet Emin Akgül, “İfade Özgürlüğünün Tarihsel Süreci ve Milli Güvenlik Gerekçesiyle İfade Özgürlüğünün Kısıtlanması”, AUHFD, S. 61, Ocak 2012, 1- 42, s. 27.

⁶⁸ Özden Cankaya, Melike Batur Yamaner, **Kitle İletişim Özgürlüğü**, 2. Baskı, İstanbul, Beta, 2012, s.76.

⁶⁹ Devlet sırlarının açıklanması ile ilgili benzer yönde başka bir görüş için, bkz. Sarıgül, **a.g.e.**,s. 236.

özgürlüğün karşısında daha öncelikli olduğu kanaatine varılabilecektir. Ancak bu durum, daha az korunan yararının tamamen göz ardı bırakılması demek değildir. Bu bağlamda, söz konusu iki hakkın tartışılması gerekmektedir⁷⁰. Sonuç olarak, mesleğin icrası şartları içerisinde kalınarak basın özgürlüğünün kullanıldığı durumlarda inceleme konusu yaptığımız suç tipinin maddi unsurlarının oluşmayacağını söyleyebiliriz⁷¹.

D. SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI

Suçun konusunu oluşturan bilgi ve belgeleri MİT mensupların açıklaması, yayımlaması ve yayması halinde daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal söz konusu olacaktır. Bu halde verilecek olan ceza üçte bir oranında arttırılacaktır.

Yukarıda yapılan kısa açıklamanın ardından MİT bilgi ve belgelerinin suistimali suç tipinde yapılan açıklamaların aynen burada da geçerli olacağını belirtmekle yetineceğiz⁷².

E. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

1. Suça Teşebbüs

Suç tipinde yazılı vasıtalarla MİT'e ait bilgi ve belgelerin veya MİT mensuplarının veya ailelerinin kimliklerinin açıklandığı, yayımlandığı veya yayıldığı anda suç tamamlanır.

Suçta teşebbüsün söz konusu olabilmesi için suç hareketlerinin kısımlara ayrılabilmesi gerekir⁷³. Örneğin; bir radyo kanalında MİT'e ait bilgi ve belgelerin ifşa

⁷⁰ Yayla, Yayla, **a.g.e.**, s. 69; “*Hadjianastassiou v. Greece davasında ise, gizli olarak tanımlanan bilgilerin özel bir şirkete para karşılığı açıklanması nedeniyle Hadjianastassiou adlı subayın Yunanistan Askerî Mahkemesi tarafından mahkûm edilmesi AİHM tarafından, AİHS 10.maddeye aykırı bulunmamıştır. AİHM'nin bu kararıyla, ulusal mahkemelerin bir bilginin ulusal güvenlik için tehlikeli olup olmadığına karar verme yetkisi teyit edilmiştir*” Akgül, **a.g.e.**, s. 28.

⁷¹ Ersan Şen, **Devlet Sırrı Casusluk ve Basın Hürriyeti**, <http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti>, (Çevrimiçi), e.t. 29.04.2017.

⁷² bkz.Yuk. İkinci Bölüm III başlığı.

⁷³ “...Gizli kalması gereken bilginin nakli suçun oluşumu için yeterlidir. Somut olayda sanığın, Haber Merkezinde Semac Operatörü olması nedeniyle nüfuz ettiği bilgilerin çıktısını aldığı ve devletin güvenliği veya iç ve dış siyasal yararları gereği niteliği itibarıyla gizli kalması gereken bu bilgileri zarf içerisinde, postaya verilmek üzere arkadaşına teslim ettiği, bu suretle eylemine başladığı açık olup, zarfı postalayacak olan ... 'in, zarfın içerisindeki bilgilerin gizli olduğunu anlayarak bu belgeleri asker

edileceği sırada MİT mensuplarının durumu haber alıp yayını kesmesi halinde veya MİT mensuplarının kimlik bilgilerinin bir gazetede yayımlanması için posta aracılığıyla gönderilmesi ancak bu postaya el konulması halinde suça teşebbüs söz konusu olabilecektir.

2. Suça İştirak

Suç iştirak bakımından bir özellik arz etmemektedir. Suça iştirak edilmesine ilişkin olarak genel hükümler uygulama alanı bulacaktır.

“Görünüşte suça iştirak” kuralları bakımından, birinci ve ikinci fıkralarda düzenlenen suçların incelemesinde yapılan açıklamalar burada da geçerlidir⁷⁴.

3. Suçların İçtiması

İnceleme konusu yaptığımız suç tipi ile TCK’nın Özel hükümler kitabının 7. bölümünde “Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk” başlığı altında düzenlenmiş suçlar yakınlık arz etmektedir. Suçun konusunu oluşturan hususlardan MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler aynı zamanda; “özünde devlet sırrı” niteliğini haiz olabilir. Bu halde aynı zamanda TCK m. 330’da düzenlenen “Gizli kalması gereken bilgileri açıklama” suçu oluşabilir. Eğer mezkur bilgi ve belgeler bu niteliği haiz değil ise “yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgi ve belgeler” kapsamında değerlendirilebilir. Bu durumda da TCK m. 336’da yer alan “yasaklanan bilgileri açıklama” ve 337’de düzenlenen “yasaklanan bilgileri siyasal veya casusluk amacıyla açıklama” suçları meydana gelebilir. Bu hallerde hangi kanun hükmünün uygulanacağına ilişkin söz konusu olacak sorun, MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin niteliğine göre bir değerlendirme yapılması ve içtima kurallarının tatbiki ile çözülecektir.

birimlere teslim etmesi nedeniyle, suçun, sanığın elinde olmayan nedenlerle tamamlanamadığının ve teşebbüs aşamasında kaldığının kabulü gerekir.” Yayla, **a.g.e.**, s. 205.

⁷⁴ bkz. yuk. İkinci Bölüm, V, B başlığı.

TCK m. 329’da düzenlenen Devletin güvenliğine ve siyasi yararlarına ilişkin bilgileri açıklama ve TCK m. 336’da düzenlenen yasaklanan bilgileri açıklama suçları ile inceleme konusu yaptığımız suçun koruduğu hukuki değer milli savunma ve suçların unsurları arasında benzerlik bulunmaktadır. Bu nedenle inceleme konusu yapılan suç ile TCK’da yer alan suçlar arasında genel – özel norm ilişkisi bulunmaktadır. Bu nedenle suçların öngördüğü ceza miktarına bakılmaksızın inceleme konusu yapılan suç tipinin uygulanması gerekmektedir. Bu durum MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin olan ve bu yönüyle ülkenin milli savunması için çok önemli olan bilgi ve belgelerin açıklanmasının, yayılmasının veya yayımlanmasının TCK’daki hükümlere göre daha hafif cezalar ile cezalandırılmasına sebebiyet verecektir. Bu durumun önüne geçilebilmesi adına; suçun eski düzenlemesinde olduğu gibi yeni düzenlemeye de **“fiil daha ağır cezayı gerektirmiyorsa”** ibaresinin getirilerek, bu hükmün tali norm haline dönüştürülmesinin gerektiğini düşünüyoruz. Kanaatimizce, inceleme konusu yaptığımız suç hükümleri TCK’daki hükümleri tamamlamak amacı ile ihdas edilmiştir.

TCK m. 330’da düzenlenen gizli kalması gereken bilgileri açıklama suçu ile TCK m. 337’de düzenlenen yasaklanan bilgileri siyasi veya askeri casusluk maksadı ile açıklama suçu incelediğimiz suçtan farklı olarak casusluk maksadını içermektedir. Bu nedenle söz konusu iki suç arasında farklı nev’iden fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

Bu bağlamda Yargıtay; özel olarak istihbaratta görevlendirilmiş kişilerin izinsiz bilgi paylaşımı hali ile zaman ve yer açısından, ülkeler arası ikili ilişkilerin gergin olduğu zamanlarda ya da terör olaylarının yoğun yaşandığı dönemde sır niteliğindeki bilgilerin temin edilmesi halinde casusluk kastının varlığı kabul etmektedir⁷⁵. Söz konusu kabul, TCK m. 330’da düzenlenen gizli kalması gereken bilgileri açıklama suçu ile inceleme konusu suçun uygulanması bakımından önem arz etmektedir. Bu halde, örneğin; MİT mensubu tarafından veya ülkeler arası ilişkilerin gergin olduğu zamanlarda MİT’in görev ve faaliyetlerine ait ve aynı zamanda özünde

⁷⁵ Yargıtay 16. CD.’nin 2016/638 E. no’lu ve 28.6.2016 tarihli kararı. <http://www.hukukmedeniyeti.org/ictihat/104222/su-u-yarg-tay-karar/> (çevrimiçi) e.t. 07.03.2018.

devlet sırrını haiz bir belgenin açıklanması durumunda siyasal veya askeri casusluk suçu da oluşacaktır. Bu durumda, fikri içtima kuralları gereğince daha ağır ceza öngören siyasal veya askeri casusluk suçunun uygulanması gerekmektedir. Aynı durum, TCK m. 335’te düzenlenen yasaklanan bilgilerin casusluk maksadıyla temini suçu açısından da geçerlidir. Bu halde, yine fikri içtima kuralları gereğince daha fazla cezayı gerektiren bir suç olan TCK m. 337 de düzenlenen suçun uygulanması gerekmektedir.

İçtima konusu altında değinilmesi gereken bir başka husus ise, 27. maddenin 1. fıkrası ile 3. fıkrasının veya 2. fıkrası ile 3. fıkrasının aynı fail tarafından işlenmesi halidir. Örneğin, MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeleri önce temin edip sonra yayımlayan kişinin iki ayrı suç işlediği kabul edilip, bu tür durumlarda “gerçek içtima” hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Kanaatimizce, ilk iki fıkradaki suçlar inceleme konusu suçla aynı hukuki değeri korusa da 3. fıkradaki suçun işlenmesi için gerçekleştirilmesi gereken bir suç⁷⁶ olmadığından “geçitli suç” niteliğine sahip değildir.

Son olarak değineceğimiz husus, suçun seçimlik hareketlerinden birisi icra edildikten sonra diğer bir seçimlik hareketin icra edilmesi halinde, icra edilen diğer seçimlik hareketin, “cezalandırılmayan sonraki hareket” olarak nitelendirilmesine ilişkindir. Örneğin, bir MİT belgesinin suç tipinde belirtilen vasıtalar aracılığıyla önce açıklanması sonra yayımlanması halinde tek bir suç oluşacaktır, ancak mahkemenin TCK 61. madde kapsamında cezanın üst sınırına yaklaşması söz konusu olabilir.

F. YAPTIRIM

Suç için öngörülen yaptırım 3 yıldan 7 yıla kadar hapis cezasıdır. Suçun soruşturma ve kovuşturması re’sen yapılır. Suçun öngördüğü hapis cezasının miktarı bakımından ağır ceza mahkemesinin görev alanına girmediği ve bu suç özel olarak ağır ceza mahkemelerinin görev alanına dahil edilmediği için görevli mahkeme, asliye ceza mahkemesidir.

⁷⁶ İçel, **Görünüşte İçtima İlkeri ve Yeni Türk Ceza Kanunu**, s. 46.

İnceleme konusu yapılan suçun koruduğu hukuki değer, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları ile benzerlik göstermektedir. Bu nedenle, inceleme konusu yapılan suç tipinin de devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları gibi **ağır ceza mahkemelerinin görev alanına girmesi gerekmektedir.**

Yine bu suçun koruduğu hukuki değerin devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları ile benzer olması hasebiyle inceleme konusu suçun da devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları gibi TCK 13/b kapsamında değerlendirilip, **devletin korunması ilkesi kapsamına alınması** gerekmektedir. Bu bağlamda, 13/1-b maddesinde *“TCK’nın ikinci kitap dördüncü kısım yedinci bölümünde yer alan suçlar”* ibaresi yerine daha geniş bir ifade olan **“Devlet sırlarına karşı suçlar”** kavramının kullanılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

SONUÇ

Çalışmanın birinci bölümünde, istihbarat kavramı, Türk istihbarat teşkilatları ve istihbarat - hukuk ilişkisi incelenmiştir. İnceleme sonucunda, MİT'in özel idari kolluk içerisinde bir siyasi polis faaliyeti yürüttüğü saptanmıştır. MİT, siyasi polis olarak istihbarat toplama ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. İstihbarata karşı koyma faaliyetleri ise pasif ve aktif istihbarata karşı koyma olarak ikiye ayrılmaktadır. 2937 sayılı Kanun'un 27. maddesi ile bu faaliyetler ceza hukuku koruması altına alınmıştır. Çalışmamızda, bu düzenlemenin ilk üç fıkrasında yer alan MİT'in "pasif istihbarata karşı koyma" faaliyetlerinin cezai koruma altına alınmasına ilişkin hükümlerin ceza hukuku sistematigi çerçevesinde incelemesi yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde "Milli İstihbarat Teşkilatı'na Ait Bilgi ve Belgelerin Suistimali Suçu" incelenmiştir.

İnceleme konusu yapılan suçun konusu ile ilgili olarak bir takım sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlardan ilki; eski düzenlemede evrak veya malumat şeklinde ifade edilen suçun konusunun metnin yeni halinde bilgi ve belgeler şeklinde değiştirilmesine ilişkindir. Bu anlatım bozukluğu, örneğin; bilgi ve belgenin birlikte temin edilmemesi veya yok edilmemesi halinde suçun oluşmayacağı şeklinde yorumlanabilir. Bu nedenle, yeni maddenin de "bilgi veya belge" şeklinde düzenlenmesinin daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

İkinci tespit, bilişim sisteminde kayıtlı olan MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bir bilginin temin edilmesinin suçun konusunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkindir. Hukuk sistemimizde bilişim sisteminde kayıtlı bilgiler veya bilgi depolama araçlarının belge sayılıp sayılmayacağı hususunda farklı görüşler vardır. Baskın görüşe göre; bu türdeki bilgiler belge olarak sayılmamaktadır. Bu nedenle suçun kanuni tanımında sadece "belge" den bahsedilseydi, TCK'nın 244. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen "sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme" suçuna ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktı. Fakat madde metninde "MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgiler" in de koruma altına alınması nedeniyle bilişim

sistemine kaydedilmiş verilerin suçun konusunu oluşturan “bilgi” kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bu konuda ulaşılan son saptama; suçun konusunu oluşturan bilgi ve belgelerin MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin olmasına ilişkindir. Bunlar, 2937 sayılı Kanun’un 4. maddesinde yazılı görevlerin icrası ile veya aynı Kanun’un 6. maddesinde yazılı yetkilerin kullanılması sonucunda elde edilebileceği gibi bu görev ve yetkilerin kullanılmasına ilişkin de olabilir. Bu husus ile ilgili olarak iki farklı sonuca ulaşılmıştır. İlk olarak, Kanun’un 4 ve 6. maddesinde sayılı görev ve faaliyetler ile alakalı olmayan bilgi veya belgeler bu kapsamda değerlendirilmemelidir. Kanunilik ilkesinin ihlal edilmemesi bakımından bu görev ve yetkilerin suç açısından dar yorumlanması gerekmektedir. Bu bağlamda, yalnızca görev ve yetkiler ile alakalı olan MİT’e ait bilgi ve belgeler inceleme yaptığımız suçun konusunu oluşturacaktır. MİT’in görev ve faaliyetleri ile alakalı olmayan ancak MİT’e ait diğer bilgi ve belgeler üzerinde de aşağıda değineceğimiz tipik fiiller icra edilebilir. Bu durumda, söz konusu bilgi veya belgenin niteliğine göre bir başka bir suç kapsamında değerlendirme yapmak gerekebilir. Bu çerçevede örneğin, şartları varsa TCK m. 334’de düzenlenen “Yasaklanan Bilgileri Temin” suçu oluşabilir. İkinci olarak ise; MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin olup, gizlilik derecesi verilmemiş bilgi veya belgeler suçun konusunu oluşturacak mıdır? Başka bir ifadeyle suça konu bilgi ve belgelerin mutlak gizli olması şart mıdır? 2937 sayılı Kanun’a göre MİT’in görev ve faaliyetlerine ilişkin bütün bilgi veya belgeler gizlidir. Bu nedenle, eğer bilgi veya belgeye ayrıca gizlilik derecesi verilmiş ise sadece cezada üst sınıra yaklaşılması açısından yapılacak bir değerlendirme hususunda gerekçe oluşturabilir.

Çalışma sonucunda ulaşılan en önemli sonuçlardan birisi, inceleme konusu suçun konusunu oluşturan bilgi ve belgelerin devlet sırları ile olan ilişkisidir. İki çeşit devlet sırrı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, TCK m. 326-330 arasında düzenlenen “özünde devlet sırrı”; ikincisi, TCK m. 334-339. maddeleri arasında düzenlenen, “yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgiler” dir. İstihbaratın; devletlerin milli güvenlikleri, savunmaları ve siyasi yararları ile çok yakından alakadar olduğu bir

gerçektir. Bu nedenle suçun konusunu oluşturan hususlar niteliğine göre bunlardan birisi olabilir. **MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin kural olarak; yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgiler statüsündedir. Bunların özünde devlet sırrı sayılabilmesi için ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulması gerektiği kanısındayız.** MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin olmayan ancak MİT'e ait bilgi ve belgeler ise ancak kurumların açıklanmasını yasakladığı ve niteliği gereği gizli kalması gereken bilgi ve belgeler veya TCK m. 258'de düzenlenen "göreve ilişkin sır" statüsünde olabilir.

Ulaşılan bir başka sonuç, suçun hareketlerine ilişkindir. Suç incelemesi yapılırken seçimlik hareketler, mahiyetlerine göre; "elde etme hareketleri" ve "sahtecilik hareketleri" olarak iki grupta incelenmiştir. Bu durumun nedeni; seçimlik hareketlerden yetkisiz olarak alma, yetkisiz olarak temin etme ve çalma hareketleri bilgi ve belgelerin elde edilmesinin engellenmesine yönelik iken sahte olarak üretme, üzerinde sahtecilik yapma ve yok etme hareketlerinin sahtecilik fiillerini engellenmek amacıyla ihdas edilmesidir. Bu halde, örneğin; MİT'e ait bir belgenin önce çalınıp sonra bunun üzerinde sahtecilik yapılması halinde tek cezaya hükmedilmesi sonucu ortaya çıkacaktır. Kanaatimiz, bu gibi fiillerin ayrıca cezalandırmayı hak ettiği yönündedir. Ayrıca, söz konusu fiiller arasında bir yakınlık bulunmamaktadır. Bu nedenle, elde etme hareketlerinin ve sahtecilik hareketlerinin iki ayrı suç olarak düzenlenmesinin daha isabetli olacaktır.

MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelerin devlet sırrı niteliğinde olduğunu belirtmiştik. İnceleme konusu yaptığımız suç tipi ile Devletin güvenliğine ilişkin belgeler başlıklı suç, Devletin güvenliğine ilişkin bilgileri temin etme suçu, yasaklanan bilgileri temin suçu arasında özel – genel norm ilişkisi bulunmaktadır. Bu suçlar ile inceleme konusu yaptığımız suç aynı hukuki değer olan "milli savunmayı" korumakta ve benzer unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönüyle bunlar arasında bir özel – genel norm ilişkisi bulunmaktadır. Diğer yandan, suçun eski halinde "fiil daha ağır cezayı gerektirmiyorsa" ibaresinin yer alması inceleme konusu yaptığımız suçu bir tali norm haline getirmektedir. Ancak yeni düzenlemede özel bir

içtima hükmü getirilmemiş ve içtima hükümlerinin uygulanması TCK'daki genel hükümlere bırakılmıştır. Bu nedenle, bu suçlar ile inceleme konusu yaptığımız suç arasında bir içtima hali söz konusu olduğu takdirde suçun cezasının ağırlığına bakılmaksızın **inceleme konusu yaptığımız suç tipinin uygulanması gerekmektedir.** Bu durum, üçüncü ve dördüncü bölümlerde incelenen suç tipleri açısından da geçerlidir. Ancak burada, siyasal veya askeri casusluk suçu (TCK m. 328), gizli kalması gereken bilgileri açıklama suçu (TCK m. 330), yasaklanan bilgilerin casusluk maksadı ile temini suçu (TCK m. 335) ve yasaklanan bilgileri siyasal veya askeri casusluk maksadı ile açıklama suçu (TCK m. 337) açısından farklı bir değerlendirme yapılmıştır. TCK'da yer alan söz konusu iki düzenlemede inceleme konusu yaptığımız suç tipinde yer almayan bir unsur olarak casusluk maksadı aranmıştır. Bu nedenle aynı hukuki değeri koruyan inceleme konusu yaptığımız suç ile TCK'da yer alan bu dört düzenleme açısından bir değerlendirme yapıldığında, inceleme konusu yapılan suç sonraki tarihli bir özel kanun hükmü olsa da **TCK'da düzenlenen suçların uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.**

MİT, devlet için çok önemli bir değeri haiz olan milli savunmayı korumaktadır. Bu nedenle MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler de çoğu zaman devlet sırrı niteliğini haizdir. Bu nedenle, MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgelere karşı suçlar TCK'daki düzenlemeler ile çözülebilecek durumdadır. Ancak TCK'daki hükümlerin eksik kaldığı noktaları doldurmak amacıyla 2937 sayılı Kanun'da düzenlenen suç tiplerinin ihdas edildiği kanaatindeyiz. Bu hükümlerin öngördüğü ceza miktarı TCK'daki suçlara oranla daha azdır. Ancak cezaların ağırlığına bakılmaksızın özel kanunun önceliği ilkesi gereği inceleme konusu yaptığımız suç tipinde düzenlenen hükümlerin uygulanması gerekmektedir. Bu durum, çok önemli bir hukuki değer ihlalinin daha az cezalar ile cezalandırılmasına yol açacaktır. Bu halin önüne geçebilmek adına eski düzenlemede olduğu gibi yeni düzenlemede de **“fiil daha ağır cezayı gerektirmiyorsa”** şeklinde bir ibarenin bu kanun maddesine de eklenmesi veya inceleme konusu yapılan suçun öngördüğü ceza miktarının artırılması gerektiği kanaatindeyiz. Bu tespit, üçüncü ve dördüncü bölümlerde incelenen suçlar açısından da geçerlidir.

İkinci bölümdeki son ulaşımlar, yaptırım hususundadır. Yaptırım konusu ile ilgili çalışmanın bölümünde varılan sonuçlar, diğer bölümlerde incelenen suçlar için de geçerlidir. Burada değindiğimiz ilk husus; incelenen suçun hangi mahkemenin görev alanına girmesi gerektiğine ilişkin olmuştur. İncelenen suç asliye ceza mahkemelerinin görev alanına girmektedir. Ancak ağır ceza mahkemelerinin görev alanında Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının 7. bölümünde yer alan Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları da bulunmaktadır. Bunların ve inceleme konusu yaptığımız suçların koruduğu hukuki değerler arasındaki benzerlik gibi durumlar göz önüne alındığında; incelenen suç tipinin de **niteliği itibariyle ağır ceza mahkemesinin görev alanına alınması gerektiği ve bu yönde bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz**. Yaptırım konusunda ulaşılan diğer tespit; incelenen suçun “devleti koruma ilkesi” bağlamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkindir. TCK'nın 13/1-b fıkrasında, TCK'nın ikinci kitap yedinci bölümünde yer alan suçların “devleti koruma ilkesi” kapsamında nitelendirileceği ifade edilmiştir. Yine inceleme konusu yapılan suç tipi ile bu suçların benzerlik göstermesi hasebiyle; **incelenen suç tipinin de devleti koruma ilkesi kapsamında değerlendirilmesi** gerekmektedir. Bu bağlamda, TCK 13/1-b maddesinde “*TCK'nın ikinci kitap yedinci bölümünde yer alan suçlar*” ifadesi yerine daha geniş bir kavram olan “**Devlet sırlarına karşı suçlar**” ibaresinin kullanılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz. Bu durum, diğer bölümlerde incelenen suçlar açısından da geçerlidir.

Çalışmanın üçüncü bölümü, diğer bölümlerden farklı olarak iki kısım halinde incelenmiştir. İlk olarak; “MİT mensuplarının ve ailelerinin kimliklerini, görev, makam ve faaliyetlerini ifşa etme” suçu, devamında; “MİT mensubu kimliklerinin suistimal edilmesi suçu” analiz edilmiştir. Böyle bir ayırım yapılmasının nedeni, suçun seçimlik hareketlerinden “herhangi bir yolla ifşa etme” fiili ile diğer fiiller arasında bir bağlantı bulunmamasıdır. İlk seçimlik hareket ile “herhangi bir yol ile ifşa etme” ile MİT mensuplarının kimliklerinin ortaya çıkmaması ve gizliliğini korunması hedeflenmiştir. Diğer üç seçimlik harekette; MİT mensuplarının kimliğinin amacı dışında kullanılmaması ve güvenilirliğinin tesis edilmesi amaçlanmıştır. Bu hareketlerin ayrı ayrı düzenlenmesi, kanunun uygulanmasında teorik ve pratik

kolaylıklar sağlayacaktır. Son üç seçimlik hareketin TCK m. 204'te yer alan resmi belgede sahtecilik suçlarına benzer olarak düzenlendiğini görmekteyiz. Örneğin, MİT mensuplarının kimliğini sahte olarak ürettikten sonra kullanan kişiye tek ceza verilecektir. Hareketlerin bu silsilede gerçekleşmesi mantık kuralları çerçevesinde ve hayatın olağan akışı içerisinde gerçekleşmesi muhtemel bir durumdur. Ancak ilk seçimlik hareket olarak düzenlenen “herhangi bir yolla ifşa etmek” fiilinin icrasından sonra “MİT mensuplarının kimliklerini değiştirmek, sahte olarak düzenlemek veya kullanmak” hareketlerinin vuku bulması ihtimal dahilinde görünmemektedir. Ayrıca, ifşa suçunu işleyen ve daha sonra MİT mensubu kimliği üzerinde sahtecilik yapan bir kişi kanaatimizce tek suç işlememiştir. Bu durumda kanaatimizce, failin ayrıca cezalandırılması gerekmektedir. Söz konusu nedenler ile suçun iki ayrı fıkrada düzenlenmesi gerektiği kanısında olduğumuz için m. 27/2'de yapılan düzenleme iki ayrı suç halinde incelenmiştir.

Bu bölümde suçun konusuna ilişkin olarak birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. İlk saptama; madde metninde, “*MİT mensupları ve ailelerinin kimliklerini, makam, görev ve faaliyetlerini*” ifşa eden kişilerin cezalandırılacağı şeklinde yapılan düzenlemeye ilişkindir. Madde metninden; MİT mensuplarının ailelerin görev, makam ve faaliyetlerinin de suçun konusunu oluşturduğu sonucuna ulaşması mümkündür. Suçun MİT mensuplarının kimliğinin ve göreviyle bağlantılı olarak ailelerinin ortaya çıkarılmasına yönelik olarak yapılan açıklamaların engellenmesi amacıyla düzenlendiği gerçeği karşısında MİT mensubunun ailelerinin makam, görev ve faaliyetlerinin ifşa edilmesinin suçun konusunu oluşturmayacağı kanaatindeyiz. Bu nedenle, MİT mensuplarının ailelerinin MİT mensubunu ifşa etmekten başka bir amaçla açıklanması suçun konusu kapsamında değerlendirilmemelidir. Bunların makam, görev ve faaliyetleri MİT mensubunu ortaya çıkarmak veya baskı altına almak niyetiyle yapılmış ise evleviyetle MİT mensubunun ailesinin kimliğinin ortaya çıkarıldığından bahsedilebilir. Bu bağlamda, sadece MİT mensuplarının ailelerinin kimlikleri suçun konusunu teşkil etmektedir. Bu nedenle düzenlemenin; “**MİT mensuplarının ve ailelerinin kimliklerini ve MİT mensuplarının makam, görev ve faaliyetlerini ifşa edenler...**” şeklinde değiştirilmesi kanaatimizce daha isabetli olacaktır.

İkinci tespit; MİT mensubunun ailesi kavramının ne kapsamda değerlendireceği hususundadır. Madde metninde soy bağı ilişkisi veya yakınlık derecesine ilişkin bir açıklama yapılmamıştır. Suç ve cezai hükümler içeren normların açık ve anlaşılır olması gerekmesi hasebiyle bu durum, ceza normlarının “belirliliği” ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Bu bağlamda, hükümde yer alan aile kavramının kapsamını değerlendirmek için Türk Medeni Kanun’u hükümleri, inceleme konusu yaptığımız suç tipinin koruduğu hukuki değer ve 2937 sayılı Kanun hükümleri göz önüne alınarak bir takım açıklamalar yapılmıştır. Bu bağlamda; dar, geniş ve en geniş anlamda aile kavramları incelenmiştir. Suçun konusu açısından; dar anlamda aile kavramının tercih edilmesi MİT mensuplarının çocuklarını kapsam dışında tutacaktır, en geniş anlamda aile kavramının yeğlenmesi halinde ise MİT mensubunun temizlikçisi dahi suçun konusunu oluşturacaktır. Sonuç olarak, aile kavramının geniş anlamda aile olarak anlaşılması kanaatimizce daha isabetli olacaktır. Diğer yandan, 2937 sayılı Kanun m. 26’ya 6532 sayılı Kanun’un 6. Maddesi ile eklenen: “*MİT mensupları ile istihbarat hizmetlerine yardımları tevsik edilenler ve bunların eş, çocuk, ana, baba ve kardeşleri MİT Müsteşarının onayıyla 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda yer alan koruma tedbirlerinden yararlandırılabilir*” hükmünde kanun koyucu MİT mensuplarının eş, çocuk, ana, baba ve kardeşleri TMK’da yer alan koruma tedbirlerinden yararlandırmaya layık görmektedir. İnceleme konusu yaptığımız suç tipi de MİT mensuplarının ailelerinin güvenliğini korumayı amaçlamaktadır. Buradan hareketle, MİT mensuplarının aileleri kavramının şümulünde MİT mensuplarının eş, çocuk, ana, baba, kardeşlerinin ve bunlara ek olarak 1. kayın hısımlarının da yer alması gerektiğini düşünmekteyiz.

Yukarıda söz konusu olan tartışmaya engel olunması ve suç ile cezai hükümler içeren normların belirliliği ilkesi gereğince; “**MİT mensuplarının aileleri**” kavramı yerine “**MİT mensubunun üst ve alt soyunu, 2. derece kan ve 1. dereceye kadar kayın hısımları ile eşini ifşa edenler**” şeklinde bir düzenleme yapılması gündeme gelebilir

Çalışmanın dördüncü bölümünde, “Milli İstihbarat Teşkilatı’na Ait Bilgi, Belge ve Kimliklerinin Medya ve Kitle İletişim Araçlarıyla Yayımlanması, Yayılması veya Açıklanması Suçu” incelenmiştir.

Suçun konusunu oluşturan unsurlarla ilgili olarak aleniyet tartışması yapılmıştır. Çünkü bunlar aynı zamanda devlet sırrı niteliğini haizdir. Dolayısıyla bunların güncelliğini ve gizliliğini koruyorumaları gerekir. Suçu oluşturan hususların devlet sırrı ve incelediğimiz suçun cezai korumasından yararlanabilmesi için; ifşa edilmemesi, bunları öğrenmeye yetkili olmayan kişiler tarafından bilinirlik kazanmaması gerekmektedir. Bu halde ikili değerlendirme yapmak gerekmektedir. İlk ihtimalde, incelenen suç tipinin konusunu oluşturan bilgi, belge veya kimliklerin **geniş bir kitlece öğrenilmesinden sonraki yayma fiillerinde söz konusu suç oluşmayacaktır**. Bu durum inceleme konusu yaptığımız suç açısından da geçerlidir. Örneğin, ulusal çapta yayın yapan bir gazete haberi yayımlandıktan sonra o haberin farklı kişilerce tekrardan yayılması halinde bu suçun oluşmaması gerekir, çünkü burada yayımlanan hususların gizlilik niteliği ortadan kalkmıştır. Diğer bir ihtimal olarak ise, **suçun konusunu oluşturan unsurların ifşa edilmiş ve fakat geniş bir kitle tarafından öğrenilmemiş olması halinde başka birisi tarafından geniş kitlelere ulaştırılmak maksadıyla yayılması hali gösterilebilir**. Bu durumda, suçun konusu oluşturan hususların gizliliğini kaybetmemesi nedeniyle suçun oluşacağı kanaatindeyiz. Bu duruma örnek olarak; MİT mensubu tarafından bir grup gazeteciye ifşa edilen bir belgenin o grup tarafından gazetede haber yapılması veya sosyal medya hesapları üzerinden paylaşılması veya bir suç soruşturması kapsamında öğrenilmiş bilginin, soruşturmada görev alan kişilerce, suç tipinde sayılı araçlar vasıtasıyla yayılması hali gösterilebilir.

Burada son olarak, suçun seçimlik oluşturan hareketlerinin; suçun konusunu ihtiva eden unsurları açıklamaya yetkili kişilerin rızası veya rızası dışında alenileşmesinden sonra icra edilmesinin önemli olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapılmıştır. Kanaatimizce bu durumda, bilginin alenileşmesinin ne şekilde gerçekleştiği önemli olmayıp, ehemmiyet arz eden husus, bilgi veya belgenin gizliliğini koruyorumasıdır. Çünkü hangi şekilde olursa olsun gizliliğini kaybeden bir bilgi istihbari olma niteliğini de yitirecektir. Bu nedenle bir şekilde alenileşmiş hususun tekrardan yayılması halinde suç oluşmayacaktır.

İnceleme konusu yapılan suç tipinin hareketleri ile ilgili bir takım sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre, 2014 yılında 6532 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce suç; “ *Bu evrak veya vesikaların münderecatı ile malumatı ifşa eden kimse, fiil daha ağır cezayı gerektirmiyorsa, beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis ile cezalandırılır. Eğer fiil suçlunun taksiri neticesi vukubulmuş ise, altı aydan iki seneye kadar hapis cezası verilir. İfşa suçunun basın yayın vasıtaları ile işlenmesi halinde verilecek ceza ½ nispetinde arttırılır*” şeklindeydi. Eski düzenlemede ifşa etmek fiili cezalandırılmakta, ifşa fiilinin yayın vasıtaları ile işlenmesi hali ise daha fazla cezayı gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmekteydi. Ancak yeni düzenlemede ifşa fiili yerine tercih edilen açıklama hareketi ve diğer seçimlik hareketlerin radyo, televizyon, internet, sosyal medya dergi, kitap ve diğer tüm medya araçları ile basın ve yayın yolu ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Kanaatimizce, eski düzenleme daha isabetlidir. Çünkü maddenin yeni halinde ifşa fiilinin kanuni tanımda gösterilen vasıtalarla gerçekleştirilmemesi halinde inceleme konusu yapılan suç oluşmayacak, şartları varsa devlet sırlarına karşı suçlardan birisi söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla, öncelikle yayınlama, yayma ve açıklama fiillerinin cezalandırılması, akabinde daha fazla cezayı gerektiren bir nitelikli hal olarak bu fiillerin yukarıda sayılı vasıtalarla işlenmesi halinin daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmesi daha isabetli olacaktır.

Diğer sonuç; madde metninde “...yayımlanması, yayılması ve açıklanması...” olarak ifade edilen suç hareketlerinin hepsinin birden gerçekleştirilmemesi halinde suçun oluşmayacağı düşünülebilir. Seçimlik hareketli olarak düzenlendiğini düşündüğümüz suçun, bu bağlamda tereddüte yer bırakmaması açısından; düzenlemede “ve” bağlacı yerine “veya” bağlacının tercih edilip, fıkranın “...yayımlanması, yayılması veya açıklanması” şeklinde düzenlenmesi kanaatimizce daha isabetli olacaktır.

İnceleme konusu yapılan suçun manevi unsuru ile ilgili bir tespit yapılmıştır. Bu ulaşım, suçun taksirli hali düzenlenmediği için kişinin bu kanun hükümleri dolayısıyla cezalandırılmasının mümkün olmadığına ilişkindir. Ancak, taksirle açıklanan, yayımlanan veya yayılan bilgi, belge veya kimliğin niteliğine göre;

Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgi ve belgeleri taksirli olarak açıklama suçu (TCK m. 329/3) veya yasaklanan bilgileri taksirle açıklama suçu (TCK m. 336/3) oluşacaktır. Kanaatimizce, kanuni düzenlemede boşluk olmaması adına inceleme konusu suçun taksirli halinin de düzenlenmesi gerekmektedir.

Suçun faili ile ilgili olarak iki sonuca varılmıştır. Bunlardan ilki, suçun internet ortamında yapılan yayınlar aracılığıyla işlenmesi halinde fail; İnternet Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 4 ve 6. maddesine göre sorumlulukları belirlenenler olmasına ilişkindir. Bu durum, “yer sağlayıcıların” sorumluluğuna imkan vermemektedir. Kanaatimizce, yer sağlayıcılara göre sorumlulukları daha sıkı şartlara tabi tutulan erişim sağlayıcıların sorumluluğun olup, yer sağlayıcıların sorumluluğunun olmaması yerinde değildir. Bu bağlamda, Kanun maddesinin “**İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun hükümlerine göre sorumluluğu belirlenenler**” olarak düzenlenmesi kanaatimizce daha isabetli olacaktır.

İkinci ulaşım ise; yayan kişilerin kim olduğunun belirlenmesi hakkındadır. 5187 veya 5651 sayılı Kanun'a göre sorumluluğu belirlenen kişi kapsamı dışında kalanlar “yayan” olarak değerlendirilmelidir. Bunlar, suçun konusunu oluşturan bilgi, belge ve kimliklerin sosyal medya veya kitle iletişim araçları vasıtası ile belirsiz sayıda kişinin ulaşımına sokulmasından sonra bunları yayan şahıslardır. Diğer bir deyişle; yayınlananı yayanlardır. Örneğin, sosyal medya hesabından paylaşılan MİT'e ilişkin bir belgenin fotoğrafını tekrardan paylaşarak geniş kitlelere ulaştıran kişiler bu suçun faili olacaktır.

Bu bölümde özellikle üzerinde durulan husus, düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti ile basının haber verme hakkı ve MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi, belgeler ile MİT mensubu kimliklerinin açıklanması, yayımlanması ve yayılması arasındaki çatışmadır. Bu bağlamda, çatışmanın giderilmesine yönelik olarak üç ayrı sonuca ulaşılmıştır.

İlk olarak, toplumun ilgisini çeken veya kamuoyunda merak uyandıran bilgi ve belgelerin topluma ulaştırılmasının engellenmesi ancak bunların toplum için kurulan bir tüzel kişilik olan devletin güvenliği veya milli savunma için önemli olduğu takdirde söz konusu olmalıdır. Engellemenin amacı; kamu otoritesinin keyfilikliğini sağlamak veya yapılan hukuksuzlukların üstünü örtmek olmamalıdır.

İkinci olarak, gazetecilik mesleğinin icra edildiği veya ifade özgürlüğünün kullanıldığı durumlarda terörle mücadele eden kişilerin kimliği açıklanmamalıdır. Bu kişilerin kimliklerinin açıklanması söz konusu kişileri veya ailelerini terörist saldırıların hedefi haline getirebilir. Nitekim MİT mensupları da ülke savunması için önem arz eden kişilerdendir. Bu nedenle, örneğin MİT'in terör örgütleri ile ilgili yaptığı bir çalışma ile ilgili bir haber yapılırken MİT mensuplarının kimlikleri ifşa edilmeden haber yapılmalıdır.

Son olarak; MİT'in görev ve faaliyetleri ile ilgili konuların tartışılması, eleştirilmesi, MİT mensuplarının eleştirilmesi veya bu kişilerden hesap sorulması ya da MİT'ten bilgi talep edilmesi söz konusu suç oluşturmamalıdır. Önemli olan nokta söz konusu eleştiriler yapılırken gizli tutulması gereken hususların açıklanmamasıdır.

Bu meyanda, kanaatimizce; MİT'in görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler ile MİT mensubu kimlikleri ile ilgili her açıklamanın “basının haber verme hakkı” veya “ifade özgürlüğü” çerçevesi kapsamında değerlendirilip, meşru hale getirilmesi kabul edilemez. Nitekim Anayasa, İHAS ve Basın Kanunu'ndaki düzenlemeler göz önüne alındığında suç konumuzu oluşturan hususların korunmasının basın özgürlüğü ve ifade özgürlüğü karşısında daha öncelikli olduğu kanısına varılabilecektir. Ancak bu durum, daha az korunan yararının tamamen göz ardı bırakılması demek değildir. Bu durumlarda iki hakkın tartışılması gerekmektedir. Sonuç olarak, mesleğin icrası şartları içerisinde kalınarak basın özgürlüğünün kullanıldığı durumlarda inceleme konusu yaptığımız suç tipinin maddi unsurlarının oluşmayacağını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Acar, Ünal, Ömer Urhal: **Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terörizm**, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.
- Acar, Ünal: **İstihbarat**, 1. Baskı, Ankara, Akçağ Dizi Ünitesi, 2011.
- Akbal Özdemir, Niyazi Tılısbıyık: **İntelligence İstihbarat ve Türkiye**, 1. Baskı, Konya, Nüve Kültür Merkezi, 2006.
- Akgül, Mehmet Emin: “İfade Özgürlüğünün Tarihsel Süreci Ve Milli Güvenlik Gerekçesiyle İfade Özgürlüğünün Kısıtlanması”, **AUHFD**, S. 61, Ocak 2012, s. 1-42.
- Akyılmaz, Bahtiyar: **İdare Hukuku**, Konya, Sayram Yayınları, 2004
- Akyılmaz, Bahtiyar,
Murat Sezginer,
Cemil Kaya: **Türk İdare Hukuku**, 6. Baskı, Ankara, Seçkin, 2015, s. 676.
- Arslantürk, Mustafa: **Öldürme Suçları**, Ankara, 1. Baskı, Adalet, 2015.
- Artuk, Mehmet Emin,

Ahmet Gökçen:

Ceza Hukuku Genel Hükümler,
11. Baskı, Ankara, Adalet, 2016.

Artuk, Mehmet Emin,

Ahmet Gökçen:

Ceza Hukuku Özel Hükümler,
16. Baskı, Ankara, Adalet, 2015.

Ateş, Hasan:

“Kamu Güvenliğinde İstihbarat Sisteminin Değerlendirilmesi”,
Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.

Ateş, Hasan:

Türk İstihbarat Sisteminin Sorunsalları, 1. Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, 2014.

Avcı, Gültekin:

İstihbarat Teknikleri Aktörleri, Teknikleri ve Açmazları,
<http://elibrary.bsu.az/yenii%5Ckitabxana%5C1274190187.pdf>,
(Çevrimiçi), e.t. 15.10.2016.

Avşar, Zakir,

Gürsel Öngören:

Radyo ve Televizyon Hukuku,
1. Baskı, Ankara, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Yayını.

Aydın, Nurullah:

İşte İstihbarat, Kum Saati Yayın,
1. Baskı, İstanbul, 2008.

Bakım, Sevi:

“Ceza Hukukunda Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul, 2012.

Baytaz, Batuhan:

“Kanunilik İlkesi Bağlamında Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Yorum, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, İstanbul 2015.

Bucaktepe, Adil:

“Genel İdari Kolluk ve Kolluk İşlemleri”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Ankara, 2008

Bulut, Mesut:

Kitle İletişim Aracı Olarak Gazete ve İnternet, Ankara, Tektaş Eylül Yayıncılık, 1. Baskı, 2006.

Cankaya, Özden,

Melike Batur Yamaner:

Kitle İletişim Özgürlüğü, 2. Baskı, İstanbul, Beta, 2012.

Çakır, Kerim:

“5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Başkasına Ait Kimlik Veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, **Marmara Üniversitesi Hukuk**

Araştırmaları Dergisi, 2013, C. 19, S. 2, s. 1541-1565.

Çam, Bülent:

“İstihbarat Hatalarının 11 Eylül Saldırıları Ekseninde İncelenmesi ve Öneriler”, **Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2015.

Çolak, Nusret İlker:

Kitle İletişim Hukuku, İstanbul, 2. Baskı, XII Levha Yayıncılık, 2010.

Demirbaş, Z. Ferda:

“Aile Bireylerine Karşı Fena Muamele”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2006.

Devlet Teşkilatı Veri Tabanı:

<https://www.kaysis.gov.tr/>,
(Çevrimiçi), e.t. 12.05.2017.

Dönmezer, Sulhi,

Köksal Bayraktar:

Basın Hukuku, 6. Baskı, İstanbul, 2016, Beta.

Duran, Lutfi:

İdari Hukuku Ders Notları, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1982,

Dursun, Selman:

“Türk Ceza Hukuku’nda Emrin İfasının Hukuki Niteliğinin Alman ve İtalyan Ceza Hukuku’yla Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, S. 2, Nisan 2014, s. 203-252.

Dülger, Murat Volkan:

Bilişim Suçlar ve İnternet İletişim Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Seçkin, 2014.

Dülger, Murat Volkan:

“Suçların Birleşmesine İlişkin Tanımlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Leges Ceza Hukuku Dergisi**, S. 1, Mart 2014, s. 4-87.

Erman, Sahir:

Sahtekatlik Cürümleri, 3. Baskı, İstanbul, SULHİ GARAN Matbaası Varisleri Koll. Şti, 1970.

Eşitli Aygün, Ezgi:

“Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi”, **TBB Dergisi**, 2013, S. 104, s. 225 – 246.

Evik, Vesile Sonay,

Ali Hakan Evik:

“Devlet Sırrını ve Yayılması Yasaklanan Bilgileri Açıklama ve Elde Etme Suçları”, **AÜEHFD**, C. VIII, S. 3-4, 2004. s. 111 – 147.

Gedik, Ömer:

“Türkiye’de İnternet Özgürlüğü ve 5651 Sayılı Kanun”, **MÜHF – HAD**, C. 14, S. 1-2, s. 177-200

Göç, Eray:

“Türk İstihbaratının Tarihsel Gelişimi”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.3, S.2, 2013, s. 85-111,

Gökçen, Ahmet,

Mehmet Emin Alşahin,

Kerim Çakır:

Ceza Muhakemesi Hukuku 1, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017.

Gökçen, Ahmet:

Belgede Sahtecilik Suçları, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

Günday, Metin:

İdare Hukuku, 10. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, Ankara, s. 295; Ahmet Nohutçu, **İdare Hukuku**, 19. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2016.

Güney, Remzi:

“Osmanlı'nın Son Döneminden Cumhuriyet Dönemine İstihbarat Teşkilatlarının Tarihi Süreçleri Ve Polis İstihbarat Tarihi”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale, 2008.

Hafizoğulları, Zeki,

Muharrem Özen:

“Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl:67, S. 4, Güz 2009.

Hafizoğulları, Zeki,

Muharrem Özen:

Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara, U S-A Yayıncılık, 2010.

Hafizoğulları, Zeki,

Özgür Küçüktaşdemir:

Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk,

<http://hukuk2.baskent.edu.tr/dergi/arsiv/sayi-2/3.zhok.pdf>,

(Çevrimiçi), e.t. 15.12.2016.

Hazar, Zeynep:

“Basın Özgürlüğü ve Ulusal Güvenlik”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 1525-1548.

Hukuk Medeniyeti

İnternet sitesi:

<http://www.hukukmedeniyeti.org>

(Çevrimiçi) 07.03.2018.

Işık, Şevkiye Berfin:

“Türk Ceza Kanununda Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali”, **Marmara**

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

İçel, Kayıhan:

“Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 7, S. 14, Güz 2008, s. 35-49.

İçel, Kayıhan:

“Türkiye’de İnternet Ortamında İşlenen Suçlardan ve Kabahatlerden Sorumluluğun Genel Esasları - Erişimin Engellenmesi - İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Cevap Hakkı”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 8, S. 16, Güz 2009, 17-28.

İçel, Kayıhan:

Kitle İletişim Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, Beta, 2013.

Karagöz, Kasım:

2937 Sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri Ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu’nda 2014 Yılında Yapılan Değişikliklerin Anayasal Açıdan İrdelenmesi, <http://www.baroturk.com/yeni-mit-kanununun-anayasal-acidan-irdelenmesi-206yy.htm>, (Çevrimiçi), e.t 10.01.2016.

Karan, Kaya:

Geçmişten Günümüze Türk İstihbarat Teşkilatı, Ankara, Kripto, 2015.

Karatepe, Şükrü:

İdare Hukuku, İzmir, Üniversite Kitabevi, 1993, s. 228.

Kaygusuz, Ziyaettin:

“Kimlik Sorma Ve Kimlik Tespiti”, **Polis Bilimleri Dergisi C:10, S. 1**, s. 81-116

Kaymaz, Seydi:

Ceza Muhakemesi Hukukunda Devlet Sırrı, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.

Koca, Mahmut,

İlhan Üzülmaz:

Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2014, Seçkin.

Koca, Mahmut,

İlhan Üzülmaz:

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, 2015.

Köseli, Mutlu:

“Terörle Mücadelede İstihbaratın Rolü”, **Polis Bilimleri Dergisi, C.11, S. 2**, 2009, s. 51-72.

Köseli, Mutlu:

İstihbarat Temel Hususlar ve Güncel Konular, 1. Baskı, İstanbul, Adalet, 2011.

Kösereli, Vatan:

İstihbarat Hukukuna Giriş, 1. Baskı, Bursa, Ekin Basımevi, 2015.

Kuloğlu, Gökhan:

İç Güvenlik İstihbaratı ve Kolluk ABD Örneği, 1. Baskı, İstanbul, Beta, 2015.

MİT internet sitesi:

<http://www.mit.gov.tr/teskilat.html>, (Çevrimiçi)_05.08.2016

MİT internet sitesi:

<http://www.mit.gov.tr/isth-olusum.html>, (Çevrimiçi), e.t. 04.08.2016

Nohutçu, Ahmet:

İdari Hukuku, 19. Baskı,

Ödemiş, Ragıp Gürsel:

“Terörle Mücadelede İnsan İstihbaratı Ve Teknik İstihbarat İlişkisi”, **Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2014.

Özbek, Veli Özer,

Mehmet Nihat Kanbur,

Koray Doğan,

Pınar Bacaksız, İlker Tepe:

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 10. Baskı, Ankara, 2016, Seçkin, s. 549.

Özcan, Piri:

“5937 Sayılı Kanuna Göre Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Kayda Alınması”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2010.

Özdağ, Ümit,

Merve Önenli Güven:

Teşkilat-ı Mahsusa'nın 100. Yılında Türk İstihbaratı, 1. Baskı, Ankara, Krypto, 2015.

Özdağ, Ümit:

İstihbarat Teorisi, 1. Baskı, Ankara, Krypto, 2015.

Özdağ, Ümit:

Milli Güvenlik Teorisi, 1. Baskı, Ankara, Kripto, 2015

Özdoğan, Mücahit:

Küreselleşmenin İstihbarat, Güvenlik ve Terör Boyutu, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.

Özek, Çetin:

Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına, 1. Baskı, İstanbul, Alfa, 1999.

Özek, Çetin:

“Devletin Şahsiyeti Aleyhine Cürümlerin Genel Prensipleri”, **İÜHFİM**, [C. 32, S. 2-4, 1966](#), 597-683.

Özgenç, İzzet:

Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Ankara, Seçkin, 2013.

Özgenç, İzzet:

Suç Örgütleri, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013,

Öztürk, Bahri,

Durmuş Tezcan,

Mustafa Ruhan Erdem,

Efser Erden,

Esra Alan Akcan:

Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara, Seçkin, 2016.

Öztürk, Sezin:

“Ticari Sır, Bankacılık Sırrı Veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi Veya Belgelerin Açıklanması Suçu (Tck M. 239)”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, 2009.

Pınarbaşı, Mesut:

“Özel Hayatın Korunması Kapsamında İstihbarat Faaliyetlerinin Hukuksal Sınırları”, **Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2014.

Polater, Yusuf Ziya:

“Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Devlet Sırrı”, **TBB Dergisi**, S. 122, 2016, s. 99-140.

Salihpaşaoğlu, Yaşar:

“Türkiye’de Basın Özgürlüğü”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Ankara, 2007.

Sarıgüzel, Hacı:

Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk Suçları, 1. Baskı İstanbul, Adalet Yayınevi, 2016.

Sinar, Hasan:

İnternetin Ortaya Çıkardığı Hukuki Sorunlara Bir Ceza Hukuku Yaklaşımı, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhmhob/article/viewFile/1019003101/1019002704>, (Çevrimiçi), e.t. 02.05.2017.

Solmaz, Başak,

Gökhan Tekin,

Züleyha Herzem,

Muhammed Demir:

“İnternet Ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama”, **Selçuk İletişim**, C. 7, S. 4, 2013, s. 23-32.

Sözüer, Adem:

Suçta Teşebbüs, İstanbul,
Kazancı Kitap Ticaret, 1994.

Şahin, Cumhuri,

Neslihan Göktürk:

Ceza Muhakemesi Hukuku 2, 5.
Baskı, İstanbul, Seçkin, 2016.

Şen, Ersan:

**Devlet Sırrı Casusluk Ve Basın
Hürriyeti**,

[http://www.haber7.com/yazarlar/
prof-dr-ersan-sen/1707369-](http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti)

[devlet-sirri-casusluk-ve-basin-](http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti)

[hurriyeti](http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1707369-devlet-sirri-casusluk-ve-basin-hurriyeti), (Çevrimiçi), e.t.

03.03.2017.

Şen, Ersan:

Devlet Sırrı Kanun Tasarısı,

[http://www.haber7.com/yazarlar/
prof-dr-ersan-sen/1708926-](http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1708926-devlet-sirri-kanunu-tasarisi)

[devlet-sirri-kanunu-tasarisi](http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1708926-devlet-sirri-kanunu-tasarisi),

(Çevrimiçi), e.t. 19.11.2016.

Şen, Ersan:

**Devletin Güvenliğine Karşı
Suçlar**,

[http://www.haber7.com/yazarlar/
prof-dr-ersan-sen/1185004-](http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1185004-devletin-guvenligine-karsi-suclar)

[devletin-guvenligine-karsi-suclar](http://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1185004-devletin-guvenligine-karsi-suclar),

(Çevrimiçi), e.t. 12.11.2016

Şen, Ersan:

**Türk Hukuku'nda Telefon
Dinleme Gizli Soruşturmacı X
Muhbir**, 5. Baskı, Ankara,
Seçkin, 2011.

Taşdemir, Kubilay:

Açıklamalı İçtihatlı Belgede Sahtecilik Suçları, 1. Baskı, Ankara, Ütopyağrafik, 2013.

TBMM Başkanlığı internet sitesi:

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c011/b177/mgk_010111770148.pdf, (Çevrimiçi, 24.10.2016)

TDK Sözlüğü,

<http://www.tdk.gov.tr>

Tezsever, Serhat:

Milli Güvenliğimiz İçinde İstihbarat, 3. Baskı, İstanbul, 2015.

Tokatlı, Atilla:

Eski Büyücülerden Çağdaş Darbecilere Gizli Örgütler, İstanbul, Hürriyet Yayınları, 1979.

Tuncer, Sezin Duygu:

“Türk Ceza Hukukunda Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüklerin İhlali”, **Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2015.

Turabi, Selami;

İfade ve Basın Özgürlüğü, 1. Baskı, Ankara, 2016, Adalet Yayınevi.

Turan, Metin:

Bilişim Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 2016, Seçkin.

Vural, Z. Beril Akıncı,

Mikail Bat:

Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: “Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma”, **Journal of Yaşar University**, S.20, 2010, s. 3348- 3382.

Yayla Mehmet:

“Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk”, Ankara **Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Ankara, 2010.

Yayla, Ebru Yavuz,

Mehmet Yayla:

“Basın Özgürlüğü Kapsamında Devletin Güvenliğine ve Siyasal Yararlarına İlişkin Bilgileri Açıklama Suçu”, **TAAD**, Yıl:7, S. 25, Şubat 2016.

Yenisey, Feridun:

Kolluk Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, Beta, 2015.

Yıldız, Sevil:

Medya ve Hukuk, 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2010.

Yılmaz, Sait:

21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat, Ankara, Alfa Yayınları, 2006.

Zafer, Hamide,

Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali Suçu (TCK m.233),

<http://docplayer.biz.tr/5478897->

[Aile-hukukundan-kaynaklanan-yukumlulugun-ihlali-sucu-tck-m-233-doc-dr-hamide-zafer.html](#),
(Çevrimiçi),

